

ION CÂRJA

# INTOARCEREA DIN INFERN

Amintirile unui deținut din închisorile  
României bolșevizate.

Cruzimi, masacre și bestialități necunoscute.

Editura «DACIA»  
MADRID  
1969





ION CÂRJA

# INTOARCEREA DIN INFERN

Amintirile unui deținut din închisorile  
României bolșevizate.

Cruzimi, masacre și bestialități necunoscute.

Editura «DACIA»  
MADRID  
1969

Depósito legal: M. 23552-1969

---

Impreso en Comercial Española de Ediciones, S. A. Coruña, 30. Madrid



Inchin această carte tuturor luptătorilor din  
Rezistența Română din interior cari și-au ex-  
pus eroic viețile pentru marea cauză a liber-  
tății în România,

Celor cari au fost mânați la sacrificiu de fla-  
căra idealului național,

Tineretului Român care a robit ani mulți și  
grei,

Celor cari au murit dintre ei, luând sub pleo-  
ape imaginea României Mari și Libere pe care  
au visat-o.

Celor cari au supraviețuit cataclismului poli-  
tic și social și,

Tuturor mamelor cari și-au pierdut fiii în în-  
chisori, pe veci nemângâiate.

ION CARJA

New York, Manhattan, Iulie - Decembrie 1968.

L

Se presupune că oricine ia condeiul în mână, o face pentru că are un motiv imperios care îl determină să scrie, că are ceva de spus. Și în cazul de față, mi se pare că o astfel de cauză m'a îndemnat să pășesc la așternerea pe hârtie a unor amintiri, nu cu intenția de a le retrăi mireasma, ci ca prin ele să desvăluiesc o altă lume decât cea pe care o întâmpinăm la tot pasul. Nu voi căuta să adaug cuvântului meu veninul patimii și al durerilor înăbușite, fiind de ajuns relatarea sinceră a ceea ce am trăit și am cunoscut într'un deceniu de detențiune.

S'a scris câte ceva despre ororile închisorilor din România comunistă și s'a scris cu competența îndreptățită a unor persoane cari au îndurat silniciile și in Justiția comunistă.

Amintesc aici, în locul întâiu, valoroasele pagini ale lui D. Bacu, despre Pitești, cu care drumurile mele prin temnițe s'au întretăiat la Gherla, în anul 1953, când eu am fost adus cu un lot de șase sute de deținuți dela așa numitul cimitir al burgheziei și intelectualității române, "Canalul Dunărea-Marea Neagră", și de pus aici, pentru a ispăși ultimul an de închisoare din primul meu mandat. Nu ne-am cunoscut personal, pentru că cei pe care îi aflam la Gherla trăiau încă sub imperiul unor suspiciuni și spaima, așa că s'au ferit de a stabili raporturi prietenești cu cei cari veneam dela Canal, și, în al doilea rând, pentru că eu am avut parte, îndată ce am fost scos din fabrică, de un regim sever de izolare și înfometare, la "Castel", întrucât am refuzat de a lucra în fierărie, unde fusesem trimis ca pedeapsă. Mi s'a



aplicat acest regim, pentrucă, la repartizarea pentru munci, care se făcuse în curte, am fost surprins de un student "reeducat" că discutam cu doi elevi maghiari, cari veniseră cu mine din Dobrogea, în loc să ascult discursul locotenentului major Mihalcea.

Cartea lui D. Bacu e meritorie pentrucă desvăluiește pentru prima oară, unele mistere cari s'au petrecut în închisorile din România, după 1948, cu multă pătrundere și autentică informare, dovadă preocuparea atentă a autorului de a observa totul și de a reține nu numai aspectele generale, descriptive, ale unui infern, ci și resorturile intime ale unor procese sufletești tragice, coborînd până la amănunte, aparent neînsemnate, dar revelatoare.

Ceeace lipsește cărții lui D. Bacu, este informarea completă, lucru de care nu poate fi învinuit cătuși de puțin, dacă avem în considerare condițiunile severe de supraveghere și izolare în care a fost ținut să-și ispășească pedeapsa.

Am mai luat cunoștință de lucrarea lui Silviu Crăciunaș "Un dernier regard", care tratează tema închisorilor sub o altă lumină, dar care nu corespunde realităților, fiind în cea mai mare măsură o ficțiune romantică, ispititoare pentru lector, aventurieră, dar de documentare imprecisă.

Cartea lui Leonard Kirschen e fidelă, interesantă ca narațiune a unei experiențe proprii, și, ca indicațiuni generale, prezintă o succintă panoramă a vieții din închisorile pe unde s'a perindat. Opera acestuia, "Prisoner of Red Justice", e cu atât mai valoroasă cu cât autorul, fiind cetățean străin, a avut o optică imparțială asupra împrejurărilor inumane în care a trăit mai mulți ani, de observator rece și înregistrator corect. Dar aici se resimte aceeași carență ca la D. Bacu, anume că la capitolele pe care le scrie, după relatări obținute prin intermediari, analizele sunt, în parte, factice, aceasta fără a diminua meritele sale, cari rămân remarcabile.

În paginile care urmează, voiu căuta să abordez ordecâteori va fi necesar împrejurările și condițiile în cari au trăit deținuții politici din România, socotind că deși s'a mai scris despre acestea, așa cum am menționat mai sus, nu a putut și nu va putea nimeni să scrie întreg calvarul Neamului încătușat. Și, pe lângă aceasta, îmi va fi absolut necesar să întreprind ample incursiuni în acel mediu, pentrucă numai în felul acesta cititorul va reuși să urmă-

rească desfășurarea amarnicei tragedii al cărei victimă și martor am fost și eu.

Autorul intenționează ca, în măsura în care îi va fi posibil, să înfățișeze imparțial și pe cât mai complet tot ceea ce i-a fost dat să vadă, să simtă și să înțeleagă. Dacă în partea finală a lucrării, se va încerca și o sintetizare a considerațiunilor generale a întregului ansamblu de oameni și fapte despre care s'a vorbit, aceasta se va face numai pentru că autorul a fost permanent convins, atât în închisoarea sa îndelungată cât și după ce s'a eliberat, că regimul care s'a aplicat deținuților politici în România nu a fost întâmplător. Sistemul a fost regizat ingenios și în întregime de către partidul comunist din România, sub directa supraveghere a aceleia care a fost și va rămâne în istoria tristă a acestui secol cel mai mare criminal al Neamului Românesc, Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Cartea aceasta s'a scris cu convingerea deplină că prin ea se va aduce o contribuție reală la cunoașterea unora dintre aspectele tragediei românești din secolul al XX-lea, tragedie care umilește cel mai mult pe așa numiții învingători al celui de-al doilea războiu mondial și, în același timp, amplifică la maximum martiriul unui Neam care, în toată sbuciumata sa istorie, a fost isbit fără cruțare și permanent de toate vitregiile, dar a rezistat eroic și până la urmă a supraviețuit.





## I. INTRAREA MEA IN INFERN

Contactul meu direct cu ororile ce se petreceau în închisorile din țară l-am avut în toamna anului 1950, când mă aflu la Valea Neagră, în colonia de muncă forțată, numită "Peninsula". Eram repartizat, într-o baracă din partea de nord a lagărului (baraca C) și lucram, în acea vreme, la săpăturile Canalului, din apropierea satului Mamaia. Brigada de muncă era compusă, în cea mai mare parte, din țărani și muncitori și mai puțini intelectuali; acest amestec se explică prin aceea că intelectualii de aici nu aveau o poziție politică determinată, și, în linia raționamentului administrației lagărului, nu prezentau pericol de a iniția vreo organizație în cadrul lagărului.

La a doua baracă de mine, se afla un bun prieten de-al meu, venit ceva mai târziu în colonie decât mine, poetul Ion Caraion. Eu eram printre acei 450 de deținuți cari, în luna Iulie 1950, veniserăm pentru prima oară în această colonie, unde săptămâni întregi nu am avut nici apă de băut. Ne săturam de apă numai după ce ieșeam dela lucru, fiind alimentați cu mașini-cisterne, și apa era întotdeauna caldă și murdară. Nu am făcut baie șase luni și lucram în praf continuu și nu am putut în acest timp să ne spălăm o singură dată cămășile și indispensabiliile.

În momentul de care vorbesc, eram în lagăr peste șase mii de oameni, împărțiți în vreo treizeci de barăci, pe cari noi cei ce fuseserăm pioneri aici le construiserăm în timpul nopții, ziua lucrând dela 5 dimineața până la 7 seara la săpături și cărat cu roaba pământ sau spart piatră, și am întins cele trei șiruri de sârmă ghim-

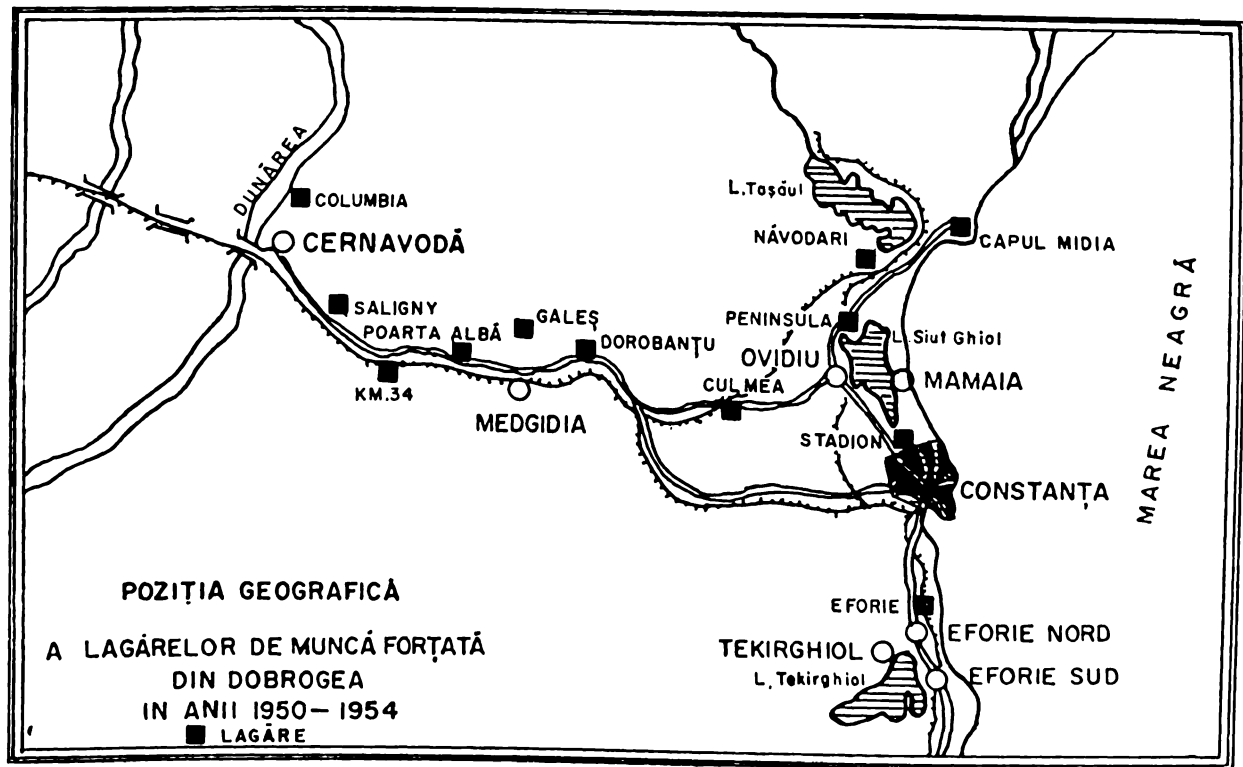
pată cari împrejmuiiau lagărul; în aceste sârme au fost împuşcaţi apoi o mulţime de deţinuţi dintre noi, pentru a mări groaza şi disperarea.

Canalul Dunărea-Marea Neagră, aşa cum însăşi numirea sugerează, urma să mijlocească o cale de comunicaţie navală între Dunăre şi Marea Neagră şi, în acelaşi timp, din rezervorul său, să se desvolte o amplă reţea de canalizări laterale pentru irigarea stepei dobrogene. "Să transformăm Dobrogea într'o grădină de legume şi zarzavat", era sloganul cu care regimul căuta să-şi ascundă intenţiile criminale, când agita problema Canalului, silind peste 100.000 de oameni înrobiţi să muncească flămânzi şi desbrăcaţi, cea mai mare parte oameni nevinovaţi, la acea lucrare infernală.

Canalul acesta constituise o preocupare şi a vechilor partide politice. Unul dintre Brătieni făcuse chiar un proiect savant în acest sens. După câte s'a putut constata, traseul pe care urma să se construiască Canalul nu se abătea dela acela care fusese imaginat de primul proiectant.

Dobrogea este rezultatul unor procese tectonice din era primară. Nordul Dobrogei este format dintr'un rest al unei vechi suprafeţe cutate, ridicate în era primară. Rocile acestei zone (Horstul Dobrogean) se opresc pe linia de slabă rezistenţa Pecineaga-Camena. Ea este îndreptată dela NV către SE şi este continuarea liniei de cea mai mare depresiune a Câmpiei Române. În Sud de această linie se găsesc şisturi cristaline, spre deosebire de Nord, care are granit, porfir, permian, etc. Între aceste două grupe s'au intercalat strate cretacice. Mai spre Sud este o a doua linie Sarain-lac Taşaul, linia Casmicea, dela care începe regiunea de podiş prebalcanic. Baza lui este formată din calcare jurasice, până la Valea Carasu, dela care în spre Sud, sunt calcare cretacice. Peste ele s'a aşezat sarmaticul, iar peste toate loessul. În masa aceasta apele curgătoare au săpat văi adânci până la soclul cretacic. Dintre toate văile Dobrogei, Carasu prezintă caracterul unei văi largi, vechi, tăiată prin falia Dunării. Această vale este de origine tectonică. Ea este săpată în lungul unei depresiuni morfologico-tectonice. Panta malurilor sale e înclinată invers de cea a văii. Această răsturnare s'a făcut în diluviu (cvaternar).

Canalul a urmat vechea albie a Carasului, care este secată. Punctul de joncţiune la Dunăre era Cernavodă, ieşirea la Marea





Neagră urma să fie Capul Midia. Lungimea Canalului era aproximativ de 64 de Km. Pe linia demarcată a Canalului au fost înșirate 11 lagăre de muncă forțată pentru deținuții politici din România. Așa dupăcum am avut datele în diferite perioade, prin transferul deținuților dintr'un lagăr în altul, în vara anului 1952, când, se pare, a fost o oarecare stabilitate în efective, situația pe lagăre era cea pe care o dăm dupăcum urmează, începând numirea lagărelor dela Dunăre spre Marea Neagră. Columbia (Cernavodă) 1.200; Saligny 2.000 (femei); Kilometrul 31, 1.500; Poarta Albă 10.000; Gales 3.000; Noua Culme 2.000; Peninsula Valea Neagră 6.000; Tașaul 1.500; Midia 500. Lagăre speciale două, unul la Eforie cu 300 oameni și celălalt la Constanța, lagărul numit Stadion, cu 300 de oameni. Ulterior a mai luat ființă încă un lagăr, la Salcia. În afară de aceste lagăre presărate în Dobrogea, mai lucrau deținuți politici și în alte părți, ca la minele de plumb din Siret, Căvnic, Baia Mare, sau la Barajul depe Bistrița, la Bicăz, ca să nu amintim decât pe cele mai de seamă centre de suferință și de exploatare criminală a regimului.

Totalul deținuților politici la Canal a rămas aproape tot timpul, din anul inaugurării (1950) până al închiderii (1953), în jurul a 30.000 de oameni. Diferența, până la 100.000, o constituiau deținuții de drept comun, sabotorii și alte categorii asimilate.

În general, munca pe care o prestau oamenii la Canal, în oricare lagăr ar fi fost, era aproape la fel. Precumpăneau săpăturile, apoi urmau concasarea pietrei pentru construirea de șosele, încărcarea și descărcarea vagoanelor cu piatră și pământ, atelierele mecanice de depănare și întreținerea de mașini și unelte, construcții, grădinărit și lucrări subordonate ramurilor principale. Femeile dela Saligny, de pildă, lucrau la încărcat vagoane și grădinărit.

Normele de săpat la pământ, excavație sau transport, erau variabile, după distanța, unde urma să fie descărcat pământul din roabă. Unde am lucrat eu, de pildă, la Cernavodă, în primele săptămâni, aveam 4 metri cubi pe cap de om. Aici, pe coasta dreaptă a Dunării, în malul înalt, scoarța dealurilor, în care săpam să scoatem umplutura pentru digul dela intrarea Canalului, care era ceva mai jos decât podul de peste Dunăre (2-300 metri), pământul era extrem de tare, aproape ca piatra, și dădeam de trei patru ori cu târnăcopul ca să scoatem 1 Kg, de pământ. Tovarășii mei de echipă erau fostul Ministru al Agriculturii, Ata Constantinescu,

membru marcant al partidului național-liberal, și avocatul René Cancicov, din conducerea tineretului național-țărănist. Ambii erau extrem de slabi și echipa noastră nu reușea niciodată să facă nici jumătate din normă, de unde, pe lângă că masa era inconsistentă, ni se tăia sistematic rația cuvenită. Când se servea masa, la 12, trebuia să coborâm depe deal pe malul Dunării unde era remorcherul care ne aducea marmidele din lagăr. Ata Constantinescu, atunci de 56 de ani, era atât de slăbit încât nu putea să coboare dealul și să-l mai urce după o jumătate de oră, de aceea mă ruga pe mine să-i aduc castronul cu ciorbă. Din 150 Kg., cât avusese afară, acum rămăsese cu 65 Kg. Cel ce fusese odată cel mai bogat om din România și președintele exploatărilor miniere din Dobrogea (ce ironie a sorții!) era acum cel mai nenorocit deținut depe Canal. Nu numai că nu-și putea să-și câștige rația zilnică de mâncare, încărcând cu o lopată pământul roșu și cald al Dobrogei, cu târnăcopul dădeam eu, dar nu putea să se mai țină pe picioare. Era singurul om căruia i se dăduse dreptul să stea pe deal în timpul mesei, lipsit chiar de escortă.

La o lună dela începutul acestor munci, Ata Constantinescu, Petre Nemoianu, fost Ministru al Agriculturii sub Antonescu, —un om admirabil—, și Generalul Țapu au fost ridicați dela Canal și transferați la Aiud, cum am aflat mai târziu, când m'am întâlnit afară cu Ata Constantinescu. Cu câteva zile înainte de transferare, Ata se inflamase îngrozitor, începând dela genunchi în sus, și fusese internat în infirmerie. Mergeam seara să-l văd, medicul fiind un doctor dela Cluj, Ion Barbu, care fusese asistentul maestrului meu literar, Victor Papilian. Intr'o seară grea de praf și năbușeală, Ata Constantinescu mi-a făcut două mărturisiri cutremurătoare, pe semne, bănuind că se va stinge. Una dintre aceste confesiuni era:

“Știi, dragul meu, că în fiecare zi când rămâneam pe coama dealului singur, mă pregăteam să mă sinucid. De câteva ori m'am apropiat de buza prăpastiei unde se deșertau roabele. Dar am fost prea slab ca să mai fac un act mare în viață. Fata, Ileana, draga mea, și slaba speranță că voi mai apuca să mai văd odată Răcăciunii, m'au oprit.”

Omul începuse să plângă și îl simțeam mâna slabă care mă strângea crispată de groaza zilelor de temniță care îi stăteau în față. Nu am văzut decât câțiva oameni, foarte puțini, să fi sufe-

rit de foame atât de chinuitor ca Ata Constantinescu. După un an dela eliberare, dupăce a fost un timp portar la un şantier al Patriarhiei la Bucureşti, Ata Constantinescu a avut, în fine, curajul să facă actul disperat pe care nu l-a îndrăznit la Canal. S'a aruncat dela al patrulea etaj al unui spital pe caldarâm, dupăce, în ajun, fusese cercetat din nou de către agenţii Securităţii, cari, pregăteau cu doi ani înainte dosarele celor care aveau să fie iarăşi arestaţi.

La Valea Neagră, sau colonia Peninsula, cum organele represive ale regimului numiseră printr'un eufemism acest îngrozitor lagăr, situaţia era mai grea ca la Cernavodă, deoarece administraţia lagărului avea la îndemână o mai mare varietate de posibilităţi de a ne chinui.

Valea Neagră era comuna dela poalele unui enorm mamelon care intra în apele lacului Siut Ghiol, lacul din Nordul oraşului Constanţa. Înainte, această comună se numea Cogeaia, o aşezare de Germani. Ea se afla pe şoseaua naţională Constanţa-Tulcea. Prima comună dela Constanţa fiind Canara, vestita carieră de piatră, Canara, numită nou Ovidiu, apoi imediat Valea Neagră (Cogeaia), Năvodari (fosta Caramurat), etc. Aceste comune, împreună cu Taşaul şi Mamaia, cu regiunile împrejmuitoare lor, cuprind întregul loc unde s'a desfăşurat una dintre cele mai amarnice tragedii pe Canal. Aici, în trei ani şi câteva luni de viaţă a lagărului, peste 15.000 de oameni au îndurat cele mai de neînchipuit umilinţe, aici mii de oameni au închis ochii pentru vecie, căzând sub gloanţele batalioanelor de securitate sau sub malurile de pământ cari se dărau peste ei. Aici au murit oameni de foame, de boli netratate, de ger, de bătaie. Aici şi-au tulburat minţile mulţi, foarte mulţi fraţi de-ai noştri, sau şi-au pierdut lumina ochilor prin accidente. Aici au primit anunţurile sute şi sute de persoane asupra desfacerilor căsătoriilor în urma presiunilor familiilor de afară. Aici s'a consumat o tragedie, care, dacă ar fi avut flacăra numai cât a unui chibrit în fiecare suflet care era sfâşiat acolo, împreună ar fi format o flăcără până la cer, arzând pământul până în adâncurile lui primare.

••



NUMARUL DEȚINUȚILOR POLITICI DIN LAGARELE DE  
MUNCA FORȚATA DIN DOBROGEA IN LUNILE MARTIE-MAI  
1953

Columbia ... ..	1.200
Saligny ... ..	2.000
Kilometrul 34 ... ..	1.800
Poarta Albă ... ..	10.000
Galeș ... ..	3.000
Culmea ... ..	2.000
Peninsula ... ..	6.000
Tasaul ... ..	7.500
Midia ... ..	5.000
Eforia ... ..	300
Stadion ... ..	300
<hr/>	
TOTAL ... ..	39.100

*Nota:* Cifrele sunt aproape exacte. Nu sunt incluse în acest tabel precum nici pe harta anexă câteva mici lagăre, ca Salcia și altele, unde erau transferați deținuți politici pentru munci de sezon.

La Canalul Dunărea-Marea Neagră, tentativa de a distruge rezistența deținuților politici a avut un caracter aparte. Reamintim că Ministerul Afacerilor Interne urmărea un îndoit obiectiv: pe deoparte să antreneze o mișcare cât mai generală de demascări, pentru a se cunoaște din ceice au rămas afară cine erau refractari regimului, și din cei cari erau în închisori, cine nutresc încă sentimente de împotrivire. Al doilea obiectiv era să distrugă ființele umane cari au intrat în închisori, atât biologic cât și moral. Aceasta se realiza prin subminarea rezistenței lor fizice și prin desființarea scării de valori morale în care fiecare din ei crezuseră până atunci, ca rezultat al unei educații sau ca o consecință a unei tradiții sociale.

Grupul celor aproape două sute de studenți reeducați cari sosiseră la Canal în primăvara anului 1951, venind dela Pitești, dupăcum am aflat neîntârziat, au constituit brigăzile de șoc de care Ministerul de Interne, prin mijlocirea administrației, căuta să se servească în realizarea macabrelor lor scopuri.

Și eu am fost unul din cei șase sute de deținuți cari au început lucrările la așa numita colonie de muncă Valea Neagră sau "Peninsula", cum i se mai spunea, la 25 Iunie 1950, fiind transferați aici dela Cerna Vodă, din colonia Columbia, unde lucrasem din 7 Mai până la această dată, când am fost înlocuiți cu deținuți administrativi. Colonia "Peninsula" s'a dezvoltat foarte repede și de unde la început avusese doar vreo zece barăci, până la urmă. când am lichidat lucrările dela Canal, în Iulie 1953, am lăsat aproape cincizeci de barăci, dintre care douăzeci construite de cărămidă. La toate am lucrat efectiv, prin ceeace se numea "muncă voluntară", adică în care am fi avut și noi dreptul să ne odihnim, dupăce ne reîntorceam dela muncile faraonice depe șantierelor îndepărtate. Numai drumul ne lua aproape trei ore, plus "numărătorile" nesfârșite, cari ne mai răpeau o oră în fiecare zi. Timpul de somn ne era redus fără milă și nu a fost nicio surpriză când, dintre noi, mulți au dat semne de astenii nervoase, evoluând la unii spre eclipsa totală a minții.

Când au sosit studenții la "Peninsula", au dat de niște oameni cari erau cu forțele fizice aproape extenuate, dar cari, din punct de vedere spiritual, se menținuseră. O anumită conștiință politică, mai presus de apartenența la o anumită idee de partid, se înche-

gase și aveam mai mult sau mai puțin convingerea mărturisirii unei cauze drepte, pentru care eram uniți în suferință.

Primul comandant al lagărului a fost un hamal din portul Constanța, Zamfirescu, o unealtă docilă a Internelor și a partidului. Acesta nu se dădea în lături dela nicio măsură care putea să-i dovedească fidelitatea față de partidul comunist. Ura pe “dușmanii poporului”, cum erau numiți toți acei oameni din România cari nu erau de părerea acelor criminali și înșelători ai poporului, cari îi înfometau și îl îngrozeau cu măsurile de asuprire.

Acesta este comandantul care, odată fiind de față, când noi, vreo câțiva nenorociți, eram puși în luna Noembrie, pe un frig de îngheța apa, să frământăm cu picioarele goale niște argilă stropită cu apă, amestecată cu pleavă, ca să facem chirpici, pentru a ridica bucătăria de iarnă, la întrebarea mea că “dece nu se pun cai cari stăteau în grajd să frământe această argilă, ci noi, cari suntem frânți de oboseală”, a răspuns:

—Foarte simplu, banditule, că dacă aş pune cai să calce aici, în frigul ăsta, ar face reumatism și s’ar îmbolnăvi. Un cal dacă moare, e o pagubă pentru clasa muncitoare, dar dacă muriți voi, nu e nicio pagubă. Mai puțin cu câțiva bandiți”, a încheiat el argumentația, molfăind între dinți veșnica țigară.

Ofițerul politic numărul unu era locotenentul Ion Chirion, un bărbat cam de 35-38 de ani, fost muncitor prin portul Constanța. cu un trup pătrat, și cu două brațe care mereu le mișca în același mod, ca două pendule pe lângă acel trup diform, degetele ajungându-i până la genunchi. Puțin adus de spate, cu o dungă adâncă între sprâncene, gura mare și cu o neschimbată mască de rânet peste toată fața, Chirion îmi aducea aminte de acel tip criminal pe care l-a descris Cesare Lombroso în “L’Uomo delinquente”, sub influența lecturilor lui Dostoievski și Eugène Sue, și a contactului său direct cu deținuții din unele închisori italiene. Exagerările lui romantice și nu întotdeauna reale, în cazul lui Chirion erau adevărate cu prisosință, dându-mi seama după ce i-am cunoscut mai îndeaproape lucrările lui criminale. Al doilea personaj după el, era un tip de apaș, care umbla mai mult civil, dar era și el ofițer cu grad de sublocotenent, și se numea Ghinea. Intr’un timp a ținut provisoriu și funcțiunea de comandant, până a venit titularul. Al treilea era un degenerat, Stan, ceva tipograf. De acesta nu știu dacă făcea parte din aparatul direct al Securității sau era numai

delegat din partea partidului, dar acest "pitic", cu un pas enorm și de o răutate bestială, a cauzat multora nenumărate necazuri. Eu însumi am fost pălmuit de el, fără să am cea mai mică vină.

Această garnitură a rămas cam un an, singurul care a rămas numai până la urmă fiind Chirion, peste care a venit șef, în anul 1953, Locotenentul Sălăjean, epocă în care s'a trecut la oarecare legalizare, ceea ce ne-a făcut să bănuim că se va petrece o schimbare în viața noastră la Canal, lucru ce s'a adevărit, prin închiderea lucrărilor, în luna Iulie 1953.

Moartea lui Stalin a adus o modificare a politicii sovietice, nutrită de către Comitetul Central al Partidului Comunist din Rusia încă din timpul când trăia tiranul, și, ni se părea nouă, că acest lucru a dus și la sucombarea cam neașteptată a monstrului. Canalul Dunărea-Marea Neagră avea și o semnificație politică alta decât numai de a ușura navigația de Dunăre, prin scurtarea drumului și degrevarea cheltuielilor de întreținere a Canalului Sulina. Rușii nu ar fi admis niciodată planul construirii Canalului având interesul de a fi riverani cu brațul de contact al Europei cu Marea Neagră, motiv pentru care s'au sbătut mult în decursul istoriei. De data aceasta, ei au fost aceia cari au susținut ideea, la scurt interval după ce Tito se desolidarizase de Cominform și un conflict în Sud-Estul european părea că se conturează. Pentru a ridica în fața unei invazii din părțile Greciei, un obstacol pe uscat în fața convoaielor motorizate, săparea Canalului le-a venit foarte bine și s'au grăbit să susțină lucrarea, cu ceea ce spoliau de pe spinarea biete țări. Aceasta nu era însă decât o rațiune de al doilea ordin. Distrugerea intelectualității și țărănimii fruntașe rămâne motivul capital.



Cei ce am ajuns la Peninsula, —numire care, se înțelege, deriva din faptul că lagărul se afla pe acea prelugire bombată de teren care intra în lacul Siut Ghiol (lacul cu apă dulce, în traducere), fosta proprietate a lui Vintilă Brătianu—, am fost supuși celor mai felurite munci. Lucrarea capitală era săparea Canalului la care am fost puși cu toții din prima zi când am intrat în lagăr. Săpăturile se executau cu mijloace rudimentare, astfel ca omul să fie chinuit în chipul cel mai sadic. Făceam săpături cu casmaua și că-

ram cu roaba pământul excavat până la o depărtare de circa 250-300 de metri. Cei mai bătrâni dintre noi își făcuseră grumăzari-un fel de juguri de sârmă bandajate să nu taie la gât, fixate pe brațele roabei, ca să poată ținea și cu gâtul greutatea ei. Era un chin nesfârșit să vezi făgașul bătucit al urmei roților de roabă care se întindea până la marginea apei lacului sau a unei depresiuni oarecare (Dobrogea este deluroasă, rar vezi câmpia întinsă), și să împingi roaba de fier, care din ce în ce ți se părea mai grea, încât de multe ori nu o puteai duce până la capăt. Gardienii și brigadierii erau răspândiți peste tot sectorul de lucru și cum te vedeau că stai să-ți tragi sufletul, țipau la tine, fluierau sau dacă se aflau aproape (gardienii, mai ales) te atingeau cu un par sau cu piciorul în spate:

—Ce, banditul, ți se pare grea roaba? Dar afară când erai și exploatai pe bietul muncitor în fabrică sau pe țăran, ca să-ți muncească degeaba, atunci nu-ți era greu? Mână, și nu mai sta că îți tai mâncarea!

Cam acestea erau cuvintele care se auzeau mereu, pe diferite tonuri. De multe ori, celui căruia îi erau adresate acuzațiile de mai sus, era câte un muncitor sau țăran el însuși. Dacă cineva îndrăznea să răspundă era brutalizat și trecut pe o listă ca să fie scos seara la raportul comandantului.

Oamenii nu se deosebeau unul de altul cu nimic. Pe șantier erau toți în chiloți, rupți și murdari, sau în izmene suflecate, fără cămăși, desculți, scheletici, nebărbieriți, cu oasele ieșite prin piele ca niște grătare. Dupăce reușeam să adâncim albia șanțului, urcam apoi pe malul de deasupra și băteam răngi de fier în pământ la o distanță potrivită, cuptoream malul la temelie (adică, săpam sub el) și cu răngile de fier, de sus, în linie dreaptă, cum erau așezate, dislocam o falie mare de mal care se prăvălea surd și greu, sfărâmându-se în bulgări mari sau chiar, uneori, rămânând întrea gă, când se nimerea să fie pătrunsă de lungi aglomerate de cristale de gips, cu care este plin pământul gălbui și gras al Dobrogei în acea regiune.

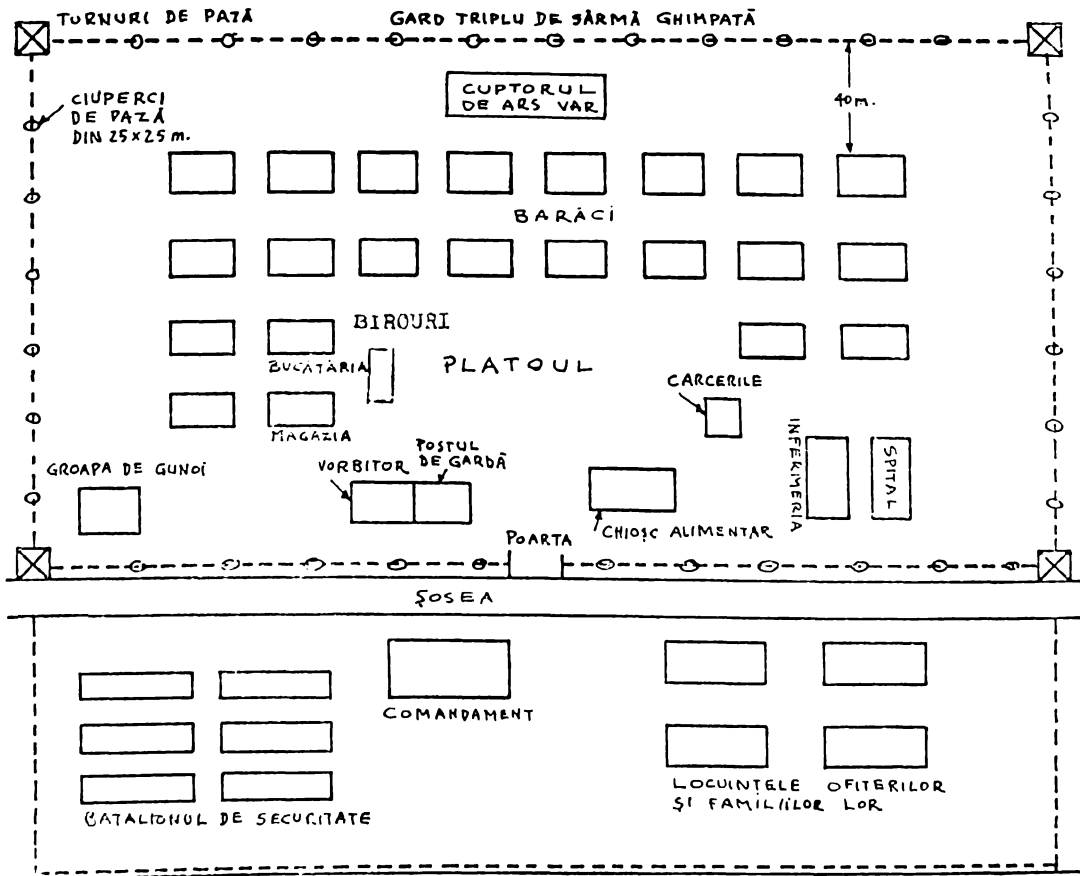
Mai târziu au fost introduse vagonete vechi, pe ecartamente înguste, și pentru că nu aveam destule locomotive mici Diesel, le împingeam noi din gropile pe care noi înșine le săpaserăm în epoca roabei. Ni se întindeau toate cartilagiile în timpul eforturilor, ne opinteam ca animalele dar, totuși, le scăpam uneori pe pantă,

mulți dintre noi accidentându-se mortal. Eu însumi am căzut pe o rampă de descărcare în Siut Ghiol, dela opt metri, cu întreaga garnitură de vagonete, eu nimerindu-mă spre apă, de unde trăgeam cu sapa să descarc un vagonet. Era în luna Aprilie, apa fiind ca ghiața. Am fost salvat dela moarte printr'o întâmplare. Am aflat lângă mine un dulap, de care m'am agățat disperat și de unde am fost scos apoi de tovarășii de suferință.

Ar fi prea mult de scris despre muncile la care am fost întrebuințați. De aceea voi înșira numai numele șantierelor mai importante, aparținând lagărului Peninsula: Canara, carieră de piatră, lucrări de dinamitare a rocilor, perforări, încărcări de piatră în vagoane cu brațele, cu macaralele, pe rampe amenajate, uneori, cu roabele sau cu tărgile, spart piatra cu ciocanul pentru terasament, întreținere de mașini. Se afla la șase Km. de lagăr și se lucra în două schimburi câte 12 ore la început, apoi trei schimburi de 8 ore și la urmă două câte opt ore; Mustață, acesta era un șantier foarte vast, cam treizeci de hectare, la un Km. de lagăr unde se făceau în mod principal descărcare de vagoane, nivelări de deșeuri, concasări de piatră extrasă dela Canara, pe unde era trasat Canalul, și ciopliri de piatră pentru Stadionul dela Constanța. Acesta era de altfel cel mai mare șantier după cel al săpăturilor, cari se întindeau dela Ovidiu până ceva mai la Est de satul Mamaia, aproape în întregime sectorul nostru de săpături, întinzându-se pe 10-12 Km. La cariera Canara lucrau cam 500 de oameni, iar la Mustață peste 2000. La săpături, între 1000-1500, după ce s'au introdus vagonetele, draglinele și sistemul hidraulic, în anul 1953, înainte de închiderea lucrărilor.

Alte șantiere mai erau: Concasoarele, Grupul Social Năvodari, Grupul Social Tașaul ZPB Constanța (Construcții), Noua Stanca, (săpături), Grădina (circa 300 de infirmi, bătrâni și inapți) ca să nu numim decât pe cele mai importante. Erau apoi în interiorul lagărului, munci interne, beciuri, birouri, etc.

Munca la săpături, după părerea generală a celor cari am muncit dela începutul lucrărilor până la încheierea lor, se pare a fi cea mai grea și extenuantă. Căram cu roaba la 250-300 metri, norma fiind de 2,5-3 m3 pe zi. Când încărcam o roabă cu vârf și o băteam pe margini, abia reușeam să transportăm un m3 de 12 ori. Cei mai slabi nu puteau să ducă un m3 nici în 20 de drumuri. Se poate bănuî cu ușurință calvarul extraordinar al oamenilor cari



Schița lagărului "Valea Neagră"

erau puși să facă aceste norme inaccesibile, cari nu erau realizate nici de civili. Civiii lucrau cu căruța, cu cai sau cu boi. Cu doi cai, la Cernavodă, vedeam oameni cari nu făceau mai mult de 10 m<sup>3</sup> pe zi, ce este drept, având locul de descărcare la aproape un Km.

Personal am avut ocazie să muncesc în cei trei ani și ceva la Canal, la toate muncile, dela săpături până la construcții și cioplit de piatră.

Lagărul era format din aproape 70 de barăci, din cari cele mai multe erau din lemn. În primăvara anului 1952, am început să construim și barăci de cărămidă, dintre care una, lângă poartă, era destinată pentru a fi închisoare. Întinderea lagărului era de circa 20 Ha. În centrul lagărului se afla o baracă mai scundă unde erau birourile serviciului tehnic, cabinetele de anchetă, birourile comandantului, a ajutorului și a ofițerilor politici. Barăcile se înșirau în jurul lagărului, care avea o formă patrulateră, cuprinzând trei laturi. Laturea din față, spre Constanța sau Sud, fiind cea deschisă spre cazarmile batalionului de securitate și a locuințelor ofițerilor și personalului administrativ. Proporția corpului de pază era 1 soldat la 10 deținuți. Comandantul lagărului avea gradul de locotenent major (un grad superior celui de locotenent, intermediar între locotenent și căpitan) sau căpitan. Comandantul batalionului era un maior (câtva timp a fost un locotenent-colonel). Ofițerii politici, adică personalul de securitate atașat lagărului, lucrau direct cu Securitatea Regională Constanța și cu Comandamentul Securității Canalului, care avea în frunte la început un general, Vaida, apoi pe colonelul Gh. Crăciun, care ajunge la urmă, după 1958, comandantul închisorii Aiud, și colonelul Augustin Albon, un fost croitor la Turda, cel care în timpul liceului îmi lucra uniforme.

În incinta lagărului mai erau un Chioșc Alimentar, unde foarte rareori ni se permitea să cumpărăm marmeladă și biscuiți pe bonurile cari ni se acordau dacă făceam norma. Aceasta era mai mult pentru brigadieri, pontoane și așa numiții "frunțași în producție"; infirmeria, și în centru, lângă birouri, bucătăria, magazinele cu alimente și lipite de ele, carcerele.

Lagărul avea în față spre Mamaia, o livadă întinsă de caiși pe cari atât timp cât am stat acolo (trei ani) nu i-am văzut decât înflorind, dar niciodată rodind. Nu am văzut nicio albină și nu am auzit cântând în Dobrogea decât un fel de păsări triste,



prigoriile, iar în zori auzeam cocoșii din Valea Neagră și atunci sufletele noastre se înecau de tristețe. Peste lac, Constanța părea un convoiu de vase albe poposite pe un țărm, unde mințile noastre imaginau o lume de iluzii.

Și acum, după această schiță sumară a organizării lagărului și a muncilor ce se efectuau aici, să trec la tragicele întâmplări care se desfășurau aici sub ochiul nemilos a administrației și al paznicilor.

Imi aduc aminte că era o seară întunecoasă, în jurul orei nouă, când se dădea stingerea, când un om din brigada mea a venit la priciul meu de scândură și mi-a spus că mă caută cineva afară. În spatele barăcii mă aștepta amicul meu. Eram turburat de curajul lui, pentru că într'adevăr era curaj să îndrăznești să mergi seara, dela un dormitor dintr'o baracă, la alt dormitor din altă baracă, în acea perioadă când studenții reeducați dădeau administrației note informative despre toate mișcările din interiorul lagărului. Administrația era deosebit de interesată să afle filiațiunea prietenilor.

Drept orice răspuns la uimirea mea, poetul mi-a prins mâna, m'a îndepărtat de baraca mea, în spre sârmă unde nu ne putea vedea nimeni, și mi-a șoptit:

—Privește geamurile dela baraca studenților. Privește cu atenție și ascultă. Am privit într'acolo și am ascultat. Ferestrele erau acoperite cu pături și de dinlăuntru veneau sunete de instrumente muzicale: viori, acordeoane, clarinet. Muzica era sgomotoasă, agitată, și fără nicio consistență melodică, capabilă de a o identifica.

—Nu înțeleg ce se petrece acolo, am zis eu. Pare neobișnuit ca la această oră să nu se fi culcat, am mai adăugat. În timp ce simteam încă mâna prietenului meu că mă ținea strâns, deodată mi s'a părut că tremură, ca agitat de un spasm.

—Acolo se petrec lucruri îngrozitoare, apucă el să-mi șoptească, când, din noapte, se auzi o voce aspră:

—Care este acolo? Vino încoace!

Ca două năluci ne-am pierdut în beznă fiecare spre baraca lui, în timp ce am mai auzit în spatele nostru:

—Au fost doi, domnule plutonier.

Când eu ieșeam din spălătorul barăcii, depe ușa din spre curtea exterioară, unde fusesem în explorare, tocmai intra un plutonier,

pe semne cel ce ne somase adineaori, pentrucă primul lucru ce l-a spus a fost:

—Unde ai fost până acum?

—În spălător, i-am răspuns foarte calm.

—Dece nu te-ai desechipat să te culci, a continuat interogatoriul.

—Sunt planton, schimbul întâiu, am avut inspirația de a da replica imediat, în vreme ce căutam cu ochii să nu apară cine știe cum adevăratul planton.

Plutonierul, care era unul din sbirii lagărului și lucra direct cu studenții, dupăcum am aflat mai târziu, m'a scrutat neîncrezător, dar s'a potolit întrebând:

—Cine a intrat acum câteva clipe în baracă, de afară?

—Eu am fost în spălător, după cum v'am spus, și nu am observat. Să ne uităm în dormitor, am spus cu jumătate de voce, ris-când totul pentru a salva buna mea credința.

—Să vedem, a făcut el, și a trecut înaintea mea.

Sub lumina becurilor îmbrobodite cu hârtie de saci, ca să-i scadă intensitatea, ordinul fiind să dormim cu lumina aprinsă, oamenii păreau niște mumii sub țoale rupte, istoviți și doborâți de oboseală. Eram atât de slăbiți și de extenuați de forțe în acea perioadă, încât era suficient să ne așezăm pe o piatră și într'o secundă și adormeam. Este cel mai îngrozitor lucru din lume ca să trăiești ani de zile în permanentă lipsă de odihnă și, aș putea să spun, ca unul care am trăit acest chin patru ani la șir, într'unul din răstimpurile mele de detențiune, că lipsa de somn îmi pare mai îngrozitoare ca foamea.

Eram salvat. Nu se vedea nici plantonul adevărat pe aici și toți oamenii erau pe priciuri.

—Să fii atent să comunici consemnul și plantoanelor următoare ca nimeni să nu iasă în dreptul barăcii, în timpul nopții.

Plutonierul ieși pe ușa din față, cea de lângă spălător, și nici nu închise bine ușa când plantonul care mă anunțase să ies că sunt așteptat, intră din afară.

A doua zi dimineața, când am ieșit pe platou ca să ne încoloinăm și să plecăm la munci, printre oameni se simțea o neobișnuită neliniște, pe care am descoperit-o foarte repede, în timp ce treceam printre diferitele brigăzi ca să caut câțiva prieteni cu care mă vedeam dimineața; în învălmășeala miilor de oameni, era imposi-

bilă supravegherea, iar la ora când ieșeam, era încă noapte neagră.

Ceeace auzeam, în timp ce mă strecuram printre coloane, era aproape aceeași întrebare și aceeași confirmare:

—Si el a fost luat.

Trecând pe lângă brigada inapților, unde erau repartizați bolnavii, bătrânii și câțiva elevi mai firavi, m'am simțit prins de braț și oprit.

Un învățător din Ardeal, pe care îl cunoșteam de multă vreme, îmi spuse pe nume. L-am recunoscut numai după voce, deoarece fața îi era vânăată și tumefiată într'un asemenea grad, încât era imposibil de recunoscut.

—Ce e cu dumneata, domnule Secui, i-am spus vădit speriat de figura acestui om.

Lumina difuză a unui bec depe un stâlp, dintre acei cari erau așezați din loc în loc prin interiorul lagărului, pentru a se putea controla mișcarea oamenilor în timpul nopții, făcea și mai oribilă fața bărbatului care stătea lângă mine. Când am văzut că din ochii lui au început să curgă lacrimi, drept orice răspuns, mi-am dat seama că îngrijorarea amicului meu de aseară era reală, că îmi desvăluise o taină, pe care eu, din locul meu, nu aș fi putut-o observa.

În jurul nostru stăteau înghesuiți mai mulți oameni și toți dădeau din cap, a compasiune și indignare, dar niciunul nu îndrăznea să-și exprime adevăratele sentimente. Deodată unul scoate un sâsâit scurt, în semn de atenție.

Pe lângă noi trecea unul dintre cei care erau etichetați cu degradantul epitet de "secătură". Era un student de prin Moldova care, la demascările dela Pitești, își trădase proprii părinți și sora cu cumnat cu tot, fiu de preot fiind, și aici trecea printre matadorii studenților reeducați, celebru în a bate și a informa administrația de stările din interiorul lagărului.

Cu inima măhnită m'am reîntors la brigada mea, unde mi s'a spus că fusesem căutat de un avocat, la fel învinețit și disperat.

Prin "studenți", în cele mai multe cazuri când vom vorbi în paginile cari vor urma, se va înțelege, în mod special, acea categorie de tineret universitar care, în urma unor presiuni morale și fizice exorbitante, exercitate asupra lor de către administrațiile închisorilor Pitești, Târgșor și Gherla, au fost transformați în unelte de tortură și crimă împotriva marilor mase de deținuți politici. Dacă, uneori, noi nu vom adăuga întotdeauna caracterul ad-

jectival "reeducat", cititorul este rugat să înțeleagă că întotdeauna când vom referi studenților fapte abominabile săvârșite de ei, noi avem în vedere numai acei studenți reeducați, sclerați moral de înfricoșătoarele bestii din slujba odiosului aparat al administrației comuniste. Subliniem în mod obligatoriu adevărul că acei studenți cari au săvârșit faptele degradante, de care vom vorbi mai pe larg în mai multe pagini, nu trebuie să se confunde cu studențimea țării, în general, deoarece mii și mii de studenți români, în închisori și afară, au avut atitudini morale și patriotice de o înaltă factură și rezistență. Studenții "reeducați" au fost o minoritate coruptă în închisori, prin mijloace mârșave, uneori inevitabile, dar întotdeauna înfiorător de dure.

În acea seară fuseseră luați cam patruzeci de oameni din diferite brigăzi și tratați de către studenți așa cum îi instruiseră la Pitești, Eugen Țurcanu, Pop Alexandru, zis Țalu, etc.

Sub supravegherea ofițerului politic al lagărului, locotenentul I. Chirion, pe care l-am descris mai sus, un tip hidos, cu capul mare și fața lată, cu un corp de cimpanzeu, ale cărui brațe, disproportionat de lungi, accentuau caracterele maimuții, aceasta fusese a doua demonstrație a capacității studenților reeducați de a îngrozi oamenii și de a instaura un climat de suspiciune și spaimă permanentă în lagăr. După cum mi s'a relatat de mai multe victime, nenorocite în cursul acestui supliciu, lucrurile se petrecuseră în seara aceea cam la fel în toate brigăzile de unde fuseseră luați oameni pentru a fi bătuți. Dar înainte de a continua cu această povestire penibilă, e necesar, pentru înțelegerea groaznicelor întâmplări, să explic organizarea internă a lagărului.

Orice lagăr depe Canal avea aceeași organizare internă, conform căreia deținuții nu numai că erau extrem de riguros supuși unei discipline implacabile, dar însăși viața lor intimă, gândirea și simțămintele lor, intrau sub controlul direct și continuu al ochiului administrației. Lagărul avea un comandant. La început acesta nu avea un grad militar. Mai târziu, când toată administrația, chiar și funcționarii serviciilor de grefă, contabilitate, etc., au fost militarizați, comandanții aveau grade militare, nu inferioare celui de locotenent. Aceștia depindeau de Ministerul Securității, și nu al direcțiunii generale a penitenciarului, un directorat din Ministerul de Justiție, cum era cazul cu directorii coloniilor de

muncă și penitenciarelor de drept comun. Prin urmare, întreg personalul administrației depindea de Ministerul Securității Statului și erau asimilați cu ceea ce se numea personal de securitate. Paza lagărului se făcea de batalioane de securitate, cari erau subordonate aceluiași Minister al Securității și nu Ministerului de Interne (MAI), așa cum erau paznicii cari deserveau sectorul de drept comun. Comandantul lagărului era dublat de un loțiitor, care, în fapt, era ofițerul politic propriu zis, omul care nu avea nicio atribuțiune administrativă, ci numai de control și supravegherea a siguranței interne a lagărului. Acesta, loțiitorul, lucra direct cu Ministerul Securității, în cazul de față, cu Alexandru Drăghici, fostul Ministru al Securității, și cu Comitetul Central al partidului, un membru anumit, al cărui nume nu l-am putut afla. Dupăcum se va vedea în altă parte, la un proces s'a făcut caz de acest personaj din umbră, dar, așa cum s'a dat numele, nu am identificat pe vreunul care să fi purtat acel nume. De aici, concludem noi, că acel personaj important a putut fi însăși Gheorghiu-Dej.

Ofițerul politic conducea un birou special în lagăr. El avea câteva ajutoare cunoscute (ofițeri ca el) și o vastă rețea de oameni necunoscuți, cari erau recrutați chiar dintre deținuții politici. La început, când eram încă la Cernavodă, în lagărul Columbia, aveam printre noi și vreo 45 de deținuți de drept comun. Mulți dintre ei erau brigadieri. Alții, șefi de grupe. Mai la urmă ne-am lămurit că aceștia erau instructorii viitorilor brigadieri cari urmau să se aleagă chiar dintre noi să ne conducă la munci și a viitorilor informatori. Cu aceste elemente abjecte, criminali de drept comun, spărgători și bandiți, administrațiile lagărelor au pregătit trei categorii de colaboratori indispensabili în opera ucigașă pentru care era proiectat Canalul.

Uneltele de lucru ale ofițerului politic, ale politrucului, în lagăr, erau:

Brigadierul, pontatorul și informatorul.

Brigadierul avea în subordinea lui 70-90 de oameni. Acești oameni aveau un dormitor comun, cu priciuri suprapuse din scândură. El și cu pontatorul avea un mic dormitor aparte, unde se țineau și evidențele de muncă ale deținuților din brigadă. Brigadierul era ales în baza unor recomandării pe care ofițerul politic le avea din dosarul însoțitor al deținutului. În acest dosar era fișa individului, cu indicarea pedepsei, faptei săvârșite și pericolității sale. Apoi,

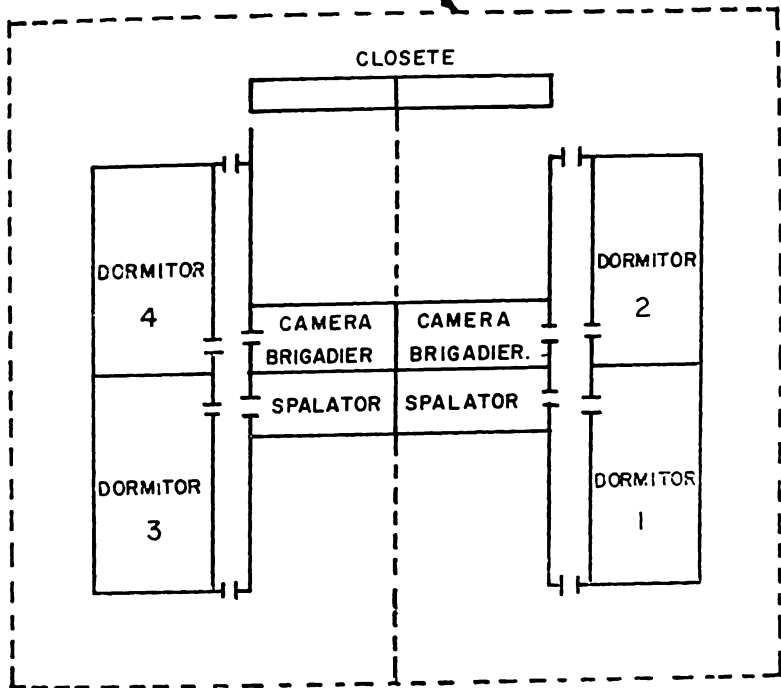
aici se afla și o caracterizare a organelor de securitate exterioară, depe timpul când omul era afară sub ochiul securității, apoi al atitudinii lui față de regim și partid, al comportamentului său cu organele de anchetă, de administrație a penitenciarelor pe unde a fost, față de oamenii politici de ieri și de azi, caracterul său, slăbiciuni, condiții psihologice speciale. Nu am fost mirați să vedem că dela început au fost aleși 80 % dintre brigadieri și pontatori dintre foștii subofițeri ai jandarmeriei anterioare regimului comunist, între care includem și pe foștii agenți de poliție, polițai și comisari, apoi urmau oameni dintre cele mai variabile câmpuri de activitate ca muncitori, țărani, studenți, elevi, sectari, evrei, ofițeri și chiar avocați și preoți. Intrucât nimeni dintre cei cari erau numiți brigadieri sau pontatori nu reușea să-și ascundă trecutul, deoarece erau aici oameni din absolut toată țara, am reușit să deducem cu exactitate că numai aceia cari și afară au servit regimul, cari au fost cozi de topor sau "piei de iepure" (numirea camuflată a securității pentru informatorii dela sate) sau cari, la procese, au făcut desavuări murdare ale implicațiilor lor într-o organizație oarecare sau au depus mărturii mincinoase, cum li s'a cerut de organele de securitate, spre a se obține o condamnare maximă în unele cazuri, numai aceștia au ajuns în "magistratura lagărului".

Atribuțiunile aparente ale brigadierului erau de a organiza brigada în grupe de muncă, de a le comunica normele, a se îngriji să scoată la raport deținuții bolnavi, cari nu puteau să iasă la muncă, el neputând să scutească pe nimeni fără avizul medicului și aprobarea administrației, de a conduce oamenii la infirmerie, a le comunica acte transmise de administrație, a conduce coloana la muncă înlăuntrul cordonului de pază, în a fixa o rotație de servicii administrative în interiorul barăcii, (curățenie, aducerea pâinii, a mâncării, etc.), și în fine de a ține contactul între administrație și deținut.

Pontatorul ținea scriptele brigăzii. El măsura și repartiza munca în fiecare zi, marca realizările de normă, insuficiențele în muncă, atitudinea oamenilor în muncă, colaborarea lor sau sabotajele observate, precum și delăsările.

Atât brigadierul cât și pontatorul aveau întreaga viață a unui om în mâinile lor. Pe baza rapoartelor favorabile ale brigadierului și pontatorului, se admitea deținutului scrisoarea teoretică lunară, pachetul lunar de 5 Kg. sau vorbitorul. Dacă nu, omul era sortit tu-

GARD DE SARMA GHIMPATA



BARACĂ TIP  
ÎN LAGĂRELE DE DEȚINUȚI  
POLITICI DIN DOBROGEA

turor șicanelor posibile și imposibile. Eu personal nu am avut dreptul la niciun vorbitor în cei trei ani și două luni de Canal. Am primit în schimb șase pachete și trei scrisori dela părinți. Alții, nici atât.

Pontatorul se alegea după aceleași criterii ca și brigadierii. Dintre brigadieri era ales un prim-brigadier, care avea sarcina controlului general al activității lagărului. El nu ieșea pe șantier, nu avea contact decât rareori cu deținutul, lucrând tot timpul prin brigadieri, pontatori și... informatori. El era cel mai important element al administrației în interiorul lagărului. După câte se va vedea, unui astfel de prim-brigadier i s'a dat chiar o armă dela ofițerul politic al lagărului cu care a ucis un om în incinta lagărului.

Informatorii sau "turnătorii", cum li se mai spunea, în cea mai mare măsură erau cunoscuți în fiecare brigadă. Ei însă nu puteau să fie cunoscuți decât într'un timp mai îndelungat în alte brigăzi și de aceea, ei lucrând în colaborare cu alții din alte brigăzi și alte dormitoare, reușeau să colecteze informații abundente printre oameni. Informațiile erau predate, după caz, brigadierului, pontatorului, primului brigadier, plantonului dela birouri sau chiar direct unui ofițer din biroul politic. Totul însă bine camuflat. Acești oameni au făcut aproape tot atât rău în rândurile deținuților cât și administrația criminală. Informatorii nu reușeau să rămână necunoscuți întrucât, în baza dreptului brigadierului de a da suplimente din mâncarea care rămânea în hârdău, aceștia (turnătorii) erau numiți cu regularitate, încălcându-se drepturile după care numai cei cari făceau sau depășeau norma, într'o anumită ordine, beneficiau de supliment. În general, turnătorii lucrau mai ușor, li se dădeau munci preferențiale, și, atunci când le venea rândul să facă de planton noaptea în dormitor, întotdeauna se afla un motiv ca să fie eludați sau, în cel mai rău caz, puși schimbul întâiu, la schimbul doi și trei în acea zi, apărând ca din senin, doi pedepsiți de brigadier. Mai aveau și alte favoruri, cum era regularitatea pachetului lunar, a vorbitorului (uneori și familiar, când putea să-și primească într'o odăiță din lagăr soția și să stea cu ea câteva ore împreună, privilegiu extrem de rar între deținuții de rând, de acesta numai brigadierii și pontatorii fiind îndreptățiți) să-și cumpere dela chioșcul alimentar din lagăr țigări, unt și biscuiți fără limită, etc. În schimbul acestor beneficii care, trebuie să recunoaștem, în acea epocă de cruntă înfometare erau extraordina-



re, putând să salveze un om dela moarte, mulți dintre deținuții închisorilor din țară și din lagăre s'au transformat în hiene hrăpărețe, devoratoare a propriilor lor frați, dând mâna cu criminalul temnicier, Gheorghe Gheorghiu-Dej și întreaga lui șleahță de tâlhari.

În mod curios, denunțătorii sau informatorii au fost mai mulți în prima perioadă a detențiunii decât în a doua. Vorbim aici de perioada 1949-1954 prima, și 1959-1964, a doua. În faza a doua nu se mai nașteau turnători noi în lagăr sau penitenciar, ci toți cei vechi, cari fuseseră arestați din nou făceau această treabă și cum nu toți dintre ei au avut această soartă, numărul lor a fost mai mic. Printre denunțătorii din faza a doua, nu numărăm pe foștii membri de partid sau foștii colaboraționiști politici cu comuniștii, cari au ajuns la închisoare și cari și aici practicau ca afară denunțul, ca o a doua natură a lor.

Brigadierul și pontatorul erau indivizi cari s'au rupt de masa deținuților, cari nu mai aveau nicio relație prietenească cu niciun deținut, chiar dacă îi era frate sau tată, și nu tolerau nicio prietenie care se închea între alți oameni; când observa așa ceva, imediat intervenea ca nucleul să fie spart prin transferări în alte brigăzi. Erau duri, desumanizați, unelte oarbe în mâinile unor criminali sadici. Tipul brigadierului depe Canal va rămâne o amintire monstruoasă a oricărui deținut, provocându-i coșmare oridecâteori își va aduce aminte de el.

Revenind acum la felul cum se petrecuseră faptele preliminare a tragerii oamenilor în dormitorul studenților reeducați spre a fi snopiți în bătai, după ce avem toate informațiile de mai sus, vom înțelege mai ușor de ce niciuna dintre victime nu a putut să evite cursa.

În fiecare dormitor de brigadă se prezenta plantonul lagărului, fost căpitan, Nicodim Lazăr, sau primul brigadier, Cojocaru, sau Neagu, sau brigadierii Grama, Bogdănescu, sau un alt brigadier de încredere al administrației și comunica persoanei în cauză că este chemat la birou. Aici omul nu ajungea să se întâlnească cu vreun reprezentant al administrației, cum i se spusese, ci era luat în primire de unul din grupul studenților, pe care nu-l cunoștea și care îi spunea că, din ordinul dlui Lt. Chirion, să-l urmeze. Era dus la una din brigăzile studenților, cari, la început, purtau o literă alfabetică, iar acum, fatala denuminație de brigăzile 13 și 14.

La primele ședințe a fost de față și Chirion. Oamenii erau puși

să şadă în şir pe un priciu, depe care se luaseră păturile şi se întinseseră la ferestre. Erau cuprinşi de o uşoară panică când erau aduşi spre brigada studenţilor, deoarece se cunoşteau anumite lucruri misterioase ce s'ar petrece aici; dar mai ştiau că acestea nu se petrec decât între studenţi şi când l-au văzut pe Chirion acolo, aproape că s'au liniştit. Se mai întâmpla ca administraţia să facă unele comunicări deţinuţilor, adunându-i într'o anumită baracă.

Alături de Chirion se mai aflau fiorosul Bogdănescu, un student întârziat, fost căpitan în armată şi apoi deblocat; apoi medicul lagărului, unul dintre cei patru, Dr. Eugen Suroiu, băiatul unui fost ofiţer de aviaţie din Blaj, fost coleg de medicină cu mine la Sibiu şi încadrat în acelaşi lot cu mine (Liga Apuseană a Moţilor), precum încă vreo câţiva studenţi, cunoscuţi în lagăr, brigadieri sau pontatori (Coriolan Gherman, Vasile Marian, Gh. Marian-Ti-mişoara, Grama, Enăchescu, Bordeianu, Văcariu, etc.).

Ofiţerul politic în câteva cuvinte a vorbit despre svonurile cari circulă printre deţinuţi, privitoare la iminenţa începerii unui războiu şi despre agitaţia oamenilor, cari văd în această eventualitate o slăbire a protectoarei mult slăvite, URSS; a mai vorbit apoi despre încetinirea ritmului de muncă şi slăbirea disciplinei interioare, precum şi a contactelor cu civilii, pe care unii deţinuţi le fac împotriva tuturor dispoziţiunilor. La urmă, a mai adăugat ceva referitor la acei ce conduc lăuntric aceste opinii şi acţiuni.

Dintre cei ce erau de faţă, niciunul nu putea fi pus sub o asemenea acuzaţie, pentru că niciunul dintre ei nu erau dintre persoanele de mână întâia din lagăr, apoi nu erau nici dintre aceia cari să fi încercat să se opună unor dispoziţiuni ale administraţiei şi, la muncă, erau conştiincioşi, atât cât le îngăduiau puterile slăbite.

La un moment dat Chirion s'a retras şi a luat Bogdănescu cuvântul, repetând cam aceleaşi lucruri ca Chirion. Dar puţin câte puţin, Bogdănescu a început să aducă acuzaţii persoanelor de faţă, fiind bine informat despre viaţa lor. Oamenii au început să se neliniştească de această întorsătură a lucrurilor, prevăzând că ceea ce se petrece e mai grav decât îşi închipuiseră.

Brigadierul Subţirică, care nu era student, dar colabora strâns cu studenţii reeducaţi şi administraţia, a intervenit şi el, acuzându-i pe oamenii din brigada lui aduşi la consfătuire. Cu aceasta, atmosfera s'a înveninat şi mai mult, pe măsură ce cei de pe margini, înţeleşi cu primii, au început să arunce şi ei câte o vorbă

în sarcina cutăruia sau cutăruia. Unii au încercat să se apere. Această reacție naturală par'că a aruncat paie pe foc. Bogdănescu s'a ridicat deodată și le-a cerut, nici mai mult nici mai puțin, decât să demaște pe toți acei care instigă, sabotează, cari urăsc regimul și așteaptă pe Americani.

Adaug, pentru înțelegerea celor ce urmează, că la Canal studenții atașați administrației nu au întreprins o acțiune asemănătoare ca la Pitești, în sensul de a se ocupa de demascări propriu zise, ci și-au canalizat toată ingeniositatea și forțele, neprecupețind nici propria sănătate, pentru a ridica la maximum randamentul la muncă al deținuților. Aceasta constituia un atentat împotriva vieții multora dintre noi. Cei ce nu-și îndeplineau norma (dupăce studenții le urcaseră atât de mult)—ceea ce era aproape imposibil de realizat pentru un muncitor civil—trebuia să suporte grave consecințe: tăierea dreptului la pachetul lunar sau a vorbitorului. Fiind alimentați sub orice limită condițională pentru muncile faraonice la care eram supuși, micul adaus dintr'un pachet cu alimente consistente ajuta enorm în acea perioadă la menținerea organismului și constituia însăși baza rezistenței noastre fizice. Pe lângă aceasta, se mai adăuga și menținerea relațiilor cu familia care, în felul acesta, știa unde te afli și avea oarecare liniște. Nefîmplinirea normei aducea o mulțime de complicații și suferințe, care se resfrângeau cu aceeași intensitate atât asupra deținutului cât și asupra familiei sale. Numai noi, cei mai tineri, împlineam norma și numai arareori; necum cei mai în vârstă sau cei bolnavi.

Aceasta este principala crimă pe care aceste unelte ale Administrației, recrutate dintre studenți, au comis-o la Canal și aceasta e destul de mare, dacă ne gândim că au murit zeci și sute de oameni. ca urmare a eforturilor supraomenești la care fuseseră împinși de acei zeloși înebuniți, în urma unui regim de schilodire a minții și caracterelor lor, și toți aceia cari au murit, au închis ochii tumefiați și diformi, cu stigmatele respingătoare ale edemului foamei.

Deoarece nimeni dintre cei agrăiți nu au răspuns somațiilor ticăloase ale acelei brute, care era Bogdănescu, acesta a început să se agite, să înjure și a năvălit cu pumnii în primul om care era lângă el, un biet general bătrân, care, de spaimă, a leșinat după primele lovituri primite. La acest semnal, cei aproape optzeci de deținuți-reeducați câți erau în baraca respectivă, s'au deslănțuit cu aceeași furie asupra celorlalți. Pentru a nu se auzi afară țipetele

celor loviți, o parte din ei trecând în aceeași clipă la zângănirea instrumentelor muzicale.

Doctorul Suroiu avea misiunea de a da primele ajutoare, în cazul că vreuna din victime ar fi suferit vreun șoc mai grav, din care să nu-și poată reveni.

Loviturile și înjurăturile cele mai triviale au ținut jumătate de oră cel puțin, în care timp nenorocitele victime au trăit clipe de disperare și de suferințe indescritibile.

Am avut ocazia să vorbesc cu foarte mulți dintre ei și, ca o notă comună, la toți le revenea aceeași caracterizare a acestor clipe: "Asaltul studenților spre noi ni s'a părut o glumă de prost gust la început, pentru că noi toți puteam să le fim părinți. Și între noi erau unii cari își aveau nepoți aici sau cunoscuți din familie. După ce am primit pumni în capete și lovituri de bocanci în spate sau piept, peste mințile noastre a coborât ca o negură și ne-am adâncit într'un coșmar pe care nu-l credeam posibil, chiar sub proba acelei realități crude, acesta a fost probabil motivul că aproape niciunul dintre noi nu s'a văitat, țipând, urlând sau manifestându-și groaza în alte forme sgomotoase. Șocul moral fusese desăvârșit și efectul urmărit realizat în întregime."

Aceasta fusese a doua bătaie la baraca studenților proveniți dela Pitești și fusese cunoscută de toată lumea; de altfel aceasta era și intenția administrației. Prima bătaie se petrecuse cu două-trei săptămâni mai înainte și fusese regisată cu un număr mai mic de oameni. Aceștia fuseseră aproape toți informatorii administrației, cari, căzuseră în disgrație sau pur și simplu lăsați deoparte, ca nemai fiind utili. Din această cauză, prima serie de bătuți a păstrat taina și numai unul sau doi dintre cei vreo 16 au făcut unele indiscreții, care însă nu au fost crezute, avându-se în vedere dela cine veneau.

Multă vreme peste oameni a plutit ca o pasăre sinistră isprava studenților bătauși și nimeni nu mai adormea de acum așa de repede seara, turburat de posibilitatea repetării pe piele proprie a ceea ce se petrecuse cu ceilalți. Nimeni nu era sigur că nu are și el vreo notă informativă la administrație, depe urma căreia să nu aibă de suferit aceleași consecințe. Cu amarnic umor un inginer de înaltă morală și aleasă cultură, mi-a spus odată, când eram trei într'o suetă pe un șantier:

—Dintre noi, unul e turnător. Aceasta e proporția. Inginerul se referea la informatorii cari mișunau în mijlocul nostru.

Trăiam zile de groază și de incertitudine. Politica regimului se înfăptuise și în închisoare: sămburele neîncrederii fusese sădit și el va da roade blestемate din ce în ce mai multe, așa cum se va vedea.

Studentii, aliați ai stăpânirii, păseau triumfători prin lagăr, împrejmuiți de ură, ocoliți și disprețuiți.

În vara anului 1951, s'a petrecut în lagărul Peninsula o crimă monstruoasă care, în felul cum a fost regisată, descopere cum nu se poate mai clar mâna din umbră a Securității, care nu avea astămpăr în uneltirile ei până nu ucidea nu numai spiritul trecutului național al neamului nostru, dar și pe martorii sau corifeii acestui spirit.

Doctorul Ion Simionescu dela Turnu-Măgurele a fost victima acestei crime și despre aceasta vreau să vorbesc.

Era o dimineață senină de vară și lagărul părea pustiu. Aproape toată lumea ieșise la lucru și în interiorul sârmelor nu se mai aflau decât două sau trei brigăzi cari ieșeau numai la ora 5 după masă, fiind schimb de noapte, o brigadă de construcții interioare și de întreținere și o jumătate din brigada de construcții a studenților care, dintr'un motiv pe care nu mi-l amintesc, rămăsese și ea în interior. Cei ce urmam să ieșim în schimbul doi, eram puși dimineața între 11 și 3 ca să facem corvezi interioare, ajutând la construcțiile de barăci. De data aceasta eu am fost repartizat la poartă. Treaba pe care o aveam de făcut era să preiau dela gardianul din poartă căruța cu piatră sau nisip, care era adusă până aici de un civil, și să o conduc undeva mai departe, la locul de construcții, și să o descarc. Aproape 20 de oameni din brigada mea făceau același lucru. Eram morți de somn. Veneam dimineața la ora 7 dela lucru, dela Cariera Canara, luam cafeaua neagră și ne culcam, ceeace, după ce ne desechipam, era 8. La ora 11, tot a doua zi ne venea rândul la corvezi, câte o jumătate de brigadă.

Mănam o pereche de căluți roibi, focoși, spre temelia unei barăci când, deodată, în fața mea a apărut un om bine închegat, pe timpuri, probabil, robust; acum era slăbit, roșcovan, pe cap purtând o pălărioară verde, conică, cu șnur împrejur, una dintre acele pălării pe care o poartă în țară pădurarii și conducătorii silvici.

—Oprește, tinere, zise omul, ridicându-și mâna în fața cailor.

Apoi a continuat cu voce blândă, cu timbru plăcut, lucru surprinzător în lagăre, unde oamenii se abrutizează și, inconștient, vorba lor devine aspră:

—Căruța aceasta merge la cuptorul de var, îmi zise omul. Ia-o pe după bucătărie, îmi mai zise el.

Eu ținem încă strâns hățurile cailor și mă uitam la acest om. Cunoșteam pe toți oamenii cari lucrau în interior, la construcții, întâi că aproape toți erau țărani din Munții Apuseni și, al doilea, lucram la corvezi cu ei de peste un an. Pe acesta încă nu-l văzusem și, la studenți, erau doi sau trei oameni mai vârstnici, pe care îi cunoșteam de asemenea, însă pe acesta nu îl știam.

—La ce brigadă aparții dumneata?, l-am întrebat eu.

—La studenți, răspunse omul, și se apropie de mine.

În ochii lui am văzut deodată o suferință frântă, pe care a vroit să o acopere instinctiv cu pleoapele pe care și le strânsese ceva mai tare, dar nu a reușit să-i șteargă urma.

Și-a întins mâna și și-a spus numele:

—Sunt doctorul Simionescu.

Știam de mai mult timp că doctorul Simionescu fusese adus în lagărul nostru, dar încă nu-l întâlnisem. La început fusese repartizat la o brigadă care muncea la săpături, după câte fusesem informat.

—Sunt de o săptămână în această brigadă. Ofițerul politic mi-a spus că aici mi-e locul, între tinerii cărora noi bătrânii le-am făcut o educație politică greșită.

În câteva cuvinte, doctorul Simionescu mi-a mărturisit tragedia. Câteva nume de cunoștințe comune din lagăr ne-a stabilit încrederea imediat.

—Simt că voiu înnebuni. Mi se fac cele mai îngrozitoare șicane și, în fiecare seară, sunt obligat să ascult insultele cari se aduc generației mele, fără dreptul de a o apăra. Mai mult, sunt bruscăt cu violență și pe șantier înadins mi se dau să execut munci de salăhor pe care la vârsta și posibilitățile mele fizice, sunt pentru mine adevărate suplicii.

—Mai terminați vorba acolo, bandiților, strigă un băiețandru la noi, pe care îl cunoșteam din văzute; era unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai locotenentului politic Chirion, o adevărată fiară.

Doctorul Simionescu s'a îndepărtat de căruță, s'a uitat la copi-

tele călușilor cari s'au proptit puternic ca să pornească căruța, și, ochii lui apoi mi-au întâlnit iarăși privirile mele. Sub tristețea care îl umbrea, am simțit vibrarea unui suflet cald, generos, a unui apostol subordonat unei mari credințe, pe care, prin știința și vocația sa națională, o închinase fără rezervă neamului meu. În acea clipă nă-mi închipuiam că aceasta a fost și prima și ultima mea întâlnire cu doctorul Simionescu.

Nu au trecut nici două săptămâni când, într'o dimineață, la ora șase, când venise schimbul la cariera Canara, unde brigada noastră lucra peste noapte, ne-a adus vestea grozavă a uciderii doctorului Simionescu. Uciderea unui om într'un lagăr produce o adâncă depresiune morală asupra oamenilor. Par'că toți se cufundă în interiorul lor, le pierde glasul și în ochii lor întâlnești numai pustiu. Conștiința unui sfârșit asemănător posibil pentru fiecare, este atât de covârșitoare încât nimeni nu mai îndrăznește să își fixeze nici cel puțin speranța promițătoare pentru a doua zi. Așa au arătat frații noștri când au pășit pe șantierul Canara în acea dimineață când ni s'a adus vestea înfricoșătoare, și așa am plecat noi spre lagăr, învăluți în zăbrznicul mortuar al unui destin blestemat. Împotriva căruia nu puteam să ne împotrivim cu nimic.

Din ceeace am aflat atunci imediat și din ceeace am aflat mai târziu, când unii dintre studenții reeducați și-au revenit din răătăcirii, (ei fiind atunci la locul scenei), moartea doctorului Simionescu unul dintre cei trei șefi ai generației anului 1922 (ceilalți doi au fost Corneliu Zelea Codreanu și dr. Dănulescu) s'a petrecut astfel:

Brigada și studenții lucra la construcții la Tasaul. Pe marginea lacului, se construia un așa numit Grup Social de clădiri. Șantierul era împrejmuit cu sârmă ghimpată și, în afară de soldații de securitate cari erau la cele patru colțuri ale patrulaterului șantierului, mai erau și soldați intermediari care nu aveau posturi fixe, putându-se mișca pe traseul care îl păzeau. Construcțiile erau în diferite stadii de lucru. Doctorul Simionescu lucra în interiorul unui pavilion, unde trebuia să ducă materiale, ca mortar, cărămidă, ipsos, apă, etc., la studenții cari lucrau pe schele. Seara avusese loc în brigada studenților o ședință de prelucrare a doctorului Simionescu, pe care Bogdănescu, acea lighioană în formă de om, căuta să-l oblige să recunoască existența unui plan premeditat la luptătorii naționaliști români, conform căruia acești oameni intenționau

să sădească în sufletele tineretului idei criminale de intoleranță a altor naționalități, de ura semită, atitudini antimuncitorești, antisovietice, antiștiințifice, antiprogresiste, etc. Se pare că ședința a fost extrem de agitată și că doctorul Simionescu a fost maltratată mai rău ca în oricare altă seară precedentă. Dimineața, când a ieșit la lucru, ni s'a spus că doctorul Simionescu părea transfigurat, extrem de obosit, —fusesse ținut la "judecată" până la ora 3 dimineața— și, aparent, incapabil să se autocontroleze. Incontestabil suferise un șoc moral care îl desconcertase într'un anumit grad.

Câțiva studenți din grupa de lucru, cari erau cei mai înrăiți și aveau bogate caziere infamante dela Pitești, Târgșor sau chiar din interiorul lagărului Peninsula, au continuat neslăbit cu terorizarea morală a doctorului. De altfel, aceasta era una dintre metodele obișnuite în lucrarea de reeducare a unei persoane. Trebuia să se țină de capul lui în toate chipurile, să-î creieze obsesii de culpabilitate și de complexe multiple, încât omul să fie condus sigur spre disperare. Când omul ajungea aici nu mai avea decât două soluții în față: ori să capituleze în fața siluitorilor morali, și atunci urma să recunoască ca adevărate toate acuzațiile criminale care i se aduceau și, inevitabil, trebuia să se atașeze și el la banda reeducatorilor, ori, a doua soluție, să se sinucidă. Când eram în închisori, nu aveam la îndemână a doua soluție, întrucât nu aveam nici mijloacele fizice de a ne curma viața (lamă, funie, etc.), și nici prilejul să ieșim în sârme. Ori, la Canal, și în toate lagărele, aveam toate aceste posibilități. În plus studenții reeducați și administrația, care le stătea în spate cu inspirația și uneltele, își lărgise considerabil câmpul de aplicațiune a crimei.

Doctorul Ion Simionescu, despre care oameni din orașul lui și distinși bărbați din generația sa vorbeau numai cu superlative când se discuta asupra caracterului său, asupra capacității sale științifice, asupra calităților sale cetățenești, etice și creștine, ca să nu mai cuprindem și patriotismul și umanitarismul său proverbial, nu putea să ajungă la soluția întâi sub nicio formă. Era prea ancorat în valori înalte, prea temeinice și cultivate o viață întreagă, cu ardoare și deplină convingere. De acest lucru erau conștienți și ofițerii politici și studenții cari îl aveau în grijă. Dar, chiar pentru acest motiv, în plus, pentru că doctorul Simionescu, în baza credinței sale creștine, adânc sădită în ființa lui, nu ar fi putut admite si-



nuciderea, grupul criminal trebuia să-l aducă la acest punct sau să săvârșească ei crima.

În acea zi caldă de vară, când soldații piroteau în posturi sub dogoarea soarelui dobrogean, în apropierea prânzului, mai de grabă ca de obicei, a sosit ofițerul politic pe șantier și cu el un alt ofițer, din comanda batalionului de securitate. Garda a fost schimbată neîntârziat și apoi totul a revenit la normal. În schimb, în clădirea înaltă, unde se afla grupul în care era doctorul Simionescu, studenții îl hărțuiau încontinuu pe acesta, mai mult ca oricând. Tot timpul i se aruncau tot felul de reproșuri, folosindu-se cel mai trivial limbaj, se svârlea în el cu bucăți de cărămidă, de mortar uscat, bucățele de lemn sau capete de scândură. Doctorul Simionescu își vedea de lucru. Ochii lui înotau în lacrimi. Se știa singur, absolut singur între acești mici monștri, transformați astfel de mârșava mână criminală a partidului comunist. Cum nu ar fi vroit el să le spună tot timpul despre căderea lor și primejdiosul laț în care căzuseră.

Nu am reușit să aflu decât două sau trei nume ale studenților cari erau în grupa de tortură. Din nenorocire și acestea le-am uitat, reamintindu-mi doar de unul dintre aceste nume, Ioan Olteanu, fost normalist la Tg. Mureș, după ce a dat diferența de liceu, s'a înscris la Universitatea din Cluj. Chiar după ce studenții supraviețuitori și-au revenit, se fereau să amintească numele acelora dintre ei care săvârșiseră acte prea mârșave.

La un moment dat, văzând studenții că dr. Simionescu nu reacționează cum ar fi dorit ei, unul a agățat o funie de o grindă pe unde trebuia să treacă doctorul cu materialele. Prima oară doctorul a trecut făcându-se că nu o observă. Studenții au început să-l ridiculizeze.

—Ce, te faci că nu vezi funia, banditule? a zis unul.

—Este pentru tine, porcule, a adăugat altul. Nu meriți altceva, după nenorocirile pe care le-ai adus poporului român în 25 de ani de beznă.

—De ce nu-ți bagi gâtul în laț, dacă ești om de onoare? spuse un altul. Atunci te-am crede că ești om de atitudine. Dar ți-e frică că te doare, banditule.

Aceste atacuri verbale, murdare și scandaloase, nu au putut să nu-i atingă cele mai intime adâncuri ale sufletului acestui om nobil și onest, care era profund conștient că întreaga sa viață nu a

căutat să facă altceva decât să fie util și să aline suferințele oamenilor.

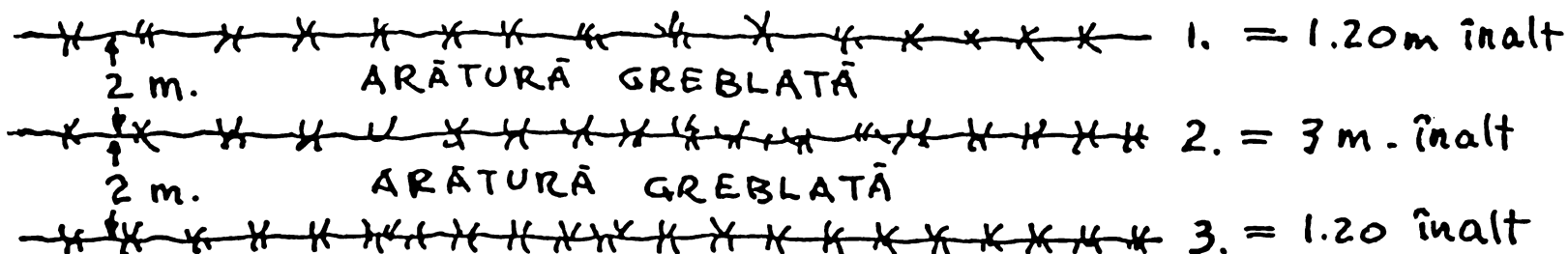
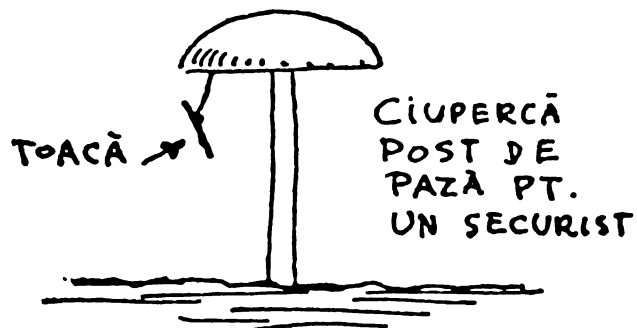
Unul dintre acei studenți, dintre acei care ucisese și la Pitești, s'a apropiat cu îndrăzneală de dr. Simionescu, când acesta se nimerise din nou lângă lațul funiei care atârna deasupra unor dulapi și, când doctorul s'a apropiat, i-a dat un ghiont încât acesta, a scăpat din mână gălețile cu mortar și a simulat că îi pune lațul de gât. Nu se poate ști dacă gestul acestuia ar fi mers până la capăt, adică să-l stranguleze pe Simionescu. Schimbarea gărzii mai de grabă cu ceva și apariția celor doi ofițeri de care am amintit, pledează însă pentru premeditarea crimei.

Doctorul Simionescu când a văzut intenția criminală a acestora, pentru că imediat s'au mai alăturat și alți tineri, cutremurat de spaimă și de groază, a năvălit pe una dintre ușile care i-a fost mai aproape și a ieșit afară. Neștiind ce să facă în prima clipă, unde să meargă și cui să se adreseze, —desigur, el se gândea la un reprezentant înarmat sau oficial al lagărului, nici într'un caz nu la brigadierul Bogdănescu—, s'a îndepărtat în fugă spre sârme unde erau soldații de pază. Era evident că omul era disperat, că fuge de o amenințare serioasă, mai cu seamă că în timpul acesta țipa ca să fie salvat. Mi s'a relatat că doctorul Simionescu apela după ajutor.

Nici nu a apucat să se apropie până la limita de cinci metri de sârme, care nu putea fi depășită, fără riscul de a fi împușcat, că un soldat din afara sârmelor a și tras în doctorul Simionescu câteva focuri de armă care l-au ucis fulgerător. Soldatul, se pare că nici nu l-a somat reglementar.

Crima, a cărei victimă a fost doctorul Simionescu, a fost cu siguranță plănuită. Prin orice mijloace el trebuia ucis. Cum s'au mai petrecut și alte crime în acest lagăr sau în altele, s'a putut constata că oricând o persoană exercita o prea mare influență prin prestigiul său în jurul său, în baza represiunii radicale împotriva tuturor forțelor polarizante, organele de securitate au fost radicale. Zona de preavizare de 5 metri până la sârme este valabilă numai pentru cazul că un deținut ar fi încercat să se apropie pe furiș spre sârme, dar nu țipând și apoi, unde mai pui că era și ziua amiaza mare.

Prin moartea doctorului Simionescu generația luptătoare naționalistă din țară a pierdut o forță de cea mai înaltă factură, a pierdut un bărbat luminat de principiile unui larg umanitarism.



GARD TRIPLU DE SÂRMĂ GHIMPATĂ  
ÎN JURUL LAGĂRULUI

un cetățean integru și un medic a cărui mână binefăcătoare nu va putea să fie uitată de mii de foști suferinzi din partea inferioară a Munteniei, din răsăritul Oltului.

Acest eveniment jalnic și de tot îngrozitor din lagărul Peninsula a înrăutățit simțitor atmosfera și viața în lagăr. Din această stare nu am ieșit până la înlocuirea comandatului lagărului, în același an 1951, cu locotenentul major Lazăr. De unde la închisoarea Gherla, unde fusesem mai înainte își creiase o faimă înfricoșătoare, sub administrația lui săvârșindu-se multe crime între deținuți, aici a apărut cu o serie de măsuri salutare, observate, dela început în îmbunătățirea hranei și micșorarea teroarei brigadierilor și a studenților reeducați.

Dar cu toată această schimbare la conducere, spiritul cel rău continua să subsiste, prin persoana lui Chirion și prin sporirea cadrelor de ofițeri-politici, între care a excelat locotenentul Sălișteanu. Prigoana acestor elemente ne-a urmărit până la încheierea lucrărilor dela Canal, la 21 Iulie 1953, când o parte am fost imprăștiați la închisori interioare, 600 la Aiud, 600 la Gherla, 200 la un șantier de cioplit piatră la Constanța și restul de câteva mii pe la diferite lagăre din Moldova sau Delta Dunării.

Când s'a închis Canalul, deținuții politici cu sentințe judecătorești erau puțini, cei mai mulți fiind cu pedepse administrative dela 12 luni la 60 de luni. Foarte mulți dintre cei cari erau condamnați de tribunale, fuseseră absorbiți în ultimul an la închisori de ispășire sau duși la mine, după ce organizațiile legionare deslănțuiseră câteva greve la Baia Sprie, Cavnic și Nistru. Din primăvara anului 1953, aceștia au fost retrași dela muncă și nu au mai fost scoși în ateliere, până în Octombrie 1959.

Amintirile mele dela muncile ucigătoare dela Canal sunt grele, pline de tristețe, trecând demulteori pe lângă moarte, din cauza condițiilor de muncă la care am fost pus. De două ori am fost distrofic. Am asistat la împușcarea lângă mine a unui biet țaran din părțile mele, pentru că se îndepărtase doi pași să ia o gură de apă, înebunit de sete, sub dogoarea soarelui dobrogean. Am văzut împușcat înlăuntrul cordonului pe locotenentul de cavalerie Maggearu, în timp ce mânca o coajă de pâine, lângă vagonul pe care îl încărca cu bolovani. De două zile se reîntorsese din Constanța, unde fusese dus pentru o supra-anchetă. Era arestat din anul 1946 pentru trădare de secrete militare, și acum, în al șaselea an, era

împuşcat în mod premeditat, deoarece nu răspunsese favorabil la anchetă. Cu o seară mai înainte, când ne schimbam la locul de muncă, fiind în schimburi consecutive, mi s'a spus că cei din Constanţa nu au fost mulţumiţi de declaraţiile lui.

Intr'o frumoasă dimineaţă de Iunie 1952, când ieşeam o coloană de o mie de oameni cu destinul Mamaia, unii pentru baraje, alţii la construcţii de instalaţii de concasoare, alţii pentru grădini şi alţii pentru săpături, am văzut cum un planton dela barăcile din partea de nord a lagărului, ieşind să arunce gunoiul pe care-l măturase în lada destinată acestui scop din spatele closetului de aici până la prima linie de somaţie mai fiind cel puţin 30 de paşi, a fost împuşcat, din fericire nu mortal, rămânând cu braţul drept anchilozat.

L-am mai văzut împuşcat în lagăr pe V. Dumitrache, un admirabil mecanic din Bucureşti, care reuşise să evadeze cu complicitatea unei tinere femei, şofer pe un camion destinat necesităţilor de muncă depe şantier. Dându-se alarma pe întreg teritoriul, care era împânzit de agenţi ai Ministerului de Interne, căci la acea dată eram în jurul a o sută de mii deţinuţi, (aici socotesc şi pe cei de drept comun), Dumitrache a fost descoperit într'o cabină de frănar a unui tren de marfă, chiar când trecea Dunărea. A fost adus în lagăr, legat de un stâlp în mijlocul curţii lagărului, denumit stâlpul infamiei. Această măsură fusese luată de un scelerat, colonelul activ Augustin Albon, responsabil de securitatea coloniilor de deţinuţi dela Canal, şi care, cu câţiva ani în urmă, îmi fusese croitorul meu din Turda. Dupăce s'a întunecat, Dumitrache a fost dus într'o carceră din dosul Magaziei din apropierea Birourilor Administraţiei. Fusese pus în lanţuri. Brigada de mecanici, unde fusese şi el, era foarte aproape, şi cum el era foarte iubit de toţi, fiind o fire veselă şi antrenantă, aceştia au fost atenţi toată noaptea la ceea ce se întâmpla cu el. Având şi eu câţiva buni prieteni în această brigadă, prin intermediul cărora obţineam ziare din afară, el având contactul cu civilii, mi-au spus a doua zi ce se întâmplase cu nenorocitul lor camarad.

Seara se intensificase paza interioară, prin sporirea numărului de gardieni. Aceştia patrulau neînarmaţi printre bărăci şi făceau inspecţii plantoanelor şi în dormitoare. Studenţii afiliaţi Administraţiei erau de asemenea în stare de alarmă.

Pe la unu noaptea s'a auzit un pocnet de armă din direcţia car-

cerelor. Plantoanele din apropiere au ieșit să vadă ce se întâmplase. Dar, ca din întâmplare, în jurul acestor barăci se arătară gardieni cari le-au ordonat să se retragă imediat în dormitoare. Totuși unul din bunii prieteni ai lui Dumitrache, care reușise decuseară să-i strecoare câteva țigări și o bucată de pâine, s'a nimerit afară din baracă și într'un loc întunecat, de unde a putut observa oribila crimă.

De carceră s'a apropiat, la acea oră a nopții primul brigadier. Constantin Madan, acuzat pentru unele vini pe care niciodată noi nu le-am putut afla. Mulți îl bănuiau că e de drept comun, fiu de preot din Hotin, cam de 50 de ani, de profesiune învățător sau profesor, și acum condamnat la 25 de ani închisoare. A deschis ușa carcerii, a vorbit câteva cuvinte cu Dumitrache și apoi s'a auzit descărcarea armei. Madan îl împușcase cu mâna lui. Nu mai rămănea nicio îndoială că arma îi fusese dată de organele securității. Postul de pază exterioară era aproximativ la 50 de pași. Cum e normal, ca în cazuri de mișcări sau observări de fapte suspecte în lagăr, să se dea alarma imediat, soldatul securist, tânăr în termen, prevenit bineînțeles, nu a semnalat nimic. Madan s'a retras apoi și la câteva minute a venit însoțit de o altă persoană al cărui nume nu s'a aflat, însă tot deținut, și luându-l amândoi într'o pătură pe Dumitrache, l-au dus până la gardul de sârmă, la picioarele soldatului din pasarela de pază. S'au grăbit să ia pătura de sub el și de abia depărtându-se, soldatul din post a bătut scurt toaca de alarmă, a strigat ceva, și a descărcat al doilea foc de armă în acea noapte. Apoi s'a dat alarma generală.

Dimineața când ne îndreptam spre șantierul numit "Mustăță" l-am văzut pe bietul Dumitrache sub o rogojină, iar cei cari au rămas în interiorul lagărului în acea zi, mi-au spus că Dumitrache avea încă lanțurile la picioare.

Se avusese grijă să se pună o tablă vizibilă pe rogojină, de avertizare, că așa vor păți cei ce vor încerca să evadeze.

Și am mai văzut oameni împușcați, oameni striviți de malurile de pământ sau călcați de tren, oameni în lanțuri ținuți câte 40 de zile și zeci de bolnavi netratați, scoși la lucru și aduși pe tărgi, ca să sucumbe în infirmerie.

Dar în afară de aceste amintiri strict personale, cari mă copleșesc și mă umplu de groază și acum, mai însemnate mi se par acele cari, în afară de afect și imaginație, reprezintă o stare de reflexe,

pornite din indignarea conștiinței mele, care nu va găsi astămpăr până nu va împărtăși lumii mârșavele crime care s'au înfăptuit sub paravanul "umanismului socialist", cum își întitulează pompos doctrina adepții învățăturii comuniste, aceia care urmând pe Lenin în ceea ce privește morala spun că: "este moral tot ceea ce servește la dărâmarea clasei exploatoare...".





## II. RETROSPECȚIE ȘI PUNCTE DE ORIENTARE

Mișcarea Legionară, după armistițiul din vara anului 1944, se impusese curând după venirea Rușilor în România, ca una dintre cele mai amenințătoare primejdii pentru comuniștii români. Această primejdie se baza pe adâncimea unor convingeri pe care acești oameni și le însușiseră în lupta permanentă împotriva comunismului. Nu neglijăm caracterul anticomunist al partidului Național-Liberal, al tuturor acelor intelectuali și țărani crescuți în cultul proprietății private și al unui covârșitor număr de muncitori sau soldați întorși depe frontul din Răsărit, și chiar al unui anumit procent dintre membri partidelor, mai mult sau mai puțin marxiste, (Național-Țărănist și Social-Democrat), dar, fără a supralicita, cei ce au fost înrolați ca membri ai Gărzii de Fier, constituiau problema primordială a comuniștilor. Aici se aflau elementele mature și viguroase, capabile de luptă și de sacrificii și, în temeiul unei activități subversive îndelungate, nimeni nu era sigur dacă și acum nu uneltesc în taină.

Un grup de legionari trimiși dela Viena, în toamna anului 1944, de către comandantul lor, Horia Sima, a avut misiunea precisă de reorganizare a mișcării de sabotare a frontului care se întindea cu repeziciune peste România și se apropia de granițele Germaniei și de mobilizare a altor elemente în rezistența din spate. Am stat la închisoare cu unii din acești comandanți sosiți în România și anume cu Comandantul General al Mișcării, profesor Nicolae Petrașcu, cu comandantul legionar Nistor Chioreanu însărcinat cu proble-

mele frontului din Ardeal, și aproape cu toți ceilalți cari au jucat un rol de mână întâia între anii 1944 și 1948.

La 5 Decembrie 1945, Nicolae Petrașcu a fost atras într'o capcană ingenios organizată de organele superioare din Ministerul de Interne, care era de acum în mâinile partidului comunist. Dr. Vasile Noveanu, pe timpuri înalt personagiu în rândurile Mișcării Legionare, fiind și ministru o scurtă perioadă de timp sub Regele Carol în 1940, la scurt timp după 23 August 1944, a intrat în contact cu partidul comunist și s'a angajat pe cont propriu să ducă discuții de conciliere cu comuniștii în aflarea unui mod de conviețuire între partidul comunist, care începea să se fortifice cu sprijinul Moscovei, și elementele legionare care, și în țară erau în mare număr, și cum este notoriu fuseseră dușmani de moarte ai lor. Intrucât Nicolae Petrașcu avea comanda Mișcării Legionare în România, care îi fusese atribuită de Comandantul Mișcării, Horia Sima, comuniștii își dădeau seama că nimeni nu poate vorbi în numele legionarilor în afară de Nicolae Petrașcu. Deaceea, prin dr. Vasile Noveanu, subsecretarul de Stat dela Interne, Teohari Georgescu, a reușit să-l ademenească pe Nicolae Petrașcu—care activa subversiv în țară—, într'o casă dela marginea Bacureștilor unde, după această împrejurare, Teohari Georgescu și Nicolae Petrașcu au încheiat un fel de armistițiu între cele două organizații politice. La tratativele care au urmat, după această întâmplare, un rol activ a jucat și avocatul Valeriu Negulescu.

Discuțiile au fost purtate la marginea Bucureștilor, într'o vilă, cu farmacistul Nicolschi, acum un fel de șef al Siguranței Statului, și încă o persoană marcantă din partid, al cărui nume nu îl rețin (Mujic sau Săracu), de fața fiind la toate întâlnirile, și un fost agent al poliției antonesciene, un oarecare Popovici. Petrașcu a fost asigurat că legionarii nu vor avea să se teamă de nimic dacă renunță la lupta lor subterană.

Prin acordul din 5 Decembrie 1945, se prevedea că Partidul Comunist, prin resortul Ministerului de Interne, va elibera pe toți deținuții legionari din închisori, cari se mai aflau în baza unor sentințe date depe timpul lui Antonescu sau cari participaseră la Rebeliunea din 21-23 Ianuarie 1941. De asemenea se asigura securitatea personală a acelor legionari reînțorși din străinătate, prin parașutare sau alte mijloace clandestine, cu condiția ca aceștia să

se prezintă organelor polițienesci și ale jandarmeriei, pentru a se identifica și a-și legaliza situația.

Conducerea Mișcării Legionare a dat asigurări că niciun membru al ei nu va mai desfășura vreo activitate contra regimului, că se vor abține de la sprijinirea altor elemente cari activează în subversitate împotriva regimului care se instalase și că vor deveni cetățeni leali.

În aceeași seară de 5 Decembrie, Nicolae Petrașcu, după ce a semnat armistițiul, a plecat liber în Ardeal și alți mulți legionari au început să iasă la suprafață. Petrașcu a dat un comunicat prin presă, la care mulți legionari s'au supus, iar o parte au rămas în expectativă. S'a întâmplat așa cum bănuiau unii: comuniștii eliberau pe unii legionari, dar pe alții, și aceștia erau cei mai mulți, îi rețineau. Petrașcu a ajuns să fie consultat de aproape fiecare legionar în parte ce are de făcut, pe lângă împrejurarea că era nevoit să intervină zilnic pe lângă Teohari Georgescu ca să-i libereze pe cei deținuți și să grăbească formalitățile pentru grațierea celor din închisori. Comandantul General al Mișcării Legionare devenise un fel de avocat în Ministerul de Interne.

Această situație a durat fără nicio concesie serioasă din partea comuniștilor, până în luna Mai 1948.

În primele zile ale lunii Mai 1948, s'a dus din nou la București ca să intervină pentru cei din închisori. L-a aflat pe Teohari Georgescu (tipograf român din Constanța, al cărui frate a fost directorul penitenciarului din Arad, și a avut una dintre cele mai indulgente și umane comportări cu deținuții cari au fost sub paza lui), în cabinetul său de la Minister. Era puțin agitat și nu l-a mai primit pe Petrașcu cu atâta curtuazie cum obișnuia până atunci. La repetarea cererii pe care Petrașcu o făcea pentru a nu știu câta oară, Teohari Georgescu a răspuns:

—Da, se pare că a venit timpul să ne ocupăm și de legionari acum.

S'a uitat lung la Nicolae Petrașcu și acesta a ieșit din Minister cu o strângere de inimă, cum a mărturisit ulterior, fiind sigur că se pregătește ceva.

Aceasta se petrecea cam prin 2-3 Mai 1948.

Foarte curând Nicolae Petrașcu a intrat din nou la Interne, dar nu prin ușa din față, ci prin una mai dosnică și a stat ani de zile în subsolurile reci ale acestei groaznice clădiri.

A fost arestat în 13-14 Mai, pe când se reîntorcea dela o înmormântare dela Săliștea Sibiului.

În acele zile, în întreaga țară s'au operat mii și mii de arestări. Ce se întâmplase în acest interval în sânul Mișcării Legionare?

O bună parte dintre legionari au propus lui Nicolae Petrașcu să pășească la acțiune, deoarece Teohari Georgescu nu și-a respectat cuvântul. Este cazul să citez aici comentariul pe care l-a făcut Ana Pauker asupra acordului din Decembrie. Scena autentică mi-a fost povestită de o persoană care era în Cabinetul lui Teohari Georgescu, cu câteva persoane marcante, când a intrat Ana Pauker, căreia i s'a relatat armistițiul intervenit cu Mișcarea.

Această femeie crudă, după unele ciocniri ale partizanilor din munți cu Securitatea, în care au căzut mai mulți agenți decât fugari, a declarat public:

—Acest propor mic și obraznic trebuie înblânzit prin înfometare.

Acum, și-a frecat mâinile în semn de aleasă mulțumire, și a spus cu satisfacție:

—Am făcut o afacere bună.

Cel care era mai stăruitor în a se regrupa forțele și a se acționa cu toată dârzenia era avocatul constănțean, Eugen Teodorescu.

Acesta lucrase într'un serviciu de informații din străinătate și se gândea să inițieze un sistem de colectare a întregului material semnificativ, referitor la amestecul Rusiei comuniste în afacerile interne ale României, precum și în urmărirea mișcărilor unităților militare ale acesteia pe teritoriul țării.

Rețeaua de informații trebuia să se sprijine pe studențime, care, în acel ceas, era socotită forța cea mai capabilă și activă în menținerea rezistenței, fiind formată din tineret însuflețit de spiritul de jertfă pentru salvarea țării de către cotropitorii sovietici.

Eugen Teodorescu i-a împărtășit gândul acesta lui Nicolae Petrașcu. Acesta i-a răspuns că nu-și poate asuma o asemenea răspundere, mai ales că el nu are mandat de reorganizare în noile împrejurări dela Horia Sima. Eugen Teodorescu a afirmat că are deslegare dela Horia Sima și că chiar acesta l-a sfătuit cum să procedeze, atunci când a venit în țară, în toamna anului 1947.

În această situație, Petrașcu a propus să se trimită o persoană la Linz, în Austria, ca să fie întrebat Horia Sima, și să i se aducă ordinul acestuia.

Persoana aleasă a fost un tânăr student din Bucovina, fiu de învățători, puțin la trup, cu privirea slabă, dar ager în rezolvarea situațiilor dificile pe care le prezenta trecerea frontierelor.

Dragoș Hoinic, acesta este numele curierului care s'a aventurat în această misiune! A reușit să ajungă în Austria și chiar să se întoarcă până la frontiera română, unde a fost arestat la 5 Mai 1948. Se bănuiește că s'a cunoscut plecarea lui în străinătate și că a fost supravegheat pe parcurs, în scopul de a se observa filiera relațiilor pe care Petrașcu le menținea și, în locul al doilea, să se interpreteze mesajul.

În țară, configurația politică era tragică pentru partidele național-liberal, național-țărănist și social-democrat, partide cari colaboraseră direct cu Regele și comuniștii pentru înfăptuirea aceluia atât de pripit act dela 23 August 1944, când, prin acțiunile acestora, fără nicio garanție reală, s'a dat drum liber în țară hoardelor sovietice. În decurs de doi ani aceste partide se destrămaseră și își diluaseră forțele într'un grad dezastruos, fie din ignoranța cadrelor de conducere fie din naivă bună credință în Ruși și Americani, fie din oportunismul unor carieriști sau pur și simplu din ceeace numea Herodot, caracteristic pentru strămoșii noștri, discordia permanentă a acestui neam.

Gheorghe Tătărăscu s'a rupt de liberali, consecvent unor antecedente cunoscute. Dar Gheorghe Tătărăscu nu s'a simțit bine în postura de trădător al propriului său neam și de sprijinitor al partidului comunist. Doar el fusese acela care comandase să se tragă cu mitraliera la Tatar-Bunar, în Basarabia, contra comuniștilor cari organizaseră în această localitate o revoltă, pe timpul când fusese Subsecretar de Stat la Interne. Un inginer, care se găsea în casa fratelui său, Generalul Emanoil Tătărăscu, și îi conducea lucrările de renovare, a angajat o discuție cu Generalul, întrebându-l asupra motivelor cari l-au determinat pe Gheorghe Tătărăscu să colaboreze cu regimul care se instaurase prin crimă și fraudă. Dece nu stă și el deoparte, cu ceilalți oameni politici, cari înțeleg să rămână pasivi, dacă altceva nu mai pot face.

—La această întrebare am să-l pun să-ți răspundă chiar fratele meu. Iată-l că vine! Gheorghe Tătărăscu era Ministru de Externe când s'a întâmplat această discuție.

La repetarea întrebării inginerului, care mi-a povestit el însuși

scena, Gheorghe Tătărăscu nu s'a simțit deloc jenat și a răspuns cu toată sinceritatea:

—In locul închisorii sau al domiciliului forțat, am preferat această situație. Și această situație i-o datorez Domnului Iuliu Maniu în mod exclusiv. Se știe că după venirea Rușilor în țară, persoana cea mai importantă era Iuliu Maniu. Cuvântul lui era cuvântul întregului neam. De aceea când Iuliu Maniu a sprijinit ideea ca pe lista criminalilor de războiu să fiu trecut, și eu, nimeni nu a schițat cea mai mică împotrivire. Dimpotrivă, dintre liberalii bătrâni au fost mulți cari au jubilat, neașteptându-se ca și ei să ajungă în prăpastie. Și pentrucă nu a avut nimeni curajul să spună un cuvânt pentru salvarea mea, l-am spus eu acest cuvânt când am fost întrebat. Dar să nu crezi dumneata și nici altcineva că nu sunt conștient de rolul salvator pe care îl îndeplinesc în actuala conjunctură politică. Ocupația sovietică va mai ține cel puțin zece ani, dacă nu mai bine. Părerea mea este că dacă putem să turnăm puțină apă în vin în această vreme, este mai bine decât să fim striviți economicște și moral, în foarte scurt timp.

Apoi a încheiat:

—“Până sunt eu în guvern, încă Românii pot să respire”.

Doamna Tătărăscu, pe de altă parte, nu scăpa o ocazie ca să nu spună în dreapta și în stânga:

—“Până e Guță acolo, dormiți liniștiți. Știe Guță ce face”.

De bună seamă știa Guță ce face pentru el, dar nu vroia să știe ce făceau oamenii lui în tovărășie cu comuniștii la sate. În colaborare intimă cu comuniștii stabileau cotele obligatorii, sarcinile pentru armistițiu și abuzurile lor administrative, împingeau țara în disperare, prin foamete, lipsa de îmbrăcăminte și teroare.

Prin scisiunea partidului național-tărănist, cu plecarea grupului Anton Alexandrescu și a celorlalți, popularitatea partidului a început să se clatine. Anton Alexandrescu și-a trădat partidul după alegeri, constatând că Iuliu Maniu nu avea de gând să participe la ședințele parlamentului care nu reprezenta adevărata voință națională. Bănuind profituri viitoare care, în parte, pentru o perioadă de timp, i-au fost asigurate lui și grupului scisionist, Anton Alexandrescu a devenit și sprijinul moral al tuturor acelor cadre de partid țărăniste care, la cea mai mică amenințare a libertății lor, alunecau ușor spre colaboraționiști, salvându-și pe scurte perioade de timp libertatea persoanei; cât despre aceea a proprietă-

ții, nu mai putea fi vorba. Partidul Național-Țărănist, așa cum am avut ocazia să constat la închisoare, avea cele mai puține elemente închise proporțional cu numărul membrilor avuți afară. În anul 1952, când s'a pus în aplicare o lege administrativă mulți dintre colaboraționiști fuseseră arestați, nemai prezentând nicio valoare pentru comuniști, unii dintre ei fiind bătrâni, fără influențe în mase; alții prea compromiși ca să le mai fie utili. În partidul național-liberal, cu toate că pare curios, situația nu a fost chiar așa de dezastruoasă. Victoria din alegerile din 1946, chiar dacă au fost falsificate rezultatele, a dovedit lumii adevărata voință a României. Dar neexploatarea acestei popularități, prin imposibilitatea punerii în acțiune a censurii opoziției și prin așteptarea unui ajutor miraculos de peste frontiere, a dus la slăbirea curentului lor și oamenii au început să-și caute orientări proprii, care cum a avut inspirația. Mulți au murit în închisori. Alții au căzut pe frontieră, iar alții au fost deportați. Dar și o bună parte s'au ticăloșit și au prins să îngroașe rândurile partidului Frontului Plugarilor sau al celui social-democrat sau chiar al comuniștilor.

Au căzut întâiu funcționarii de Stat care nu aveau ce pierde prea mult. Apoi stricăciunea a pătruns între muncitori și a ajuns și la sate, prin intermediul dislocațiilor rurali, oameni veniți de prin alte părți, a foștilor servitori, jandarmi demobilizați și oameni fără căpătăiu.

Partidul social-democrat nu a avut o situație mai bună decât cel național-țărănist. Dimpotrivă cu mult mai rea. Dela începutul începutului fragil constituit, din toate elementele intrate în panică, în frunte cu dascălii și profesorii țării, acesta nu avea nicio tradiție politică formată. Concepția politică a acestora fiind, pe de altă parte foarte apropiată de a comuniștilor, când, în 1946, s'a făcut adărarea parțială a partidului la comuniști, teoretic, doar, a mai rămas o fracțiune independentă. Practic, toți sau aproape toți social-democrații au trecut sincer și necondiționat în tabăra comuniștilor, uneltele fidele ale Moscovei.

Vorbind sincer, nu-mi aduc aminte ca în cei zece ani de închisoare când am întâlnit mii și mii de oameni, să fi dat de cel mult cinci oameni care să se fi declarat social-democrați. De aici se vede popularitatea acestui partid în țară precum și adevărata lui forță, pe care o reprezenta în guvernul de coalție. Mai mult de decor și

simbol derutant decât o expresie națională, fie ea cât de minoritară.

Referitor la șeful acestui partid, Titel Petrescu, un ingenuu în felul lui, care a ajuns, așa cum mărturisea el, incidental în acest partid. Elev fiind la București, a nimerit într-o zi la o întrunire a unor socialiști, de unde apoi aceștia, oameni simpli, l-au luat în brațe și l-au cultivat. Imi voi permite să reproduc amintirile unui bun amic de al meu, pe care acesta le avea dela Titel Petrescu.

Ajuns la închisoare, la Ministerul de Interne, Constantin Petrescu a împărțit aceeași garsonieră de beton cu un amic al meu, mai multă vreme, în anul 1948. Naivitatea inocentă în materie politică a lui Titel Petrescu era atât de prăpăstioasă încât e suficient să relatez numai una din împrejurările care îl caracterizează.

—În timpul cât eram Secretar de Stat, am avut o conferință cu Harrimann. Ne-am consultat reciproc și, în cele din urmă, eu i-am făcut o propunere foarte avantajoasă, după credința mea sinceră în evoluția politicii mondiale viitoare. I-am cerut să ne acorde sprijinul nouă, iar noi îl asigurăm că vom colabora numai cu Americanii și ne vom debarasa de Ruși. De aceea i-am spus:

—Dați-ne un mare împrumut, cel mai mare pe care îl puteți investi la noi, și noi vom folosi capitalul Dumneavoastră cu toată grija. Veți avea un loc sigur unde să vă retrageți, când vor ajunge comuniștii și acolo. În schimbul acestei investiții, noi vă vom acorda ospitalitate.

Amicul meu l-a întrebat pe fostul președinte al partidului social-democrat care a fost reacțiunea ministrului american.

—A zâmbit într'un anumit fel, zâmbet pe care eu l-am interpretat ca o aprobare sau ca manifestarea unui interes.

—Sunteți buni ca să încercați zâmbetul pe care l-a avut Harri-mann?, a continuat interlocutorul.

—Cum de nu, cu plăcere s'a oferit Titel Petrescu.

Povestitorul mi-a mărturisit că Titel Petrescu era un om adorabil în detențiune, doar atât că suferea mai mult ca alții de speranța că într-o bună zi au să-l scoată dintre ziduri și au să-l pună în fruntea unui guvern social-democrat, singurul care ar putea face față momentului.

Mimica pe care o reproducea cu arta lui neîntrecută avu ca efect imediat o reacție de ilaritate a prietenului meu, ceea ce l-a indignat pe Titel Petrescu.



—Ce e prietene, ce s'a întâmplat de răzi?

—Domnule Președinte, mi-e jenă să vă spun, dar Harrimann a răs ca de o glumă.

Titel Petrescu s'a îmbujorat la față, a mai repetat și a doua zi și în altele acest zâmbet, și abia a putut să înțeleagă că Americanul a răs de el.

—Iti mulțumesc, amice, i-a spus la urmă. Acuma îmi dau seama că a răs de mine. Cât de naiv am fost.

Deruta era generală. Biserica Ortodoxă suferise mari umilințe și șefii ei duceau o viață de duplicitate. Biserica soră, Greco-Catolică, fusese desființată, cultul interzis, iar episcopii arestați.

Ofițerii vechi ai armatei erau progresiv înlocuiți cu foștii prizonieri din Rusia, dintre care o parte veniseră reeducați, cu batalioanele de voluntari, Tudor Vladimirescu, Horia, Cloșca și Crișan, sau pe cont propriu, mai târziu după ce încheiase războiul cu Germania.

Cotele țăranilor erau strivitoare și bieții oameni ajunseseră la sapă de lemn.

Funcționarii trăiau în mari privațiuni și de aceea mulți își însușiau sume de bani din avutul Statului.

Învățământul de toate gradele suferise schimbări radicale după reforma din luna Iulie 1948. În școlile elementare, învățătorii au fost obligați să ducă lupta de clasă prin copiii din clasele lor, nimicind în aceia cari erau din așa consideratele clase exploatare (chiaburi, mici burghezi) tot elanul, cu scopul de a-i utiliza apoi ca unelte ale regimului contra propriilor lor părinți. Am cunoscut zeci de părinți ajunși la închisoare depe urma informațiilor date de copiii de școală.

La licee, lupta de clasă a avut efecte mai tragice, deoarece au fost opriți cu desăvârșire dela cursuri fiii și ficele celor arestați politic, iar cei cari nu aveau originea "sănătoasă", adică nu erau plebeieni sau devotați regimului, erau obligați să depună eforturi maxime pentru a se putea menține în licee și pentru a putea să îndure vădita nedreptate care se făcea la calificarea lor prin notație. Nu mai vorbim de Universități și Institutele superioare, unde un alt "numerus clausus" se aplica într'un mod atât de abuziv și dușmănos tineretului, care nu avea altă greșală decât că se născuse din părinți încriminați azi pe considerente politice. Nu e de mirare deci că în acest tineret s'a născut un spirit

de reacțiune totală față de regim, de masivă și înflăcărată adeziune față de orice steag care se ridica împotriva injustiției.

Am cunoscut elevi dela 13 ani în sus prin închisori și sute și sute de studenți am văzut pe marginea paturilor, în temnițe sau la Canalul Dunărea-Marea Neagră. Iar pe alții i-am găsit în casele părinților, dați afară din școli și angajați prin locuri de muncă nepotrivită, înadins pentru a-i extenua și a-i ruina. În cel mai bun caz, unii au reușit să urmeze școli profesionale. Dar, nu e mai puțin adevărat că au fost și excepții, și anume s'a tolerat ca unii tineri, ai căror părinți aveau tare politice foarte grele, să urmeze instrucția publică și să li se dea condiții echivalente de încadrare în noua societate. Acest lucru însă, s'a făcut cu intenția premeditată de a servi la propaganda viitoare în fața străinătății, pentru a ascunde grozavele abuzuri. Nu va fi o surpriză pentru mine dacă guvernul comunist român va putea oricând publica o listă de câteva zeci de tineri de origine "nesănătoasă" încadrați în Stat, dar cu siguranță nu va putea să ascundă miile de tragedii cari s'au petrecut din cauza împiedicării altor tineri de a urma o facultate. Cunosc numeroase cazuri de sinucidere din disperare de tineri cari n'au putut suporta discriminările sociale.

Amintesc că, la un moment dat, dintre cei 73 de "nebuni", cari erau în două celule colective la Secția a doua dela penitenciarul Aiud, mai bine de jumătate erau elevi, studenți sau țărani tineri (47).

### III. ANUL TEROAREI ORGANIZATE IN ROMANIA

•

Intre încercările pe care unii intelectuali din țară cu preocupări politice le-au făcut pentru demarcarea fazelor parcurse de partidul comunist și felul cum și-a jucat rolul înrobitor al Neamului Românesc, a fost și cea expusă mai jos, care, din motive lesne de înțeles, va fi doar ea singură prezentată, pentru simplul motiv că aparține celui care scrie aceste pagini, dar nici într'un caz că această încercare ar fi și cea mai reală.

După semnarea Armistițiului din Septembrie 1944, partidul politic din România care progresa în mod evident și reușea pe zi ce trece să atragă atenția cetățenilor, era partidul comunist. Sprijinit de mamutul rus, lucrând sub consiliul direct al Moscovei, prin miile de experți cari erau afiliați pe lângă toate unitățile economice, industriale sau administrative mai importante, precum și cu sprijinul acelor satrapi cari au funcționat ca reprezentanți ai comisiilor de armistițiu prin toate orașele țării, membri partidului comunist, dispuneau de toate bogățiile țării, neavând decât o singură grije: învrăjbirea, coruperea, amenințarea cu deportarea și înclinarea steagului în final în fața atotputerniciei lor.

De aceea, atunci când am întreprins caracterizarea diverselor perioade în evoluția politică din România, m'am orientat în mod exclusiv după ascensiunea partidului comunist și după suferințele ce le-a îndurat paralel poporul român, în dauna căruia s'a făcut această ascensiune.

Întâia perioadă, dintre anii 1944-1948, o numesc perioada capitulărilor. În întreaga țară a pătruns treptat o pleiadă de ele-

mente străine de interesele Neamului, dușmănoase tradițiilor, aspirațiilor și apartenenței lui istorice, o pleiadă de exploatare ai slăbiciunilor interne, a derutei în care se afla țara după un războiu pierdut și al unui armistițiu funest, care a minat însăși ființa Neamului, reușind să destrame cele mai intime unități ale existenței sale: familia, satul, religia, grupările politice și unitățile economice rurale, pârguia rezistenței noastre de întotdeauna.

Această perioadă culminează cu sfârșitul anului 1947, anume 30 Decembrie, când Regele abdică și se votează acea lege cunoscută cu Nr. 363, pentru constituirea Statului Român în Republica Populară Română. Se votează această lege de o Adunare a Deputaților, care nu reprezenta câtuși de puțin voința unui popor socotit suveran și îndreptățit după atâtea jertfe să-și spună și el cuvântul. Legea aceasta, care se așează în imediata apropiere a celeilalte acțiuni criminale, a alegerilor măsluite într'un mod atât de scandalos din toamna anului 1946, a fost temeiul pe care s'a ridicat monstruosul sistem de guvernare pe care îl cunoaștem atât de bine.

A doua perioadă se înscrie între anii 1948 până la anul 1952. Elementele cari ne-au servit de a face această delimitare sunt, pe deoparte Constituția din anul 1948 (13 Aprilie), arestările masive din luna Mai a aceluiași an, deportările moșierilor și chiaburilor, foametea, și mizeria crescândă din România în această perioadă, eliminarea din funcțiunile de conducere a tuturor acelor care îl învățase să guverneze (a se vedea "Bazele marxismului și leninismului" de I. V. Stalin, capitolul referitor la "Tactică și Strategie").

Numirea acestei perioade ar putea fi a organizării și intensificării teroarei. Cu adevărat în această perioadă s'a pus în practică fără cea mai mică desmințire definiția lui Lenin asupra dictaturii proletariatului, conform careia aceasta este: "*Violența neîngrădită de lege*".

Epoca a treia, a Ingenunchierii Naționale, cuprinde anii dintre 1952 și 1956; primul an corespunzând punerii în funcțiune a acelei Constituții rușinoase din 27 Septembrie, în care uzurpatorii își recunoșteau fără rușine mârșava lor trădare. Aliniatul II are acest conținut: "Republica Populară Română a luat naștere ca urmare a victoriei istorice a Uniunii Sovietice asupra fascismului german și a eliberării României de către glorioasa Armată Sovieti-

că, eliberare care a dat putință poporului muncitor, în frunte cu clasa muncitoare, condusă de partidul comunist, să doboare dictatura fascistă, să nimicească puterea claselor exploatatoare și să făurească statul de democrație populară, care corespunde pe deplin intereselor și năzuințelor maselor populare din România”.

Nu e necesar niciun comentariu spre a sublinia recunoașterea “nașului” Republicei Populare Române.

În această perioadă, cotele agricole ating apogeul. Țăranii sunt întemnițați și Bărăganul populat cu dislocați, aduși din toate părțile țării, vărsați pe câmpul gol, unde au dus o existență exasperantă.

Această perioadă se termină în luna Octombrie 1956, când se întâmplă acea impresionantă izbucnire revoluționară în Ungaria, care a avut efecte imediate și în România. Primul efect a fost favorabil populației românești, pentru că rezulta dintr'o slăbiciune, și întotdeauna când comuniștii acționează sub o amenințare, fac concesii pe care le mențin până se reculeg. Dimineața, după ce a început Revoluția în Ungaria, Consiliul de Stat în frunte cu Gh. Gheorghiu-Dej, a emis două decrete surprinzătoare: primul, se referea la desființarea cotelor agricole obligatorii, menținându-le numai pentru lână (aceasta pentru că nu afecta interesele generale țărănești, astfel că nu-i stingherea de loc și, al doilea decret, privea acordarea unui ajutor de câte o sută de lei pentru fiecare copil al angajaților în producție. Prin aceste două decrete s'a amortizat în mod miraculos nu numai nemulțumirile țăranilor, ci și ale muncitorilor, astfel că pentru primul moment partidul comunist din România și-a salvat corabia de a se scufunda. Concesia aceasta, după credința tuturor din țară, era numai începutul unor reforme radicale care vor urma, așa că a adormit în cei mai mulți spiritul de revoltă, care era să se deslănțuiască după ce s'a auzit de cele ce se petreceau în Ungaria.

Dar după două săptămâni, când mișcarea de eliberare din Ungaria a fost înăbușită în sânge de tancurile Rusiei comuniste, a avut loc a doua consecință, prin repercutare, în România, de natură exact contrarie celei dintâi. Au început arestări de tineret maghiar depe la Universitățile din Cluj, Timișoara și Târgu-Mureș și imediat apoi de organizații care se înfiripaseră în grabă în țară de către elementele române. Grefierul-șef al unui Tribunal Militar îmi spunea în luna Februarie 1957 că completele de justiție

militară lucrează zi și noapte, la sediu sau deplasări, și judecă cu asprime zeci și zeci de organizații, de care noi, cei ce stăteam într'un centru mai puțin informat, nu aveam nicio bănuială de existența lor. Dar dacă aceste măsuri au avut, să zicem așa, o oarecare bază, dovedindu-se că s'a trecut la organizări de grupuri revoluționare anticomuniste, paralel cu acestea s'a petrecut un abuz îngrozitor, care marchează începerea unei alte epoci, în evoluția politică și socială a țării.

Începând din luna Noembrie 1956, au început să dispară în mod inexplicabil câte o persoană mai marcantă, ba din serviciul cutare, dintr'un anumit oraș, ba din alt serviciu, din altă parte. Ceeace mărea îngrijorarea, era faptul că aceste persoane aveau o popularitate notorie în centrele de unde erau ridicate; nu toate dintre ele jucaseră vreun rol politic în trecut și nu aveau nici prietenii dubioase cu dușmanii regimului, căci—și aceasta era nota lor comună—erau cu toții înscrși în partid. O parte dintre ei erau candidați de partid sau persoane care aveau funcții de răspundere.

Aceste persoane, cum am aflat mai târziu, prin contact nemișlocit cu unele din ele cari mi-au împărtășit sbuciumul lor, au fost maltratate, schingiuite, amenințate în toate chipurile posibile ca să admită de a deveni informatorii Securității de Stat.

Această perioadă o numim a sugrumării demnității, pentru că ea reprezintă un atentat și o crimă continuă asupra persoanei umane în ceea ce are ea mai intim. Așa cum se va vedea, această acțiune distructivă a omului s'a desfășurat în toate straturile și profesiunile societății românești, atingând culmea însă în penitenciare și lagăre de concentrare.

Perioada sugrumării demnității umane a început efectiv după 1956. cu toate că și înainte s'au mai petrecut numeroase cazuri, a atins paroxismul în anii 1957-1964, și continuă și în prezent.

Noi nu vom urmări tot ce s'a petrecut în această perioadă, toate ororile, crimele și suferințele, subiectul ne-ar copleși, sau procesele răsunătoare cari au avut loc. Ne vom limita expunerea la cortegiul de crime ce s'au săvârșit în perioada 1948-1961, contra tineretului român. O perioadă lungă de calvar, în care mii de suflete au fost schilodite, sute de morminte au fost deschise pentru a înghiți trupuri plâpânde și în care zeci și zeci de oameni au fost uciși fără

judecată la marginile de drum și îngropați în aceleași locuri, fără coșciuge, numai în cămașă și izmene.

După arestările din Mai 1948, mulți dintre cei urmăriți s'au retras în munți unde au continuat să trăiască viața grea a fugariilor, în vizuini sau peșteri, înfometați și huiduiți. Printre cei ce s'au retras din calea amenințărilor, a fost și un mare număr de ofițeri cari erau acuzați de silnicii împotriva populației din Rusia pe timpul luptelor din răsărit. Populația românească le înțelegea drama și, într-o complicitate nobilă, țăraniile noștri adăposteau și hrăneau pe mulți dintre cei ce și-au părăsit căminele pentru a-și salva libertatea.

În anul 1949, au ajuns așa de cunoscute aceste grupări de fugari și se știa așa de bine de organele Siguranței de Stat că acestea se bucurau de ajutorul populației, încât s'a pornit la o acțiune directă împotriva acestor susținători. Politica polițienească la acea dată era ca să bage frica în populația care sprijinea pe fugari și apoi, aceștia, rămânând fără posibilități de aprovizionare, să poată fi mai ușor exterminați.

S'au aflat cozi de topor pela sate și, în curând, în vara anului 1949, au fost descoperite sute de grupuri de rezistență anticomunistă de către organele Siguranței de Stat. Cutoatecă, în cele mai multe cazuri aceste grupuri erau independente unele de altele și nu aveau nicio comandă sau alt element comun, Siguranța de Stat, în scopul de a le putea legaliza acțiunea lor împotriva guvernului, chiar dacă în vreun astfel de grup nu se întâmpla să fie mai mult de două persoane, o încadra ca organizație anti-revoluționară. Numai în felul acesta se puteau justifica în fața oamenilor de partid, naivi, pedepsele enorme care se aplicau oricâteori era condamnat cineva pentru participare la activități subversive.

Îmi aduc aminte ceeace îmi povestea un deținut, prin 1950, despre procedura organelor de anchetă care, împotriva oricărei evidențe, căutau să "organizeze" oamenii în "organizații" anti-revoluționare, cum fuseseră instruiți de partid să procedeze.

Un biet om a fost prins când punea o traistă cu pâine la o răspântie de cărări într-o pădure, unde aflase întâmplător un bilețel prin care cineva cerea să i se lase alimente. (Uneori chiar organele de securitate se serveau de acest truc pentru a induce pe bieții oameni în eroare și a-i aresta. În cazul de față, probabil, a fost regizată tot o astfel de capcană). Omul a fost pus în lanțuri,

aruncat într-o celulă întunecoasă, de unul singur, la Securitatea din Buzău și apoi luat la anchete nesfârșite. Întâi, cu cine a lucrat în conspirativitate, pe cine cunoaște, de cât timp alimentează pe membrii din organizație, etc. Omul, un țăran sărac, era deadreptul uluit de tot ceea ce auzea. Desigur, că nu a putut da niciun răspuns mulțumitor, astfel că a fost frânt în bățai.

—Din ce organizație faci parte, nenorocitul?, era întrebarea zilnică care i se punea de sute de ori.

Disperat, bietul om, până la urmă a trebuit să spună și el ceva, ca să iasă din seria bățăilor care nu se mai sfârșeau. De aceea, a zis:

—Cucu, domnule anchetator. Cucul e organizația din care am făcut parte.

—A, a răcnit anchetatorul ca un animal la el. Și de o lună mă minți fără de rușine, câine ce ești!

Satisfăcut că a aflat numele organizației, securistul i-a mai tras o mamă de bătaie soră cu moartea, după care l-a trimis la celulă pe cearceaf. Anchetatorul desigur, apoi a raportat imediat reușita anchetei.

A doua zi omul a fost din nou adus la anchetă pentru a da relații despre organizația sa.

—Ei, a zis anchetatorul. Acum cred că ne vom înțelege. Spune-mi cine mai erau în organizația ta?

—Numai eu singur, domnule locotenent!

—Cum numai tu, dobitocule, dacă avea nume? Iarăși o iei pe alăturea?

—Da, domnule, organizația se numea CUCU pentrucă eram numai eu singur în ea.

Este acesta numai un caz prin care se poate constata gradul de monstruozitate a gândirii la care au ajuns anchetatorii imbecili în acea perioadă când funcțiunile lor erau absolut mecanice, când oamenii trebuiau să fie închiși sub orice pretext, când legea a fost gonită pentru totdeauna de sub bolțile tribunalelor și în locul ei pusă violența, minciuna, falsul, abuzul, silnicia, tot ce vrei în afară de justiție.

Un paznic de bivoli a fost condamnat la 5 ani închisoare pentrucă dăduse o coajă de pâine unui fugar din satul lui, propria lui pâine de prânz. Bietul Răzmeres era ȋigan și nu știa nici citi. În lotul meu au fost implicate 120 de personane, dintre care numai



3 intelectuali. Restul, țărani și muncitori. Toți erau acuzați că aveau legături cu un grup de fugari din Munții Apuseni. Printre aceștia, în grupul condamnat cu mine, era și un bătrân de 80 de ani, orb de amândoi ochii. A fost ținut la Siguranță vreo două luni, într'un garaj și se culca noaptea pe ciment. Fenomenul era general. Am cunoscut aceste împrejurări, după ce am trecut prin alte penitenciare, și, în deosebi, la Canal, unde erau adunați deținuți din toate colțurile țării.

În lunile de vară și începutul toamnei 1949, organele Siguranței de Stat au organizat cea mai sălbatică prigoană împotriva țăranilor români cari îi ajuta pe fugari sau a celor cari se opuneau măsurilor pe care le impusese regimul, de a se treiera în arii. Îmi aduc aminte că printre cei cu care am avut prilejul să stau la închisoare au fost și unele persoane din Ministerul Afacerilor Interne, dintre cari unul care era bine informat. La întrebarea mea asupra celor împușcați între lunile Iulie-Octombrie 1949, mi-a spus că după informațiile pe care le deținea până la data arestării (Noembrie 1949) numărul acestora ar fi în jurul a 1.000 oameni, în care intrau și cei căzuți în răzmerița din plasa Ineu-Arad, unde măsurile de pedepsire au fost deosebit de sângeroase.

În vara anului 1949 s'au introdus ariile de treierat obligatorii în satele României. Această măsură potrivnică obișnuinței seculare a neamului nostru a produs adevărate răzmerițe în foarte multe din satele țării. Unele însă au fost potolite mai ușor, altele mai anevoie. Țărănimea din plasa Ineu, luând cunoștință de ceea ce se petrecuse în comuna Biharia din județul Bihor cu câteva zile înainte când oamenii s'au ridicat cu coasele împotriva activiștilor de partid cari căutau să popularizeze ideea ariilor—primul pas spre colectivizare—, s'au ridicat într'o impresionantă mișcare de protest care a alăturat peste 10 comune. Ministerul de Interne a trimis armata de intervenție care, împreună cu jandarmeria, au măcelărit deadreptul pe țăranii revoltați. Scene extrem de sângeroase au avut loc în comunele Apateu, Șomoșcheș, Bereghiu, Ceremeiu, Se-leuș, Făgădău, Ineu, etc. Au fost luați oameni noaptea din case și scoși în drum unde au fost împușcați. Am întâlnit la închisoare ofițeri de jandarmi cari au tras în țărani precum și zeci de țărani cari au ajuns și ei la închisoare pentru rebeliune. Printre aceștia era și un țăran tânăr pe nume Gh. Belea din Șomoșcheș, care a prins de beregată pe propriul său văr, care era subsecretar la In-

terne, Miron Belea, l-a scos din automobil și era pe cale să-l arunce într'o fântână când a fost arestat de agenți civili. În acea vară au fost operate sute de dislocări de țărani în Bărăgan drept represalii. Aceștia împreună cu țărani de la frontiera iugoslavă vreau să formeze începuturile colonizărilor de țărani refractari pe Bărăgan, unde s'a înscris un capitol de mare jale a țărănimii noastre fruntașe, un capitol cu aproape aceleași accente tragice ca ale Cana-lului.

Eram la închisoarea Tribunalului Turda în acea perioadă și într'o seară a fost ridicat de lângă mine, din celulă, tânărul Gligore Ilea, sosit de câteva săptămâni din Rusia și din celula vecină tatăl acestuia, Ion Ilea, ambii dintr'un sat aparținând comunei de munte Iara. Au mai fost luați încă doi țărani tot atunci, cari erau cu toții implicați în aprovizionarea grupului de partizani conduși de locotenentul de aviație Diamandi, evadat din arestul Siguranței Turda. A doua zi a fost încarcerat alt țăran din aceeași regiune, care ne-a spus că în timp ce era dus cu mașina Siguranței pe drumul dinspre Iara, ofițerii cari l-au însoțit au oprit câteva clipe mașina la marginea unei pădurici și i-au arătat corpurile neînsuflite ale tatălui și fiului ridicați seara. Am aflat și despre ceilalți doi că au fost împușcați într'o Cheie de munte, nu prea departe. Au fost găsiți de un om dimineața, legați împreună cu o sfoară de mâini. Au fost lăsați câteva zile aici și apoi îngropați în același loc.

Intr'o altă seară, am auzit că a fost adus în penitenciar un bun prieten al familiei tatălui meu, un vrednic țăran care făcea cinste partidului național-liberal, Mihail Cucu, din comuna Ceanul Mare. L-am văzut cum îl tunde în baia închisorii și, voinic cum era la cei 63 de ani, optimist și încrezător, făcea glume cu gardienii care îl luau în derădere. Dar abia a fost tuns că s'a și auzit mașina Siguranței că intră în incinta penitenciarului și îl ia pe Cucu. Peste câteva ore, într'o noapte întunecoasă, Mihai Cucu a fost împușcat în ceafă în perimetrul comunei sale. Se știa că acest om avusese o mare influență asupra sătenilor din jur și că satele din apropiere se împotriveau cu multă înverșunare la treieratul în arii.

Peste câțiva ani, am ajuns însă să cunosc una din cele mai mărsave crime săvârșită de partidul comunist din România, după modelul bestialităților comise de Ruși în pădurea Katyn.

Un grup de circa 50-60 de oameni, aflați pe la diferite închisori din țară, însă majoritatea la Gherla, Aiud și Lugoj, condamnați la pedepse felurite de ani, dar niciunul cu pedeapsă capitală și nici chiar definitivă, au fost duși într-o noapte la marginea unei păduri din apropierea Lugojului și împușcați în ceafă. Oameni din împrejurimi au auzit multe focuri de armă în acea noapte și vaiete tânguitoare. A doua zi s'au văzut soldați ai batalioanelor de Siguranță în acea parte, chipurile, făcând instrucție, și mai multe locuri de pământ răscolite, bineînțeles pentru a șterge urmele victimelor care se îngropaseră acolo.

Dovezile acestei crime sunt unele inscripții cari s'au găsit în penitenciarul Lugoj, sub semnătura unor nume de persoane de care s'a aflat mai târziu că au fost ridicate din închisorile amintite mai sus, dar pe cari nimeni nu le-a mai întâlnit vreodată prin vreun alt penitenciar sau aiurea. Dintre aceste victime știu de două persoane: preotul ortodox din comuna Ciocârlia, județul Constanța, și elevul Măzăreanu (Liviu sau Mircea) din comuna Caluți, de lângă Galați. Unul dintre frații Măzăreanu a fost împușcat în acel grup numeros, lângă Lugoj, iar al doilea a fost împușcat după ce a fost condamnat la moarte, în anul 1957-58, pentru că atentase împotriva unui plutonier de miliție care încercase să-i violeze mama. Tânărul fiind urmărit, stătea ascuns în podul casei, și a asistat, sfâșiat de durere, la încercarea de siluire a mamei de către milițian. În acea seară i-a ieșit în față și a încercat să-l ucidă.

Pe baza acestor indicii, desigur, se va putea descoperi acea abominabilă crimă care va trebui să formeze obiectul unui proces pentru crimă împotriva umanității.



#### IV. PRELUDIU SINISTRU

În timp ce prin țară băntuiau jalea și groaza pătrundea pe ne-simțite în inimile oamenilor, înfiorându-i ca un crivăț, într-o celulă, la Suceava, și în alta, la Jilava, se întâmplau unele evenimente cari erau destinate să atragă după ele, în decurs de câțiva ani, un lanț de nenorociri și crime, cari vor intensifica tragedia unei generații până la rătăcirile minții, demente cari nu pot să aibă altă origine decât acea pe care noi o atribuim unui sistem bestial de animalizare al individului, în care comuniștii din Rusia sunt cei mai mari maestri ai lumii.

La Suceava au fost strânși în închisoare aproape toți studenții organizațiilor legionare din țară, predominând însă acei ce aparțineau organizației studențești din Moldova. În incinta închisorii, unde mulți dintre studenți au fost anchetați de organele Siguranței, s'a deplasat și Tribunalul Militar dela Iași și i-a judecat pe aceștia.

Printre acești studenți, au fost două nume care s'au făcut în curând notorii: Eugen Țurcanu și Alexandru Bogdanovici. Date asupra lui Țurcanu se cunosc din cartea lui Dumitru Bacu. Bogdanovici era fiul unui avocat din Cernăuți, care activase ca elev de liceu, în Frățiile de Cruce, organizația de tineret a Mișcării Legionare. Încă sub Antonescu avusese o activitate cunoscută în clandestinitate și curând, după 23 August 1944, a fost arestat și depus într'un lagăr la Caracal. Este important să se rețină că aici au fost adunați mai mulți elevi de liceu și studenți și cu ei s'a început pentru prima oară experimentarea sistemului de reeducare poli-

tică. Grupul din care făcea parte Bogdanovici se numea gruparea "Ciucaș", după muntele din Carpații Meridionali, unde fuseseră arestați. Se mai vorbea încă de câțiva tineri din acel lot, dintre care nu mai rețin decât pe un nume, Boian.

În lagărul dela Caracal, s'a inițiat pentru prima oară sistemul reeducării, într'o formă mai atenuată. Bine înțeles Bogdanovici nu s'a lăsat molipsit de otrava comunistă, care căuta să i se strecoare în suflet, și de aceea, după ce se eliberează în 1946, el continuă cu sinceritate și entuziasm activitatea subterană împotriva regimului comunist, de unde a urmat ultima sa arestare din 1948.

La începutul acestor arestări masive din anul 1948, nefiind create cadre polițienești proprii și nici închisorile nefiind suficiente, măsurile de supraveghere a celor arestați nu erau atât de severe, cum au devenit numai după un an. Încă se mai vedeau gardieni și personal administrativ la penitenciare moștenit dela vechiul regim și chiar câțiva directori s'au mai menținut, dintre care unii au poposit și ei în închisoare. Am stat cu unii din ei, printre care și cu fostul director al penitenciarului Aiud. Din aceste motive, în faza începătoare a marelui calvar, se mai puteau primi pachete cu alimente, scrisori și alte lucruri de afară, precum și unele contacte cu familiile au fost posibile.

Bogdanovici a avut un vorbitor la Suceava cu tatăl său, care pe atunci era prefect al județului Rădăuți. În cursul acestei dramatice întrevederi, când tatăl sluja, prin partidul social-democrat, pe acei oameni cari îi arestaseră fiul și-l maltrataseră, tatăl a dat unele sfaturi copilului său, pe care acesta și le-a însușit.

A doua zi după convorbirea cu părintele său, Alexandru Bogdanovici a lansat formula reeducării, făcând unora destăinuirea că tatăl lui i-a spus că acesta e singurul mijloc de a se mai salva.

— Să salvăm capitalul uman, a fost formula lui Bogdanovici, cu riscul unor aparențe, chiar dacă acestea nu vor fi reale și sincere.

La început, cu sfială, apoi din ce în ce mai îndrăzneți, mulți dintre tineri au adoptat noua tactică. Administrația a admis să li se dea cărți de doctrină comunistă și alt material literar cu conținut politic. S'au organizat centre de studii pe celule și cei ce se declaraseră de acord cu noua cale de urmat, beneficiau de oarecari favoruri din partea administrației, cum ar fi trecerea dela o celulă la alta, dreptul de a discuta unele măsuri adminis-

trative, și, până la urmă, chiar acordarea unui fel de mică auto-conducere, ca să se pună în practică principiul pedagogului rus, Al. S. Makarenko.

Alături de Bogdanovici, în primul rând apare un alt student de prin Moldova, Mărtinuş, care avea să joace mai târziu un rol funest în viața camaradului său. Mai erau încă mulți alții, dar noi nu ne-am propus să enumerăm nici persoane și nici fapte decât din categoria acelor care ne sunt absolut necesare pentru a explica resorturile unei tragedii cutremurătoare. Dar toate elementele acelea care au jucat vreun rol ne sunt cunoscute și vor rămâne pentru apelul care se va face.

Mișcarea lui Bogdanovici cuprinsese mai mult pe acei dintre studenți cari dispuneau de resurse psihologice mai bogate și puteau practica, în oarecare măsură, arta disimulării, pe unii creduli, cari, considerau ca eficientă această cale de urmat, pentru a ajunge cu un ceas mai degrabă acasă. Administrația, cum s'a aflat mai târziu, era bine informată de calculele studenților, dar, în comunism, când e vorba de a se urmări o idee precisă, nu interesează ceea ce nu se vede, ci numai evidențele, întrucât formele de expresie, după ei, determină în timp și modalitățile de gândire.

Totuși, surprize se puteau naște cu acești tineri îndoctrinați într'un anumit spirit de intransigență și scrupulozitate morală, și de aceea, ca în orice campanie, s'a pășit și la organizarea "spatelui".

Pentru "spate" a fost ales Eugen Țurcanu.

Acesta și-a început activitatea într'un mod ciudat, dar foarte potrivit de a strecura între acei studenți, în inimile cărora neghina cea rea începuse să încolțească, prin angajarea nesimțită a luptei de clasă. În acest scop, s'a dat un colorit mai popular curentului pe care îl lansase el, prin crearea acelei grupări cunoscute sub denumirea "Organizația deținuților cu convingeri comuniste", sau abreviat "O.D.C.C.".

Țurcanu și-a apropiat pe acei studenți și tineri elevi cari nu excelsaseră nici la carte sau cari suferiseră vreo nedreptate de pe urma vreunui profesor sau a oricărui intelectual cu studiile încheiate. În închisoare, e câmpul cel mai fecund al nașterii și cultivării gelozii și invidiilor, nefiind nicio mirare că 80 % dintre deținuții din toate timpurile au devenit socialiști în temnițe, dând ceea ce numim noi "socialismul de penitenciar", foarte apropiat de

comunism, impregnat cu pasiuni primare, nebulos în construcție ideativă, periculos în situațiile precare.

Pe când Bogdanovici lua materialul educativ pe față dela birourile administrației, Țurcanu lua câte o carte tot de acolo, dar în mod discret, dând să se înțeleagă că a obținut-o din altă parte și că trebuia să fie ținută ascuns, ca să nu ajungă în conflict cu supraveghetorii.

Organizațiile acestea creșteau concomitent pe două direcții, dușmănindu-se pe ascuns, pândindu-se reciproc. Acest lucru convenea de minune Siguranței Statului, pentru că realiza dintr'odată două obiective: distrugerea coeziunii între studenți și slăbirea unui dușman ireductibil. Între studenți, s'a produs sciziunea mai repede decât s'a scontat de însăși administrația penitenciarului. Noi explicăm această schimbare de atitudine cu aceea că evenimentele covârșitoare cari s'au petrecut cu și după 23 August au sdruncinat fondul axiologic al multora și mai vârstnici și nu e de mirare că în mințile și inimile unor tineri fără cultură politică să se producă desorientarea și, în al doilea rând, oportunismul este o latență a instinctului de conservare, mai subtilă și mai prezentă decât reversul său, care nu e altul decât paciența maximă și puterea de a renunța.

În jurul lui Bogdanovici s'au strâns și unli dintre legionarii mai vechi și au activat în programul de reeducare, care consta în a se face lectură din anumite lucrări cu caracter doctrinar comunist și de a-l interpreta în funcție de evenimentele politice la ordinea zilei. După cum se știe, doctrina învățăturii marxiste susține printre alte erezii și o metodă de gândire cu un înșelător aspect științific, al explicării tuturor fenomenelor sociale prin acel fenomenalism economic pe care îl întorc pe toate fețele, în baza căruia emit legi, stabilesc norme, proclamă dogme, fac profeții.

Unii dintre acei tineri cari au cedat mai repede, pe lângă un anumit fond de complexe refulate, au trecut la adeziune și din dorința adâncă de a suplini ceea ce le lipsea. Dacă afară n'au avut timp suficient să zăbovească asupra vreunei cărți de politică, aici, în această singurătate, contactul cu cartea a produs efecte miraculoase, desvăluind probleme noi pentru prima oară, părându-li-se extraordinare. Climatul care se creiază în pușcării este cel mai prielnic de a citi o carte comunistă, deoarece satisface surprinzător de numeroase generatoare ale însăși stărilor din închisoare



(foamea, disciplina, mizeria, ura, incertitudinea, calculul lipsurilor, etc.).

Cursurile de reeducare se desvoltau aparent normal între studenți, menținându-se o oarecare fricțiune între elevii lui Țurcanu, sau O.D.C.C., cum se mai spuneau, și tabăra majoritară a lui Bogdanovici. Unii dintre tineri s'au simțit ademeniți, cum am mai remarcat, de gândirea materialistă, devenind până la urmă pasionali susținători ai ei, așa cum avut ocazia să constat când am stat de vorbă cu foarte mulți dintre aceștia. O anumită decepție în fața unor probleme cari se ridicaseră și pentru care ei nu fuseseră pregătiți, alături de o carență gravă în materie de cultură politică, a favorizat climatul indoctrinării.

La un moment dat, partida care se bucura de ocrotirea fățișă a administrației, a lui Bogdanovici, a hotărât să ceară schimbarea personalului dela bucătărie cu deținuți politici, în locul celor de drept comun, cari împlineau acest serviciu. S'a invocat, printre altele, că deținuții de drept comun nu respectă igiena, găsindu-se șobolani în mâncare, că aceeași deținuți nu împart echitabil mâncarea, lăsând carnea, când era, la fundul marmidelor, împărțind-o între ei, după ce se termina de distribuit masa sau chiar înainte.

Această dorință a fost satisfăcută și din vara anului 1949, poate chiar din primăvară, bucătarii și plantoanele erau oamenii lui Bogdanovici, printre care administrația a strecurat și pe unii dintre apropiații lui Țurcanu.

În luna Aprilie 1949, Țurcanu este luat dela Suceava și dus la Pitești. Bogdanovici se vede eliberat de emulul său spinos și lucrează cu multă îndrăzneală, în baza indemnurilor tatălui său. Unora dintre cei mai devotați, se pare, că le-a mărturisit din nou că el nu e sincer în această afacere, dar, capitalul uman trebuie salvat dela pieire.

Este necesar să amintesc că printre consilierii lui Bogdanovici erau și câteva persoane cu prestigiu ale Mișcării Legionare, mai în vârstă, care, nu se știe, dacă nu au fost păstrate în mod deliberat în acest penitenciar, preparându-se dela început eșafodajul ghilotinei care se hotărîse. Printre persoanele importante, erau și avocatul Gherase și preotul Prisăcaru. În felul acesta, după ce administrația ajunsese ca să regizeze existența unor elemente dușmănoase în interiorul închisorii (cum am înfățișat mai înainte lu-

crurile), voia să aibă și justificare pentru permiterea mărșaviilor cari vor avea loc sub blânda și candida formulă a "reeducării". (Chipurile, pretindeau bestiile dela București prin această acțiune să "desfășeze" țara, cum textul Tratatului de Pace autoriza guvernul dela București).

Cât timp a mai întârziat la Suceava, Bogdanovici s'a bucurat de aceeași solitudine din partea administrației și nimeni nu a avut nici cea mai îndepărtată bănuială că în spatele acestei mișcări se profilează umbra morții, nedeslipita soră a tiranilor în plănuirile de strivire a oricărei împotriviri nu numai prezente, dar și viitoare.

Ce se petrecea în acest timp într'o altă închisoare de odioasă amintire, și anume la Jilava?

Aici domnea în această vreme crudul gângav, cu inima de bestie, fostul ușier al unei primării din București, Maromet. Erau depuși aici, în depozit, unii oameni cari erau condamnați și urmau să fie triați pentru diferitele închisori din țară sau erau și din aceia cari nu erau condamnați și au rămas ani mulți fără mandat legal de arestare în continuarea unui abuz început dela instalarea prin uzurpare a guvernului Groza (Martie 1945).

În luna Octombrie 1949, într'o celulă de tranzit, s'a întâmplat o discuție între un avocat și câțiva studenți. Nimeni dintre cei de față nu și-ar fi putut imagina că dintr'o discuție întâmplătoare și obișnuită în împrejurări asemănătoare în penitenciare, în fazele de tranzit, să se descopere peste câțiva ani motivul juridic în baza căruia toți câți au asistat la acea discuție să fie condamnați la moarte.

Avocatul era Valeriu Negulescu, cel pe care l-am mai amintit când am vorbit despre contribuția lui la realizarea armistițiului între Teohari Georgescu și Nicolae Petrașcu. Acum s'a prezentat acestuia studentul Nuți Pătrășcanu, fiul unui funcționar din Constanța, înrudit cu Lucrețiu Pătrășcanu, primul Ministru de Justiție comunist. Nuți Pătrășcanu s'a apropiat de Valeriu Negulescu cu un sentiment de încredere și de sincer interes, cunoscând aportul lui în zilele de calvar și apreciindu-i lupta statornică sub un steag care era și al lui. Vică Negulescu se întreținea în acest timp cu încă câțiva studenți și un muncitor. Studenții erau Octavian Nicolae Voinea din Panciu, Virgil Bordeianu, dintr'un

oraș din Nordul Moldovei, student la chimie, și muncitorul Constantin Coniac.

Consultul pe care îl cerea Nuți Pătrășcanu se referea la o problemă care încă nu era clară și de abia transpirase ceva.

—Se aude că vom fi puși la o grea încercare, a vorbit Pătrășcanu. Unele închisori au început cu așa numita reeducare. Care este sfatul dumneavoastră în aceste împrejurări?

Vică Negulescu, un om de multă inimă și inspirat de sentimente de îngrijorare pentru atâta tineret care intrase între zidurile temnițelor, a răspuns spontan, ca oricare alt intelectual pătruns de responsabilitatea sa în fața unor probleme vitale ale Neamului:

—Vă veți acomoda și, bineînțeles, nu vă veți pune de-a-craca.

Discuția a mai urmat pe alte teme, fără a mai fi atinsă problema anterioară. Se pare că la acea oră, niciunul dintre cei cinci sau șase oameni cari asistaseră la această conversație nu și-ar fi putut imagina câte consecințe teribile vor urma nu peste mult din acele cuvinte fără înțelesuri subversive, rostite de Vică Negulescu. În fapt acestea nu aveau nicio altă semnificație decât aceea de sfat prietenesc. Dar organele Securității nu puteau porni dela ceva mai concret în montarea eșafodajului crimei pe care o unelteau. S'au servit de aceste cuvinte, pentru a extrage din ele un ordin conspirativ, din care numai mințile unor monștri puteau să deducă asemenea sensuri.

Când, mai târziu, organele Ministerului de Interne căutau disperati și nu aflau un temei cât de cât plauzibil pentru justificarea acțiunilor lor criminale împotriva tineretului din închisori, după care întreaga responsabilitate urma să fie trecută în sarcina acelor ființe abrutizate de ei, Nuți Pătrășcanu, studentul de care am amintit mai sus, că a luat parte la conversația cu Vică Negulescu, a aflat o pistă care i-a ajutat de minune pe criminali. Acest student căzuse și el ca mulți alții în mrejele Securității. Dotat cu o minte inventivă, în care imaginația sa bogată îi oferea posibilități de soluționare a celor mai obscure țeșături și intrigi, Nuți Pătrășcanu, anchetat asupra crimelor la care asistasese și a unora la care a fost chiar autor, și-a amintit de discuția cu Vică Negulescu dela Jilava, dându-i cuvenitul sens subversiv. Autoritățile aveau să facă apoi din depoziția lui piesa numărul unu în actul de acuzare care se va întocmi împotriva unor deținuți,

în mare măsură iresponsabili de toate ororile săvârșite, sau, dacă au fost printre ei și câteva persoane lucide, responsabilitatea lor trebuie așezată întotdeauna mult sub aceea a autorilor principali. cari se aflau în Comitetul Central al partidului comunist, la Ministerul de Interne în București sau în cancelariile Securității și administrațiilor de închisori și legăre.

La 12 Octombrie aproximativ, grupul dela Jilava a fost repartizat la mai multe închisori, dintre care, cei despre care am vorbit, au plecat în majoritate la Pitești, iar Valeriu Negulescu la Aiud.

Tot în jurul acestei date, poate ceva mai timpuriu, a fost transferat și Bogdanovici la Pitești.

În țară continua teroarea în faza cea mai înaltă, crimele pela marginele de drumuri fiind de acum priveliști cunoscute, iar viața cetățenilor în casă o favoare a regimului care nu puteai bănuî când îți va fi retrasă.

Este semnificativă afirmația pe care a făcut-o un ofițer de Securitate într'o discuție mai liberă pe care am avut-o cu el:

—Viața în orașe este un privilegiu în Statul nostru (Republica Populară Română), pe care nu-l acordăm decât celor ce-l merită. Viața în casă este o măsură de siguranță a noastră, de care dispune exclusiv partidul.

Suferințele și privațiunile celor din afara închisorii erau permanent adumbrite de incertitudinile și spaima de fiecare clipă, iar ale celor din închisoare, se multiplicau cu înfometarea sistematică, îndobitocire și continuul spectru al morții, care de aici înainte ne-a urmărit ani și ani dearându-l.

## V. SISTEMUL REEDUCĂRII ÎN INCHISORI. DEFORMĂRI HIDOASE ALE PERSOANEI UMANE.

Sistemul după care au lucrat organele Ministerului de Interne din România, mai ales cu tineretul, în acea criminală operă de distrugere a ființei și spiritului lui, ne obligă să mai revenim asupra unor monstruoziități întâmplăte în închisori, cutoatecă Bacu a înfățișat o icoană destul de fidelă a ceea ce a fost că se petrecea la Pitești sau în alte părți.

Deținem materialul pe care îl folosim aici dela martorii principali, în mod nemijlocit, ca de altfel, și în capitolele viitoare. Ne-am ferit să adăugăm ceva dela noi, rămânând la fapte, așa cum le-am primit.

Studentii cari au început să vină în mare număr la Pitești, începând din toamna anului 1949, când s'a dat penitenciarelor din țară o anumită destinație, această închisoare fiind rezervată studenților, erau întâmpinați dela început de o atmosferă ciudată. Unii dintre ei dispăreau din primele clipe și nu se mai avea nicio știre despre ei. Alții erau introduși în celule colective, unde găseau pe ocupanții mai vechi împărțiți în două tabere: unii, adepți ai noilor idei politice, mai puțini la număr, iar altă parte, păstrători ai crezurilor politico-sociale pe care le-au susținut și afară și pentru care erau condamnați.

Figura numărul unu era Țurcanu.

Bogdanovici, care sosise și el dela Suceava, își avea vechii prieteni cari îl susțineau și cari continuau să-l înconjoare cu același interes, încrezători că merg pe un drum bun. Însă, foarte curios,

cei cari erau veniți mai din timp și cari se desvoltaseră lângă Țurcanu, îi priveau cu dușmănie și încordarea dintre cele două grupe de "reeducabili" a început să se resimtă în mod isbitor.

Mărtinuș, omul lui Țurcanu, care stătuse la Suceava până a plecat și Bogdanovici, de cum sosise, trecuse de partea inițiatorului său, și nu numai că îl evita pe Bogdanovici, dar a început să-l critice într-o parte și alta, acuzându-l, printre altele, de oportunism și înșelăciune.

La puțin timp după ce sosise Bogdanovici, a fost separat de prietenii săi și dus la așa numita camera patru, sau "spital". Această cameră era într-una din laturile de jos ale închisorii și nu se auzea și nu se putea vedea ce se petrece aici.

Țurcanu își avea comandamentul său în această celulă. El nu era numai șeful celei, cum fiecare celulă avea pe cineva care dădea raportul la deschiderea și închiderea celei, dimineața și seara, dar și pumnul de fier al administrației, care își avea aici atelierul satanic de schilodire trupească și sufletească a oamenilor. Cei cari au fost prin această cameră, mi-au descris-o în amănunțime, așa cum numai un deținut poate să observe toate detaliile. Pe unul din pereți erau afișate unele lozinci la modă pe acel timp, care se datorau lui Stalin, acel mare și temut temnicer și conducător suprem al lor. De asemenea se mai aflau și niște îndemnuri spre "viața nouă". Incolo, decorul, sărac, auster, cu două priciuri de lemn, față în față, ferestre cu gratii, câteva pături murdare, întinse peste puținele paie răsfirate peste scândurile priciurilor, pe care dormeau educatorii și victimele.

Bogdanovici a fost introdus în acea celulă, unde, în primele zile, a fost lăsat mai liber ca să-și manifeste gândurile. Dușmănia mută dintre el și Țurcanu creștea repede și cel ce fusese la început protejatul administrației, a observat că aici, de această favoare, se bucura chiar rivalul său. Nu se poate bănuia dacă a fost gelozie sau invidie ceea ce se învălmășa în pieptul lui Bogdanovici, dar el a început dintr'odată să devină ursuz și irascibil. De altfel este cunoscut că nicăieri ca la închisoare, invidia, irascibilitatea și orgoliul nu au un câmp mai fecund și mai propice de manifestare.

Intr-o zi a apărut în celulă și Mărtinuș, aghiotantul lui Țurcanu, care a rămas, cu un anumit scop la Suceava, scop pe care de abia acum îl va divulga, prin rolul ce l-a jucat aici. Mai erau

pe lângă cei trei, adică Țurcanu, Bogdanovici și Mărtinuș, încă vreo 10-12 studenți, unii intrați în complicitate de gândire și faptă cu Țurcanu, alții în faza de doborîre morală.

Țurcanu a angajat discuția publică și pe un ton aparent pașnic, de consultare, l-a întrebat dacă este pătruns de necesitatea restructurării deținuților, pentru emanciparea lor de sub concepția criminală fascistă, fiind de acord că toți cei condamnați sau reținuți în penitenciare sau lagăre de concentrare sunt vinovați față de clasa muncitoare română și față de partidul comunist, care singurul duce și a dus lupta patriotică în slujba poporului român. Bogdanovici, având fler, a simțit provocarea și cursa ce i se întindea. În afară de Mărtinuș, cu care se cunoștea mai bine, toți ceilalți fiind străini, a trecut peste mândria proprie și a căutat să se acomodeze momentului, dând un răspuns care nu putea avea răstălmăcire și se înscria întocmai pe linia pe care era condusă reeducarea. La rândul său, Țurcanu, nu s'a arătat surprins de acest răspuns, simulând că este mulțumit, că a revenit la idei mai sănătoase și că nu este dușmanul camuflat al clasei muncitoare pe care îl socotea la Suceava. Aparențele erau așa de desăvârșite încât cei care erau de față au crezut că întâlnirea celor doi fruntași ai reeducării ducând la adoptarea unui punct comun de vedere, e semnul neîndoelnic al unei împăcări între ei, dar și începutul unei colaborări viitoare.

S'a făcut un moment de liniște, în care timp fiecare dintre cei de față își scrutau gândurile, părându-li-se că trebuie să urmeze ceva. Așa și a fost: Mărtinuș s'a ridicat în picioare depe marginea priciului, s'a apropiat de Bogdanovici, a luat o atitudine de frondă și i-a zis:

—Păi ce rămâne atunci din ceeace le-ai vîrît în cap celorlalți la Suceava? Nu cred să fie unul care să te urmeze pe calea pe care ne-ai arătat-o acum.

Par'că se lăsase un suflu rece peste toți în celulă și fața cea mare și cu trăsături aspre a lui Țurcanu începuse să se crispeze. Mărtinuș a trecut la atacul fățiș, demascându-l pe Bogdanovici, folosindu-se, așa cum s'a aflat mai târziu, și de anumite acuzații neadevărate, numai ca să învenineze mai mult atmosfera și să-l incite pe acel monstru de Țurcanu, care era pregătit pentru această clipă.

Ca o fiară s'a aruncat asupra lui Bogdanovici, nemiășteptând din partea acestuia nicio replică.

—Adică, așa, ticălosule? Incerci să mă minți și să joci cu mine teatru? Ei, dar cu mine nu are să-ți meargă, așa cum n'are să-i meargă niciunui bandit, care te-a urmat, te va urma sau nu-și va schimba aici la Pitești felul de a gândi, dacă nu vrea să moară.

Cu pumnii, cu picioarele, cu ce-i cădea în mână, debitând în același timp cele mai josnice injurii, lovea cu sălbăticie, din ce în ce mai infuriat, aproape dement, ca și când ar fi căutat ca prin această descărcare de violență să-și satisfacă toată umilința pe care o suportase la Suceava, când simula conspirativitatea umilă, în schimbul obținerii bunăvoinței administrative.

Martorii oculari cari mi-au relatat această scenă, urmărită prin vizetă și de organele Ministerului de Interne, întotdeauna se schimonoseau la față și povestirea lor lua caractere de coșmar, amenințând cu delirarea.

—Acesta a fost tristul și durerosul început al sfârșitului lui Bogdanovici, îmi povestea unul dintre ei. Din această zi, viața lui Bogdanovici era pecetluită. A fost bătut și de alți studenți, printre care bineînțeles, Mărtinuș, dar executorul permanent al tuturor supliciilor a fost Țurcanu.

—De mâinile mele o să mori, mă auzi banditul?, îi urla de fiecare dată când începea bătaia, sub diferite pretexte, dintre care cel mai insistent era că încercase să înșele Republica și, al doilea, că nu vroia să divulge toate planurile și acțiunile criminale pe care le întreprinsese în închisoare și chiar afară.

În această vreme, oamenii lui Țurcanu "lucrau" și pe alte sectoare, adică prin unele celule mai izolate, care se aflau într'o aripă mai dosnică a penitenciarului. Cam în același timp au fost pregătiți, mai de timpuriu ca alții, doi studenți, pentru a intra în reeducare, anume Dan Dumitrescu și Dan Lucinescu. Amintesc aceste două nume, pentru că acești tineri aveau să joace un rol de mână întâia mai târziu, în două faze deosebite ale acestui proces de asasinare morală, în care primul își va pierde viața, iar al doilea va beneficia, după 13 ani, de o reducere de două luni, la un mandat de 15 ani, ca să iasă mai de grabă din închisoare, după ce a comis atâtea acte de mârșăvie și a atras atâtea suferințe



încât cu siguranță, în toate zilele (cari i-au mai rămas de trăit, nu va avea conștiința liniștită.

Unul dintre aceștia doi îmi povestea următoarele:

—Eram amândoi într-o celulă de unde, prin crăpăturile ușii, puteam vedea ușa celei opuse nouă. Intr-o seară, destul de târziu, am auzit o busculadă în celula vecină și curând după aceea am văzut că au sosit directorul Dumitrescu, ofițerul politic și încă vreo câțiva gardieni. Noi urmăream prin interstițiile ușii scena. Ușa s'a deschis, suita a ajuns în fața ei și grupul de militari a dat buzna în celulă, unde nu am mai văzut altceva, în clipa următoare, decât bețele și parii din mâinile gardienilor și tânguirea sfâșietoare a celor din celulă. Pe unii i-am văzut trântiți pe jos. călcați în picioare de gardieni, și vocea lui Dumitrescu, aspră și dușmănoasă, a pătruns până la noi:

—De aici nu scapă unul viu, până nu-și va vărsa și mâțele din el să le cunoaștem.

Apoi, când s'a făcut liniște și bestiile s'au săturat de lovit, mai răbufnind numai câte un geamăt al câte unui biet tânăr, pentru care cine știe ce măicuță care l-a crescut cu greutate și l-a dat la școală ca să-l facă om, zicea acum în miez de noapte o rugăciune ca să-l păzească Dumnezeu de cel rău, Locotenentul Dumitrescu și-a încheiat expediția cu aceste cuvinte:

—Toți cei ce se vor împotrivi dorinței partidului și clasei muncitoare de a se transforma din dușmani ai poporului în oameni folositori societății noastre socialiste, vor trece pe aici. Noi avem grije de voi și vrem să vă redăm societății. Dar vrem să vă redăm ca oameni cinstiți, nu ca niște bandiți. De acea "vărsați" aici tot veninul vostru reacționar, denunțați pe toți dușmanii clasei muncitoare pe care îi mai cunoașteți, afară sau în închisoare, și auto-demascați-vă pe voi înșivă. Dacă nu mai vreți să treceți prin ce ați trecut azi, schimbați-vă! M'ați înțeles, bandiților?

Dan Dumitrescu și Dan Lucinescu, după această scenă, nu au schițat cea mai mică opoziție atunci când au fost puși să-și facă demascarea "interioară" și "exterioară", cum se numea recunoașterea integrală a tuturor faptelor și condițiunilor intime care au determinat pe persoana în cauză de a ajunge să uneltească împotriva regimului și desavuarea educației primite, a părinților, a prietenilor, a convingerilor religioase și idealurilor culturale și umanitare.

Faza de tatonări și de pregătire a activității de reeducare, care va cuprinde dela 5 Decembrie 1949 tot penitenciarul Pitești, are următoarele caracteristici, pe cari le-am refăcut din confruntarea mai multor declarații:

O mică parte din studenți erau pregătiți la camera 4, "spital" și introduși cu multă discreție prin celule, unde nu li se cunoșteau misiunile. Ei aveau grijă ca să observe starea de spirit între oameni să denunțe persoanele mai influente, care ar exercita oarecare autoritate asupra lor, și, prin mijloace ingenioase, să informeze pe Țurcanu care aduna toate aceste note. Nu erau excluși dela această operație de colectare nici gardienii, cari aveau instrucțiuni de a asculta de Țurcanu, care, la rândul său, se plimba liber din celulă în celulă. Niciunul dintre studenți nu se bucura de această favoare, stând tot timpul sub cheie.

Pe de altă parte, născându-se unele fricțiuni între marea majoritate a studenților, care nu apucaseră să fie trecuți prin camerele de experimentare, și acei mult mai puțini cari făcuseră această experiență, administrația, din motive tactice, a consimțit să ia act de unele doleanțe ale acestora din urmă. Concesiile pe care le făcea priveau mai ales felul cum se servea masa, orele de plimbare, inegalități de tratament între celule, etc.

Printre acești studenți se afla și Octavian Nicolae Voinea, fost ofițer în armata regală și student la Politehnica din București. Voinea era a doua generație de legionari. Tatăl lui, membru al acestei organizații, a căzut victimă represaliilor pe cari le-au suferit membri acestei organizații, după ce fostul Președinte al Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu, fusese răpus de gloanțele unei echipe de nouă legionari, originari din Ploiești, în Septembrie 1939.

Bărbat voinic, cu o inteligență remarcabilă, bun organizator, axat pe concepția pe care o moștenise dela tatăl său, Voinea avea o personalitate distinctă de a celorlalți, sporită și de bogata lui acțiune în ilegalitate. Îndreptată împotriva regimului. Trebuie adăugat și considerentul de ușoară depășire a vârstei celor mai mulți din închisoare. A fost aproape natural ca toți studenții din prima categorie să fie de acord, în mod tacit și apoi manifest, ca intervențiile personale, la început, și apoi colective să fie împărtășite de toți, și oricâteori se năștea vreo problemă care se referea

la raportul deţinutului cu administraţia, Voinea să fie solicitat să prezinte cauza, în sprijinul deţinutului. Popularitatea lui a crescut prin această acţiune reprezentativă pe care o deţinea Voinea şi lucrul acesta se părea că nu neliniştea deloc pe Dumitrescu şi nici chiar Țurcanu nu se simţea afectat în orgoliul său patologic.

Dar nimeni nu bănuia nici de data aceasta că sub aceste aparenţe se ascundea un plan pe cât de ingenios, pe atât de diabolic şi dezastros pentru tineretul închis aici.

Ziua de 5 Decembrie 1949 va rămâne neştersă în amintirea tuturor acelor studenţi care au fost la acea dată la Piteşti. Iată povestirea studentului P., martor al grozăviilor petrecute în acea zi, aidoma cu a tuturor celorlalţi:

“Mă aflu la 5 Decembrie într-o celulă unde fusesem depus de câteva luni. Aveam mulţi prieteni şi colegi de facultate, precum chiar camarazi cari fuseseră judecaţi cu mine în lot. Până la acea dată discuţiile în celulă erau obişnuite: despre probleme de cultură, despre idei politice, comunism, etc., cu contradicţii, cu încercări de instruire sistematică reciprocă, fiecare din ce ştiam, împărtaşind şi altora, ca să treacă timpul cât mai util şi mai nesimţit.

Ne cunoşteam părerile şi nu ne ascundeam. Bănuiam că printre noi sunt şi oameni de-ai lui Țurcanu, dar nu-i luam în serios, ba, dimpotrivă, îi persiflam uneori. Cu câteva zile înainte a fost adus în celula mea şi Voinea, care avea o mână bandajată şi părea cuprins de o tristeţe nemărginită. El părea întotdeauna entuziast, volubil şi ne inspira curaj. Ne-a povestit că a căzut când încerca să se urce pe priciu şi şi-a fracturat mâna. Incolo, se ferea să abordeze discuţii politice, dar dacă era întrebat răspundea în linia aceleiaşi atitudini pe care noi i-o cunoşteam. Prin urmare, nu era schimbat cu nimic sufleteşte.

În acea zi de Decembrie de care vorbesc, a venit în celulă Țurcanu, sau cel cu căciula miştoasă, cum i se spunea. Cu el mai erau câţiva studenţi, dintre care nu-mi amintesc decât de Virgil Bordeianu.

Țurcanu ne-a privit cu interes pe toţi, a schiţat un zâmbet afabil pentru toată lumea, şi ne-a întrebat ce mai facem. Apoi a adăugat că ar dori să ne vorbească ceva în interesul nostru. Noi am rămas muţi şi nu am manifestat niciun sentiment, ceea ce nu l-a dezarmat.

— Uitați-vă despre ce este vorba, a început el. Administrația închisorii, care se poartă așa de corect cu noi, ar dori să știe dacă noi îi mai suntem dușmani, sau, mai bine zis, dacă mai urim clasa muncitoare, acel proletariat eroic împotriva căruia noi ne-am ridicat cu atâta nesăbuiță. De aceea trebuie să știți că ar fi bine ca noi să dovedim atașamentul față de realizările regimului, să dovedim față de oamenii muncii, cari, afară fiind, lucrează zi și noapte ca să ne poată hrăni pe noi în pușcării, noi cari nu reprezentăm pentru Stat decât o povară și suntem ținuți exclusiv din considerente de înalt umanitarism, când ar putea să ne lichideze într-o secundă. Pe nimeni nu mai interesează soarta noastră și nici regimul nu va fi tras la răspundere niciodată că a curățit țara de o mână de bandiți ca noi. Cred că nu mai este nevoie să vă spun care este rostul nostru în aceste zile, când încă între noi mai sunt elemente înrăite, cari uneltesc împotriva regimului și a cuceririlor sale și încă afară au mai rămas mulți reacționari pe care i-am tăinuț la anchete și îi tăinuim și acum.

Țurcanu a făcut o pauză, s'a uitat atent asupra efectului pe care cuvântarea sa a avut-o asupra noastră, apoi a aruncat cuvântul cel greu de care toți ne temeam și care bănuiam că va veni până la urmă.

— Aș vrea să știu care dintre voi este hotărît s'o rupă cu trecutul și să se alăture nouă. Sa pășească în față.

Printre noi s'a simțit o ușoară foială: unii se deplasau într-o parte, alții în altă parte, dar nimeni nu scotea un cuvânt și niciunul dintre noi nu a pășit conform recomandărilor lui Țurcanu.

Foiala a încetat deodată și o apăsare de moarte ne apleca de spate. Pericolul, mi-am dat seama și mai târziu, e de natură instinctuală și perceperea lui se face anticipat și neînțeles.

— Bine, a zis Țurcanu, drept răspuns la această tăcere. Cuvântul l-a spus târăgănat și încărcat de înțelesuri.

Ridicându-și căciula, chipurile, să se scarpine pe cap, a mai adăugat:

— Vom mai vedea noi!

Nu am putut să reconstituiesc niciodată primele clipe ale încăierării. Lângă mine era cel mai bun prieten pe care îl avusesem în viață. Poate că nu am iubit nici pe un frate mai mult ca pe acest om, pe care îl cunoașteți, și cu care vorbiți deseori, și care

e acum de nerecunoscut. Și-a revenit la ce a fost mai de mult, dar ce mi-a făcut atunci nu pot să-l uit niciodată. Asupra fiecăruia dintre noi era aruncat un altul, care ne strângea de gât și ne lovea cu pumnii și picioarele. Fără să ne spună nimic, cei ce loveau fără milă, și numai vocea lui Țurcanu se auzea peste acest vacarm:

— “Dați în bandiți, ca să le vină mintea la cap!”.

La rândul său, Țurcanu, trecea ca un mare viteaz dela un grup la altul și cu o coadă de mătură tráznea în toate părțile. Nu știu cum de au apărut și la alții corpuri contundente pe care le foloseau acum împotriva noastră. Personal, nu mă puteau dușmăni, și căutam mereu să aflu dela prietenul meu daca ce face acesta, nu e cumva o glumă.

Drept răspuns el m'a plesnit cu pumnul în nas, încât sângele m'a împrôscat ca dintr'un jet, pătându-i pe mai mulți din jurul nostru. În spatele meu am auzit pe B. întrebându-l pe cel care îl bătea:

— Spune mă Costică, și eu trebuie să dau?

Bietul băiat, bun și fin ca o domnișoară de salon, care în viața lui nu dăduse nici în joacă o palmă, acum se afla în cea mai dificilă dilemă.

Voinea, cu mâna în scândurițe, dădea și el cu cealaltă mână, dar nu să se apere cum făceau cei ce fuseseră preveniți, ci ca să execute ordinul lui Țurcanu, care nu era decât transmiterea ordinelor și ale instrucțiunilor pe care Țurcanu le avea dela administrația închisorii. Cu ofițerii de securitate din Pitești, Țurcanu avea deseori conciliabule. S'a aflat mai târziu că Țurcanu era dus cu mașina, noaptea, oricând cerea, la securitatea locală, sau când spunea el, ofițerului politic.

În celulă era învălmășeală, curgea sânge, unii țipau și se tânguiau. Când cineva țipa prea tare, sărea Țurcanu și îl atingea cu bățul în cap de îl amețea sau îl isbea în pântec sau piept, de cădea jos, sau porunca altora să le astupe gura. O bătaie mută, grea, neînțeleasă, în care demența și sălbăticia puseseră stăpânire deopotrivă pe mințile noastre se înverșuna din ce în ce mai aspră, mai cruntă, mai irațională și lipsită de sens. Slăbiți prin subnutriție, neobișnuiți cu efortul, până la urmă au căzut cu toții

pe podele și peste trupurile noastre trecea Țurcanu cu bățul în aier, triumfător.

—Mai îndrăzniți vreodată să vă ridicați împotriva clasei muncitoare, bandiților?

Vorbea astfel încât se părea că el era clasa muncitoare și noi cei ce săriserăm să-l atacăm. După această ispravă, Țurcanu a comandat ca imediat cei care eram socotiți bandiți înrăiți să fim trecuți pe piciul din față, cu bagajele, pe care le-a perchezitionat mai strașnic decât gardienii, și nu ne-a lăsat decât ce era pe noi, restul confiscând totul. Ne-a ordonat să ne așezăm cu spatele la perete, în poziție de așteptare, care ulterior a fost numită poziție de demascare. Desemnând un reponsabil care era și așa numitul șef de comitet, Țurcanu a trecut la altă și altă celulă, ducând peste tot jalea, prăbușirea și fermentul descompunerii morale.

Aceasta s'a petrecut în ziua memorabilă de 5 Decembrie 1949 și aceasta este cea mai neagră din istoria Piteștilor, cutoatecă ceea ce a urmat a fost mai îngrozitor. Șocul de masă cu răsturnarea radicală a unor raporturi de prietenie dintre tineri și sdruncinarea unor valori morale care îi susținuseră până acuma, a avut un caracter atât de profund încât nu va putea fi egalat cu ceea ce s'a întâmplat după aceea în diverse cazuri, chiar când era vorba de uciderea câte unuia”.

Ce s'a petrecut ulterior și care a fost efectul acestor măsuri de timorare și dezarmare morală, vom arăta mai la vale.

Facem aici o intercalare macabră amintind că cu puține zile înainte de această dată s'a petrecut un caz care a pus în gardă administrația de unele consecințe ale acțiunilor sale, cari, dacă ar fi continuat îi puneau în fața responsabilității ei nemijlocită, pentru crimele pe care le patrona; și de aceea a luat astfel de măsuri încât de aici înainte orice act de disperare care să ducă la moarte sau sinucidere să se asvârle numai în sarcina deținuților.

Studentul Gheorghe Șerban din Dobrogea fusese unul dintre cei mai dârzi în faza solitudinii din celula experimentală în care era. Pus în fața unor grave probleme de conștiință, fiind obligat să facă unele mărturisiri asupra unor persoane cu care lucrase în clandestinitate, în luptele din pădurile Babadagului. Gheorghe Șerban, fiul unui funcționar din portul Constanța, a preferat să-și curme viața decât să atragă iadul temniței asupra aceloră cu care cutezase să înfrunte fiara deslănțuită.

Ieșind la plimbare, dela etajul unde se afla, în loc să ia drumul scărilor, Șerban s'a avântat printre scări, căzând pe cimentul de jos, cumplit mutilat și sucombând imediat. De a doua zi, s'au pus protecții de scânduri între etaje și la capetele de scări, astfel că s'a suprimat și această posibilitate de evadare din temniță, care era singura posibilitate de altfel. De aici înainte, a urmat o pază deosebită și în interiorul celulelor, ca nimeni să nu fie scăpat din vedere, ca să nu mai poată recurge la acte funeste. Sinuciderea era posibilă până aici, prin strangulare cu un prosop sau fâșie de cămașă, în timpul nopții, când ceilalți dormeau și gardienii moțăiau și ei, sau prin adoptarea acelei ingenioase extirpațiuni a existenței pe care castorul o pune în practică oridecâteori cade în captivitate, prin strangulare testiculară. Oamenii nu mai puteau dormi cu mâinile sub pătură și nici în anumite poziții în care să nu poată fi supravegheați tot timpul.

Din intensificarea măsurilor de supraveghere, au decurs două mari inconveniente pentru deținuți: întâiu, era o mare nenorocire să dormi cu mâinile afară într-o celulă rece, știut fiind că orice porțiune a corpului omenesc, neacoperită, elimină o mare cantitate de căldură, pe care organismele debilitate nu o puteau recupera sau suplini sub nicio formă, mărindu-se astfel posibilitățile de reumatizare ale tinerilor și, al doilea, oridecâteori deținutul făcea o mișcare necontrolată în timpul somnului, fie bângâind mâna sub pătură, fie întorcându-se pe o parte sau pe burtă, ca să nu-i poată vedea fața, era imediat trezit de plantoane puse în fiecare celulă, dintre cei reeducați la început, iar apoi din cei cări erau candidați la reeducare.

Acest lucru a fost posibil foarte curând, adică folosirea acelor care erau în faza pregătitoare, fără teama că se vor sinucide sau vor permite altuia să facă acest lucru în timpul cât era de planton. Trăiau spaima grozavă că cei din comitet fac și ei pe rând de planton de sub pătură și dacă l-ar fi surprins, chinurile și maltratările ar fi fost așa de îngrozitoare după aceea încât îi paraliza orice intenție de a duce la sfârșit numai gândul acesta, plus că se adăuga și bănuiala că are cine știe ce taine, pe care nu vrea să le descopere, și ancheta ar fi luat un curs și mai grav. Dar ca să permită altuia să facă acest lucru, nu-i era posibil, întrucât ar fi fost bănuît că ar fi fost în complicitate cu acesta. Chiar dacă

i-ar fi îngăduit să se sinucidă numai din milă sau prietenie și viața lui i-ar fi devenit un calvar.

La toate acestea adăugăm că cele șapte ore de odihnă la care era îndreptățit deținutul erau considerabil împuținate, fie din cauza orelor de planton pe care trebuia să le facă—venindu-i rândul tot a doua zi—fie din cauza trezirilor din timpul nopții când nu se dormea disciplinat.

Pe pielea mea am simțit năpasta unui asemenea regim de a dormi controlat, în faza îndelungată de anchetă dintre anii 1959-1962, când am stat în beciurile Securității din Cluj, și se mai menținea regimul de vigilență dela Pitești, ca să nu se sinucidă oamenii. Cunosce zeci de cazuri când deținuții au încercat să se sinucidă și foarte mulți au reușit. Nu a fost însă niciun caz de strangulare testiculară sau gâtuire sub pătură.

Ceeace am arătat mai sus, este numai o față neînsemnată a silniciilor prin care le-a fost dat să treacă tinerilor dela Pitești. Acestea pălesc pe lângă silniciile asupra conștiinței și asupra demnității omului, prin acte de teroare de neimaginat. Numai mintea unor demenți și scelerați ar fi putut născoci o variantă mai completă de torturi și suferințe mai cumplite.

Voiu aminti câteva cari mi s'au părut mai oribile. Nu fac acest lucru cu ușurință, întrucât sunt îndurerat și acum de decadența omului pe care am constatat-o în închisori, decadență care a operat în 90 % dintre deținuți, într'un fel sau altul; dar prin aceste desvăluiri, se va putea observa mai bine climatul bestial și crud pe care comuniștii îl instaurează în temniți, făcând din ele abatoare ale sufletelor umane și cimitire ale culturii omului.

Vladimir Maiachovschi, unul dintre poeții de frondă comunistă, fiind închis odată, a fost întrebat de cineva ce părere are asupra operii lui Goethe.

—”Acesta nu plătește mai mult decât o pereche de pingele pentru viața mea de acum, a răspuns poetul revoluției comuniste din Rusia”.

Acesta e gradul până la care au coborât comuniștii nivelul interesului față de cultură în toate închisorile pe unde s'au întins și, sub o anumită formă, acesta este gradul interesului față de cultură în toate țările comuniste. Necesitățile primare eclipsează cu totul pe cele de natură spirituală.



Studentul V. N. mi-a povestit următoarea oribilă înscenare în care lui i-a fost dat să joace rolul cel mai ticălos.

—“Cunoscându-se atitudinea mea și prestigiul de care mă bucuram în închisoarea Pitești, după ce am fost înfrânt și încă nu se svonise despre căderea mea, am fost chemat de Țurcanu și mi-a spus ca va trebui să mă mut într-o celulă mai largă, unde vor fi introduși câțiva elevi cari sosiseră dela Târgșor, închisoare care fusese desființată, și copiii, pentru că copii erau cei ce fuseseră depuși aici, sub 18 ani, repartizați pe diferite închisori sau chiar la Canal.

—Va trebui să te porți cu acești elevi la fel cașicând nu este nimic deosebit aici, și mai mult, cu încă doi, pe care ți-i voi trimite, să pășești neîntârziat la organizarea lor prin îndoctrinare legionară și prin practicarea unei trăiri corespunzătoare.

“Țurcanu îmi vorbise pe un asemenea ton încât nu mai aveam nimic de spus. Ii cunoșteam caracterul și toate consecințele cari ar fi decurs dela cea mai palidă împotrivire.

“Eram conștient de netrebnicia faptei mele și îmi blestemam ceasul în care m'am născut. Am socotit atunci că aceasta e cea mai mare crimă ce mi s'ar fi putut cere ca să o săvârșesc vreodată, dar, după câțiva ani, am avut tragica ocazie să descopăr că fac lucruri cu mult mai grave, să depun mărturie mincinoasă ca să fie condamnat la moarte un om, pentru care avusesem cea mai mare stimă în viața mea.

“După câteva minute după ce am fost introdus în celula cea nouă, pe care o găsisem mai omenească ca celelalte, în sensul că avea niște pături mai bune întinse peste saltele, ce păreau mai pline cu paie, au fost aduși de un gardian vreo 12 elevi. Tineri, imberbi, cu ochii înfundați în orbite de groază și foamete, unii frumoși ca niște îngeri, și neprihăniți trupește și sufletește, după cum am putut să mă conving în curând, încât fapta pentru care eram pus aici să o săvârșesc, îmi apărea din ce în ce mai odioasă și mi se părea aproape imposibil de dus la capăt. Bine înțeles că dacă nu ar fi intervenit de a doua zi și Țurcanu, aș mai fi întârziat în sbuciumul meu.

“I-am organizat pe noii veniți în cuiburi, conform felului nostru de activitate, și am început să fac cu ei ședințe secrete și să îi învăț doctrina Mișcării, de care eram animat. Nu vă închipuiți cu câtă ardoare îmi primeau învățăturile și cum se înflăcărau la cu-

vintele mele, când le invocam pilde de jertfe și suferințe din trecutul luptelor noastre. Bănuiam că fiecare era pregătit să comită cea mai nebănuită faptă numai pentru a-și arăta devotamentul pentru o mișcare în care eroismul și sacrificiul pentru salvarea țării se contopea cu pornirile cele mai generoase și nobile pe care numai tinerii le pot avea.

“A durat această draconică farsă până ce s'a putut cunoaște, în parte, pornirile și calitățile fiecărui elev, de care era informat Țurcanu zilnic și, prin el, organele administrației, care conduceau operația din umbră.

“Intr'o zi a intrat Țurcanu cu un stat-major al lui și i-a antrenat în discuții, ca de obicei, pe copii, cari se arătau dârji și porniți pentru a apăra o poziție pe care o considerau sacră și dreaptă, nebănuind cu cine au de-aface și nici ce era în dosul vorbelor lui dulci și cu îndemnuri frumoase până aici. Deodată a căzut ca un trăznet mult temuta întrebare:

“Măi, a zis el, cu un rânjet fioros care ar fi înfricoșat și pe un om mare, necum pe niște copii. Măi, acum să-mi spuneți voi care dintre voi mai este legionar adică frate de cruce. Și vreau să-l văd, să iasă în față”.

“Panica este un fenomen tot atât de contaminator ca fuga și intuiția pericolului operează atât de sponan încât este greu de explicat cum cineva care susține o poziție până la o anumită limită, când este pus în situația de a-și asuma răspunderea pentru ceea ce mărturisea până atunci, dintr' odată se găsește paralizat și într'o mare incertitudine. Cam așa s'a întâmplat și în cazul de față. Pentru că nimeni nu s'a manifestat nici într'un fel, nici într'altul, mai toți copiii căutând spre mine, ca să ia din ochii mei hotărîrea, și în ochii mei nu puteau să citească nimic, atât eram de absent și de înfricoșat de ceea ce va urma, pentru că am auzit de acum a doua somație pe care o făcea Țurcanu, și știam că aceasta e ultima, înainte de a se trece la măsurile violente.

—Adică așa, bandiților, nici nu v'au dat tuleii sub nas, și v'ați transformat în criminali?

“Vorbele lui Țurcanu avură un efect neașteptat. Copiii își puse ră capetele în pământ și cei mai mulți sughițară a plâns.

“Totul se năruia în ei; entuziasme, generositate, încredere în oameni, în credință, în prietenii. Totul se cufunda și în fața

ochilor lor nu vedeau decât figura crispată a lui Țurcanu și ochii lui cari scânteiau ură și violență.

—Par' că nu știm noi că aici s'au ținut ședințe și s'au cântat imnuri împotriva Republicii? Ei, nu recunoașteți?

“Nimeni nu a zis nimic și tensiunea dureroasă era atât de puternică încât te cuprindea aproape leșinul, când îi simțeai cum tremurau lângă tine și că eu eram unul din cei mai vinovați pentru starea lor disperată.

—Vă învățăm noi minte și veți vorbi, fiți siguri, mai urlă el. La un semn, se năpusti împreună cu toți ceilalți în trupurile plâpânde ale copiilor pe care le doborîră la pământ, fără cea mai mică împotrivire, în câteva secunde.

“Cel ce fusese confesor, îndrumător, învățător și ideal de devenire până acum câteva minute, se transformă în acuzator, astfel că eu am fost acela care am calificat pe fiecare minor cât este de îndochinat și de inteligent, prin urmare ce grad de primejdie reprezintă pentru regim. Vă închipuiți noua mea ipostază? Este inimaginabilă! In puținele clipe, când reușeam să-mi revizuiesc conștiința, nu mai mă recunoșteam, și am trăit ani de zile cu strania impresie că trec printr'un coșmar fără de sfârșit, din care nu mă pot deștepta.

“Aceasta este numai o parte din drama mea, și, dupăcum am mai spus, nu cea mai teribilă prin câte am trecut”.

Un altul îmi povestea următoarea practică de supliciu pe care creierul lui o putuse născoci la Pitești, Pentru a dovedi lui însuși și administrației că a înfrânt în el cea mai infimă urmă de milă și toleranță cu aceia care încă se mai țineau de o ierarhie a valorilor morale, de origine creștină, sau de un determinism etic impus de o minimă cultură.

—Îl vedeți pe cel de acolo?, mă întreabă într'o zi, când fuseserăm scoși din mai multe secții, la o așa numită “ședință de club”, în care se citeau articole din “Glasul Patriei”, unele scrisori primite dela părinți, copii, soții, frați, de către unii dintre deținuți, scrisori prin care cei de afară, sub sugestia și amenințarea Securității, dădeau îndemnuri de îndreptare celor închiși și le vorbeau despre marile realizări și viața fericită din Republică.

—Da îl văd, am afirmat eu, cunoscând chiar câteva lucruri despre această persoană, care nu era decât un faimos bătauș dela Pitești și Gherla, studentul M. E., acum cu mintea tulbure, inco-

herent și, se mai spunea neemancipat complet de sub teroarea administrației, vorbindu-se că era încă informator.

—Ei bine, îmi vorbi în continuare interlocutorul meu. Acesta este una din victimele mele.

—Cum așa, am răspuns eu surprins, doar te-am văzut plimbându-te destul de cordial într'o zi cu el?

—Este adevărat. Vorbesc acum cu el. Ne-am dat amândoi seama că am fost niște victime a unor împrejurări blestemate și de aceea ne-am împăcat.

În clipa aceea, mi-am amintit că același student cu care stăteam de vorbă, îmi vorbise zile întregi de felul cum a fost chinuit Virgil Bordeianu la Pitești, printre altele, cum i-a dat o lovitură de picior în piept de l-a rostogolit de-a berbeleacul cât era de înalt și apoi a avut o hemoragie pulmonară, de era gata să se stingă din viață. Și în aceeași zi îl văzusem pe amicul meu stând de vorbă și chiar râzând cu Virgil Bordeianu.

Îmi păreau stranii toate aceste compromisuri și nu am reușit să le înțeleg decât mai târziu când, stând cu unii dintre principalii actori ai tragediilor din închisori, le-am putut urmări firul raționamentelor.

“Pe E.M., despre care vă vorbesc, trebuie să vă spun cum l-am chinuit. Nu știu de ce, dar uneori simt nevoia să fac destăinuiți. E aceasta consecința unor remușcări sau este numai necesitatea unei confesii de pe urma căreia să mă pot alege cu o revizuire a comportamentului meu și, eventual, o justificare a lui, nu știu ce să zic? Dumneavoastră veți putea să mă judecați cum doriți, dar eu totuși vă spun.

“Eram de acum printre cei socotiți reeducați și, prin urmare, competenți de a ne ocupa cu “recuperarea” celorlalți, care încă se mai încăpăținau să stea pe dezastruoasele lor baricade. Pe E.M. comitetul mi-l atribuisese mie. Eu trebuia să-l torturez după-cum îmi închipuiam că voi reuși să-l înfrâng mai repede. Nu mi-am închipuit niciodată ca să fiu om cu multă imaginație, dar de data aceasta am putut constata că posedam o născocire diabolică, pe care numai bestializarea o poate naște. Spun acest cuvânt, deoarece nu cunosc o altă cale de doborîre mai umilitoare decât foamea și frica; ori acestea sunt condițiile permanente ale animalelor. M'am gândit adeseori la acest lucru și concluziile mele par să fie definitive.

“Să vă spun acum ce chinuri i-am aplicat lui E.M.

“Înainte de ora 12, la prânz, se aducea mai întâi “turtoiul”, acea mămăligă coaptă în cuptor pe care o cunoașteți foarte bine ca fiind pâinea cea de toate zilele, în toate închisorile. După un obicei stabilit încă din primul an de detențiune, fiecare lua turtoiul ce i se cuvenea. Bine înțeles, noi “reeducații”, alegând pe cele mai mari bucăți, desființând rotația alegerii care funcționa până acum, provocând porniri atât din partea noastră, care luam aceste bucăți mai mari cu câteva grame, cât și din partea aceloră în dauna căroră o făceam. Vedeam cum li se umflau ochii în cap și cum în sufletele lor se învălmășeau cele mai teribile sentimente, printre care, cel principal era de ură împotriva felului nostru injust de a împărți turtoiul și, al doilea, o tainică aspirație de a beneficia și ei de acest privilegiu. Noi scontam foarte mult pe efectul acestui proces sufletesc și în zeci de cazuri acesta a dus la rezultatul dorit de administrație și de noi. Pentru că era evident că administrația supraveghea îndeaproape tăierea inegală a turtoaielor și a pâinii.

Același lucru se petrecea și cu E.M., cu un mic adaus, care era aportul meu exclusiv. Oamenii începeau să-și fărâmițeze turtoiul în batiste, cu o migală și răbdare de sculptor miniatural chinez. Uneori, când întârzia masa, se puteau vedea oameni care și după două sau chiar trei ore mai continuau să fărâme din bulgărele de turtoiu, bucățele aproape microscopice, pe care le lăsau să cadă pe batistă ca niște firișoare de aur. Acest lucru îl făceau din două motive: întâiu, ca să simtă bucuria unui aliment în mână, să-l multiplice în nesfârșite corpuscule, gândindu-se doar că în felul acesta vor putea spori și calitățile nutritive și chiar cantitatea alimentului, bucurându-se în același timp de satisfacția pe care vor avea-o când va începe înghițirea, tot cu aceeași încetineală, în imaginație. Toate acestea cu o salivație, uneori așa de abundentă, încât vedeam pe unii, la care țesuturile cedaseră debilității, cum li se scurgeau fire subțiri de salivă pela colțurile buzelor. Această migălită mâncare mai pornea și din dorința de a scurta anticipând o saturație care nu se va întâmpla, dar era posibilă. timpul, marele dușman al pușcăriașului.

“Dupăce E.M. făcea toată această treabă, lăsându-se ca nimeni altul în vălmășagul simțămintelor de care am vorbit, pentru că, dupăcum îl vedeți, el este destul de înalt și mai infometat ca toți,

asteptam să ne vină rândul la ciorbă. Cum se da ciorba, pe care fiecare o luam în gamelă, oamenii își vărsau firimiturile lor miraculoase în ciorba limpede și subțire, și începeau să mănânce cu lăcomie și prudență, ca nu cumva să le picure un singur strop pe jos. Unii nu-și vărsau tot conținutul fărâmiturilor, mai păstrând și pentru masa de seara. La unele celule, comitetele au dispus desființarea rezervelor, deoarece acestea s'ar asemana cu rezervele pe care le-au făcut și părinții lor de au devenit chiaburi sau moșieri, deci asupritori ai clasei muncitoare, a acelei clase care azi ne dădea să mâncăm din truda ei zilnică.

“Victima mea, după ce își prepara astfel mâncarea, trebuia să verse jumătate din conținut în chiblă, cum i se spunea mai universal, în ciubărul de necesități. E ușor de înțeles că la început a încercat un ușor gest de protestare, care însă a fost plătit foarte scump prin corecțiunile ce i s'au administrat. Apoi a încercat să se sustragă pasiunii lui morbide de a mai fărâmița mămăliga coaptă, pentru a-si diminua suferințele viitoare, când urma să deșerte gamela. Și pentru această încercare a avut de îndurat tot dela mine același tratament. Adăugând la toate aceste chinuri, complexe pe care i le creiasem, era natural să cadă foarte curând, după ce fusese atât de felurit și de diabolic chinuit. Dar nu numai că a căzut într'un timp-record, dar a devenit și el foarte curând unul dintre cei mai temuți oameni din Pitești și, după cum știți, și azi, după un deceniu și jumătate de detențiune, perseverează în această atitudine pe care și-a însușit-o atunci prin metode silnice”.

Am acordat acestui caz o atenție specială pentru a inveda numai una dintre metodele care au dus la dărâmarea rezistenței fizice și morale a celui tineret, care a avut de suferit o tragedie înimaginabilă. Toate celelalte maledicțiuni, cu îngrozitoare aspecte, se aseamănă prin punctul de pornire și rezultate. Am stat cu cele mai multe victime și cu cei mai temuți foști “reeducați”, unora descoperindu-le rănila pe corpuri și schilodirile fizice.

Studentul Ion Mihuță, mi-a arătat pieptul pe care se urcaseră doi sbiri, strivindu-i-l, având cinci coaste fracturate. Coșul pieptului se desfăcea deasupra abdomenului ca o coșniță de albine, sub care bazinul zăcea într'o depresiune oribilă, iar altora brutalitatea, cinismul și animalizarea le alteraseră complet personalitatea.

Despre felul torturilor, D. Bacu a vorbit pe larg în cartea sa. Desigur, în penitenciare ele au avut un caracter, iar în coloniile de muncă un altul. În penitenciarul Pitești, caracterul lor specific era al creierii unor complexe de vinovăție corelată cu posibilitatea ieșirii mai de grabă din închisori. Dacă este cineva vinovat în cazul Piteștenilor, e în locul întâi administrația și întregul resort din Ministerul Afacerilor Interne care a condus această acțiune.

La Gherla, ceea ce îmi pare mie caracteristic în faza reeducării este brutalitatea și bătaia aplicate fără nicio avertizare și fără o pregătire psihologică. Oricând te putea scoate din celulă și duce într'un loc unde te nenorocea, nu alta, și oamenii trăiau în continuu această spaimă. Etajul ultim, unde se afla acea infernală cameră 99, în care Popa Alexandru, zis Țalu, sau a doua bestie umană, prima fiind Țurcanu, era cea mai îngrozitoare amenințare. Cineva mi-a relatat cum a fost chinuit un bătrânel în această cameră de către Levinschi. Aducându-l aici, Levinschi i-a spus să se desbrace. Bietul bătrân a făcut ceea ce i s'a spus și când a văzut că se aduce un lighian mare în mijlocul camerei și un cuțit dintre acelea pe care le folosesc parlagii pentru căsăpirea vitelor, bietul om s'a înfricoșat așa de tare încât a sărit în fereastră oblonită care dădea spre fabrică și a țipat cu toată disperarea că va fi omorât de "studenți". Aceasta a făcut-o înainte de a fi putut fi oprit, astfel că, de data aceasta, a scăpat de bătaie, întrucât oamenii ar fi simțit că este adevărat ceea ce se zvonea numai, iar bătrânul se afla într-o celulă de unde nu putea fi schimbat pe neașteptate fără a naște bănuieli. Cei cari erau bătuți, în general, aveau și consemnul de a nu vorbi nimănui despre maltratarea lor, dacă nu vreau ca scena să se repete. Și oamenii îndurau în taină bătaia și împilări atât de grave încât mulți și-au pierdut viața, dar nu au spus înainte de a închide ochii de mâna cui au ajuns la marginea mormântului.

Elevul Ion Rodas dela Ploiești, cu care am stat în celulă după 13 ani dela data când se întâmplase cu el acel supliciu îngrozitor, în anul 1951, mi-a istorisit și la această dată cu teamă ceea ce pătimise.

"Pe un mare grup dela Pitești, după ce în luna Iunie au încetat demascările și autodemascările-și-a depănat el amintirea-ne-a dus la Gherla, în vara anului 1951. Eram ținuți destul de suprave-

ghiați ca să nu facem indiscreții în rândurile deținuților dela Gherla, de unde noi am dedus că Țurcanu venise aici cu scopul precis de a relua aceeași acțiune care îl făcuse odios. Am întâmpinat la Gherla o atmosferă mai degajată, cutoatecă și aici Alexandru Popa și încă o seamă de brute operaseră din greu și săvârșiseră chiar câteva crime, despre care însă nu toți deținuții aflaseră. În felul acesta, am fost foarte surprins când am luat contact cu câteva cunoștințe care încă mai vorbeau liber și îndrăzneau să aibe idei proprii în materie de politică și să mai nădăjduiască la o eliberare peste voința regimului.

Intr'o zi am fost scoși amestecați, cei dela Gherla și cei dela Pitești, o seamă dintre noi care nu intrasem încă în fabrică, să facem curățenie în podul uneia dintre clădirile interioare ale penitenciarului. Am avut ocazia să întâlnesc un foarte bun prieten, în care aveam încredere nestrămutată și pe care îl iubeam mai mult decât pe un frate. El nu a trecut pela Pitești. Noi, Piteștenii, aveam dispoziții să ne comportăm ca niște reacționari și să nu dăm impresia că ne-am schimbat părerile sub niciun punct de vedere. Cei mai mulți, adică majoritatea absolută, trăiau într'un veșnic coșmar și copleșitoare influență pe care o avea asupra noastră Țurcanu și banda lui de bătauși ceeace ne ținea pe fiecare într'o tensiune nervoasă de acută neurastenie. Cei mai timorați au pășit imediat la infama provocare a bieților oameni și cei mai mulți, naivi și încrezători în studenți, fiind mulți țărani și muncitori la Gherla, s'au lăsat antrenati în discuții și au fost binișor trași de limbă. Am simțit atâta durere în sufletul meu, la gândul patimilor care se pregăteau acestor nenorociți, că nu m'am putut stăpâni ca să nu atrag atenția, în modul cel mai tainic prietenului meu, că sunt periculoși. Prietenul meu a făcut niște ochi mari și a rămas consternat.

—Cum studenții, să facă aceasta? S'a mirat el pe bună dreptate. Nu-mi vine să cred!

Seara am fost chemat la Țurcanu, pus în fața unei note informative, prin care se reproducea în întregime conversația cu prietenul meu. Ceeace a urmat, a fost îngrozitor. Am fost primul dintre Piteșteni care am început calvarul la Gherla. Am fost bătut cu atâta cruzime și înverșunare, încât literalmente am fost transformat într'un pachet de carne, lipsit de cea mai ușoară sensibilitate. Mă vedeam tumefiat și plin de sânge, scârnăvit de propriile



fecale și scăldat de urină, pe care nu o mai puteam stăpâni, și nu mai aveam nicio senzație, când eram lovit. Par'că dădeau într'un lemn sau într'un corp oarecare din afara mea. Priveam aiurit și totul mi se părea neverosimil. Am fost luat apoi pe o pătură și dus prin toate celulele pe unde erau Piteșteni. Țurcanu mă însoțea și spunea câteva cuvinte al căror sens nu-l pătrudeam și, spre groaza celor de față, eram apoi descoperit și prezentat în această stare jalnică în care mă aflam. Mai mult: Țurcanu reușise să-mi imprime în minte două scurte propozițiuni pe care eu le repetam mecanic, cu mintea rătăcită și sufletul dispărut. Imi aduc și acum aminte de ceeace am zis și voiu ținea minte până la moarte: "Cine va divulga secretul dela Pitești, va păți ca mine. Eu sunt trădătorul care am plătit".

Efectul a fost sguduitor asupra tuturor, dar totuși nu a avut un rezultat desăvârșit, deoarece s'au mai întâmplat câteva indiscreții de felul acesta. Intr'una a fost la mijloc chiar un preot, care a divulgat pe un biet student, care s'a simțit obligat să-i atragă atenția la ceeace se poate întâmpla de pe urma "limbușiei".

Aspectul teroarei dela Gherla poate fi redat succint și printr'o altă scenă, în care victima a apărut ca martor al acuzării căpeteniilor de închisori, directori și ofițeri politici. Dupăcum ni s'a povestit, vom reproduce declarația pe care victima a făcut-o în calitate de martor al acuzării la tribunal, împotriva organelor Ministerului Afacerilor Interne:

— "Am fost luat de Pușcașu și dus într'o cameră străină, nu la celularul cel mare unde își avea sediul Alexandru Pop, care lucra pe cont propriu în administrarea bățăilor, după care scria rapoartele pe care le înmâna locotenentului politic Avădanei, dând ceeace afla și interesa Ministerul Afacerilor Interne. Nu mă așteptam la ceva grav, fiind un biet țăran fără activitate politică deosebită afară și aici îmi vedeam de treabă, nefiind niciun nume cunoscut. Cum am intrat în celulă, unde mai erau câțiva din oamenii lui Popa, îmi închipui, mi s'a cerut să spun ce am vorbit la data cutare cu cutare despre situația politică și despre Americani. Nu-mi puteam aduce aminte nimic din ceeace mă întreba și chiar dacă aș fi vorbit, uitasem cu desăvârșire, fiind și bătrân și năpădit de prea multe gânduri. Neavând ce spune, au început să mă lovească și numai ce să vezi că i-a trăznit prin cap nemernicului de Pușcașu, că a prins să-mi smulgă mustașa. Dar nu trăgea numai câte

un fir, două, odată, ci trăgea smocuri întregi, încât durerea pe care o simţeam părea că se apropie de nebulă. Mi-au smuls întreaga mustaţă şi când mi-au dat drumul aveam sub nas un chiag de sânge cât dunga mustăţii, pe care o purtasem.”

Orbiţi de strălucirea prea mare a “clasei muncitoare”, care se sprijinea pe colosul moscovit, oamenii din administraţia Canalului şi cei din Ministerul de Interne au întrecut toate aşteptările în zelul lor, zel la care au înhăitat şi pe acei înfometaţi, creduli şi neformaţi politic, tineri şi studenţi, pe cari i-au deformat mintal în prealabil, la acel laborator de asasinare, care a fost Piteştiul.

Oamenii pe care i-au găsit la Canal studenţii reeducaţi aveau un ritm al muncii lor sincronizat după puterile lor şi calculat după un calendar politic, în care nu era decât o singură dată: eliberarea ţării de sub comunişti. Numai această zi ne interesa şi fiecare ştiam că nicio bunăvoinţă sau clemenţă nu ni se va acorda de către asupritorii noştri.

Studenţii reeducaţi veneau cu două idei care se ciocneau cap în cap cu ale noastre: încrederea în promisiunile guvernului că ar fi posibilă o ieşire din închisoare mai de vreme, prin atestarea unei îndreptări şi ataşament faţă de regim, şi, a doua idee, care era cu mult mai gravă, că situaţia era definitivă şi că regimul nu se va mai schimba niciodată.

De mentalitatea lor falsificată ne-am dat seama îndată ce unii dintre noi, cari aveam cunoscuţi printre studenţi, am reuşit a descoperi în ce curent de idei se scaldă. Eu însumi am avut câţiva colegi de liceu şi facultate cari nu-şi terminaseră studiile şi nimeriseră la Piteşti, şi am fost consternat când am simţit că ei mă evitau, că nu doresc să ia contact cu mine; dimpotrivă, îmi trimiteau vorbă să nu mă apropii de ei.

În curând am văzut scopul pentru care au fost aduşi studenţii dela Piteşti aici. Cei mai mulţi dintre ei, şi de bună seamă, cei mai “emancipaţi politic”, au ocupat funcţii de răspundere în muncă, fiind numiţi unii brigadieri sau pontatori şi chiar şi în cabinetul tehnic. În toate posturile cheie, studenţii piteşteni i-au dublat pe vechii deţinuţi.

Două brigăzi cu profil sudenţesc şi o brigadă de elevi, care s'a format mai târziu, prin desfiinţarea închisorii de minori Târgşor (ca urmare a evadării a doi minori şi a eşecului reeducării între ei), au trecut la depăşirea neîntârziată a normelor de lucru, atât

la săpături de pământ cât și la încărcat de vagoane, spart piatră sau construcții. Pe noi nu ne-au impresionat prea mult această performanță, dar când am văzut că neîndeplinirea normelor, cari au început să crească prin efortul studenților, atrag consecințe directe asupra noastră, tăindu-ne dreptul la pachet lunar (care singur ne menținea existența, căci ne erau trimise grăsimi și zahăr, de care eram cu totul lipsiți în alimentație), vorbitorul și chiar aplicarea unor pedepse, carceră, planton, etc., atunci am început să ne neliniștim.

O parte dintre deținuții vechi —la acea dată numărul nostru era la aproape 5000, iar peste un an a ajuns la 7.000, după ce au fost arestați și așa numiții mai târziu “deținuții administrativi” în fața acestei alternative, au adoptat linia studenților și au făcut eforturi supra-omenești ca să-și mențină acele “privilegii”, care nu erau altceva decât drepturi elementare pe care administrația era obligată să le acorde tuturor. Această forțare a capacității de muncă a fost utilizată de comuniști ca un puternic și înspăimântător mijloc de înfrângere a rezistenței multora dintre noi. Aceștia nu vroiau să înțeleagă că efortul pe care îl depuneau în plus nu echivala cu alimentele ce le primeau de acasă și că, pe lângă acestea, studenților și elevilor li se dădea și o alimentație suplimentară, ca să-i mențină în putere și să urce normele, pentru a obliga restul la eforturi și mai mari.

Am amintit mai sus cum studenții selectați la Pitești au slujit administrația prin notele informative și prin bătăile pe care le aplicau, după îndrumările lui Chirion. Sub aparenta acuzație că nu muncesc sau că instigă împotriva muncii altora, administrația nu căuta altceva decât să slăbească coeziunea între oameni, să sădească între ei sămburele defetismului. Apoi să-i facă să înțeleagă prin persuasiune că rânduiala pe care au statornicit-o Rușii în țară e definitivă și, drept consecință, e necesară o colaborare cu ei, în scopul depistării tuturor acelor care mai murmurau împotriva lor sau visează la o altă viață, liberă, dreaptă, fericită.

Acesta a fost rezultatul educației criminale dela Pitești și în numele acesteia au fost omorâți sute de oameni dela “Peninsulă”. Aceștia au murit prin istovire, prin descurajare, prin subnutriție, prin distrofie, prin tubercularizare. Mulți și-au pierdut mințile, mulți au rămas paralizați, iar alții, striviți de malurile de pământ sau sub

roțile de vagoane, toți numai ca să lucreze, biciuiți de mișelia unor îndemnuri draconice, sub care se ascundea rânjetul viclean al Moscovei, sub care “păpușile lui Obraztov” dela București jucau dansul unor demenți sau al unor brute vulgare și turmentate.

Amintesc aici numele unora dintre acei studenți reeducați dela “Peninsula” cari, pe lângă alte nume, a altor brigadieri, pontatori sau informatori mai vârstnici, au devenit odioase în lagăr. Acestor oameni le-au fost strivite ultimile reflexe de demnitate umană, devenind simple marionete ale unor regizori criminali. Un evreu a fost acela care, odată, vroid să-mi explice ticăloșia unor confrăți de-ai lui de afară care îl nenorociseră și pe el, denunțându-l, mi-a spus:

—“Știi, acești oameni sunt aidoma păpușelor lui Obraztov. Cred că Obraztov l-a învățat și pe Stalin cum să tragă sforile păpușilor lui din comitetul central și din guvern. Aceste păpuși nu au nimic în creier, sunt activate strict mecanic”.

Iată acum câteva nume:

Dintre brigadieri, amintesc pe Ioan Bogdănescu, Marian Vasile și Marian Gheorghe, Lie Pompiliu, Văcariu, Coriolan Gherman (brigadier la elevi), Lupașcu (la preoți) Morărescu, pontatorii Maței, Păunescu (care și-a atras în închisoare tatăl, mama, sora și cumnata, prin demascările făcute la Pitești, etc.).

Așa cum am menționat, tuturor acestora li s'a dat concurs de o seamă de brigadieri, pontatori și alți deținuți, cari nu erau studenți, dar cari au adoptat toată tactica și manevrele de lovire a acestora, și deaceea amintesc maicuseamă câteva nume care s'au făcut odioase: V. Subțirică, Gheorghe Matei, Vasile Buiucă, Zubrinski, primul brigadier Gujbă, Neagu, Madan, etc.

În dosul acțiunilor criminale săvârșite de oamenii administrației recrutați dintre deținuți a fost întotdeauna mâna neagră a partidului și guvernului strunit strâns de Gheorghe Gheorghiu-Dej. Numai înțelegând lucrurile sub această lumină vom reuși să pătrundem mai bine natura dezastrelor pe care studenții reeducați la Pitești le-au deslănțuit la Canal, Baia Sprie, Cavnic, Târgu-Ocna, Ocnele Mari, Codlea, Aiud, sau închisori mai mici de reședințe regionale. Dar niciunul din aceste centre nu au fost așa de sata-nic organizate cum au fost aceste trei centre de care ne-am ocupat mai ales: Pitești, Gherla, Peninsula.

## VI. DESCONSPIRAREA

Despre ceeace se petrecea în închisori, lumea de afară nu avea de unde să știe, pentrucă, așa cum am amintit undeva, nici chiar deținuții dintre zidurile temnițelor nu știau toți câte taine se ascund alături de ei și câte crime se săvârșeau în celule vecine. Ca o informație să iasă afară era aproape imposibil, pentrucă nu se făcea nicio eliberare, chiar dacă vreunei persoane i se întâmpla să-i expire pedeapsa. Acesta era imediat trecut în categoria de lagărist sine die; apoi la vorbitoarele pe care unii le aveau la unele colonii de muncă, nu se putea comunica nimic. În tot timpul cât deținutul stătea de vorbă cu membrul din familia care venise să-l vadă, supraveghetorii Securității nu se mișcau de lângă tine, încât nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să facă cea mai nevinovată indiscreție, de teamă să nu expună la cine știe ce riscuri pe cel ce îl cercetase și chiar pe el însuși.

În ceeace privește agenții de pază, aceștia erau îndoctrinați până la rădăcina părului, încât Ministerul de Interne era sigur că nu se putea aștepta la nicio indiscreție din partea lor. Această mundenie totală era cu atât mai mult garantată cu cât atât gardienii cât și soldații din batalioanele de Securitate erau selecționați cu cea mai mare grijă și extracția lor socială era din pătura cea mai dubioasă a țării, oameni fără nicio ereditate morală, declasați, revoltați împotriva destinului, căzuți acuma pe mâna unor briganzi cari le justifica nefericirea lor de până atunci prin existența noastră, a deținuților politici, ca responsabili de soarta lor. Au fost însă și dintre gardieni și soldați câțiva cari cu prețul libertă-

ții lor și unii a vieții, ne-au făcut mari servicii, a căror memorie nu o vom uita.

După moartea lui Alexandru Bogdanovici la Pitești și a Doctorului Ion Simionescu la Peninsula, mama primului și soția celui de-al doilea, fiind informați de unele persoane a căror nume e bine să rămână necunoscute, au cerut explicații Ministerului de Interne asupra felului cum au sucombat aceștia.

Pe mama lui Bogdanovici am avut ocazia să o cunosc după prima mea eliberare, în toamna anului 1955, la București. O femeie mărunță, slăbită de necazuri, cu o anumită fulgerare de ură împotriva tuturor acelorora de care afla că au fost deținuți, văzând în fiecare, îmi închipui, un criminal al propriului ei fiu. Eu aveam un mesagiu într-o problemă matrimonială, care privea pe fiica sa, o ființă delicată și cu alese calități sufletești, cum am putut să mă conving mai târziu, spre deosebire însă de mama sa, văduva de acum, care nu a admis niciun comentariu referitor la vinovăția aceluia care fusese inițiatorul unei acțiuni, din care au decurs atâtea crime și tragedii.

În toamna anului 1951, după ce a aflat că Alexandru Bogdanovici e mort, ea s'a prezentat la Ministrul de Interne și a cerut ca să i se arate certificatul de deces al fiului său, pe care îl știa că a intrat sănătos în închisoare. Ministrul care a primit-o, a asigurat-o că va primi actul de deces, fiul ei murind în urma unei boli rezezi, neputându-i-se da niciun ajutor. Sfătuită să meargă acasă și să aștepte certificatul, ea s'a supus, dar când a văzut că acesta nu mai vine, disperata mamă s'a rezezit pela toate ușile penitenciarului unde auzise că a murit copilul și ale Ministerului de Interne. Pe toate le-a găsit închise pentru ea. Aproape de demență, biata femeie nu și-a găsit astâmpăr și pe oricine întâlnea, îl oprea să-i spună suferințele ei și că pe scumpul ei Alexandru l-au omorât în închisoare.

Nu a trecut mult și printr-o informație suplimentară, Doamna Bogdanovici a aflat că asasinul fiului său este tot un bucovinean, pe care îl cunoștea, și anume Țurcanu.

Numele acestuia și acuzațiile pe care femeia le debita pretutindeni au răsunat și la urechea unei persoane care transmitea informațiile de această natură din țară (până la urmă fiind și ea arestată), astfel că unele posturi de radio au emis unele știri despre ce se petrece în închisorile din România.

Eram la Canal, la acea Colonie Peninsula, de care se leagă multe povestiri macabre când, într-o zi, fiind la muncă voluntară în incinta lagărului, înainte de masă am auzit o femeie țipând cât o lua gura, în apropierea comandamentului lagărului, care era în afară de sârme:

—“Mi l-ați omorît, ticăloșilor. Mi l-ați omorît!”

Fiind zi de vorbitor, se afla acolo un grup de persoane civile, și deodată am văzut că vreo câțiva milițieni se reped în grupul de unde venea strigarea și au luat pe sus o femeie, căreia i-au acoperit gura cu un prosop.

Printr'un planton care lucra în afara lagărului, la birourile și personalul necăsătorit, din comandamentul lagărului (M. V.), căruia îi câștigasem toată încrederea, mi s'a relatat apoi că era vorba de Doamna Simionescu, soția medicului împușcat cu câteva săptămâni înainte. Femeia a fost ridicată de către organele Securității dela Constanța care era responsabilă de acest sector.

În toamna anului 1951, unul dintre studenții care avuseseră o atitudine atât de mulțumitoare încât a putut fi considerat util pentru scopurile Securității în afara închisorii, a fost eliberat dela Pitești. În acel an sau în primăvara următoare, acesta a ocupat un post de medic, undeva printr'un oraș din Moldova, post care era subordonat direct Ministerului Afacerilor Interne. Este vorba de fostul președinte al unui comitet de reeducare dela Pitești, Popescu-Aligo.

În cadrul serviciului său, depindea de generalul medic Dobre, cu care avea relații de serviciu și care, se pare, îl simpatiza.

Intr'o discuție ce-a avut loc între ei asupra condițiilor de viață din închisorile din țară, generalul s'a arătat entuziasmat de realizările regimului. Popescu-Aligo s'a posomorît deodată și a zis:

—Dacă ați ști Dumneavoastră care este prețul acestor realizări și ce se petrece în închisori, nu ați mai fi atât de entuziasmat!

Generalul a fost surprins de această declarație și i-a cerut fostului deținut dela Pitești să-i spună și lui ce se petrece prin închisori.

Este foarte curios că acest tânăr, care fusese neînchipuit de crud în unele împrejurări și care, între altele, avusese vina de a fi acceptat să semneze un act de deces al unui deținut, omorât în bătaie la Gherla, înscriind date false, la stăruința medicului închisorii, Dr. I. Barbosu, a reușit să facă o expunere atât de pal-

pitantă, încât Generalul, cuprins de indignare, a promis lui Popescu-Aligo că va raporta despre aceste grozăvii direct Inuernelor, considerându-le o acțiune criminală care nu mai putea fi tolerată să continue.

Generalul Dobre, cum s'a dovedit până la urmă, era un om de cuvânt și a adus la cunoștința Ministerului de Interne cele auzite. Organele competente după ce au luat act, l-a pus să declare în scris de unde a aflat toate acestea. De bună seamă, Generalul Dobre a dat numele celui care i-a împărtășit propria lui dramă, fără să bănuiască consecințele grave la care se expune atât el cât și pe cel ce-i destăinuise.

În aceeași zi, generalul a fost destituit din postul pe care îl avea, iar peste puțin timp a fost arestat. Popescu-Aligo a fost și el arestat în zilele următoare și cel ce făcuse trei ani de detențiune înainte, în care timp se făcuse unealta Securității, s'a trezit pe banca acuzaților într'un proces de o asemenea gravitate, încât sentința pe care a primit-o până la urmă a fost capitală.

Ministerul de Interne, care nu era decât firma exterioară a unor forțe oculte și care își au resorturile în Partidul comunist, reacționează cu energie la timp pentru a strângula din fașe orice critică sau semnalare de abuz, astfel încât nu e de mirare că în această situație a procedat cu aplicarea unor măsuri implacabile.

Ceeace trebuie reținut din cele arătate mai sus, este faptul că lumea de afară începuse să audă ceva din ororile ce se petreceau prin penitenciare și, în această fază, regimul, prin intermediul Securității, era decis să înăbușe șvonurile cari se intensificau din ce în ce mai mult.

A contribuit foarte mult la răspândirea a estor șvonuri și alte întâmplări cari dacă nu se leagă direct de condițiile în care trăiau deținuții politici, totuși, într'o oarecare măsură, sunt sub incidența unor determinanți comuni, ca urmare a mizeriei care se instaurase în România după războiu.

La Poarta Albă, una dintre marile colonii de muncă forțată dela Canal, cam la treizeci de km. de mare, pe traseul Canalului, erau așezați laolaltă deținuți de drept comun, cu pedepse până la 25 de ani, și deținuți politici, cu pedepse sub 5 ani. Viața deținuților politici cu borfași și criminalii de rând era insuportabilă; ea era și mai anevoioasă dacă se știe că toate posturile de condu-



cere și supraveghere a muncii erau date în seama pletorei aceleia fără nicio identitate socială, clientă permanentă a penitenciarului.

Dar de data aceasta, printre cei condamnați pentru infracțiuni de drept comun, se mai aflau o seamă de oameni cari au ajuns aici numai din cauza de a-și fi exercitat în continuare o meserie de o viață întreagă (mici negustori cari mai vânduseră ceva după ce li se luaseră permisiile de comerț, țărani cari tăiaseră câte un vițel și îi vânduseră carnea, proprietari de vii cari nu declaraseră toate stocurile de vin, conform unor dispozițiuni, unii deținători de arme cari nu fuseseră condamnați politic, nepredători de cote agricole, sau alții cari nu însemnăntaseră la timp terenurile pe care încă le mai dețineau, și alții cari nu se putuseră adapta cu repeziciune noii vieți).

La Poarta Albă se afla un fost colonel din armata regală română, care a întâlnit printre ceilalți deținuți pe un fost soldat cu care avusese un conflict de ordin disciplinar, pe timpul când se afla sub arme. De data aceasta, erau ambii deținuți de drept comun și împărtășeau aceeași soartă, cu deosebirea că fostul soldat, care pe deasupra era și țigan, avea aici o poziție mai bună, fiind considerat o victimă a partidelor și regimurilor desființate, capabil de a se reeduca mai grabnic.

Făceam mențiune că, în închisori, fie între deținuții politici, fie între cei de drept comun, antagonismul de clasă era cultivat cu multă atenție și exploatat în adâncime.

Conflictul care avusese loc înainte nu fusese uitat de fostul soldat nedisciplinat, un element decăzut, tot timpul petrecându-și-l prin pușcării, așa că de îndată ce l-a observat pe fostul lui superior, dela care i se pricinuisse câteva zile de carceră, i-a spus-o în față:

—Ai să mi-o plătești acum, colonele. Am ajuns să-ți fiu eu mai mare aici.

Amenințarea a fost auzită de toată lumea care se întâmplase să fie în jurul lor și, cum se întâmplă în asemenea ocazii și în asemenea locuri, cei din categoria țiganului au făcut glume pe socoteala colonelului.

Țiganul lucra la o echipă de întreținere a muncilor din interiorul lagărului, care era cel mai mare din Dobrogea la acea oră, putând să cuprindă până la 15.000 de oameni. În interiorul lagărului funcționau și niște cuptoare de câmp, clădite de deținuți, pentru

ars var. Era și perioada când se ardea varul trebuincios scopurilor sanitare ale lagărului.

Intr'o noapte, după ce l-a pândit mult timp, țiganul a reușit să-l ademenească pe colonel din baracă până la cuptoare, unde l-a strangulat cu un capăt de sfoară, apoi l-a aruncat în cuptor, punând peste el butuci și dându-i foc. Astfel colonelul a dispărut, dar nu fără urme, întrucât a doua zi, la număr, când se înregistra tot efectivul de deținuți cari se aflau în lagăr, s'a constatat lipsa unui om și, până la urmă, în acea seară sau dimineața următoare, s'a identificat lipsa, în persoana colonelului. Pentru că nu se putea constata nicio evadare, s'a trecut la cercetări în interiorul lagărului de către organele Securității și, până la urmă, s'a aflat la cuptoarele de var proteza dentară a colonelului, pe baza careia s'a ajuns la descoperirea crimei.

Ucișorul a rămas în același lagăr și după condamnarea pentru această crimă și a ocupat tot același loc de "muncă privilegiată", înfruntând pe toată lumea cu mișeleasca lui îndrăzneală, fiind considerat pe bună dreptate un om extrem de primejdios. Efectul faptei sale a fost dezastruos asupra acelor persoane cari reprezentau o anumită valoare socială, întrucât fiecare bănuia că nu este exclusă o crimă și împotriva lui. Pedepsa dată criminalului, n'avea nicio gravitate, căci toți vedeau că cel ce săvârșea o asemenea oribilă faptă trăia mai bine decât în detențiune.

Drama însă nu s'a sfârșit.

Intr'o zi de vorbitor, după ce trecuseră câteva luni dela descoperirea faptei și chiar a condamnării criminalului, odiosul asasin a fost chemat la vorbitor. El nu aștepta pe nimeni, pentru că nimeni nu-l cerceta. A fost surprins de această chemare.

De partea cealaltă a sârmelor împletite care separau pe deținut de vizitator, era o doamnă distinsă, încă tânără și cu un farmec contradictoriu. În privirile ei pluteau nedumeriri, ură, neliniște, disperare.

—Dumneata ești... (și i-a spus numele).

—Da, a răspuns roșu de emoție ticălosul.

Doamna l-a sfruntat câteva clipe încât, cu siguranță, criminalul s'a simțit cutremurat de acea privire care îl învelea și îl strivea.

—Eu sunt soția colonelului pe care l-ai ucis, bestie ce ești. Am venit să te văd cum arăți.

În clipa următoare, s'a întors cu spatele spre asasinul soțului ei și a izbucnit în hohote de plâns.

Această întâmplare a înfiorat pe toți cei din colonia Poarta Albă și, alături de alte crime, de care am mai vorbit, precum și de pierderea multor vieți în alte împrejurări (boale, inanție, accidente, etc.), au avut forța psihologică de a crea în țară o atmosferă de febră și de irascibilitate, astfel că nu mai era nimic de făcut în fața acestei situații decât de a se căuta să se clarifice într'un anumit fel acele crime cari erau dictate direct de guvern, prin echipele sale de asasini îngalonați, și de se căuta un țap ispășitor.

În linii generale, acestea au fost unele din întâmplările cari au determinat autoritatea să caute aparența unei justificări, trecându-se la condamnarea acelor persoane care comiseseră crime în închisori. Spunem aparența, deoarece așa cum se va vedea până la urmă, în dosul unor intervenții calificative juridice, de așa numită restabilire a legalității, se aflau unele resorturi diabolice cu mult mai profunde și cu un plan criminal cu mult mai vast, care dacă nu ar fi intervenit unele condiții neprevăzute, ar fi deslănuțit, în continuare, treptele altor crime, mai îngrozitoare.



## VII. ANCHETAREA ȘI INVINUIRILE PRIMULUI LOT

“Noi ne-am asigurat din timp conspirativitatea desconspirării...”

În închisorile din toate țările cu regim comunist, îmi închipui, se petrec aceleași fenomene psihologice în viața deținuților politici și, deaceea, vorbind aici despre ceea ce s'a întâmplat în România, între anii 1951-1959, se va putea observa că nimic nu scapă din calculul acestor regimuri pentru a-și atinge scopurile pe care le urmăresc.

După încetarea așa numitei reeducări în principalele penitenciare din țară, la Pitești în vara anului 1951, iar la Gherla în toamna anului 1952, prin apariția colonelului din M.A.I. Zeller, atât la un penitenciar cât și la celălalt, a urmat o perioadă critică și de mari tensiuni sufletești pentru deținuți. Este această perioadă despre care vom vorbi, pentru că în acest timp s'au întâmplat acele fenomene bizare și de indefinită eroziune morală care se va încheia până la urmă cu un mare eșec pentru ambele părți, educați și reeducatori, dar mai mult pentru cei din a doua categorie.

Începând din anul 1953 au început unele eliberări din închisori, pentru deținuții cu pedepse expirate și chiar pentru unii dintre cei arestați și trimiși în lagăre pentru ispășirea unor vini din trecut, fără mandate judecătorești, cum erau așa numiții “deținuți administrativi”. Un lot mai important a ieșit în anul 1954,

printre cari am fost și eu, tot ca urmare a ispășirii integrale a pedepsei. Menționăm că în anul 1955, în urma Conferinței Șefilor de State dela Geneva, din luna Iunie, au fost eliberate și alte categorii de deținuți decât cei cari și-au expirat pedeapsa, cum au fost criminalii de războiu și cei vinovați pentru dezastrul țării, cu oarecari excepții, și s'a aplicat și o grațiere pentru alte categorii de deținuți politici, sub cinci ani, pedepse date de tribunalele militare.

În țară a început să se resimtă acel "spirit al Genevei", atât de pompos propagat și atât de amăgitor. Pentru cei cari se eliberaseră și pentru familiile lor, se părea că într'adevăr a intervenit un nou curent în politica lumii, bazat pe toleranță și libertate politică.

Cei ce au rămas în închisori, au căzut într'un fel de letargie și amară desnădejde, nemaiavând nicio perspectivă de orientare în viitor. Abuzurile administrației continuau cu aceeași intensitate și nicio veste de afară nu răsbea până la ei, pe care să-și poată rezima spiritul sdruncinat după atâtea lovituri.

În această perioadă exista un grup de oameni cari îndurau un calvar atât de îngrozitor încât eroii cei mai tragici ai lui Sofocles sau Shakespeare pălesc pe lângă ce au îndurat ei. De aceea susțin că drama modernă, cu personagiile pe care le-au creiat stările de lucruri din a doua jumătate a secolului nostru, sunt de o altă calitate, cu procese sufletești cu mult mai interesante și de o nuanță de o asemenea complexitate, încât, desigur, putem să plecăm dela acest temei pentru a inaugura tragedia modernă. Nu avem nimic împotriva tragediei antice și a meritelor ei, dar găsim obositoare alimentarea culturii cu tot aceleași și aceleași refrenuri simpliste și de cele mai multe ori imaginate și încadrate între anumite canoane formale.

Tragedia modernă solicită valori spirituale generate de acumularea unor culturi diverse, confruntarea unor situații deosebite de cât cele tipice ale unor orânduirii familiale, gentile și de trib, cum sunt acele pe care le cuprind piesele de care am amintit. Tragedia modernă constă în aceasta că personagiile cari suferă supliciul nu au norocul de a cădea grabnic sub mânia nimicitoare a forței implacabile cari sufocă sentimentele și gândurile nobile, ci duc, în timp, supliciul, ca o povară infernală, ca o ladă cu dinamită, care poate oricând exploda. Și pentru că nu se știe

când va exploda și pentru că există certitudinea că numai acesta va fi sfârșitul, tragedia omului modern, cu această implicare a timpului, are o cu totul altă valoare, mai bogată, mai diversă, corespunzătoare necesităților intelectuale ale zilelor noastre. Nu pledăm nici pentru realismul în artă, nici pentru naturalism, dar suntem convinși de necesitatea alimentării artei cu problemele adânci ale vieții cari caracterizează diversele epoci.

În toamna anului 1951, o mașină a Ministerului de Interne l-a luat pe Țurcanu dela închisoarea Gherla. Felul cum a fost ridicat și momentul au uimit pe cei cari aflaseră, pentru că, după tot ceea ce întreprinsese până acum și mai avea în perspectivă, după angajamentul pe care și-l luase în fața administrației cu câteva săptămâni înainte, fiind prezenți și delegați dela București, din M.A.I., ridicarea lui constituia într'adevăr un prilej de nedumire. Acela ce era temut și de personalul administrativ al închisorii, nu numai de bieții deținuți, cari, mai fiecare, avea pe el "semnul fiarei", fusese pus în lanțuri și bruscăt ca orice borfaș de rând. Cu el mai fuseseră ridicați alți doi trei, printre cari și un preot. Faptul deruta și nimeni nu îndrăznea să vorbească prea mult sau să comenteze răpirea lui Țurcanu de teamă să nu fie la mijloc un nou șiretlic al administrației, pentru a-i surprinde în sinceritatea unor sentimente, dacă s'ar demasca. Apoi, la fiecare subsista în subconștient teama ca nu cumva "bestia" să se reîntoarcă și atunci va trebui să plătească scump satisfacția pe care i-ar fi dat-o un oftat de ușurare de acum.

S'a așternut din nou liniștea acea monotonă care împrejmuește din când în când închisorile și când am sosit cu la Gherla, în vara anului 1953, se vorbea încă pe șoptite despre Țurcanu. Unii spuneau din auzite că s'ar face un proces împotriva lui pentru unele fapte comise încă pe timpul când era liber și care nu fuseseră cunoscute până acum. Alții, mai îndrăzneți în presupuneri, interpretaseră unele apropouri ale administrației ca referindu-se la crimele ce le săvârșise Țurcanu la Pitești și aici. Simple prezumții. Faptul că-l ridicaseră și pe preotul armean Papchin Cheruvian din Constanța, care fusese una din victimele principale ale reeducatorilor, odată cu Țurcanu, sporea confuzia și permitea tot felul de deducții.

Încă nu eram bine orientat în Gherla, mai adăugând și faptul că, după o lună dela sosire, fusesem izolat în vechiul castel, pen-

trucă refuzasem să bat la nicovală în fierărie. Totuși am reușit să aflu, într'un mod ciudat, că un alt lot de "Piteșteni" au fost ridicați dela Gherla, după ce au fost puși în lanțuri. Mi-a rămas în minte numele unuia dintre ei, Octavian Voinea. Acest lot era format, ca și cel anterior, care a plecat la puțin timp după Țurcanu, și din oameni străini de procesul reeducării; cineva îmi spunea că și aceștia au fost puși în lanțuri. Desigur, că se petreceau lucruri ciudate pe cari nu reușeam să le înțelegem. Cu acest lot din Octombrie a plecat și Pop Alexandru, care fusese responsabil de resortul reeducării la Gherla.

Mai rămăseseră mulți dintre aceia cari jucaseră un rol activ în acțiunea reeducării la Gherla. Printre aceștia era Rec, fost secretar de partid pela o regională oarecare în țară, și care trădase partidul comunist sub Antonescu, devenind agent informator al Siguranței. Acesta se ocupa cu colectarea informațiilor în interior, cu educarea minorilor și cu conducerea producției în incinta închisorii, având atribuții foarte largi și discreționare. Un individ mijlociu, cu o cută adâncă între ochi, veșnic încruntat și întotdeauna cu amenințarea pe buze, pe care o și ducea la îndeplinire. Mai erau, Glodeanu, fiul uni preot greco-catolic din Cluj, Gheorghe Calciu, student din Tulcea, pe care unii îl socoteau persoana cea mai periculoasă după Rec și după ce Pop Alexandru și Țurcanu plecaseră. Tot între reeducatori se afla G. Crăciunescu, un student de prin București, care mă avea pe mine sub control, după ce am fost repartizat la strung, în atelierul fabricii; lângă el am fost pus în celulă pe priciu. Mai erau și alți câțiva, repartizați ca pontatori sau la birouri. Pe toți aceștia îi vedeam cum se poartă de familiar cu Goiciu, Mihalcea sau Deneș, alias directorul găngav al pușcăriei, directorul producției și maestrul militar al atelierelor. Menționez în mod special pe fostul meu coleg dela medicină Eugen Munteanu. Cu fratele lui, student la Academia Comercială, Ion Munteanu, am împărțit într'un timp aceeași celulă și acesta mi-a mărturisit că fratele lui, medicinistul, i-a spus că să se lase de "reacționari" și să-și bage mințile în cap, dacă nu vrea să aibă neplăceri chiar dela el. Ion Munteanu, un băiat admirabil și cu o viață spirituală înaltă, venise dela Canal cu mine.

Cu Eugen Munteanu aveam să mă întâlnesc din nou în închisoare, după 10 ani, când el ieșea după ispășirea unui mandat de 15 ani. De data aceea Eugen Munteanu, care fusese depus la "Zar-



ca" la Aiud, a ținut în mod special să-mi transmită salutări și să-mi mărturisească simpatia ce mi-o purta, lucru ce nici nu-l bănuiam. Trecuse prin prea multe și în sufletul lui se făcuse lumină până la urmă.

Nu mai insist asupra ceea ce s'a mai petrecut prin penitenciare în această perioadă, ci voi reproduce, așa cum am păstrat în memorie, câteva scene din viața acelor cari au dispărut dintre noi și a căror soartă rămăsese o enigmă, până ce am reușit să dăm de câte unul care să ne povestească ce s'a întâmplat cu ei.

Intrucât orice inițială aş utiliza, ca să mă refer la izvorul informației, ar putea să atragă consecințe asupra unora dintre cei cari mi-au povestit extraordinarele peripeții și, cari mai sunt încă în viață, voi face unele referințe numai acolo unde găsesc absolut necesar. Voi înfățișa condițiile în care au fost constrânși să trăiască câteva ființe umane, cari chiar dacă ar fi fost culpabile de cele mai bestiale fapte, nu ar fi fost îngăduit de cea mai elementară considerație față de om să li se aplice un astfel de tratament, care pe bună dreptate, se poate numi produsul ieșit din imaginația celei mai abjecte spețe criminale.

Inculpații destinați viitorului proces și martorii au fost depozitați în trei penitenciare distincte, ca poziție geografică, la distanțe apreciabile unul de altul, toate aceste măsuri luându-se pentru a se asigura cea mai perfectă garanție că niciunul nu va putea să afle unde se găsește, pe cine are în jur și ce se petrece.

Aceste penitenciare de anchetă au fost Malmaison la București, Ploești și Râmnicul Sărat. Aici au fost puși în celule separate, câte unul, acei studenți cari vor apărea în proces precum și acele persoane cari vor fi luați ca martori.

Rățiunea practicării anchetei în aceste trei localități avea de scop, pe lângă garantarea secretului investigațiilor, care era primordială, fixarea anchetatorilor în anumite probleme și imposibilitatea consultării lor în timpul lucrărilor. Aceasta, pentru ca să nu poată nici ei observa neconcordanța unor acțiuni de care erau învinuiți cei anchetați că le-ar fi săvârșit după o direcție unică, fiind comandate și conștient întreprinse. Toată ancheta era coordonată de acea forță ocultă care sălășluia în pântecul infernal al Ministerului de Interne, de unde se regiza odiosul proces.

Este bine să se știe că pe lângă studenții și victimele cari au suferit depe urma lor, mai erau la toate cele trei penitenciare și

alte persoane deținute cari nu aveau nicio legătură cu aceștia. Se găseau lideri ai partidelor istorice (național-liberal, național-țărănist), social democrat și ai mișcării legionare. Erau reunite persoane de aceeași categorie, ca acelea cari au format așa numitul lot al "marii trădări naționale", în cap cu Inginerul Pop, Bujoiu, Nicolae Mărgineanu, Nicolae Petrașcu, etc., plus altele mai tinere. Se căuta cu disperare să se reactualizeze o organizație subterană în penitenciare, a cărei factură să cuprindă toată reacțiunea declarată împotriva regimului. Am vorbit cu multe din aceste persoane cari mi-au povestit despre zilele și nopțile petrecute în aceste penitenciare ca despre cele mai îngrozitoare clipe din viața lor. Nici propriile lor anchete, când știau cât de cât dece sunt învinuite, nu li s'au părut mai oribile și nu le-au lăsat amintiri mai grele ca acele luni cât au fost aici.

În al doilea rând, rațiunea izolării era determinată și de necesitatea creierii unei stări psihologice speciale, care a depășit timorarea la cei mai mulți ajungând la un fel de "angoisse" patologică, care s'a permanentizat la unii, corelându-se cu relaxări fiziologice cronice. Totul a fost calculat și condus în medie șase-sapte luni cu cea mai meticuloasă grijă, ca până la urmă să se umple câteva volume cu cele mai neimaginabile acuzații și să se regizeze un proces întocmai după voința acuzatorilor. Și ceeace este mai curios, toate acuzațiile și recunoașterile, forțate la început, în faza de judecată, au fost atestate fără nicio rezervă, în acea fază când fiecare dintre cei puși sub acuzație de crimă ar fi putut contesta declarațiile anterioare și mărturisii adevărul.

Una dintre victimele supraviețuitoare îmi povestea în felul următor o zi de anchetă:

"Eram singur în celulă de câteva zile. Celula era îngustă, cu un pat de fier, cu obloane la ferestre și cu cadrul ușii larg deschise în spre coridorul strâmt, unde în permanență se plimba un elev dela școala de ofițeri de securitate. La ușa mea mai era încă unul dintre acești elevi, care stătea aproape tot timpul cu ochii pe mine. Nu vorbea nimic. Ne încrucișam deseori privirile și eram cutremurat de câtă stăpânire de sine sau câtă bestialitate arăta. Niciun zâmbet, nicio nuanță sprituală, să observ pe fața lui, în tot acest timp, încât mă împingea la disperare. Singurul lucru permis să i-l spun era cererea de a mă duce la W.C. Dar în mod cu totul chibzuit, necesitățile erau aici controlate cu mare stric-

tețe și dacă nu răspundeai bine la anchetă, nu ți se permitea defecarea și urinarea decât la intervale foarte lungi, după capriciul anchetatorului și nu după trebuință. De aceea, demultei, se întâmpla ca prin inhibiții impuse de împrejurări să ajung ca atunci când eram scos la closet să nu pot îndeplini activitatea fiziologică naturală. Când mă înapoiam în celulă, abia atunci revenea relaxarea viscelară, dar nu mai aveam permisiunea să ies până a doua zi sau cine știe când. Incepea o luptă cumplită cu organismul, care mă secătuia de-a-binelea. Nu cunosc alt supliciu mai îngrozitor decât retracția repetată a unor necesități naturale primare. Am fost chinuit, cum nu știu să fi fost chinuit altcineva. Dela mine se cerea mai mult ca dela toți, pentru că eu aveam calificarea faptelor și eu trebuia să apar ca vedetă până la urmă. Nu este surprinzător că depe urma acestui tratament m'am îmbolnăvit de stomac, aceasta și pentru că aveam o tuberculoză intestinală încă dinainte de a sosi la Râmnicul Sărat".

—Veți fi gândind acum cum de știam că sunt la Râmnicul Sărat? Ei bine, să vă spun. Intr' o dimineată, la anchetă, mă întreabă un colonel dacă știu unde mă aflu?

—Da știu, i-am răspuns eu prompt. În penitenciarul Râmnicul Sărat.

—Colonelul a căscat ochii mari și par'că nu-i venea să creadă ce auzea".

—Cum ai fost adus aici?

—Cu o mașină mică, de-a securității, dela Ploești.

—Și numai așa?

—Nu, i-am răspuns eu. Legat cobză, trântit pe podeaua mașinii și legat cu o cârpă neagră la ochi.

—Și atunci cum de afirmi că te găsești la Râmnicul Sărat? Dece nu crezi că ești la București sau aiurea?

—Deodată ce mă aflu la Râmnicul Sărat, nu pot afirma că mă găsesc și la București, conform unui principiu prea simplu de logică.

—Colonelul mă mai privi odată și văzând liniștea din ochii mei, a înțeles că eram sigur de adevăr și deaceea, împins de o curiozitate firească, m'a mai întrebat:

—Totuși, cum de-ai aflat? Noi suntem siguri că nimeni nu știe unde se află aici.

—Să nu uitați că și eu am fost ofițer și că am făcut teme de

luptă chiar în această regiune. Am apreciat distanța parcursă de mașină, trecerile prin unele localități pe care le cunoșteam foarte bine, și apoi zumzetul acestui oraș, care este pacific, cutoatecă răsbate cam anevoie prin aceste ziduri. Și încă un motiv intim, care e de natură pur intuitivă, care nu pot să vi-l spun.

“Colonelul s'a uitat dușmănos la mine și a început ancheta cu multă asprime.

“Din cele spuse, veți înțelege că nu aveam nicio ieșire în curte pentru plimbare, că nu puteam să ne apropiem de ferestre ca să putem prinde o zare în afară și că chiar cabinetele de instrucție, cari se aflau în niște foste celule, nu aveau lumină proprie, tot din cauza ca să nu putem recunoaște ceva în afară.

“Din mersul anchetei nu înțelegeam ce se urmărește. Se insista asupra unor împrejurări de care eram aproape străin. Zic aproape, deoarece dacă este adevărat că am participat și eu în acele echipe de studenți reeducați la Pitești, nu era nimic adevărat că la această acțiune porniserăm după dispozițiunea unui grad oarecare din gruparea politică din care făceam parte sau că eu aș fi dat asemenea dispoziții după propria mea inspirație.

“Toate aceste sondări cari se făceau asupra mea de câteva luni, de acum începuseră să mă exaspereze și ajunseseam într'o stare de nervi încât demulteorii mă pipăiam să văd dacă nu e cumva un coșmar ceeace trăiam. Era atât de neverosimilă conduita mea morală și anumite convingeri pe care le aveam despre ea, cu ceeace mi se atribuia, încât nu puteam consimți să cred că eu sunt acea persoană despre care se vorbea.

“Până la urmă m'am îmbolnăvit de stomac, după cum am mai spus. Înainte de a mi se da îngrijirea de care aveam nevoie, am suferit enorm și am făcut acte la care mintea sănătoasă a unui om nu putea să ajungă.

“Este jenant, dar am să vă spun, pentru că acest lucru l-au mai făcut și alții, dupăcum am aflat mai târziu, când am putut să vorbim între noi, o parte dintre cei ce am îndurat acest regim blestemat.

“Presiunea fiziologică mă neliniștea într'o zi în asemenea grad încât broboane dese de transpirație îmi năpădiseră fruntea și simțeam dealungul șirii spinării cum curgea apa din mine. Am raportat paznicului dela ușă că mă simt rău și că trebuie să ies afară imediat. El a spus că nu sunt programat și să mă abțin.

Îmi trecea atunci prin cap binefacerea celulelor obișnuite, unde aveam chibla sau tineta, cum i se mai spune, la îndemână oricând. De unde odată eu fusesem acela care condamnase maniera insalubră și degradantă de a obliga oamenii să stea, ziua și noaptea, cu excrementele sub nas, acum mă gândeam la neprețuitele avantaje ale acestui sistem.

“Elevul de securitate stătea, slugă credincioasă, lângă ușa mea deschisă și se uita la mine cum mă sbucium. Din când în când răsbea și în el o îndepărtată undă de pudoare și își mai lua privirile depe mine. În acele scurte clipe eu reușeam să-mi trec cu căușul palmii ceea ce nu mai puteam, în buzunarul pantalonilor și să caut acest desgustător mijloc de a-mi astâmpăra convulsii intestinale. Sunt sigur că nemilosul cerber observa jocul meu, poate fiind informat că aceste lucruri se practică și în alte celule, pentru că nu încerca să mă surprindă. Desigur, nu făcea acest lucru din sentimente de umanitate, ci dintr'un sadism infiltrat de șefii lui, care îl îndoctrinaseră, această tortură și umilință făcând parte tot din cortegiul acelor felurite chipuri de a ne maltrata.

“Nu vorbesc de mănecarea insuficientă, de lipsa de apă și de cea de odihnă. Toată ziua eram ținută în picioare lângă pat, când nu eram în anchetă, și nu mi se permitea nici să mă plimb doi pași înainte și unul într'o parte, atât cât mi-ar fi îngăduit celula. Dacă nu mi se făcea anchetă ziua, eram luat noaptea, și stăteam aproape până dimineața când mă întorceam în celulă, dar nu ca să recuperez cele 7 ore de nesomn, ci să iau dela capăt programul de zi, adică de a sta în picioare. Mă doboră somnul, îmi veneau amețeli de foame, mă năpădeau gândurile cele mai sumbre și simțeam cum se scurge din mine orice vitalitate biologică sau morală. Incet, încet, mă lăsam în voia stupidei existențe care mi s'a dat și mă aflam demulțori cu gândul la capăt, adică acolo unde omul începe să accepte înfrângerea și acolo de unde începe însăși sfârșitul lui. Toți fataliștii și acei cari cred în pre existența destinului, nu sunt altceva decât niște ființe care ori că nu pot lupta în viață, ori că au luptat și au întâmpinat numai dezastre, nefiind destul de stăruitori în acțiunile lor ori pentru că împrejurări și oboseli iremontabile i-au oprit de a mai cuteza rezistența aripilor. Eu eram printre ultimii și mă simțeam pierdut. De aceea când mi s'a pus în față dosarul, după care eu eram autorul moral al crimelor dela Pitești, l-am semnat mecanic, fără niciun reflex moral,

simțind dimpotrivă o mare ușurare, considerând că de acum am scăpat de chinuri. Atât eram de istovit și de derutat încât nu puteam să văd că dincolo de acest dosar se deschide iadul și că adevăratele suferințe numai de aici înainte vor apare”.

Altul îmi istorisea următoarea peripeție dela Râmnicul Sărat, localitate pe care nu a cunoscut-o și pe care numai la urmă, după vreo doi ani, în tovărășia altor camarazi cu care fusese anchetat, a putut-o identifica, fiind chiar vecini de celulă șase luni. “Când se ieșea la closet sau te duceau la anchetă, ușile erau închise pentru moment, astfel că nu puteai vedea nimic în afară de fiara care te păzea și zecile de anchetatori cari se plimbau prin fața fiecărui acuzat sau nefericit martor.

“Mă îmbolnăvisem grav și eram într-o stare așa de rea încât se bănuia că mă vor pierde. Nu prezentam o valoare prin ființa mea, că dacă era numai aceasta, m’ar fi lăsat să mor fără să ridice un deget, așa cum au murit sute de oameni neîngrijiți, că-rona o simplă fiolă de penicilină le-ar fi salvat viața. Cred că ați observat că la comuniști omul nu este decât un mediu fizic, susceptibil de a intra într-o rețea de interferențe sociale cu scopuri productive sau de condiționare a unor fenomene politice bizare, iar în cazul că nu îndeplinește niciuna din aceste valențe, este de prisos și este eliminat de pe scenă.

“Eu eram omul care trebuia să trăiesc din două motive: să fiu acuzator într’un proces pregătit să urmeze, unde trebuia să depun principala mărturie, după care au fost condamnați la moarte patru camarazi fără nicio vină și în al doilea rând, trebuia să trăiesc să-mi recunosc unele greșeli, sub un alt aspect decât al adevăratului resort care m’a determinat să le comit, ca să spăl o pată de pe fața plină de sânge a partidului comunist din România. Adică, odată să devin mișel și a doua oară să devin canalie. De altfel, aceasta este moneda de schimb, care îți asigură existența într’un regim în care morala nu mai are decât un singur scop: dărâmarea și desființarea unei clase sociale și a unor valori culturale achiziționate onest și sub lumina unui umanism nobil, tolerant și condus de ideea libertății.

“Nu mai puteam face nicio declarație și anchetatorii și-au dat seama, până la urmă, că nu e niciun truc la mijloc și că există un motiv real care îmi întuneca mintea. Deaceia s’au hotărît să mă ducă la spitalul din localitate, unde urma să fiu examinat cu

anumite aparate medicale care nu se puteau deplasa cu ușurință. Doctorii cari mă văzuseră, în timp ce eu eram cu fața mascată, ca să nu văd și să nu fiu recunoscut întâmplător, au vorbit în șoaptă, în celula mea și, din câte înțelegeam, am reținut că era nevoie de un control mai serios, cu aparate și raze.

“Zăceam între moarte și viață pe patul de fier, într-o dimineață de toamnă târzie, când paznicul a intrat la mine și mi-a spus să mă ridic și să mă echipez. Pentrucă eram așa de istovit și nu puteam face acest lucru singur, m'a ajutat el, bruscându-mă la fiecare geamăt.

“Am fost luat cu ochelarii la ochi și dus în curtea închisorii. De mult nu mai pusesem piciorul pe pământ și acest contact par'că avusese și la mine acel efect miraculos pe care îl simțea le-gendarul Anteu oridecâteori își împropăta forțele, prin atingerea cu pământul în lupta lui cu monstrul. M'au târit într'un fel de magazie, unde mi s'au scos ochelarii negri și mi s'a ordonat să mă desbrac de haine. Am făcut întocmai cum mi s'a spus, cu în-cetineală și ajutor. Erau de față câțiva militari din serviciul peni-tenciarului, dintre cari nu am recunoscut decât pe unul dintre anchetatori și pe infirmier. Dupăce am rămas numai în indispen-sabili, sanitarul a desfășurat un mare bandaj și a început să-l depene în jurul picioarelor mele, pe rând, întâiu pe unul și apoi pe celălalt. Apoi mi-a înfășat trupul și a ajuns până la gât. Nu înțelegeam nimic din ceeace se plănuia cu mine. Imi era aproa-pe indiferent. Imi fulgeră deodată prin minte că mă vor executa și de aceea mă pregăteau așa. Moartea o vedeam ca o singură feri-cire la care mai năzuiau și deaceea nu mă înfiora nicio senzație deosebită. Spre surprinderea mea, sanitarul a continuat cu ban-dajul în sus de gât și mi-a cuprins și capul. Până la urmă mi-a rămas descoperit doar un mic locșor pe unde puteam să respir. Spunându-mi ca să nu încerc să țip sau să vorbesc tare, am fost luat de umăr și târit din nou în curte. Peste toate fașele care le aveam pe mine, mi-au mai pus o manta. Afară timpul era rece și am simțit acest lucru dureros. Acum eram aproape de ușa prin care ieșeam. M'au urcat într'o căruță, cum am dedus din mișcări și pipăit, și mi s'a spus să mă așez culcat. M'am așezat cu fața în jos, pentrucă altfel nu puteam să stau din cauza durerilor. Abia m'am așezat că am și auzit troznetul ușor a unor paie. Când am simțit că acestea au fost aruncate peste mine, m'a cuprins o ase-

menea spaîmă încât se părea că nu mai eram eu cel de odinioară care nu mă temeam de moarte. Mi-am explicat ulterior această reacţiune puternică a mea; mi-era teamă să nu mor prin asfixie, dupăce am fost imobilizat, așa cum v'am descris. Și din ceeace am pătimit ulterior, mi-am dat seama că omul când ajunge lângă moarte, nu poate să sufere nimic din ceeace constituie constrângere de orice natură ar fi. Voiu vorbi cu altă ocazie de aceasta și anume când eram condamnat la moarte și stăteam de săptămâni de zile cu sentința definitivă, în fiecare clipă așteptând să vină să mă ia și să mă împuște în ceafă.

“Dupăce au pus pe mine mai multe paie, fără niciun îndemn auzit, am simțit că peste paie se urcau doi oameni și că greutatea lor apăsa chiar deasupra spatelui meu. Gemetele mele nu se auzeau din cauza scârțâitului roților. Caii mergeau și încet și în goană, după cum era terenul. Prin podeaua căruții răzbea praful depe șoseaua neasfaltată și amintirea copilăriei mele îmi revenea în minte depe timpul când mă jucam în țărâna drumului, din satul meu. Drumul a fost lung și extrem de greu. Deodată căruța s'a oprit. Dupăcum mersese în ultimul timp și din tropotul copitelor cailor, am înțeles că trebuie să mă aflu într'un centru urban, cu șosea asfaltată. Oamenii au coborât din căruță, s'au mișcat într'o parte și nu mai auzeam decât sforăitul câte unui cal, care nădușise pe drum, în timp ce din când în când izbea cu copita în caldarâm. După puțină așteptare, am auzit șoapte și cineva a început să ia depe mine paiele. Mi-a spus să mă ridic, dar mi-a fost imposibil. Înainte de a mă putea uita la cel care mă desvălise de sub paie, mi s'au legat din nou ochii cu o panglică neagră destul de îngustă, foarte strâns, și am fost ridicat din starea de înțepe-nire în care mă aflam. Abia mai respiram. Aierul specific de spital, de tinctură și spirt volatilizat, mi-au dat să înțeleg unde mă aflu. Nu mai vorbesc de examinarea medicală la care am fost supus. Medicii mă întrebau anumite lucruri ca să poată stabili diagnosticul, la care eu nu puteam să dau decât răspunsuri monosilabice, dupăcum mi s'a ordonat de însoțitori. Adică, spuneam numai da sau nu. Am fost desbrăcat la piele, dar ochii mi-au rămas tot legați și erau atât de strânși legați, încât nu isbuteam să simt nici cel puțin o pată translucidă care îți dă totuși o liniște oarecare în asemenea situații.

“Examinarea și controlul au ținut cam o oră și dupăce am



fost din nou înfăşat cu aceeaşi meticuloşitate, am fost urcat din nou în căruţa cu paie, care mi se părea tot atât de oribilă ca şi un coşciug.

“Am avut câţva timp un regim deosebit, în sensul că am fost alimentat mai substanţial, mi s’au administrat medicamente şi nu am fost turburat cu ancheta până ce aproape m’am restabilit”.

“Ce bine era dacă nu m’ar fi salvat atunci”, îşi încheie interlocutorul meu confesiunea patimilor sale.

În decursul detenţiunii mele, am avut ocazia să discut şi cu unii nefericiţi martori din acest proces, precum şi cu unele persoane cari au fost maltratate la una din cele trei închisori, devenite înfricoşătoare procuraturi de instrucţie. Printre aceştia, este şi unul dintre elementele de valoare ale partidului naţional-ţărănist.

“Dragul meu, îmi povesti el odată. Este îngrozitor să îţi deapăn toate peripeţiile mele dela Ploeşti. Ştiu că ai imaginaţie şi deaceia îţi relatez numai câteva frânturi din ceea ce a însemnat acea perioadă cumplită. Ca să se smulgă dela mine o declaraţie în sensul că şi partidul meu a fost complice la acea acţiune criminală din închisori, şi în special Piteşti şi Gherla, prin care se căuta denigrarea partidului comunist şi a regimului instaurat în ţară, dupăcum se formulase acuzaţia, am fost ţinut singur în celulă luni întregi şi anchetat de peste treizeci de anchetatori. Toţi aceştia se informaseră asupra unui câmp al activităţii mele depe timpul când eram liber şi mă sileau să reconstituiesc cu ei cele mai curioase şi neînsemnate date ale vieţii mele. Viaţa publică şi viaţa privată interesau în aceeaşi măsură şi au fost atâtea aspecte noi a unor fapte pe care le-am trăit şi le-am uitat, cari mi-au fost acum revelate, încât mă înfricoşam la gândul neplăcerilor care se creiaseră aceloră dintre prietenii şi cunoştuii mei cu care împărtăsisem acele momente din trecut şi cari acum erau denunţate.

“Nimic nu mi-a fost mai penibil în timpul anchetelor decât aceste reconstituiri de autobiografii, pentrucă prin însăşi natura existenţei sociale trebuie să vorbeşti şi despre altcineva şi Securităţii numai atât îi lipsea: un nou nume. Apoi te ia dela început, confruntă date şi află contradicţii. De aici, injurii, bănuieli, brutalităţi, ameninţări. Şase luni de zile cu aceste probleme zi şi noapte la rând cu anchete de câte 18 până la 24 de ore neîntrerupte, în care timp se perindau anchetator după anchetator, ve-

niți odihniți și pregătiți în a te chinui, este mai de nesuferit de a îndura decât o boală grea”.

“În celula vecină mie era un profesor, bun prieten depe timpul când eram studenți. Acesta a avut ocazia să stea într’una din celulele în care a fost depus câțva timp și o anumită persoană care fusese internată într’un spital M.A.I., o fostă victimă a reducării dela Gherla, și apoi martor în procesul Pitești, părintele Papchin Cheruvian. Destăinuindu-și motivele, Papchin Cheruvian a declarat lui W.:

“Părinte, sunt și eu preot și sunt încă conștient de ceea ce înseamnă păcat și sfințenia legii mele. Dar după ce am trecut prin câte am trecut și mai ales prin acele chinuri cari mi-au fost hărăzite la Râmnicul Sărat, să mă ierte Dumnezeu, dacă păcătuiesc, dar pot să zic că nici Domnul Dumnezeu Nostru Isus Christos nu a patimit mai greu decât mine, când a urcat muntele Golgotei ca să fie răstignit”.

Sunt nesfârșite acele patimi, cu diversitatea nuanțelor lor, ca să poată fi înșirate sau să se poată, cel puțin, extrage anumite caracteristici cuprinzătoare. Totuși vom încerca să distingem câteva din trăsăturile aceluia tratament care a fost aplicat în cazurile cari priveau procesul grupului de studenți dela Pitești și Gherla. Acestea, mi se par mie, pot să fie următoarele: a) ruperea contactului cu camarazii de suferință pentru a slăbi comuniunea spirituală a deținutului politic, creind în el incertitudinea. b) Suggestionarea unei vini prin maximalizarea unor incidente din viață, interpretându-se aceasta ca indicii, obsesie, pentru infracțiune sau ca indiciu de ură împotriva regimului. c) Sleirea conținutului social al personalității acuzaților și martorilor, prin subnutriție, surmenaj, maltratări, ironii, desconsiderare, umilire și derută interioară. Referitor la învinuiri, acestea se pot grupa în felul următor:

1) Începând din primele luni dela arestările din 1948, studenții au lucrat subversiv în închisori, în vederea săvârșirii unor acțiuni cari să discrediteze partidul comunist din România și să denigreze guvernul. În acest scop, începând dela Suceava, studenții au reușit ca să obțină dela administrația închisorii schimbarea bucătarilor și plantoanelor de drept comun cu o garnitură politică. Noile elemente erau propuse după indicațiile unui comandament subteran care funcționa aici. Pe față era Alexandru Bogdanovici,

care trata această problemă cu administrația, însă el era consiliat de membri ai comandamentului subteran, dintre care o parte se aflau chiar la Suceava (av. G. și pr. P.).

Acest comandament a regizat mai multe acte preliminare în baza cărora a indus în eroare administrația închisorii Suceava ca să înlăture personalul de drept comun și să pună deținuți politici, pentru a se stabili unele căi de comunicare dela celule la celule și din închisoare în afară. În acest scop, comandamentul a dat ordin ca unii deținuți să prindă șobolani și să-i introducă în hârdaiele cu mâncare sau alte impurități, pentru a arăta administrației că plantoanele și bucătarii lucrează murdar; mai erau învinuiți că aceștia nici nu servesc corect carnea din mâncare, culegând-o ei cu lingurile.

La Pitești, acest comandament a funcționat sub directa conducere a unui îndrăzneț student, Octavian Voinea, înrăit dușman al clasei muncitoare și al democrației. Tatăl acestuia era unul dintre aceia pe care oamenii jandarmeriei fostului Rege Carol al II-lea l-a împușcat la câțiva metri de casă, în 1939, ca urmare a asasinării fostului prim ministru Armand Călinescu.

La Pitești comandamentul subteran lucra din umbră și ceea ce hotăra el, se obținea dela administrație, deoarece aceasta nu avea mijloace de a verifica resorturile ultime ale acțiunilor întreprinse.

2) Scopul principal al acțiunii subversive în penitenciare era denigrarea partidului și a guvernului și acest lucru nu se putea întreprinde decât prin săvârșirea unor acte monstruoase, bătăi, crime, etc.

Instrucția acuzațiilor mergea pe această linie și eșafodajul juridic al procesului trebuia să cuprindă acest material calificat. Acuzațiile aduse studenților la anchetă erau că au lucrat pe două partituri: organizarea politică și recrutare de membri fideli, pe de o parte, bătaia, schilodirea și uciderea altor studenți, pe de altă parte, studenți destinați să fie sacrificați, unii ca dușmani politici ai lor, cari făceau ochi dulci comuniștilor, iar alții ca să se poată realiza compromiterea partidului și a regimului.

Afară de aceste două mari capitole de acuzații, au mai apărut pe parcursul anchetelor și alte indicative, dar toate acestea, cum ar fi spionaj în favoarea Americanilor, existența unui comandament unic al tuturor forțelor din rezistență, contactul cu un co-

mandament exterior, chiar de peste frontiere, care își strecoară agenții, prin implicarea intenționată a acestora în unele procese de minoră importanță, numai cu scopul de a ajunge ca să transmită mesaje, nu au fost menținute în actul final de acuzare.

În concluzie, nu a fost unul dintre cei ce au trecut prin sinistrele anchete dela Malmaison, Ploești sau Râmnicul Sărat, care să nu se crispeze când îmi povesteau grozăviile suportate în perioada Septembrie 1953 și Iulie 1954, când s'au încheiat actele de trimitere în judecată.

Suferințele celor cari au trecut prin Pitești le citești cu multă ușurință pe fețele fiecăruia dintre aceștia. O umbră grea flutură încontinuu peste obrajii lor și în priviri au o clipire înceată, ca o pâlpăirie de candelă, al cărei ulei este pe sfârșite. Personal, ajunseseam atât de dornic de a cunoaște pe acești oameni încât mi-am făcut o pasiune ca să descopăr pe cale directă, înainte de a mi se spune, pe aceia care au trecut prin încercările Piteștiului. În nouăzeci la sută din cazuri am reușit să identific pe cei torturați, lucru din care rezultă cât de mult poate să influențeze condițiile exterioare, prin aplicarea sistematică a unui regim, starea biologică și spirituală a individului.

Suferințele acelor care au trecut și pela Ploești, Malmaison sau Râmnicul Sărat, sunt de o altă nuanță, mai intensă și mai tulburătoare. În ochii acestora am descoperit mari abisuri și, la unii, imobilizări ale luminii spirituale, care cădeau sub umbră de seori. Incapabili să se redreseze, anxioși și prezumțioși, aceștia au nevoie de o serioasă grijă medicală și de o cură morală îndelungată. Mă gândesc la ei cu multă compătimire; acum după ce unii dintre aceștia au ieșit din închisori, cât de îngrozitoare trebuie să li se pară viața, când o văd cât este de goală, cât este societatea de neînțelegătoare cu boala lor, cât sunt ei de incurabili în acele condițiuni ale vieții pe care le-au aflat afară, profund schimbată, dură, implacabilă.

Aceștia, cari formează două categorii distincte, cu o a treia, a celor cari au acceptat reeducarea între anii 1963-1964, sunt stațiile peregrine ale României de astăzi și ei duc în sufletele lor destinul unui păcat al Occidentului, precum și ruinele unor idealuri pe care le-au dăruit tiranii.

## VIII. PROCESUL LOTULUI PITEȘTI

Încă nimeni, în străinătate, nu a reușit să cunoască adevărul asupra ceea ce s'a întâmplat cu grupul de studenți cari au fost implicați în crimele și teroarea care au caracterizat perioada de reeducare dela Pitești și Gherla. Nu este acesta un fapt surprinzător, pentru că nici în țară acest lucru nu era cunoscut decât de foarte puțină lume; pe de o parte, de câțiva inițiați în tainele MAI-ului și, pe de altă parte, de foarte puțini dintre supraviețuitorii celor două loturi studențești și de câteva persoane cari au avut privilegiul de a primi confesiuni direct dela victime. Această taină ar rămânea și pe mai departe ca atare, dacă noi, care avem aceste cunoștințe, nu le-am divulga. Nu o facem cu niciun alt scop decât acela de a servi adevărului și de a contribui, pe cât este posibil, de a se demasca ipocrizia, vicleșugul, minciuna și cruzimea aceluia sistem politic terorist și criminal care a ucis, ucide și va ucide lucid pe toți aceia care ar putea să prezinte un cât de mic obstacol în calea planurilor lor de a extermina ultima rezistență morală a Neamului Românesc și a ceea ce consideră ei dușman al comunismului.

Misterul celor petrecute cu acești oameni, sperăm că va fi ridicat prin aceste desvăluiri și toți cei ce vor citi aceste rânduri, vor putea să tragă concluziile pe care conștiințele lor le vor dicta.

Instrucția celor aleși de a fi condamnați fiind socotită terminată, după ce se prelungise aproape trei ani (Țurcanu a fost ridicat din 1951), s'a stabilit că sunt vinovați pentru fapte de crimă

și de teroare deslănțuită în interiorul închisorii un lot de douăzeci și doi de studenți.

Aceștia sunt următorii, în ordinea responsabilității penale pe care le-a imputat-o, în parte, organele de anchetă și de instrucție.

1) Octavian Nicolae Voinea, din Panciu, fost locotenent în armată, student la Politehnica din București, condamnat inițial, în cadrul Grupului Studențesc București, la 15 ani detențiune.

2) Eugen Țurcanu, din Bucovina, de lângă Rădăuți, fost student și încadrat apoi în munci de răspundere în partidul comunist, până la arestare. Era condamnat la 7 ani pentru nedenunțare.

3) Dan Dumitrescu, student, condamnat pentru activitate în cadrul Centrului Studențesc Iași, de sub conducerea studentului Ion Simionescu.

4) Popa Alexandru, student în Drept la Iași, fiul unui funcționar dela primăria din Soroca sau Hotin. Și acesta făcuse parte din același lot studențesc dela Iași.

5) Pop Cornel, student dela Facultatea de medicină Cluj, condamnat la 5-7 ani, în cadrul Centrului Studențesc Cluj, de sub conducerea lui Ion Bohotici.

6) Popescu Constantin zis Aligo, student la Iași, medicinist și apoi medic. De loc din părțile de jos ale Moldovei.

7) Nuți Pătrășcanu, medicinist, din Centrul Studențesc București, de sub conducerea lui Ionel Moldovanu, fiul unui funcționar dela primăria Constanța, nepotul fostului Ministru de Justiție, comunist, Lucrețiu Pătrășcanu.

8) Levinschi Mihai, student din Basarabia.

9) Pușcașiu Ioan, din Moldova (Râmnicul Sărat), student.

10) Ionescu Eugen din Oradea, student la Cluj, condamnat pentru nedenunțare la 5 ani.

11) Juberianu Constantin, fost student la Cluj, din același lot cu Pop Cornel, de origine moldovean.

12) Voin I. (?), student la București, originar din Dobrogea.

13) Sobolevski (?).

14) Stoian, elev de liceu din Moldova.

15) Paul Șerbănescu, student.

16) Cerbu Ion, student.

Numele celorlalți nu le-am păstrat în memorie, dar și aceia sunt studenți și nici din lectura cărții lui Bacu nu i-am întâlnit

consemnați. Am aflat câteva nume date de Bacu, de studenți pe cari acesta îi consideră implicați în acest proces, cum ar fi Bucoveanu, Magirescu, Grama, Deaca, Martinuș, dar aceștia nu privesc acest lot. Martinuș, este adevărat, a fost implicat în lot, dar a decedat în timpul anchetelor. Grama a figurat într'un alt proces, mai înainte, cu încă doi sau trei foști brigadieri sau pontatori la Canal, și au fost condamnați la pedepse în jurul a 25 de ani.

Înainte de a începe procesul, care a avut loc la Tribunalul Militar de Mari Unități sau de Regiune Militară, cum se mai numește, azucații și martorii au fost depuși la mai multe închisori din Capitală, tot în scopul de a nu putea intra în contact unul cu altul ca la Jilava, Ministerul de Interne, Malmaison, pe Rahovei și aiurea.

Procesul a început prin 8-9 Octombrie și s'a terminat la 26 Noembrie 1954. Au fost audiați peste șaiszeci de martori și informatori. Nu a fost audiat niciun martor din cadrul MAI, din administrația închisorilor sau persoane civile, adică devenite libere, după ispășirea pedepsei. Procesul a fost regisat numai cu deținuți, între deținuți, cu câțiva spectatori dela partid și dela MAI. În special s'au remarcat securiști, câteva femei, despre care nu s'a putut ști dacă erau din familia cuiva sau dacă reprezentau și ele o anumită formație politică de afară.

Să ascultăm acum pe unul care era în boxă. Impresiile lui sunt cu adevărat uluitoare:

“În acea dimineață am fost servit cu o cafea neagră mai dulce și cu o bucată de pâine în plus. Eram singur în acea celulă și nu mai văzusem deținuți de aproape șapte luni. Am fost transportat dela Râmnicul Sărat spre București cu o dubișoară, cu ochii legați, cum se obișnuia. Lângă mine am simțit că mai erau câțiva deținuți și îmi dădeam seama de aceasta că erau și ei la fel de liniștiți ca și mine și aveau și ei mirosul specific de celulă. Nu puteam să-i văd și nu puteam să ne vorbim nici chiar în șoaptă. Unul, profitând de o curbă a șoselei, când căzuse peste mine, și-a spus numele încet la urechea mea: Nicu. Nu am reușit să-mi amintesc de cineva cu acest nume.

“Înainte de ora șapte, imediat după raportul de dimineață, care se numește “deschidere”, am fost scos din celulă și dus la magazia de efecte, unde mi s'a dat o haină și un pantalon vărgat, deosebit de murdare și deteriorate, cu mânecile scurte și cracii dela pantaloni până sub genunchi. Pe cap mi s'a pus o bonetă slinoasă.

să și îmbăcsită de mirosuri grele. Acest echipament a avut un efect dezastruos asupra mea și din ceeace eram până acum dărămat sufletește, m'am simțit și mai nenorocit. Simțeam că fusem stors de orice notă umană și că nu mai valoram nimic, atât eram de ridicol și de desgustător. Mi-era mie însumi silă de mine. Nu vă puteți închipui câtă umilință nu-ți creiază o asemenea îmbrăcăminte". (Aceasta mi s'a întâmplat și mie, în anul 1962, la Penitenciarul Cluj, când am fost dus la Tribunalul Militar Regional, pentru susținerea unei petiții, în care invocam existența unei legi, de care aflasem ulterior, după care fiind cetățean american, nu există temei de drept să fiu condamnat, toate faptele comise de cetățenii străini până în 1955, fiind amnistiate. Și pe mine m'a îmbrăcat ca pe un manechin, încât era să leșin când m'am văzut într'un geam).

"Înainte cu câteva minute de opt, m'au urcat într'o dubă obișnuită, cu capacitate de 30-35 oameni. În dubă era întuneric, dar la lumina care a răsbăt odată cu deschiderea portierei mașinii, când am intrat, am constatat că mai erau aici persoane. Am identificat ușor pe câteva dintre aceste persoane, cu atât mai ușor cu cât în timpul anchetei numele lor a fost deseori pomenit. Ne-am strâns mâinile unul altuia cu multă efuziune și cu tainica bucurie pe care ți-o dă conștiința împărtășirii acelei suferințe în comun. Instinctual ne-am ferit aproape cu toții de Eugen Țurcanu, care era și el aici. Acesta și acuma, în aceeași cușcă cu noi, cu nimic mai puternic decât noi și lipsit de orice prerogative teroriste asupra noastră, ne inspira aceeași teamă.

Stătea ca o jivină într'un colț și aparent era calm, dovedindu-se și aici tot atât de rece și calculat, ca în toate acțiunile crude pe care le întreprinsese. A mârâit ceva către noi și s'a cufundat din nou în tăcere. Cu toții știam că mergem la judecată. Unii dintre noi trecuserăm prin dese înfățișări la Tribunalele Militare și eram oarecum obișnuiți. De data aceasta însă o vădită neliniște domnea între noi. Nu îndrăzneam să ne spunem unul altuia ce am declarat la anchete sau ce bănuiam ce ne aștepta. Aici erau adunate cele mai temut elemente, cari nu ne-am ocupat cu nimic altceva multă vreme în penitenciare decât cu delațiunea. Orice cuvânt era susceptibil de interpretare și de răstălmăcire. De aceea discuțiile în șoaptă le purtam numai asupra sănătății și a tribunalului care ne va judeca. Semnaserăm cu toții actul de acuzare



și ne întrebam doar dacă vom fi judecați de o instanță specială și nu de Tribunalul Militar al Regiunii, care era competent în materie de crimă. Știam că fusese adusă o lege specială în materie de infracțiunile care se comit în interiorul închisorii, lege relativ recentă, după 1951. După câțva timp ne-am dat seama că această lege se dăduse chiar în scopul pe care îl cunoașteți.

“Am fost duși la Tribunalul Militar al Regiunii București și introduși într-o încăpere largă, care era vecină cu sala de ședințe, dupăcum am constatat curând. Am fost puși cu fața la perete și somați să nu schimbăm nicio vorbă. Cunoșteam această poziție dinainte, dar nu știu de ce, de data aceasta, am fost atât de tulburat părându-mi-se că aceasta este cea mai importantă zi din viața mea, că de ea depinde însăși existența mea. Un fel de teamă se strecura în sufletul meu și o neîncredere în voința mea. Aici mi-am dat mai mult seama că oricând în viață comiți o inconsecvență în acțiunile tale, o astfel de faptă, care nu e proprie conștiinței tale, ești sortit prăbușirii. În probleme de conștiință nu merge ca în materie de afaceri sau de construcție; dacă cade o cărămidă, numai una singură, totul se prăbușește. Nimic nu va mai putea fi salvat sau numai foarte greu și în timp.

“După ce am fost înșirați la perete, am fost întorși și ni s'a indicat ușa prin care să intrăm în sală. M'am mirat când am văzut cât de puțini suntem și am încercat un sentiment straniu când am constatat că dintre noi lipsesc mulți încă dintre aceia cari excelaseră în acțiunea forțată a reeducării, depășind limitele umane. Spun că acest sentiment era straniu, pentru că mi-am dat seama cât sunt de înrăit, socotind că unii au fost mai norocoși, au scăpat de răspundere și, în același timp, îngrozit, bănuind că, probabil, aceștia au avut o soartă mai grea decât mine. Dacă nu se mai vorbea nimic de ei, puteau să fi murit în perioada anchetelor. Bănuiala era îndreptățită, pentru că nu la mult timp am aflat că Martinuș, unul dintre cei mai cruzi bătăuși și aghiotantul numărul unu al lui Turcanu, într'adevăr decedase.

“Am fost identificați de către grefier și așezați în boxă. Pentru că eram prea mulți, nu am reușit să stăm toți pe bănci. Dealtfel nu a fost cazul, deoarece a intrat neîntârziat completul de judecători militari, în frunte cu generalul Petrescu. Noi a trebuit să stăm în picioare în tot timpul până să intre și publicul, după care s'a deschis ședința și s'a citit de grefier actul de acuzare.

Parcă eram victima unui coșmar. La început am reușit să înțeleg lectura grefierului, dar când a început să facă conexiuni între noi pe bază de complicitate, nu în ceea ce privea acțiunile noastre, care erau recunoscute de noi, dar referitor la tănuirea acțiunilor noastre față de personalul administrației închisorii și ofițerii de securitate cu care de fapt colaborasem, am pierdut firul povestirii acesteia cu adevărat senzaționale. Eram sigur că era o nouă tactică a Securității, care chiar dacă apărea gravă, nu era în fond decât un mijloc de a realiza un nou obiectiv contra inamicilor regimului, bineînțeles, noi fiind colaboratorii lor loiali. Speram să profităm depe urma acestor acuzații nedrepte într'un chip pe care îl chibzuiseră ei. Cât eram de naivi cu toții în acele clipe, mi-am dat seama abia după ce s'a dat cuvântul de apărare avocaților.

„După această dispoziție procedurală, am fost scoși din sală și iarăși introduși în camera cea mare, unde am fost puși din nou cu fața la perete. Am reușit să fac o numărătoare a tuturor. Erau douăzeci și doi. Pe unii nu-i cunoșteam. Unii nu trecuseră prin Pitești și pe cei dela Gherla nu aveam de unde să-i cunosc decât din auzite. Aspectul tuturor era jalnic. Se pare că se întrecuseră în a ne echipa cât mai caraghios pentru a ne da un aspect cât mai oribil. Fețele noastre erau înăsprite de grelele anchete prin care trecuserăm și singurătatea îndelungată săpase cute adânci pe frunțile noastre. În priviri aveam scripările demenței și umerii ne erau aplecați din cauza cartilagiilor care se destinseseră, a musculaturii, care dispăruse. Arătam ca niște stafii. Personagiile din casa morților lui Dostoievski nu puteau rivaliza cu noi prin hădoșenie. Nu cred în tipul criminal, dar cred că degradarea fizică a omului, operând și asupra psihicului, îl apropie de starea naturală, unde dispar trăsăturile nobile pe care și le-a însușit prin cultură.

„Am fost audiați pe rând fiecare. A durat câteva zile audierea tuturor și apoi a martorilor. Niciunul nu știam nimic în afară de cazul personal. Nu ne puteam face confesii nici să schimbăm impresii. Pe unii ne-au confruntat cu victimile cari au suferit maltratări depe urma acțiunilor noastre. Nici martorii nu arătau mai bine ca noi. La urmă am aflat că și ei fuseseră supuși aceluiași regim crud ca și noi, în timpul cât li se luau depozițiile.

„Este interesant de reținut maniera păstrării secretului actelor. Erau câteva mari dosare compactate, care se aduceau în fiecare dimineață de niște gardieni în cutii metalice încuiate cu la-

câte și sigilate. Nu se lua sigiliul decât la ordinul președintelui Petrescu. Avocații nu aveau voie să cerceteze dosarele, ci își luau notițe din declarațiile pe care le făceam noi și din acelea ale martorilor. S'a permis să se uite în dosare celor din juriul militar, ofițeri superiori. Erau cinci judecători, dintre cari doi de carieră și trei asesori. Sau, cel puțin așa cred eu. Cineva a recunoscut pe un ofițer ca superiorul lui într'o armă oarecare și fiind și membru de partid, se putea bănuî că făcea parte din complet în calitate de asesor.

"Petrescu avea tot timpul o pornire de malițiozitate și făcea ironii oridecâteori încercam să contest anumite acuzații.

"Despre misiunea ce mi-a trasat-o Țurcanu de a face recrutări de membri în organizație, administrația era în cunoștință, am afirmat eu odată, când mi se atribuia inițiativa și săvârșirea unor fapte grave.

"Petrescu a sărit ca ars, se vede că era călcat chiar pe bătătură, și a țipat la mine ca un isteric:

—Ultragiezi o autoritate publică și pentru aceasta îți voi face un alt proces, dacă nu îți va ajunge acesta, a zis cu vocea mai joasă.

"Acuzațiile cari mi se aduceau erau, în mare, acestea:

"Continuarea activității subversive în penitenciare, prin ținerea de ședințe, recrutare de membri, act de terorism împotriva celor ce se împotriveau îndoctrinării, coordonare a unui grup de comandă, crime.

"Nu insist asupra acestor aspecte întrucât am constatat că știți foarte multe lucruri, unele mai exact decât mine, ceea ce înseamnă că ați vorbit cu destui de mulți martori și știți ce este drept și ce nu este drept în toată această poveste îngrozitoare".

Din ceea ce am aflat dela persoanele cari au participat la proces, acuzați sau martori, rezum câteva aspecte și caracterizez atmosfera așa cum mi-a fost redată.

Întâiu, secretul desăvârșit al actelor și inaccesibilitatea lor niciunui avocat și nici chiar membrilor din complet. Desigur, acest fel draconic de a păzi dosarele infernale se explică prin aceea că declarațiile care s'au luat în faza de anchetă erau în așa condiții smulse dela bieții nenorociți încât nu aveau un caracter unitar. Prea dese reveniri, ezitări, contestări asupra unor învinuiri, cari, până la urmă, sub teroare, groază și disperare, au ajuns să fie

semnate, ar fi dat de bănuir și celui mai de rea credință că la mijloc este o diabolică înscenare. Sunt sigur că nu numai avocații, dar și asesorii și cei din sală erau de aceeași părere, dar trebuia să se joace o carte, dupăcum o conducea acel desgustător magistrat Petrescu.

Publicul din sală, dupăcum mi s'a relatat, cam câteva zeci, nu păreau a fi dintre persoanele obișnuite cari vin la procese din curiozitate. Cei mai mulți aveau înfățișarea tipică a membrilor de partid cu funcții de răspundere, caracteristică printr'un aier absent, insensibilitate la orice s'ar întâmpla sau se vorbește, cașicând nimic nu i-ar interesa; apoi carnetele pe care le scoteau din când în când din buzunar spre a face notițe.

Femeile erau din aceeași categorie cu bărbații. Cutoatecă acuzații din boxă nu mai văzuseră femei de ani de zile, mi-au mărturisit că nu au descoperit nicio feminitate la ele. Dacă acest lucru este real, gândindu-ne că o îndeîungată abstenență sporește apetitul sexual și este de natură de a da naștere la exagerări, se poate închipui cum arătau acele femei fără sex, care sunt membrele partidului comunist. Un distins profesor universitar din România, anatomist și om de mare cultură, Victor Papilian, a făcut odată o remarcă foarte inteligentă, când mi-a spus:

—“Caută și analizează oamenii care se înscriu la comuniști; ca aspect fizic, suferă de o infirmitate oarecare. Femeile sunt sau neatrăgătoare sau roabele unor ambiții masculine. Bărbații, urâți, și cei mai mulți alterați de o infirmitate. Ca aspect moral, fără scrupule, duri și incapabili de acțiuni independente, pornite din conștiință proprie. Intotdeauna în expectativă, conspiratori, fără reflexe morale și evazionști dela responsabilități personale”.

Când, de exemplu, președintele a admis ca un martor, la cerea procurorului, să se desbrace ca să fie văzute cicatricile unor bătăi, procurorul a simulat o cădere în leșin, văzând urmele ciomegelor pe spatele martorului, în timp ce cei din sală nu au schițat nici cea mai mică participare la emoție.

Se spune că procurorul, cu ochii în lacrimi, cu o mână avântată spre tribuna judecătorilor și cealaltă spre victimă, a intonat ca un nou Marat, următoarea diatribă:

—“Aceste mărturii de criminalitate s'au petrecut toate în secolul al XX-lea! Și încă în țara noastră! Este nemaipomenit! Ce

altă dovadă ne mai lipsește pentru a cere condamnarea capitală a acestor degenerați?”

Procurorul, care fusese și el unul dintre cei ce schilodeau prin beciurile Ministerului de Interne, se revolta contra ororilor pe care însăși regimul le patronase.

Nu știu ce-ar zice oricare om cu puțină conștiință, dacă l-ar fi cunoscut pe ofițerul acela, care, după 1955, venind din Rusia, a fost dus la închisoarea Arsenalului, pe Uranus, unde funcționa un serviciu de anchete și unde după ce a fost maltratat într'un mod bestial, ieșind într'o zi la plimbare, a profitat de un moment de neatenție al gărzii și s'a repezit spre scara de incendiu, cățărându-se în grabă până pe acoperișul imobilului. Înainte de a fi prins de spate a zis:

—“Nu am mai putut îndura chinurile voastre, bestiilor! Mai bine mort!”

De acolo, dela înălțimea celui de-al patrulea etaj, s'a aruncat în incinta închisorii. Nu am putut niciodată înțelege cum de a reușit să fie salvat după ce s'a izbit de pământ. Se pare că nu a fost o cădere directă. L-am întâlnit între anii 1963-64 la închisoarea Aiud, cu maxilarele strivite și în cărji. Era ținut în aceeași secție “Zarca”, de izolare, și cu regim de exterminare prin foame.

Dar câți alții nu am văzut schilodiți de organele Securității și de cele ale Administrației Inchișorilor!

Cine se va indigna pentru aceste demonstrații ale concepției criminale ale acelor care mai îndrăznesc să vorbească de umanism?

Dupăcum am mai amintit, interogatoriile s'au luat fiecărui acuzat în parte din cei douăzeci și doi. După aceea au fost audiați martorii. Printre aceștia au fost studenți, țărani, muncitori și câțiva intelectuali. Cei mai mulți dintre acuzați nu au recunoscut că au lucrat din proprie inițiativă, ci că organele administrației închisorii știau ceea ce petrece. Cutoatecă ei semnaseră actele într'un fel, după care responsabilitatea crimelor cădea asupra lor, în fața Tribunalului au retractat. Jubereanu, de exemplu, când a spus următoarea scenă, a fost scos din sală:

“Eram în camera-infirmerie, unde mă bătea de câteva zile, Țurcanu și banda lui. Odată, profitând că era ușa deschisă, în disperare, am țâșnit cu fața năclăită de sânge pe coridor și de aici spre birourile administrației. Țurcanu nu a fugit după mine. M'am

întâlnit întâmplător cu directorul Dumitrescu, care m'a luat imediat la rost dece fug în felul acesta prin curte. I-am raportat că sunt bătut de câteva zile de Țurcanu și mi se cere să fac unele acte cari sunt împotriva conștiinței mele. Directorul m'a luat cu el, m'a dus din nou în celula de unde fugisem și l-a întrebat pe Țurcanu ce se întâmplase. Acesta i-a spus că eu aș fi lăudat vechea organizație politică din România și că nu s'a putut abține fără să-mi dea un pumn în față. Directorul l-a muștrat pe Turcanu, cam așa:

—Orice pedeapsă aici se aplică de noi. Nu aveți dreptul să bateți. M'ai înțeles? De aici înainte să nu se mai întâmple! Inchi-deți ușa bine. Iar tu, banditul, să-ți bagi mințile în cap!

“De aici vedeți că administrația știa că se bate și că chiar dădea instrucții cum să se procedeze. Când am ajuns eu însumi bă-tăuș, am fost povățuit de către domnii ofițeri politici cum să bat, unde să lovesc, ca să nu rămână urme și pe cine să terorizez”.

Un alt student a spus în fața Tribunalului:

“Nu m'am gândit niciodată să bat sau să chinui pe altcineva. Eu sunt băiat de țărani săraci și mama mea m'a crescut cu grije și m'a învățat de mic să iubesc pe aproapele meu. Imi iubeam mama și pe unica soră ca cele mai scumpe ființe de pe pământ. Intotdeauna când săvârșeam câte o fapta mai deosebită, mă gândeam la ce vor zice ele de ceeace fac sau am făcut.

Aici procurorul acela care se tânguia mai înainte de suferințele altui semen, a sărit sus din fotoliu, și a intervenit tăios:

—“Vă rog să se consemneze, domnule președinte, această declarație. Acuzatul este un element incapabil să se emancipeze din vechea mentalitate burgheză și nu e de mirare că a comis toate crimele de care este acuzat. Auziți, să spună și astăzi că se gândește la ceeace vor spune părinții și sora sa?”

Dupăce s'au încheiat audierile de martori și s'au făcut toate confruntările, unde a fost cazul, s'a dat cuvântul procurorului. Am reușit să obțin informații exacte asupra acuzațiilor cari se aduceau acestui lot. Acestea sunt:

1. Crimă de uneltire împotriva Siguranței Statului, prin aceea că acest grup s'a organizat în bandă teroristă, în interiorul penitenciarului, și a acționat ca atare.

Această acțiune s'a inițiat în scopul de a săvârși astfel de acte care să fie trecute în sarcina Administrației Inchisoriilor, pe treap-

tă superioară, în responsabilitatea guvernului și a partidului, aducându-se astfel cele mai grave calomnii la adresa forței publice și administrative a Statului.

## 2. Crimă de omor, comisă prin uciderea unor deținuți.

Două aspecte au fost prezentate în acest proces: unul care se referea la apărarea bietului și cinstitului partid comunist de a fi compromis, el care nu a făcut nicio crimă și nu s'a atins de nimeni (sic) și, al doilea, caracterul uman și juridic al partidului, care asigură respectul legalității populare, oriunde și cu toate mijloacele.

Noi nu avem tot materialul documentar și nici memoria nu a putut înmagazina toate detaliile care mi-au fost relatate și deaceia suntem nevoiți să ne restrângem la prezentarea schematică a montării și desfășurării acestui proces. Nu vom înceta însă să milităm permanent pentru redeschiderea acestui dosar, făcând apel la organizațiile internaționale competente, pentru că la mijloc nu este vorba numai de o crimă obișnuită, ci de un sistem de tăinuire a unor adevăruri și de răstălmăcire a unor crime, cu scopul de a se justifica genocidul și sălbăticia exterminării unor clase sociale și a unei morale.

Rejudecarea procesului studenților dela Pitești și a lotului Valer Negulescu vor pune în lumină adevărata față a comunismului, împreună cu acel măcel în masă care s'a săvârșit în pădurea Lugoșului.

Apărarea inculpaților a fost susținută de cinci avocați. Pentru patru-cinci persoane s'a prezentat câte un avocat din colectivul de avocați București. Avocatul Paraschivescu, una dintre cele mai sinistre figuri ale cadrelor de juriști din București, fără scrupule, complice a tuturor fărădelegilor magistraturii de partid, a făcut așa zisa apărare a celor mai importante figuri din boxă. Este interesant să se știe miezul pledoariei lui Paraschivescu, pe care a epuizat-o în câteva minute.

—“Am ingrata misiune de a fi apărătorul unor indivizi cari se fac vinovați de fapte atât de grave încât dacă aş încarca să le atenez responsabilitatea, nu aş face altceva decât să mă declar complice cu ei și dușman al clasei proletare. Faptele lor și dovezile invederate în fața onoratului tribunal, prin revelațiile martorilor, declarațiile dela dosar (pe care el nici nu le citise) sunt elemente neîndoelnice a vinovăției lor. Mai mult, acești decలాsați sociali și

prea înrăiți dușmani ai poporului au manifestat caracterul virulent al reacțiunii neadormite din scumpa noastră patrie și de aceea sentința ce se va da, trebuie să fie subordonată direct interesului clasei muncitoare...

“În concluzie eu cer pentru toți acești patru inculpați de care m'am ocupat, o hotărîre conformă cu aprecierile onoratului tribunal și care nu poate fi decât aceea pe care o dorește și clasa noastră muncitoare, constructoarea unei vieți noi și luminoase”.

Cam așa au fost și celelalte pledoarii. Poate unele și mai lapidare. Unul, chiar dintre apărători, întrecându-se în a fi un cât mai onest slujitor al justiției populare, a zis doar atât:

—“Nu mai am de adăugat nimic la ceea ce au vorbit colegii mei. Pentru acești sclerați, eu nu pun concluzii. Eu cer aplicarea legii”.

Oricine își poate închipui atmosfera vicioasă și degradantă în care au fost discutate și aplicate principiile de drept în acea sală de cult al crimei, a ipocriziei și a minciunii. Pentru comuniști, justiția care intră, în ceea ce numesc ei suprastructură, trebuie să fie aservită întotdeauna partidului, care se contopește cu clasa muncitoare. Ca unealtă a partidului, justiția, prin intermediul judecătorilor fără responsabilitate și fără independența conștiinței, este cea mai crâncenă secure de ucis oameni (dușmanii poporului), de depozitare a indivizilor de ceea ce își adună într'o viață și de a pune popreală pe toți aceia a căror ochi nu sunt iubiți de uzurpatori.

Când li s'a dat ultimul cuvânt inculpaților, aceștia abia au reușit să mai îngâne câte o frază stereotipă, conform căreia cereau indulgență instanței, își declinau responsabilitatea cu timiditate sau pur și simplu lăsau la aprecierea tribunalului.

Cel care a îndrăznit să înjghebeze o apărare personală, puțin mai consistentă, a fost Eugen Țurcanu. Cutoatecă el a fost cel mai mult acuzat și el era singurul, probabil, care ar fi meritat multe din învinuirile care s'au adus, el nu s'a intimidat, ci a vorbit într'un astfel de chip, încât caracterul lui mârșav a izbucnit din nou, cu tot ce avea mai ticălos în el.

Eugen Țurcanu a recunoscut toate crimele de care era acuzat, toate acțiunile lui teroriste, bățai, silnicii și tot ceea ce se lega de persoana sa. Nu a încercat cătuși de puțin să decline răspunderea în sarcina administrației, cu care a colaborat strâns și dela care lua ordine în mod direct.



Dar apoi, în continuare, luând figură de victimă inocentă și ridicând glasul, a făcut următoarea declarație care avea să atragă după sine încă patru condamnări la moarte și altele patru la zeci de ani de închisoare:

—“Recunosc toate acuzațiile care mi se aduc. Mă fac vinovat de faptele care mi se impută. Dar, rog onoratul tribunal să constate că eu am fost persoana care a lucrat la suprafață, persoana pe care toată lumea o cunoștea. Însă eu nu am acționat din proprie inițiativă. Din umbră erau alte persoane care m’au instruit și care mi-au dictat activitatea”.

La aceste prime cuvinte de introducere, s’a produs o rumoare în asistență și completul de judecată, cu excepția președintelui, a manifestat chiar neliniște, așteptându-se, pe semne, ca Țurcanu să facă demascarea necruțătoare a implicării directe a oamenilor din Securitate și partid cari au dirijat această acțiune criminală. Chiar între deținuții din boxă s’a simțit o înviorare, aceștia sperând că cel puțin în ceasul din urmă Țurcanu va avea o scânteie de conștiință și va spune lucrurilor pe nume. Desigur că dacă Țurcanu ar fi făcut acea declarație publică, așa dupăcum se așteptau, tot procesul ar fi fost întors pe dos și nu se știe dacă până la urmă nu ar fi fost salvați dela moarte cei douăzeci de oameni cari au primit condamnarea capitală.

Țurcanu a continuat cu oarecare emfază specifică detractatului:

—“Eu am fost prin urmare omul care a apărut în față, iar din umbră erau trei persoane asupra cărora cade toată răspunderea. Aceștia sunt Octavian Nicolae Voinea, care este cu mine în boxă, iar ceilalți doi sunt Aurel Popa și Dragoș Hoinic, cari lipsesc dintre noi.

“Aceștia, pe care i-am numit, au avut influență asupra mea prin pozițiile ierarhice și relațiile pe care le întrețineau cu un comandament coordinator al unei activități subversive de compromitere a regimului, care era în afara închisorii. Probabil chiar în afara frontierelor țării.

“Octavian Nicolae Voinea a fost acela care mi-a dat directive de felul cum să organizez oamenii în așa numitele comitete de camere, care nu aveau altă misiune decât de a teroriza și de a produce cât mai multe victime cu putință. După el, orice om mort în pușcărie și mai cu seamă din rândul tineretului, era o piatră aruncată în fața regimului. Inteligent și iscusit, mi-a inspirat toa-

tă tactica pe care am folosit-o ca să ajung la acest funest sfârșit. care s'a soldat cu acele încriminări care sunt cuprinse în voluminoasele dosare care le aveți în fața Dumneavoastră.

"Aurel Popa, fost student la Drept în București și apoi, după 1941, fugăr peste graniță, a trăit în Germania tot timpul războiului și în lagărul dela Rostock, unde erau ținuți de nemți câteva sute din membri ai organizației legionare, a deprins o școală a schingiuirilor pe care le practicau câteva căpetenii legionare, în frunte cu Nicolae Petrașcu. El m'a învățat cum să bat, cum să chinul, cum să fac pe om să spună și să facă ce doresc eu.

(În cazul acesta, Țurcanu a arătat cum l-a pus jos pe el Popa Aurel și cum l-a instruit pe piele proprie ca să bată. Menționez că am stat câteva luni cu Aurel Popa în ultima fază de închisoare, adică până la eliberarea lui, 1964, și el mi-a spus cum a fost maltratat de Țurcanu. De asemenea, mulți dintre cei care cunoșteau amănunte din cazul Pitești și Gherla, mi-au relatat că Aurel Popa era unul dintre cei mai integri deținuți și neaplecăt spre nicio concesie, motiv pentru care a fost bătut de zeci de ori de către Țurcanu și alții. Chiar pe acest Aurel Popa l-am aflat la secția specială Zarca din Aiud, unde erau concentrate cele mai periculoase elemente din toate partidele din țară și acele persoane care prezentau o primejdie pentru regim, chiar dacă nu aparțineau vreunui partid politic. De asemenea tot aici l-am întâlnit și pe Dragoș Hoinic, într'un grad de degradare biologică de toată jalea).

"Dragoș Hoinic, ștăfeta de legătură a rezistenței din țară cu străinătatea, mi-a dat planul cum să colectez informațiile trebuincioase celor cari lucrau cu spionajul american. Dupăcum ați putut constata, s'a strâns mult material care a fost scos din închisoare și trimis peste frontieră. Dragoș Hoinic e cel care știe cu cine a stabilit legături și căror interese a servit.

"Eu, Domnule Președinte, am fost numai o unealtă care a lucrat mânat de aceste resorturi subterane, cu intenții calomnioase și criminale la adresa partidului și a clasei muncitoare care clădește o societate și o viață nouă atât de luminoasă în România pe care noi am dovedit că o urîm.

"Eu cer clemență onoratului tribunal, rugând să mi se aplice circumstanțe atenuante, deoarece am lucrat constrâns de aceste elemente criminale".

Cei cari erau în sală au rămas deadreptul înmărmuriți de ceea-

ce auziseră. Mai cu seamă cei din boxă. Aceste declarații au avut însă un efect mulțumitor și de mare satisfacție asupra completului de judecată și a servit în același timp și ca un temeinic pretext de a se continua mascarada aceasta sinistă, așa cum se va vedea mai la vale.

Sentința nu s'a pronunțat în acea zi și nici în cele următoare.

Oamenii au fost duși din nou în celule și așezați numai câte unul, ca și până atunci.

Nu s'a putut urmări când anume au fost comunicate sentințele celor cari au dispărut definitiv. Doi dintre supraviețuitori, cu cari am vorbit, mi-au relatat că în ce privește cazul lor și încă a trei cari au fost executați, au primit sentința de condamnare la moarte după aproximativ opt luni dela data judecării. Erau în aceleași celule de unul singur. Sentința le-a fost comunicată de către un magistrat asistat de un grefier și de directorul penitenciarului.

Fiecărui i s'a cerut să facă recurs. Voinea a refuzat pe motivul că nu recunoștea vinile care îl fuseseră atribuite. Dar până la urmă, dându-i-se o coală de hârtie, acesta a făcut un memoriu către Presedintele Prezidiului, în care relatează adevărata stare de lucruri. Acest act a fost considerat ca recurs și cum era de așteptat, toate aceste recursuri au fost respinse. Hotărîrea era definitivă. Mai rămânea o singură șansă de salvare a vieții! Cererea de grație. Unii dintre ei nu au făcut-o. Se spune că li s'a întocmit și lor, din oficiu, ca să se epuizeze toate căile legale pe care regimul le pune la îndemâna deținuților (sic).

Cei cinci pe cari i-am amintit dintre cei douăzeci și doi de condamnați la moarte, nu au primit rezultatul cererilor de grație decât în anul 1958, după ce se judecase și cel de-al doilea lot, al lui Vică Negulescu. Impotriva celor mai elementare principii de drept, acești oameni trăind în stare de groază continuă, neavând siguranța unei soluții, pentru viață sau pentru moarte, au suportat această situație, mai greu decât execuția, atâția ani. Mi s'a povestit de către unii dintre ei viața lor sufletească și procesele psihice tragice în care au trăit acest timp. Nu mi-am putut închipui că unui om căruia i-ai luat libertatea și după aceea și liniștea, pe care totuși ți-o poți câștiga după trec doi-trei ani de închisoare, să nu își piardă rațiunea. Chinurile lor permanente și o anumită atrofiere morală care s'a produs la un moment dat, i-a adâncit

într-o stare de letargie continuă, stăpâniți numai de instinctul de conservare. Cu toată conștiința pe care o aveau asupra oricărei griji pe care mai trebuia să o acorde ființei lor, deoarece și așa erau sortiți pieirii, pofta de mâncare nu le-a pierit. Unul mi-a mărturisit că, în această perioadă, a avut un mai mare apetit și că simțea foamea mai îngrozitor ca înainte.

Dar ceea ce depășește imaginația unui om în secolul nostru este cu totul altceva: acești oameni, cărora nu li se comunicaseră rezultatul memoriilor de grațiere, au fost folosiți în acest timp ca martori în unele procese politice și mărturiile lor, pe care le făceau de acum fără niciun discernământ, au servit exclusiv la aplicarea unor pedepse în câteva loturi. Dar motivul principal pentru care au fost păstrați, în afară de cel de mai sus de a servi în unele procese regizate și în cari aceștia nu cunoșteau mai nimic sau saproape nimic era acesta că ei au reprezentat piesele cele mai puternice în procesul Vică Negulescu, cu care trebuia să se justifice toate crimele făcute până la ora aceea, atât acele comise între studenți cât și cele pe care le săvârșise Securitatea și prin execuția acelor 17 oameni, dintre care numai doi sau trei puteau fi acuzați de fapte abominabile.

Când acești oameni erau duși la procese, erau îmbrăcați civil, în costume acceptabile, și apăreau liberi, ca orice martor, care a fost citat de acasă. Atât erau de epuizați de orice inițiativă și imaginația și-o pierduseră cu totul, încât niciunul dintre aceștia nu a încercat să evadeze de sub escorta, care se ținea la depărtare, ca să nu observe publicul că erau supravegheați.

Nu aveau decât de câștigat depe urma unei astfel de tentative: ori relativa libertate, ori moartea imediată ceea ce era mai de acceptat decât suportarea unui chin atât de coplesitor.

Înainte de a trage concluziile asupra acestui proces, să analizăm aspectele juridice și calculele politice cari au dat naștere procesului Vică Negulescu.

## IX. CUM SE MONTEAZĂ SUPORTUL JURIDIC AL UNEI CRIME SAU CAZUL VALERIU NEGULESCU.

Dacă despre tenebrele cari au învăluit procesul studenților dela Pitești se știu puține lucruri în țară și cu atât mai puține în străinătate, despre cel de-al doilea lot, numit Valeriu Negulescu, se știe mai puțin sau aproape de loc.

Intrucât efectul condamnării primului lot nu a fost cel scontat de către regizori, nici în lumea deținuților și nici în cadrele de partid, subsistând anumite nedumeriri și contradicții flagrante, mafia comunistă, destul de ingenioasă, trebuie să o recunoaștem. a recurs la consolidarea acuzației pe care o lansase împotriva unei generații românești. Nu am reușit să identific cari au fost punctele de plecare, premisele majore al acestui al doilea lot, chiar dacă am avut posibilitatea să consult o mulțime dintre martorii și condamnații cari au fost în miezul lucrurilor. Adică, așa cum am mai revelat mai înainte, într'o altă parte, nu se poate ști dacă acea ultimă izbucnire a lui Țurcanu, când a avut ultimul cuvânt, a fost din inspirație proprie sau a fost consecința unor chibzuiiri ale organelor MAI. Acest lucru mi se pare extrem de important, deoarece cunoașterea fidelă a resorturilor intime, ar deslega multe probleme cari încă rămân sub vălul misterului.

Pentru alternativa că Țurcanu ar fi făcut acele implicații în acțiunile lui, diminuându-și responsabilitatea, pledează faptul că dacă Securitatea ar fi știut acest lucru, ar fi lărgit dintru început procesul, punând sub același act acuzator pe toți cei ce ar fi avut contingentă cu obiectivul incriminării. Pentru a doua alternati-

vă pledează faptul că chiar fiind la acea dată a judecării primului proces adică în anul 1955, în posesia acestei declarații, organele de partid și ale Securității nu au pășit imediat la soluționarea cazului, târindu-l încă trei ani aproape, ceea ce naște o serie de bănuieli, susceptibile de a infirma prima ipoteză și de a întări prezumția, după care Țurcanu a fost instruit să improvizeze acele acuzații, la încheierea procesului său.

Să vedem anume de ce a avut interes partidul și guvernul, prin reprezentanții săi, să acționeze în felul acesta și cari au fost nu numai rațiunile generatoare, ci și tactica urmărită.

Materialul incriminator și depozițiile martorilor din primul lot nu constituiau o bază prea solidă de rezistență la o eventuală cerere de revizuire a cauzei și de aceea, încă în decursul desfășurării debaterilor, regizorii din umbră plănuiau o ieșire din impas. Interesul, în speță, consta în a se afla o cât mai rezonabilă prezentare a tot ceea ce s'a petrecut în închisori și lagăre de muncă, ca fiind de natură subversivă, desprinsă de orice responsabilitate a MAI-ului.

E aproape sigur că organele MAI centrale, cari conduceau aceste acțiuni în închisori și acum montau și procesele, se așteptau ca lucrurile să nu fie chiar așa de simplu de rezolvat. De aceea, încă din toamna anului 1953, s'au făcut câteva arestări dintre organele MAI. Notez aici cazul medicului închisorii Gherla, Dr. I. Barbosu. Acesta îmi fusese coleg de Universitate și, în urma retragerii administrației românești din Ardeal, ca urmare a dictatului dela Viena, tatăl acestuia a funcționat în calitate de pretor, în casa părinților mei din comuna de reședință de plasă, Mihai Viteazul, din Județul Turda. Eram în bune și prietenești raporturi de familie, prin urmare. Dar când ne-am întâlnit la Gherla, în luna Iulie 1953, în cabinetul medical, pe unde am trecut toți cei șase sute cari veneam dela Canalul Dunărea-Marea Neagră, doctorul Barbosu nu a schițat nici cel mai mic gest de recunoaștere și s'a uitat la mine ca la un străin. Cunoșteam pericolul pe care l-ar fi prezentat cea mai neînsemnată atenție din partea lui, mai ales că în cabinet erau și câțiva auxiliari sanitari din cadrul deținuților, studenți reeducați, printre care Virgil Lungianu, sinistra figură care avea să conducă reeducarea în penitenciarul Aiud, în anii 1963-1964. Dar odată întâmplându-se să fiu scos să iau apă din curte, unde aceasta se aducea cu o saca enormă trasă de bivoli,

m'am întâlnit nas în nas cu medicul închisorii, pe coridorul dela poarta Celularului principal. Eu eram singur și el singur. Gardianul care îmi descuiase ca să iau apă rămăsese sus, în capul scărilor, de unde nu mă putea observa. Am fost atât de uimit de ceea ce am văzut pe fața fostului meu amic, încât am rămas perplex câteva clipe cu putina în mână. Nu era o surpriză care să se manifeste printr'o destindere de bucurie a mușchilor faciali. Depe fața lui se desprindea o umbră neagră, grea și dușmănoasă, iar ochii se învăpăiaseră de febre interne nebănuite. Niclun cuvânt nu a binevoit să-mi adreseze, dar nici nu a întârziat, căci instantaneu mi-a întors spatele și a ieșit pe o altă ușă decât aceea spre care se îndreptase și care era și ușa mea de ieșire în incinta închisorii.

Am amintit acest lucru ca să se poată vedea cât de mult a operat educația, teama, suspiciunea, neîncrederea și venalitatea asupra a o seamă de oameni sub regimul comunist.

În afară de doctorul Barbosu, au mai fost ridicați și întemnițați, în timp de doi ani, șeful brigăzilor de anchetă mobilă din MAI, Dulgheru, locotenent Avădanei dela penitenciarul Gherla, locotenent Gheorghiu dela penitenciarul Pitești, lt. major Dumitrescu dela penitenciarul Pitești și încă trei sau patru persoane din același Minister de represiune publică.

Este curios că acești oameni cari nu apăruseră în procesul studenților dela Pitești și asupra cărora nu se adunaseră în mod special declarații dela foștii inculpați sau dela aceia dintre deținuți cari fuseseră audiați ca martori, nu au fost totuși judecați decât după doi ani dela data judecării lotului Voinea. Acest lucru întărește convingerea că Ministerul de Interne a căutat câtva timp să afle o cale de a se degaja, fără a implica vreun organ propriu în aceste odioase acțiuni criminale din penitenciare, dar, până la urmă, nu a avut o altă cale decât de a sacrifica și din rândurile lor o infimă parte, care știa prea multe lucruri și care colaborase nemijlocit cu Țurcanu sau Popa Țalu.

De asemenea, anumite tulburări cari se observau printre deținuți, aveau semnificația unei împotriviri mute și de aceea necesitau unele măsuri de intimidare și de preocupare profundă, astfel ca groaza și incertitudinea să nu părăsească deloc pe deținuți. În acest caz, cel mai bun mijloc de a-i neliniști, era de a provoca panica printre oameni, un fenomen social extraordinar de molipsitor. Nimeni nu mai putea de acum înainte să fie sigur

că nu are ceva pe conștiință și să nu fie anchetat pentru cine știe ce cauză, de îndată ce se svonise că din unele penitenciare fuseseră luați unii și duși cine știe unde, iar alții condamnați pentru că luaseră parte la reeducare și chiar condamnați. Nimic nu era clar și toate supozițiile puteau fi acceptate ca valabile, ceeace mărea nervositatea și spaima.

Trebuie să admitem așadar că șubrezenia înscenării procesului anterior impunea o consolidare ulterioară amplă, cu subsoluri conspirative și complicații îndepărtate, care să facă posibilă admiterea unei forțe serioase care a uneltit în taină la compromiterea regimului și șubrezenia moralei clasei proletare, imaculată până la acea dată, și la slăbirea vigilenței de partid.

Lotul Valeriu Negulescu, care a apărut în fața Tribunalului Militar al Regiunii a doua militară București, în luna Decembrie a anului 1957, a fost destinat să servească scopurilor mai sus expuse, pe care le urmărea regimul la acea oră.

Cine erau nefericitele personaje cari aveau să compare în acest proces?

Persoana care avea o oarecare adiacență cu vârfurile interioare și exterioare ale Mișcării Legionare, mișcare care în țară și în penitenciare, se pare că era cea mai omogenă în organizarea unei rezistențe de lungă durată, era avocatul Valeriu Negulescu. Acesta profesase în București avocatura și după ce s'a semnat armistițiul, el a fost acela care, cu fostul ministru legionar V. Noveanu, a asistat la încheierea unei convenții între Teohari Georgescu-Nicolschi pe de o parte, și profesorul Nicolae Petrașcu, pe de altă parte, conform căreia au fost admise unele condițiuni, după care legionarii să beneficieze de anumite măsuri de clemență din partea regimului, iar comuniștii să poată să pășească la realizarea reformelor interne, fără teamă că vor fi sabotăți. De asemenea, Valeriu Negulescu fusese persoana care avusese acea discuție într-o celulă de tranzit în Jilava, cu Nuți Pătrășcanu, Bordeianu și Voinea, tineri cari aveau să joace un rol atât de tragic și plin de inconsecvențe în anii ce vor urma.

Virgil Bordeianu, student la facultatea de Chimie Iași, ispășise un mandat de cinci ani, după ce luase parte la acțiunile de reeducare dela Pitești și dela Canalul Dunărea-Marea Neagră. Fusesse eliberat în anul 1953 și arestat după câteva luni, după ce se căsătorise între timp.



Gheorghe Caziuc, student din părțile de nord ale Moldovei. Și acesta luase parte la reeducare în calitate de șef de comitet și bătauș la Pitești. Se eliberase după 1954, se căsătorise și avea doi copii. Funcționa ca inginer agronom.

Dragoș Hoinic, un tânăr student din Bucovina, fiu de învățători, fusese în timpul războiului în Germania și arestat la 5 Mai 1948, când se reîntorcea dintr-o misiune de peste frontieră. A fost implicat într'un complot studențesc.

Iosif V. Iosif, băiatul unor oameni modești din părțile periferice ale Bucureștilor. În timpul guvernării Mișcării Legionare în România, familia lui primise mai multe ajutoare dela legionari, și în inima lui tânără a mijit timpuriu admirația pentru cei care îi ajutase. Ajungând student după anul 1945, s'a atașat cu entuziasm mișcării de rezistență și a activat în cadrul facultății din care făcea parte. A avut la început o pedeapsă sub zece ani, dar a fost și el implicat în acest lot, pentru că ar fi avut un rol mai de seamă în reeducare.

Constantin Opreșan, absolvent al facultății de filozofie, un om dotat cu multe și temeinice cunoștințe științifice și cu un robust simț artistic. El fusese șef al Frățiilor de Cruce din țară și în închisoare fusese acuzat că făcuse parte din așa numitul grup de comandament.

Ultimul, Aurel Popa, fost student în Drept la București, era fiul preotului din Decea, o mică comună din apropierea Aiudului, Județul Alba. Aurel Popa, în timpul războiului, fusese în Germania, în lagărul dela Rostock și introducându-se în țară, după 1944, activase în gruparea studențească dela București, condusă de Ionel Moldovanu. În închisoare a fost greu torturat și la Pitești a fost folosit și el în echipele de reeducare. Fiind foarte simpatizat de toți acei cu cari ajungea în contact, fiind o fire afectivă, cu o anumită vrajă, Aurel Popa se impusese atenției organelor din penitenciare și nu putea scăpa nestigmatizat.

După anumite confruntări de date, s'a constatat că și la acest lot prezidase tot același magistrat ca și în primul lot, Generalul Petrescu. Asupra celorlalți judecători erau controverse și nu s'au putut identifica.

Acuzațiile principale erau că aceste persoane colaboraseră nemijlocit cu echipele de "reeducatori" din penitenciare, cu șefii comitetelor, sau, prin funcțiunile ierarhice care le dețineau, in-

fluențaseră direct aceste acțiuni cari aveau ca scop să denigreze regimul.

Și în cazul acesta, capetele de acuzație au fost cele cunoscute în primul lot, adică participarea la organizație teroristă, cu săvârșirea de crime, în cadrul penitenciarelor, și, în consecință, crimă de uneltire împotriva Securității Statului, prin acțiunea de subminare a prestigiului guvernului.

Ceeace a constituit caracteristica acestui lot, a fost căutarea exploatării aspectelor subversive. Ideea de bază era că acești oameni în tot ceeace făptuiseră, se conduseseră, după un plan dinainte stabilit. Ei aveau inițiativă personală, dar aceasta se subordona unor directive cari veneau de afară, prin diferite filiere. Și s'a mers până acolo încât s'a susținut că pentru a se putea transmite un ordin dela comandamentul exterior penitenciarului, care rămăsese nedescoperit încă și care putea fi în țară sau peste frontieră, unele persoane fanatice erau implicate în diferite procese politice, ca să poată să se strecoare în închisori și să transmită mesajile.

Mărturisesc, ca unul care am constatat din experiență proprie severitatea regimurilor din penitenciarele din România comunistă că mă îndoiesc că cineva, fie el oricât de fanatic, să se fi gândit să se aventureze într'o asemenea acțiune.

Procesul Valeriu Negulescu a fost un proces dificil. Deaceea a și durat atâta timp; a început în luna Decembrie 1957 și s'a încheiat de abia în luna Mai viitor.

Demultori mărturiile și probele administrative în fața instanței erau așa de contradictorii încât Președintele trebuia să suspende ședința și să amâne debaterile pentru a lua contact cu organele anchetatoare, care tot timpul erau în sală. Am amintit că dintre cei din lotul întâiu nu au fost executați câțiva. Aceștia au rămas și au servit ca principali martori în acest proces. Oricine își poate da seama cât de fidele puteau să fie declarațiile unor oameni cari trăiau de doi ani și ceva sub groaza permanentă că în fiecare clipă puteau să fie executați. Orice s'ar fi cerut acestor oameni, aceștia ar fi fost în stare să întreprindă, nutrind în ei permanenta voință de viațuire.

În acest proces, declarația lui Octavian Voinea a fost aceea care a atârnat mai mult în balanța sentinței, în ce privește cazul personal al lui Valeriu Negulescu. Acesta a susținut că Valeriu

Negulescu ar fi influențat și chiar a sfătuit pe studenți să producă acele tulburări în viața deținuților, în scopul discreditării regimului.

“Declarația lui Voinea, îmi spunea cineva, era de neconceput. Acest om care, până la o anumită dată, s'a păstrat atât de integru și care se expusese de multeori pentru noi în Pitești, acum susținea niște lucruri care îl făceau de nerecunoscut. Nu-mi puteam închipui ca mintea lui, pe care i-o știam atât de limpede, și ca omul acesta care nu putea să spună un neadevăr sub nicio formă, chiar dacă i-ar fi fost în favoarea lui și nu ar fi cauzat altuia nicio supărare, acum să relateze fapte înspăimântătoare. Îi fusesem confident mult timp, înainte de a fi trecut în camera de tortură la Pitești, înainte de a cădea, și îmi istorisise nu odată scena din Jilava, de unde pleca acum singura acuzație și cea mai gravă, dar niciodată nu mi-a spus că Valeriu Negulescu ar fi dat vreo dispoziție în acest sens sau că ar fi consimțit ca studenții să joace pe două partituri. Acum declarația lui era clară, categorică, incisivă. Din ceeace susținea, am desprins disperarea și demența. Se părea că cuvintele lui erau cele pe care numai Țurcanu le putea rosti și cu care ne învățaserăm, încât nu le mai credeam.

“Valeriu Negulescu părea transfigurat. Pe fața lui plutea o umbră și un spasm des îl neliniștea. Desigur, el nu a putut recunoaște nimic din ceeace depășea faptele reale și mă miram cum acest om îndrăznește și acum să se mențină cu atâta dârzenie pe o poziție onestă, simplă, fără izbucniri de revoltă în fața unei asemenea mârșăvii. Din când în când ne cuprindea cu privirea și atunci simțeam că sub ochii lui erau ochii părinților noștri. Mai mulți dintre noi am avut această impresie și atunci, vă întreb, cum ar fi putut părinții noștri să fie dușmanii noștri? El era înțelegător cu noi și, sunt sigur, dacă ar fi avut cea mai mică speranță că asumarea întregii răspunderi pentru faptele noastre ne-ar fi putut salva pe noi, ar fi făcut-o. Dar el vedea mai bine ca noi, acum îmi dau seama, că nu era vorba aici de a se afla, cum se spune, subiectul crimei, ci de a-l mistifica, de a extinde acuzațiile peste o colectivitate, peste câteva generații, peste tot ceea ce constituia o cât de mică amenințare a celui regim care se menține prin întronarea misticii spaimii și care se pretinde că luptă împotriva misticii”.

Direct și dela alții, am aflat că niciunul dintre acești opt in-

culpați nu au recunoscut absolut nimic din ceea ce li se atribuia ca vină. Spre deosebire de primul lot, unde au existat unele recunoașteri, din partea anumitor zeloși și a acelor cari socoteau că pot să-și mențină privilegiile prin ducerea lașității până la urmă, de data aceasta. Tribunalul Militar a întâmpinat o rezistență tenace și declarațiile drepte ale unor oameni cari nu mai erau dispuși să joace teatru cu acești criminali.

Rămân cunoscute, după ce au fost împărtășite, afirmațiile lui Calciu și Bordeianu, doi dintre cei mai răi reeducatori, cari, totuși, de data aceasta, au protestat cu energie și au demască în întregime felul cum au operat ofițerii politici în conducerea acestor acte îngrozitoare în rândurile deținuților.

Unul dintre ei a spus:

“Eram în cabinetul ofițerului politic când a avut loc o convorbire între Pop Alexandru și acesta. Avădanei venise proaspăt dela București și avea instrucțiuni cum să lucreze cu studenții cari erau trimiși aici. Avădanei i-a spus lui Pop Alexandru că are mână liberă să procedeze după cum crede, folosind orice mijloace, cu o singură condiție: să obțină informații cât mai multe și detaliate asupra tuturor celor din închisori și din afară cari mai sunt dușmanii regimului.

“Eu, a spus ofițerul politic, nu voi interveni direct. Mi se vor da numai rapoartele și voi faceți ce vreți. La adică, puteți să și mai omoriți pe câte unul ca să vadă lumea că nu e glumă”.

La aceste declarații, Președintele Petrescu s'a crispat de furie, a răcnit ca un animal rănit și a închis imediat ședința, care s'a amânat pentru câteva zile”.

Iosif V. Iosif, un tânăr delicat, cu fața prelungă și cu o chelie prematură la cei 32 de ani când l-am cunoscut în penitenciarul Aiud, a fost o victimă nenorocită, care a căzut în această plasă prin câteva împrejurări fatale. După 1950, sau poate chiar în decursul aceluși an, a fost transferat dela Pitești spre Gherla. Mi se pare că ar fi avut o înfățișare la București, într'un proces conex cu al lui. Cum se întâmplă, un îndemn sincer, l-a determinat să facă o mică indiscreție către câteva persoane, spunându-le că ei nu știu ce se petrece la Pitești. La stăruința acestora, cu care călătorea pe “duba-tren”, el a enumerat numai câteva din încercările prin care trecea tineretul în acel iad. Abia ajuns la Gherla că a și fost luat la anchetă de ofițerul politic asupra a ceea ce a dis-

cutat pe drum. Se pare că ofițerul era destul de bine informat asupra a tot ce s'a vorbit. Iosif a contestat în primele momente, dar apoi cunoscând toate șiretlicurile pe care le utilizau agenții direcți și indirecti ai Securității, și-a dat seama că este zardanic. A fost crunt maltratat de acel Rec, de care am mai amintit, a fost membru al partidului comunist în ilegalitate, și care săvârșind câteva denunțuri împotriva tovarășilor săi în timpul lui Antonescu, acum servea ca pumn de lovire în aceia lângă care își ispășea pedeapsa trădării.

După două zile, Iosif a fost imbarcat într'un vagon de călători și cu un agent dela Securitate a fost trimis din nou la Pitești. Aici s'a reluat dela început aceleași cale pe care el o mai parcurse, dela bătăile sălbatice până la însemnările pe tablete de săpun, (nu se permitea să se folosească hârtie, chiar în cazurile când se faceau denunțuri) asupra a tot ceea ce a vorbit, cu cine a luat contact, cât anume a desvăluit din secretul reeducării și sub impulsul căror influențe a ajuns să trădeze.

Am întâlnit oameni cari îmi spuneau că decât să mai reia o anchetă dela capăt, mai bine să fie condamnați la pedeapsa maximă, atât este de îngrozitor să istorisești amănunte din viață și să te păstrezi tot timpul în gardă ca să nu comiți cea mai mică contradicție. O singură nepotrivire de date era fatală. Pe mulți i-a costat viața, cu toate că nu era la mijloc nimic altceva decât o deficiență a memoriei. Dar, la Pitești sau la Gherla, urmărirea contradicțiilor și a omisiunilor, intenționate sau accidentale, constituia o preferință cultivată și chiar se lansase o vorbă, în acest sens: a sta la pândă. Intr'adevăr, omul penitenciarului din țările comuniste are caracterul unei fiare, care nu urmărește decât sau să se repeadă asupra altei victime cu toată furia sau să scape, la cea mai mică șansă care i s'ar ivi. De aceea, privirile deținuților, din care am întâlnit mii și mii, sunt în majoritatea cazurilor crude, tăioase, de linx.

Aceasta a fost impresia ce-am avut-o și despre Iosif, dar la el acest regres uman a avut o asemenea accentuare încât niciodată nu m'am putut apropia de el, cu toată simpatia pe care lăsam să se înțeleagă că o are din partea mea.

Iosif a fost doborât după ce a trecut a doua oară prin suplicii și, bănuiesc, o ură aprinsă i s'a născut în suflet împotriva semenilor, dându-și seama că nu mai era locul să te încrezi în nimeni din

închisoare. Curând a devenit cel mai sadic dintre bătauși și, fără niciun scrupul, era în stare să lovească pe oricine, chiar dacă cu o clipă înainte făcuseră parte din aceeași tabără. Copilul cu ochi albaștri și cu o mamă evlavioasă, care îl crescuse într'o morală pură, cu sublime naivități, se transformase într'o brută. Pentru aceste fapte era acum chemat să răspundă în fața Tribunalului, dar nimeni nu l-ar fi ascultat, dacă ar fi încercat și el să-și depeze faptele și încercările cari l-au dus acolo unde a ajuns.

Iosif V. Iosif a fost aproape tot timpul absent la proces, cu gândurile aiurea, dar din când în când mai agita, schița câte o negație și iar cădea în apatie.

Dragoș Hoinic este una dintre cele mai firave figuri pe care le-am văzut prin pușcării. În anul 1964, când l-am întâlnit la acea "redută" a rezistenței și a morții, care era "Zarca" la Aiud, printre cei care își cărau cadavrul pe picioare (printre care mă număram și eu), în cea mai gravă degradare biologică, erau poetul Ogrin și apoi Dragoș Hoinic. Cu niște lentile așezate pe șeaua nasului, care era numai os, în loc de toarte, legate cu sfori, Dragoș Hoinic părea o umbră în mantaua murdară și lungă până în pământ, când se strecura printre ceilalți nenorociți, într'o sală largă, care fusese pe timpuri biserică ortodoxă, devenită acum sală de reeducare sau clubul cel mare (camera 353). După ce ne-am eliberat, sala a fost transformată în muzeu al închisorii.

Invinuirile cari se aduceau lui Dragoș Hoinic erau că el ar fi fost ștafeta între grupul de rezistență din țară și comandamentul din străinătate, în mod concret, cu Horia Sima, care își avea reședința la Linz. Am amintit în alt loc că Dragoș Hoinic a fost printre cei arestați. El nu a reușit să mai aducă confirmarea din partea comandamentului, pe care o ceruse Petrașcu, la îndemnul lui Eugen Teodorescu, de a organiza o rețea interioară de culegere de informații. De altfel, despre Dragoș Hoinic nu-mi aduc aminte să fi făcut vre-o declarație în penitenciarul Aiud în acest sens, așa cum i se ceruse de comandantul închisorii, colonelul Gheorghe Crăciun. Acesta nu înceta să comunice în toate cluburile că Dragoș Hoinic a mărturisit că activitatea subversivă din țară care, se inițiasă după 1947, avea la bază subvenții americane, lucrând în scopuri de spionaj.

Capătul de acuzație contra lui Aurel Popa pleca dela afirmația lui Țurcanu că acesta l-ar fi învățat să bată după o anumi-

tă manieră pe care o deprinsese în lagărul dela Rostock. Dela acea afirmație, până la a-l face pe Popa să declare că într'adevăr el a fost instruit în mod special pentru acest scop, numai bietul om știe ce a îndurat. Un bărbat de 45 de ani, la data când îl cunoscusem la aceeași secție din Aiud, omul acesta părea un copil încă nematurizat. O față deschisă, rotundă, puțin mongoloidă, cu nasul socratic, mai mult scund, avea în el ceva din ceea ce aș numi lumina suferinței sublime. Nu cred că acest om ar fi putut să facă o crimă. El ieșise înaintea mea din Zarca și era în fabrică, la data când m'a scos pe mine, la 13 Aprilie 1964. Era vădit că ne scotea să ne deprindem cu mișcarea și să ne dea o mâncare ceva mai consistentă, altfel, s'ar fi putut ca să nu ne putem urca nici în tren, cât eram de sfârșiți. Îmi aduc aminte cu vădită tulburare cum printre cei cari m'au întâmpinat în fabrică cu o bucată de pâine sau o bucățică de zahăr, de care nu mai avusesem parte de aproape cinci ani, a fost și Aurel Popa, pe care nu îl cunoșteam personal, decât din vedere. S'a apropiat de mine cu o oarecare jenă, de teamă să nu aibă surpriza unui refuz, și m'a rugat să primesc o felioară de slănină pe care și el o primise la rândul lui. Desigur, nu aveam nimic comun cu acest om decât suferința. Dar mai era ceva; starea mea fizică era de tot jalnică. Un sentiment nobil, de compasiune și solidaritate cu toți acei care fuseseră până aici destinați morții, îl apropiase de mine. L-am privit în ochi și el a tresărit. A avut o ezitare. Nu i-am vorbit decât când eram aproape să ne eliberăm.

Nu cred că acest om să fi putut săvârși vreo faptă infamantă.

Pe Constantin Opreșan nu l-am cunoscut. Mi s'a vorbit mult de el. Se pare că fusese un tânăr extrem de dotat și cu o pregătire academică bogată. El fusese șef al organizației de tineret legionar, pe timpuri. În închisoare, fiind socotit o personalitate, atât prin prestigiul lui științific la care se ridicase cât și prin comportamentul excepțional, putea fi ușor bănuț că exercita o oarecare influență în mijlocul oamenilor între cari trăia. I s'a atribuit și lui aceeași acuzație ca tuturor din lotul acesta, că ar fi fost și el în comandamentul subversiv. După unele poezii ale lui pe care le-am citit, după ce am ajuns în fabrică, și unde ne era accesibil câte un creion, și s'a putut scrie, am reținut din cuprinsul lor caracterul lor adânc confesional, cu îndepărtate accente autoimputative, ceva ce îmi amintea plângerile profetului Irimia deasupra zi-

durilor Ierusalimului. Mi s'a spus că Constantin Oprea era foarte grav suferind cu pieptul, din care cauză apoi a și decedat, și că la instruirea procesului a avut momente în care s'a clătinat și nu a putut păstra consecvența atitudinii până la sfârșit. La aceasta se mai adăuga că la Pitești unde fusese și el dus, a fost torturat până la ultima limită, ca să accepte în cele din urmă să țină conferințe prin celule, prin care să combată pe temeuri filozofice, adevăruri religioase și politice. Desigur, autoritatea lui în materie a avut un efect dezastruos asupra acelor care îl auzeau. De aici, dela această acțiune care i se impusese prin silnicie, până a-l fi transformat în "șef", fiindcă numai șef putea să fie dacă avusese privilegiul de a fi fost admis de Țurcanu să iasă dintr'o celulă și să intre în alta, nu era decât o conjuncție de logică elementară, după dialectica marxistă. Așa dupăcum a fost folosit Constantin Oprea pentru a face educație prin filozofie, Aurel Popa a fost folosit să vorbească despre crimele săvârșite de legionari la Rostock, unde fusese și el în timpul războiului. Un alt fost student, de loc din Târgoviște, Puiu Chivulescu, care a fost în tot timpul războiului prizonier în Rusia Sovietică, a fost pus să vorbească despre realizările din acea țară, pe care el o văzuse numai printre sârmele ghimpate. Odată a avut nefericita inspirație de a spune unui așa socotit de el prieten că tot ceea ce vorbește este minciună, deoarece el a văzut civili din Rusia cum veneau pe lângă lagăr și le cereau acestor nenorociți câte o bucată de pâine sau o haină veche să se îmbrace, fiind aproape desbrăcați. Și le-a mai spus și altora că unde lucrau, la tăieri de păduri, oamenii din satele colhoznice veneau ca un cârd de păsări seara ca să culeagă așchiile care săreau dela tăierea arborilor și că Statul nu le acorda nici cel puțin dreptul de a se încălzi dintr'un butuc pe care să-l poată tăia din pădurile acelea întinse.

A fost destul să spună acestea pentruca Țurcanu și consilierii săi să ia hotărîrea că acest caz e extrem de grav și trebuie pedepsit în mod corespunzător. Două zile și două nopți a fost bătut fără încetare, iar după aceea o săptămâna a fost pus să stea legat ca un câine de căpătâiul unui pat și să latre încetinu. (Vezi. Doamne, ca să dovedească că ceea ce spusese înainte nu era mai mult decât acest hămăit de câine și că nu era acela adevărul). După aceste două mici corecțiuni: nu mai avea niciun dinte în gură (eu așa l-am întâlnit în anul 1964, complet știrb) și cu



învățătura că în U.R.S.S. se trăiește ca în paradis, că la ora zece fiecare colhoznic, dacă dorește, putea să mănânce pâine și unt și să bea o ceașcă de lapte nesmântănit. Că oamenii sunt bine îmbracați, nu sunt crize de alimente și că nu a auzit să existe șomeri ca în țările capitaliste.

Acestea sunt numai câteva dintre metodele pe care le întrebunțau agenții Securității pentru a schilodi mințile și sufletele oamenilor.

Procesul a fost încheiat în luna Mai, dar sentința, și de data aceasta, ca la lotul precedent, a întârziat să se dea, contrar procedurii penale. Și trebuie să se știe că comunicarea sentinței în termenul prevăzut este o prescripție de ordine publică, de neîndeplinirea căreia magistratul răspunde direct.

Dupăce s'a făcut un început de grevă, în fruntea căreia era pașnicul și supusul Iosif, după câteva zeci de zile s'a dat sentința prin care se hotărîseră următoarele pedepse:

Valeriu Negulescu și Virgil Bordeianu, la moarte, Dragoș Hoinic și Aurel Popa la câte 25 de ani muncă silnică. Constantin Oprișan la 20 ani muncă silnică. Gheorghe Calciu și Gheorghe Caziuc la câte 15 ani muncă silnică. Iosif la 10 ani temniță grea.

Recursurile au fost respinse pentru toți, hotărârile rămânând definitive. Cererile de grațiere ale lui Valeriu Negulescu și Virgil Bordeianu au fost deasemenea respinse, dar li s'a admis cererea de comutare a pedepselor dela moarte la muncă silnică pe viață.

Acesta a fost rezultatul unui proces care venea să încununeze capetele unor așa numiți magistrați cu flora murdară a altor mârșăvii, prin care s'au dovedit a fi însăși asasinii justiției elementare care subsistă în cea mai primitivă ființă.



Sacrificând întotdeauna individul pentru rațiunea păstrării infailibilității partidului, și în cazul fărădelegilor din închisori s'a aplicat același principiu. Nu este vorba de acei câțiva bieți deținuți de care am vorbit până aici, cari, din punct de vedere juridic, nu au dispus niciodată de libertatea voinței și a acțiunilor lor. ci de alte persoane, chiar din cadrul aceluiași sistem de teroare organizată.

Dupăce procesul principal al Piteștenilor nu reușise să satisfacă toate așteptările regizorilor, în acțiunea de desvinovățire a partidului, era indispensabil să se completeze cu altele, de altă natură decât acelea care se răzimau numai pe umerii acelor nenorocite victime. Oricâte încercări s'au întreprins pentru a atribui vina crimelor din închisoare exclusiv studenților deținuți, rămânea un semn de întrebare îngrijorător, căruia nu i se putea da o justificare cât de cât de plauzibilă, dacă nu se avea în vedere și o implicație a organelor administrative ale penitenciarelor. Această întrebare se năștea din împrejurările pe cari le-am amintit mai înainte și anume libertatea de care se bucurau membri comitetelor de reeducare de a se mișca în interiorul închisorilor și de a da sugestii ofițerilor politici ai închisorilor, cum să repartizeze oamenii în celule, pentru a-și împlini serviciile lor criminale.

Aceste observațiuni erau de natură să dea de gândit și celui mai naiv dintre cei cari auziseră ce se petrecuse la Pitești sau Gherla și deaceea trebuia în mod imperios să se spună un cuvânt și din partea autorităților despre acest lucru. Este bine să se re-

țină că comuniștii au îndrăzneala să abordeze cele mai spinoase probleme, chiar dacă, la început, acestea par dificile și desavantajoase sistemului, dar fac acest act știind în prealabil că vor întâmpina rezistențe și situații critice. Cum însă nu se întâmplă să nu se găsească deficiențe în comportamentul acelor persoane cari au lucrat direct în sarcinile pe care le-au avut, abătându-se dela linia partidului, nu le este greu să descopere abaterile subalternilor și să spele conducerea de orice pată.

Dupăcum am mai amintit, au fost cunoscute de către deținuți câteva ridicări suspecte a unor gardieni, ofițeri și a altor persoane administrative. Am amintit, de pildă, cazul medicului Ioan Barbosu, dela penitenciarul Gherla. Alții, din alte închisori, au observat și ei dispariția directorului închisorii sau a unor gardieni. Inșă nimeni, pânăce au trecut mulți ani, nu au aflat pentru ce anume se făcuseră aceste ridicări. Se putea bănuî că nu era vorba decât de transferarea acestora în altă parte, așa cum se obișnuiește să fie schimbat orice funcționar în Statele comuniste, urmând o învățătură de-a lui Lenin, după care rămânerea prea multă vreme a cuiva într'un loc înseamnă va face putregaiu. În limbajul comunist, aceasta se traduce că respectivul își va crea prieteni, va avea o influență și o popularitate locală și, în consecință, va fi periculos pentru Stat, deoarece se sdruncină celălalt principiu sacru: al neîncrederii reciproce.

Dupăce a mai trecut câtva timp, unii dintre deținuții politici au avut prilejul să stea împreună cu foștii satrapi din M.A.I. în închisoarea dela Ocnele Mari; ei au adus vestea care confirma svonul că aceștia, într'adevăr, au fost arestați și condamnați. Mai mult: unele persoane cari se aflau în libertate și depuseseră ca martori în procesul cadrelor M.A.I. au fost și ele arestate după anul 1958 și, în închisoare, au vorbit pe larg despre acest proces. Trebuie să remarcăm că în libertate martorii nu au îndrăznit să vorbească nimic despre această chestiune, atât erau de timorați și de bănuitori.

Având ocazia să mă întâlnesc cu o parte dintre foștii martori și cu unii dintre acei deținuți cari stătuseră împreună cu grupul M.A.I. la Ocnele Mari, am reușit să aflu cari erau învinuirile ce li se aduceau acestora și, în general, cum a decurs acel proces.

Șeful lotului fusese generalul Dulgheru. Acesta deținuse funcțiunea de șef al brigăzilor mobile de anchetă din M.A.I., având

sediul la centru, adică în clădirea Ministerului de Interne. În această calitate, el avusese sarcina directă să se ocupe cu penitenciarele și, în mod cu totul special, cu continuarea anchetelor în interiorul penitenciarelor și a lagărelor. Pentru aceasta, i s'a dat mână liberă de către o persoană din Comitetul Central.

Dupăcum se știe, Comitetul Central are munca repartizată pe probleme. În linii mari, Comitetul Central al partidului comunist are aceeași distribuție de funcțiuni ca și guvernul. Dar el nu lucrează printr'o rețea de angajați administrativi, ci prin dublurile politice, adevăratele forțe conducătoare. Întru totul guvernul este subordonat acestor organe politice și nu se ia nici o hotărîre, fără consimțămîntul acestor responsabili.

Dulgheru fusese acuzat că a permis să se constituie grupări organizate în penitenciare, despre care nu numai că avea cunoștință, dar le-a și acordat facilități de acțiune. Aceste grupări, în baza autorizației sale, au desvoltat o activitate politică împotriva regimului, lucru pe care el era obligat să-l cunoască și să-l fi oprit din timp. Pentru toate acestea, el a avut la dispoziție organele subalterne, pe care nu le-a supravegheat și cari se făceau vinovate de complicitate.

Dupăcum era întocmit actul de acuzare, rezulta că tot ceea ce se săvârșise în penitenciare împotriva ființei umane, se considera crimă. Dar, dacă făptașii și săvârșitorii direcți fuseseră deținuți, indivizi subversivi și indoctrinați în crimă, cum li se spunea, organele M.A.I. aveau și ele o vină, și anume aceea că nu au fost destul de vigilenți și nu au curmat acele acte de agresiune și violență între deținuți.

Această vină era aceeași pentru toți cei șapte sau opt ofițeri cari au compărut în fața Tribunalului Militar al Regiunii București spre a fi judecați. Am putea doar să facem o excepție cu medicul Ioan Barbosu. La acesta era o mică variație în acuzația ce i se aducea. Anume, el era responsabil de complicitate cu anumite elemente dubioase din închisoare, cu care colaborase în serviciul sanitar. Astfel, se spunea că Barbosu sprijinise pe foștii membri ai organizației legionare, cu care avea legături strânse încă de când era student.

Unul dintre martori mi-a povestit cu fidelitate depoziția pe care o făcuse în acest proces, fiind liber.

“Am fost surprins când am primit citația dela Tribunalul Mi-

litar din București ca să mă prezint ca martor. Fusesem îndepărtat din învățământul superior, de mai multă vreme, și lucram pe cont propriu. Aveam o clientelă bună și, nu mă pot plânge, câștigam bine. Desigur, lipsa mea dela cabinet îmi provoca multe neajunsuri, întrucât nu mai aveam pe altcineva care să mă înlocuiască pentru zilele când eram obligat să absentez, fiind plecat la proces. Deaceea am avut ezitări și neștiind cât de puternică era teroarea, aproape că mă hotărîsem să nu merg. Dar cu două seri mai înainte de ziua procesului, m'am trezit cu un personajiu sinistru că intră la mine în cabinet. M'a întrebat fără nicio introducere de ziua când sunt pregătit să plec. Îți inchipui, dupăce mi-am dat seama cu cine am deaface, i-am spus că a doua seară voi pleca. El s'a arătat mulțumit, mi-a întins prietenește mâna și, în timp ce-l conduceam spre ieșire, mi-a spus:

—E bine că ești înțelept. Altfel, aveam la mine în buzunar mandatul de arestare, și ai fi plecat însoțit de gardian.

“Am rămas uluit și această stare de prostație m'a stăpânit chiar și dupăce m'am reîntors dela București.

“Pe culuarul Tribunalului Militar dela București am mai întâlnit câteva figuri cunoscute, mai mult din vedere. Printre acestea era și tatăl doctorului Barbosu, pe care îl cunoști. Atmosfera, obișnuită, pe care o întâmpini intotdeauna în sala pașilor pierduți, de agitație mută, neliniște și suspiciune. Mi-am încrucișat privirile cu pretorul, adică cu tatăl lui Barbosu. Am simțit că mă recunoaște, dintr'o insistență ușor de prins în ochii cuiva, în asemenea împrejurări, dar imediat acesta și-a trecut privirea alături și m'a evitat. Bine înțeles că nu m'am mai apropiat de el și l-am evitat tot timpul. Știam că fiul lui este în boxă și luând informații și dela alții, cunoșteam că oricine intra în tribunal la asemenea procese, este urmărit și se căuta, mai ales, să se intercepteze relațiile existente dintre aceștia.

“Au fost audiați mulți martori, dintre cari mi se părea că erau mulți militari. Erau îmbrăcați civil, dar le bănuiam rigiditatea și privirile sumbre ale acelora cu capele albastre.

“Târziu de tot, mi-a venit și mie rândul. Am crezut că sunt invitat în sală pentru a depune. Cum ți-am spus, nici nu știam pentru cine sunt chemat anume ca martor. Dar, spre surprinderea mea, președintele, dupăce am fost identificat de grefier, m'a anunțat că regretă, dar că va mai trebui să aștept până a doua zi.

deoarece ședința se închide pe ziua de azi. Generalul care îmi vorbea părea istovit și avea ochii umflați în orbite, la fel ca basedovienii. Mă simțeam puțin perplex în fața acestui juriu de galonați și în prima clipă mai că mă pierdusem. Dar m'am regăsit curând și am cerut președintelui să se revină în cazul meu, deoarece pe a doua zi aveam o operație care nu mai putea întârzia, depunând și dovada. Am cerut ca să fiu ascultat azi pentru ceeace eram chemat. Cererea mea a fost admisă.

"S'a produs o oarecare foială în sală, care avea, după mine, semnificația unei nervosități generale și, probabil, a unei oboseli.

"Am fost întrebat dacă îl cunosc pe doctorul Barbosu și de când. Am răspuns că îl cunosc depe timpul când era student și că a lucrat extern în clinica mea.

"Am constatat, dela a doua întrebare, care se răsfrângea și spre banca avocaților, că eram chemat să depun ca martor în apărarea doctorului Barbosu.

"Întrebările care mi s'au pus erau atât de curioase încât, de câteva ori, aveam senzația că eu eram cel acuzat. Așa de exemplu, după ce i s'a dat cuvântul lui Barbosu, pentru a mă întreba asupra unor împrejurări, mi-a cerut să spun dacă este adevărat că într'o anumită ocazie m'a informat că era un grup de câteva persoane care trebuia să intre la o examinare și că el a intervenit pe lângă mine ca să-i primesc peste rând.

"Am răspuns că nu-mi aduc aminte.

"Președintele a dictat grefierului răspunsul meu.

—Dar, a luat cuvântul Barbosu, nu-și aduce aminte martorul că cu acea ocazie eu i-am numit pe cutare și cutare și i-am spus că sunt oameni de-ai noștri?

"Am rămas năucit la această insinuire. Acum de abia îmi dădeam seama de gravitatea cazului. Era că mi se întinsese o cursă și depindea acum numai de mine dacă o puteam evita.

"Am negat categoric până la capăt, cutoatecă aveam impresia că președintele era nemulțumit de atitudinea mea negativă. Când am fost întrebat, printre altele, dacă am cunoștință de relațiile lui Barbosu cu anumite elemente suspecte cari au lucrat în subversivitate începând dela 1945, am răspuns din nou, tot atât de categoric, că nu aveam nicio astfel de cunoștință, deoarece eu nu aveam de unde să știu de raporturile pe cari le aveau studenții între ei, mediul și societatea mea fiind altele.

“Când am ieșit pe sală, par'că eram în transă. Eram atât de răscolit sufletește și de agitat încât, îmi inchipuii, că dacă m'ar fi declarat arestat, nu aș fi avut curajul să schițez nici cel puțin un gest de protest. M'am reîntors și am stat încă doi ani și ceva liber, dar nu complet, ci sub supravegherea de fier a organelor Securității și acum, iată-mă, aici”.

Și din alte mărturisiri am desprins aceeași trăsătură, a felului cum a fost clădit întreg acel proces al cadrelor din M.A.I. Așa cum, de exemplu, s'a întâmplat și cu fostul comandat al închisorii Pitești, locotenent major Dumitrescu. Martor acuzator împotriva acestuia a fost adus un fost deținut dela Pitești, care a declarat că Dumitrescu a fost în aceeași organizație politică cu el și, mai mult, că i-a fost subordonat în același cuib. Era evident că lucrurile nu erau exacte, dar procesul trebuia să scoată în evidență că dacă ceeace se întâmplase în penitenciare a fost posibil, acesta se petrecuse numai pentrucă se strecuraseră elemente dubioase în cadrul aparatului de Stat. Aceste elemente au premediat îndelung cum să lucreze la sabotarea regimului și, în diferite forme, folosind tactice ingenioase, au reușit să își atingă scopurile.

Nu avem lista nominală a întregului grup M.A.I., dar aceștia sunt, unii după nume, iar alții după funcțiuni, cu o aproximație aproape exactă, cam aceștia:

Generalul Dulgheru, șeful brigăzilor mobile de anchete din M.A.I.

Lt. major Ioan Dumitrescu, comandantul Penitenciarului Pitești.

Lt. Avădanei, ofițerul politic al Penitenciarului Gherla.

Ofițerul politic al Penitenciarului Pitești, al cărui nume nu îl mai rețin.

Dr. Ioan Barbosu, medicul Penitenciarului Gherla.

Trei gardieni pe care nu am reușit să-i identificăm decât numai cu abreviative sau nume neprecise: Cucu, Ciobanu și Niki.

În afară de aceștia, se pare că au mai fost doi sau trei ofițeri, dela centru sau dela penitenciare, cari nu erau prea bine cunoscuți de martori și despre cari nici ceice au fost împreună cu ei în penitenciar nu au putut da relații precise.

Intrucât martorii nu au asistat la proces decât în răstimpul cât au depus, după aceea fiind evacuați din sala de ședințe, iar, de altă parte, întrucât chiar dupăce au fost condamnați, foștii



agenți al M.A.I.-ului nu au făcut niciodată relatări amănunțite asupra felului cum a decurs procesul, nici noi nu vom putea reface decât parțial câteva aspecte ale acestui proces, cunoscute dela oameni cari fie că se aflau în sală în unele momente fie că le-au aflat nemijlocit dela cei condamnați.

Astfel, nu este lipsit de semnificație de a aminti aici conflictul de ierarhie politică și de responsabilitate administrativă, așa cum înțelege partidul comunist să le interpreteze.

La învinuirile care i s'au adus lui Dulgheru, asupra felului cum a înțeles să continue anchetele în penitenciare, acesta a invocat în apărare pe un oarecare Costăș, din Comitetul Central al partidului. Acest important personaj, spunea Dulgheru, a plănuț cu el toate aceste măsuri criminale pe care le-a pus în practică prin subordonați. Mai mult, acel Costăș i-a dat sugestii cari au fost folosite pe deplin și dela care nu s'a abătut. Dulgheru a mai spus că el nici nu ar fi putut concepe folosirea deținuților pentru continuarea anchetelor în penitenciare, pentru că acest fel de lucru îi era complet necunoscut, dar că personajul din umbră l-a instruit și că i-a dat și literatura necesară și l-a pus în contact cu unele persoane de specialitate. (Se bănuiește că au fost consultați consilieri sovietici). Dulgheru nu a mai numit pe nimeni în afară de Costăș.

Acceptând această apărare, Tribunalul, la cerere, a admis audierea martorului propus și s'a decis emiterea citației pentru un termen viitor.

La termenul fixat, martorul propus nu s'a prezentat din motive de boală.

Ceeace este extrem de interesant, nimeni nu cunoaște cine ar fi acest personaj, pentru că noi aveam posibilitatea, afară din închisoare, să consultăm listele membrilor din Comitetul Central al Partidului, din broșurile cari circulau, dar un asemenea nume nu exista. Este mai mult ca sigur că acest nume era unul conspirativ și deaceea regizorul principal nici nu a apărut în proces, rămânând ca să plătească toate fărădelegile și crimele, criminalii cari se aflau în boxă.

La rândul său, nici Dulgheru nu a fost cruțat de surprize.

Am amintit, în câteva locuri, de ofițerul politic Avădanei, dela Gherla. Acesta era un om de o cruzime sălbatică, brutal și lipsit de cel mai palid reflex uman. Fost învățător pe undeva prin

Moldova, de unde, de altfel, era și originar, fără cultură completă și lipsit de personalitate, așa cum numai un comunist fanatic poate fi, acesta a fost o unealtă oarbă în mâinile superiorilor lui și niciodată nu s'a gândit că aceștia ar putea să greșească prin dispozițiile lor sau că odată vor putea ei înșiși să fie trași la răspundere pentru toate abuzurile săvârșite.

Nu trebuie să trecem cu vederea acest deformism mental și moral în care au alunecat aproape toți angajații din România comunistă, deoarece dreptul de a pune în discuție un ordin sau cea mai neînsemnată dispoziție, în cadrul politic sau al vieții administrative, este ceva de neimaginat. Conștiința de desechilibrul moral în care au împins oamenii, prin această psihologie morbidă care au creat-o, comuniștii nu au uitat să pună ceva în loc și au găsit o formulă miraculoasă: responsabilitatea declarată. Adică, chiar ceeace nu are omul, aceea i se spune că posedă și o exercită. În țările comuniste, ca un afront grosolan la adresa demnității umane, nu vei întâlni cel mai mic serviciu sau domeniu de activitate socială sau economică unde să nu ai responsabili. Atribuindu-i acest calificativ, care cuprinde în el ideea unei inițiative proprii, i se imprimă cetățeanului o anumită condiție, care îl face să se amăgească cu ideea că și el participă direct la opera de guvernare și administrare a avutului obștesc, pe când, în fond, el nu are nici cea mai elementară latitudine de a muta un tablou de pe un perete pe altul, fără o aprobare oarecare. Și când ajunge să se constate că lucrurile nu merg strună, cum se întâmplă în agricultură și în industrie, partidul știe foarte bine să folosească calificativul pe care l-a acordat, în baza principiului democrației populare, și bietul om, care niciodată nu a știut ce este responsabilitatea în sensul ei adânc, acum de abia i se va arăta că nu și-a pus puțin și inteligența proprie la contribuție și că s'a înșelat în tot timpul cât a trăit cu credința că în responsabilitatea lui erau solidari și aceia cu care credea că merge pe același drum, pentru construirea socialismului, și dela care primea ordine.

Cazul ofițerului politic Avădanei ni se pare elocvent. Trezindu-se deodată singur, fără niciun sprijin și fără niciun ordin, cu pericolul în față, patronul crimelor dela Gherla a dat dovadă de cea mai josnică lașitate, caracteristică, de altfel, oricărui tiran.

Avădanei a declarat cum a fost el ales de Dulgheru ca să fie trimis la Gherla și cum a fost instruit, în mod special.

—“Mi s'a spus, a declarat acesta, că eu nu am altă misiune la Gherla decât a primi rapoarte din partea lui Pop Alexandru și de a veghea ca acesta să poată să acționeze după instrucțiunile care le primise anterior. Eu aveam sarcina în continuare să-i mai trimit și altele când le primeam dela Dulgheru. Eu nu am făcut nimic din proprie inițiativă. Ceeace făcea Pop, eu nu puteam să influențez. El lucra conform “instructajului” pe care-l primise. Misiunea mea era de a primi rapoartele, dupăcum am spus, și de a le transmite la centru. Tovarășul Dulgheru are toată răspunderea”.

Dulgheru, care cu câteva ședințe mai înainte, era disperat că nu reușise să aibă mărturia salvatoare din partea persoanei din Comitetul Central, de data aceasta nu a făcut decât să urmeze aceeași cale pe care o învățase. Nu a recunoscut nimic. A recunoscut doar că el i-a cerut să transmită rapoartele lui Pop la centru, dar nu recunoștea că i-a interzis să citească ceea ce se comunica.

Președintele, se spune, că a intervenit tăios și i-a făcut lui Avădanei observații severe:

—“Dumneata nu știai că acolo, sub ochii dumitale, se omoară oameni și se schingiuesc între ei, și de ce nu ai intervenit? Se poate să se întâmple una ca aceasta sub regimul nostru?”.

Se vede că Avădanei a fost atât de impresionat de acest nou fel de a vedea problema încât a rămas ca mut, nemai îndrăznind să susțină adevărul că chiar acesta era și obiectivul care se urmărea și despre care Dulgheru îi vorbise direct. Mai târziu, când erau condamnați și nu se mai puneau problema respectului ierarhiei, Avădanei și-a dat frâu liber tuturor acuzațiilor, ceea ce l-a infuriat peste măsură pe Dulgheru. Avădanei a suferit curând o depresie psihică și a căzut într'un fel de melancolie mută. Unii deținuți l-au întâlnit în peregrinările lui prin închisori, dar de cele mai multe ori el își spunea un nume fictiv, chiar când era recunoscut. Trăia sub obsesia că va fi și el ucis în închisoare.

Nu este fără interes de a relata încă o scenă din închisoarea Ocnele Mari, pe care mi-a povestit-o un deținut care a fost de față.

La câteva luni dupăce fuseseră condamnați, s'a iscat un incident între Dulgheru și doctorul Barbosu. Primul, cinic și dis-

prețuitor, lua lucrurile cum se prezentau și recunoștea, se pare, că avea vină față de partid. Ceeace am observat în închisoare referitor la membri de partid condamnați (ce este drept, nu prea mulți), mi se pare foarte ciudat. Cutoatecă își pierduseră calitatea de membru și toate marile privilegii ce le deținuseră afară, după ce partidul se arătase ingrat cu ei, acești oameni, zic, erau stăpâniți și aici de teamă și nu ar fi îndrăznit să aducă cea mai infimă critică partidului sau odioșilor șefi pe care îi avea. O prudență continuă, evaziuni în discuție, o umbră menținută cu grijă, mi se păreau că sunt caracteristicile cele mai de seamă ale comunistului arestat. Și încă una: toți erau informatori. Nu puteau concepe că dacă erau la închisoare, să nu continue să servească partidul. Probabil că partidul avea să-i ierte odată și până atunci trebuia să rămână tovarăși buni. Această poziție o mai aveau unele secte religioase cari sacrificau în închisoare pe alții cari nu erau de credința lor, bazându-se pe un raționament specific: toți câți nu sunt cu noi, sunt de-ai lui Mamona și nu e nici un păcat să le faci rău, deoarece ei sunt aceia care se închină răului.

Doctorul Barbosu, ca oricare intelectual, cutoatecă fusese și el membru de partid, uneori mai avea câte o erupție nervoasă, când nu mai putea îndura mizeriile închisorii, pe care nu a încercat să le pătrundă cât era medic la Gherla. Deaceea, în conflictul care s'a născut, i-a imputat, printre altele, lui Dulgheru, că datorită lui sunt ei acum în închisoare și că el nu a avut nimic de câștigat depe urma acestor acțiuni. La acestea, Dulgheru s'a ridicat marțial depe priciul lui, s'a postat în fața medicului și i-a zis:

—Dar ce-ai de spus despre premiile lunare pe care ți le trimiteam în plic, băiete? Nu erau aceștia banii crimelor pe care tu le sprijineai și le acopereai prin neîngrijirea celor bolnavi, cari erau vizați de noi, sau a certificatelor de moarte naturală pe care le făceai, când mureau sub torturi? Noi toate le știm, cuconașule!”.

Barbosu nu a mai avut ce spune decât să-i întoarcă spatele și să adopte și el, pentru câțva timp, mutismul lui Avădanei.

Spiritul de răzmerița reciprocă și de învinuiri a ținut tot timpul cât aceștia au fost în aceeași celulă. Cei mai agresivi însă erau gardienii cari, într'un anumit fel, lucraseră mai direct cu echipele de bătăuși.

Nu s'a aplicat acestora pedepse proporționale cu responsabilita-

tea pe care o aveau în legătură cu odioasele acțiuni la care fuseseră complici. Aceasta, dintr'o cauză ușor de înțeles, după ce am revelat unele aspecte ale învinuirilor cari li se aduceau. Nu puteau să fie făcuți vinovați de săvârșire de crime, nici ca autori direcți nici ca autori morali. Aceasta ar fi tras asupra partidului anumite pete, iar partidul, după cum se știe, e neprihănit. Pedepsele care li s'au aplicat au fost sub douăzeci de ani. Dulgheru a luat pedeapsa cea mai mare și, se pare, Dumitrescu. Doctorul Barbosu și gardienii au luat câte cinci ani. Pedepsele li s'au dat pentru călcarea unor dispozițiuni reglementare, pentru infracțiuni de serviciu comise, prin lipsa de vigilență și, la unii, complicitate cu dușmanii clasei muncitoare.

Mărturisim că toate aceste caractere penale pe care le-am amintit mai sus nu sunt total verificate, deoarece nimeni dintre cei cari au fost condamnați nu au divulgat temeiurile reale juridice în baza cărora s'a dat sentința. Dar eşafodajul faptelor sunt acelea pe care le-am enumerat fără nicio îndoială. Se prea poate ca la mijloc să mai subsiste și unele incriminări legate de secretul unor funcțiuni pe care noi nu avem de unde le cunoaște.

Procesul lotului M. A. I. nu a ridicat tot vălul nelegiuirilor dela Pitești și Gherla și nici nu a pus capăt nedumeririlor și misterele cari au stat în umbra acestor acțiuni bestiale.

Dimpotrivă, resortul ascuns al tuturor acelor influențe sinistre cari au dus la atâtea suferințe și pierderi ireparabile, a ajuns doar să poată fi identificat cu acea minte diabolică care este undeva în Comitetul Central al Partidului. Deaceea, până ce această minte mai există, crima trăește latentă și tensiunea internă a țării, peste care s'au abătut stihile pierzării, nu va fi domolită.



Nimeni dintre acei cari au trecut prin Jilava, după anul 1959, nu va putea explica ce anume era în acea rezervație dela dreapta fortului, imediat după intrarea principală. Servind mai mult ca o magazie, în completă obscuritate, din toamna anului 1959 se vedeau aici gardieni de pază, la o ușă care era proaspăt construită, fapt ce se putea observa prin aceea că nici nu s'a mai tras cu vopsea peste mortarul gri, folosit la fixarea ușciorilor de fier.

Prin Jilava circula svonul că acolo erau puși la secret persoane din partid, cum ar fi bunăoară Vasile Luca, poate Doncea și încă vreo câțiva, de care se auzise că ar fi căzut din vârful piramidei. Dar nimeni nu putea ști sigur și acest lucru contribuia să sporească bănuielile că acolo se petrece ceva straniu.

Oamenii veneau și plecau în acest penitenciar, care, trebuie să recunoaștem, dela începutul anului 1960 devenise penitenciarul cel mai blând. Aceasta, cel puțin, din afirmațiile unora cari se perindaseră prin mai multe închisori. Maromet cel cumplit nu mai stăpânea Jilava.

Înainte de a mă elibera din închisoarea Aiud. adică înainte de luna Iulie 1964, am lucrat câteva luni în fabrică. Aici am avut un regim liber, în sensul că ne puteam întâlni unii cu alții, în timpul lucrului, deoarece erau munci cari se condiționau unele cu altele. În felul acesta, am avut ocazia să întâlnesc acele persoane cari mi-au desvăluit acel mister dela Jilava și, dupăcum am stabilit ulterior, toate acele persoane cari mai supraviețuiseră acelui regim îngrozitor, erau la Aiud. Toate îmi erau cunoscute din

închisoare și cu toate am avut ocazia să schimb impresii din detențiune, în afară de Nicolae Petrașcu, cu care nu am vorbit niciodată.

Dar nu toți aceia cari au trecut prin acel blestemat iad au fost dispuși să-mi vorbească pe larg de viața pe care au dus-o acolo, mai bine de doi ani. Unii lăsau să le alunece pleoapele peste bulbii ochilor secați, în fundul cărora zăcea taina de care nu mai vroiau să-și amintească. Alții mă priveau cu un zâmbet și, ca să-mi potolească curiozitatea, depănau amintiri depărtate, în silă și cu vădită tulburare. Orice om care trece prin închisoare mai mulți ani, adună în el o lume de umbre, la fel ca a zidurilor între cari a zăcut, și unde îi este teamă să se mai întoarcă. În închisoare nu există consecvență cu linia personalității proprii și fiecăruia îi este jenă de un gest sau de o cădere întâmplată vreodată, dacă în el nu au fost asasinate ultimele reflexe umane de valoare morală.

Unul dintre aceia cari trecuse prin *Cazinca*, așa numindu-se acel colț al misterelor din Jilava, într'o bună zi când am putut să stăm mai mult împreună, pe o bancă din fața dormitoarelor, și ne uitam la ultimele raze ale soarelui cari alunecau în asfințit, deasupra Munților Apuseni, sub îndemnul unor resorturi intime necunoscute, mi-a spus deodată:

“Acum îți voi vorbi de *Cazincă*. Te-am tot amânat, dar acum a sosit timpul”.

M'am uitat în ochii lui albaștri, tineri, dar încercănați de prea lungă suferință și am încercat să-i surprind acea lumină feminină care îl făcea atât de atrăgător. De data aceasta am întâlnit o privire străină și am avut o reacțiune nervoasă. El însă mă ținea sub aceeași privire involburată și, probabil, că nici nu mă vedea. Se uita acolo unde s'a petrecut acel calvar pe care umerii tineri a trebuit să-l susțină și depe urma căruia, dacă nu a ieșit strivit biologic, s'a ales cu câteva tare pe care nu știu dacă până la urmă are să le poată înlătura.

“După cum ți-am desemnat-o odată, *Cazinca* era într'o aripă de lângă zidul de centură al Jilavei. Locul teoretic de plimbare ar fi fost acela care se afla între zid și construcția interioară. Când am intrat aici, în luna Octombrie 1959, pereții erau încă umezi din cauza zidăriei proaspete care se făcuse pentru amenajarea celor patru celule în care eram sortiți să intrăm 16 oa-



meni și dintre care o treime avea să moară în decurs de un an și jumătate, iar ceilalți aveam să ieșim secătuiți de sănătate și cu mari goluri în suflete.

“Cei cari au fost depuși aici nu făceam parte din același lot și nici nu reprezentam aceeași valoare politică. Erau supraviețuitorii lotului Voinea sau al Piteștenilor, lotul lui Vică Negulescu și încă doi dintr'un lot studențesc arestat mai târziu, precum și profesorul Nicolae Petrașcu. Am fost așezați câte patru în celulă. Doi dormeam pe paturile de sus și doi pe cele de jos. Bine înțeles, paturile erau de fier. În afară de salteaua patului respectiv ni se mai dăduse câte o pătură destrămată, o tinetă și o doniță de apă. Aceasta era totul, împreună cu echipamentul nostru propriu, uzat și redus la două schimburi, în unele cazuri fericite. Unii dintre noi nici nu aveam al doilea schimb, așa că atunci când ne scotea la baie, la o lună sau două, împrumutam dela cei cari aveau al doilea schimb, ca să ne putem spăla izmana și cămașa și le uscam în celulă, pe urmă să le îmbrăcăm din nou.

“Celulele erau oarbe, adică nu aveau nicio fereastră care să comunice cu exteriorul. Aerisirea se făcea pe deasupra ușii, unde se lăsase spații libere, spre coridor. Aceste spații însă mai aveau și o altă explicație: se asigura, de afară, o ascultare perfectă.

A trecut mult timp până să reușim să ne dăm seama cine suntem aici. Comunicam în mod discret, prin morse. Băteam atât de încet încât gardienii nu puteau să auda. Printre gardienii însărcinați cu supravegherea noastră, erau și doi mai indulgenți. Indulgenți, nu în sensul că ne-ar fi făcut vreun favor oarecare, dar îi socoteam noi mai puțin pășători față de severitatea pe care o manifestau ceilalți. Aceștia mai ieșeau pe trotuarul din față ca să mai fumeze și chiar să schimbe o vorbă cu unii dintre gardienii cari erau în trecere. Acuitatea simțurilor era așa de desăvârșită încât cunoșteam cele mai mici mișcări de afară. Numai orbii s'ar putea compara, în ce privește desvoltarea simțurilor, cu capacitatea noastră de a străbate prin pereți. În acele ocazii, profitam să ne mai strigăm peste ușa, unii la alții, și astfel eram informați de ceea ce întâmplă în lumea noastră. Acesta era întregul nostru univers și eram deprinși, cu lipsa de orice informație și de orice eveniment exterior.

“Cum este normal, după câteva săptămâni, interesul unora

față de alții s'a epuizat, unii dintre noi având îndelungate stagii de conviețuire anterioară și au început lungile perioade de plictiseală și de iritabilitate. Nervositata este un fenomen individual care se naște sau dintr'o incitație accidentală, într'un moment de calm și reculegere, sau din întâmpinarea unei monotonii prelungite, rezultate depe urma acelorași mișcării mecanice, fără rațiune, impersonale, și la care erai obligat să asisti permanent, neputându-te sustrage dela observație. Și atunci începeau nervii să vibreze, iar în plasa lor nu putea să cadă decât victima de lângă tine.

"Această perioadă mi se pare cea mai grea din detențiune. Eu nu am stat decât doi ani singur, complet izolat, dar nu mi s'a părut așa de greu cât mi-a fost dat să trăiesc, când am fost ținuti patru și apoi trei în aceeași celulă. Cred că același lucru l-ar putea atesta și ceilalți, cari mai sunt pe aici și dintre cari unii au stat de unul singur, patru sau cinci ani.

"La toate aceste mizerii, inerente vieții de celulă, se adăuga insuficiența hranei. Foamea o simțeam permanent, producându-ne o senzație de durere. Era evident că se urmărea uciderea noastră prin înfometare. Resultatele nu au întârziat să se arate. Adăugând faptul că mai toți au trecut prin anchete grele, cari ne-au slăbit până la ultima expresie, condamnările cari ni s'au dat și amenințarea zilnică în care trăiam, toate acestea contribuiau la dărâmarea rezistenței noastre fizice și apoi morale.

"Trebuie să știi că în tot acel timp cât am stat la *Cazincă*, nu am avut asistența niciunui medic. Nu era unul dintre noi să nu aibă nevoie de ceva; fiecare eram afectați de o anumită boală și era normal, dacă te gândești, că toți eram debilitați și unii chiar distrofici depe urma detențiunilor anterioare.

"Odată cu uscarea zidurilor, a început și frigul iernii. A fost o iarnă grea. Când am ajuns în primăvară, arătam ca niște schelete ambulante. Uneori ne scotea la plimbare între zidurile de afară. Aici ne vedeam mai bine. Fețele noastre erau ca de ceară și prin cartilagiul pavilioanelor urechilor se vedea ca printr'o coală galbenă de hârtie. Când mergeam pe picioare, simțeam greutatea efortului la fiecare pas. După câteva minute, eram obosiți de moarte și când eram introduși din nou în celulă, ne așezam pe pat, în poziție de ședere, fiind cu desăvârșire interzis să te întinzi pe spate. Ochii ni se închideau deodată și dacă nu

era vocea stridentă a gardianului să ne someze la fiecare minut. cred că am fi dormit așa, șezând ore nesfârșite, la rând. Lupta cu oboseala, în felul acesta, adică să-ți fie somn din anemie, și să nu poți să te odihnești, cel puțin să ațipești câteva minute, dacă nu mai mult, mi se pare extremul supliciu.

"Timpul trecea cu greu și nimic extraordinar nu se mai petrecea ca să ne scoată odată de aici. Nu se mai ventila nicio știre, nu se mai schimbau oamenii dintr'o celulă în alta, nu apărea nicio față nouă. Doar, din ce în ce mai des, din fiecare celulă, venea câte o comunicare rea; azi noapte, de exemplu, se spunea, Vică Negulescu s'a văitat tot timpul și a aiurat. Sau, Constantin Oprișan a vomitat sânge de două ori într'o singură zi. Sau că Dan Dumitrescu nu se mai poate scula depe pat fără ajutor. Dar, în acel timp, nu știu despre cine nu s'a dat câte o asemenea informație, la celulele celelalte, pentrucă nu a fost absolut niciunul care să scape de năpastă.

"Încă era iarnă când l-a luat pe Nicolae Petrașcu. El a fost adus la *Cazincă* într'o stare foarte gravă. Pentrucă nu se putea altfel, el zăcea ziua-noaptea în pat și era ajutat să se întoarcă sau să se ridice pentru necesități de către camarazii de celulă. Erau încă trei cu el. Pentrucă îi cunoști pe toți trei, adică pe doi, că unul a murit, Nuți Pătrășcanu, nu am să le spun numele acestora. Poate că îi știi. Aceasta, deoarece aş vrea să-ți spun, cum poate să opereze mizeria și disperarea în sufletele oamenilor. Acei la care mă refer au fost niște oameni de o integritate morală și de o atitudine dărză și intransigentă fără asemănare. Nicio-dată, până a ajunge aici, nu am auzit să-i fi imputat cuiva răspunderea faptului că se află la închisoare. Ei considerau, până aici, această implicare ca o verificare a unei credințe dela principialitatea căreia nu puteau să renunțe și a cărei valoare devenise parte constitutivă a personalității lor. Deci, s'ar putea zice, nu mai stăteau sub ierarhia unei alte personalități influente, ci erau ei înșiși personalități formate, independente și conștiente de acest lucru. Ei bine, acești oameni, cari erau cu profesorul Petrașcu, la un moment dat au început să atenteze cu multă și insistentă persuasiune asupra acestui om, acuzându-l că pentru toate aceste suplicii cari le este dat să le suporte, numai el este de vină și dacă mai are onoare, ar trebui să-și asume întreaga răspundere. Se pare că această atitudine se mai făcea auzită și

din alte celule, iar cei cari erau în apropierea lui imediată nu făceau decât să se facă interpreții acestui psihom curios. Îți închipui pe Nicolae Petrașcu pe pat, neputând să-și ducă nici limba la gură din cauza reumatismului, îndurând, dela un timp, în fiecare zi și în fiecare oră aceleași și aceleași reproșuri și îndemnuri, în ce stare de nervi a ajuns? Odată sau de două ori Nicolae Petrașcu a fost luat din Cazincă și a lipsit mai multe luni. Când s'a întors, prima oară, se spune că ar fi cerut să fie introdus tot în celula de unde fusese luat. Se pare că în celelalte celule erau câțiva mai porniți împotriva lui. Cum eram noi convinși, așa cred că și cei ce depuneau insistențe ca Petrașcu să facă unele declarații pe care le-ar fi agreat Securitatea, în intimitatea lor, erau și ei convinși că Nicolae Petrașcu nu avusese nicio legătură cu reeducarea dela Pitești și nici cu acele oribile acțiuni cari erau legate de aceasta. Dar groaznica și îndelungata presiune la care erau supuși le schimonosise sufletul încât li se tocise sensibilitatea pentru monstruosul lor comportament. Dorința de a ieși din acest iad îi determina să ceară sacrificarea morală a unui om, de a cărui puritate ei înșiși nu se îndoiau în marile momente, când paroxismul disperării nu-i antrena la acte necugetate.

"Aș dori să mai spun că noi toți ne legaserăm unele speranțe de Petrașcu și credeam că el, în timpul cât lipsea, avea ocazia să vadă și persoane oficiale din Ministerul de Interne și că, probabil, situația politică putea lua unele configurații favorabile de a se ajunge la ieșirea noastră din impas. Două lucruri mi se par clare: Petrașcu era adus aici pentru a fi ținut cât mai izolat și, în al doilea rând, se căuta să se exercite asupra lui o teroare perseverentă ca să obțină în felul acesta o declarație, după care acesta să-și asume responsabilități pe care nu le avusese. Deaceea, mă gândesc, regimul, chiar după condamnarea celor două loturi principale în legătură cu Piteștii și a cadrelor din M. A. I., socoteau că încă nu au rezolvat de tot rezonabil acest murdar și nedemn litigiu, și că el nu corespunde, așa cum s'a soluționat, tuturor exigențelor partinice și de dialectică juridică, în slujba unei clase.

"Probabil, zic, dacă nu ar fi început să moară dintre oameni și, pot afirma, dintre aceia care ar fi putut servi mai bine reluării unui nou proces, în care să fie implicat însuși Petrașcu, cum erau Nuți Pătrășcanu și Dan Dumitrescu, în care fuseseră nimicite

cele mai elementare scrupule morale sau de natură socială, am fi asistat și la o a treia ediție a mascaradei.

"Pentru că a venit vorba de morți, am să-ți povestesc pe scurt cum au murit cei cari au fost cu mine la *Cazincă*."

Cerul peste Munții Apuseni se înstelase cu ghirlande de lumini și oamenii din curte se răriseră. Amicul meu dădea semne de precipitare, simțind și aierul rece al primăverii cum ne pătrundea prin hainele de doc. Dar, pentru că ne dădeam seama că nu vom prinde o a doua ocazie așa de favorabilă, el mi-a depănat pe scurt cum s'au sfârșit câțiva dintre aceia cari fuseseră și ei martorii unor crime sau a unor atentate împotriva lor, atât de coplesitoare încât nu este surprinzător ca rezultatele să fie acelea la care au ajuns.

"Moartea a apărut printre noi în luna Septembrie, anul 1959. Atât eram de hărțuiți cu problemele existenței și atât ne consumaseră încât socoteam că moartea nu poate să ne turbure. Dimpotrivă, credeam că va fi o binefacere, dacă ne vom întâlni cu ea. Așa cum știi din proprie experiență fiecare pușcăriaș, cu un stadiu mai mare de detențiune, după ce ai fost redus la simple necesități biologice și la desmierdarea unor iluzii îndepărtate, instinctul de conservare individuală subsistă misterios de puternic. Par'că, fiindcă nu mai ai decât viața, ții la ea, din inerție sau din înverșunarea unor condiții nefavorabile. Rațional ai anulat utilitatea existenței, dar instinctual acest lucru este ireductibil.

"Așa și noi. După ce, după grele suferințe, anemiât complet, înfrânt de o infecție intestinală pe care eu nu o cunosc, într-o noapte am aflat că a murit avocatul Valeriu Negulescu, ne-am dat atunci seama că acest eveniment este destul de cutremurător și că nu ne este chiar indiferent.

"Vică Negulescu s'a stins încet, aproape imperceptibil. Suferințele lui durau de atâta timp fără a fi fost consultat de vreun medic și fără a i se fi dat vreun medicament, încât cei cari erau cu el nu mai puteau ști când acesta avea convulsii intermitente cari apăreau și se astâmpărau, sau când, într'adevăr, a fost în pragul agoniei și s'a stins deodată ca o lumânare, peste care se abate un curent de aier neprevăzut. Nu a lăsat niciun mesaj, pentru că nu credea că va muri atât de stupid și, probabil, în starea

de tensiune nervoasă în care se trăia în acele celule nici nu ar fi avut cui face o confidență.

"Moartea lui Vică Negulescu a înrăutățit starea sufletească a tuturor și cel care s'a resimțit mai mult era și acela care era și cel mai bolnav la acea oră: Constantin Oprea.

"Acest om s'a consumat atât de mult, după ce avusese loc procesul, încât nu mai era de recunoscut. De unde înainte de experiența groaznică dela Pitești era un om senin, volubil și întotdeauna deschis spre recepții și disertații filosofice sau de cultură generală, a trecut, după aceea, la o fază de interiorizare stranie. Depe urma acestei perioade a lăsat câteva poezii de o adâncime răscolitoare, cu teme ancorate în confesiuni atât de intime, încât simți puritatea unui suflet care e ars în băile fierbinți ale penitențelor neiertătoare.

"Ce greu era de urnit să mai vorbească, după ce a ajuns în *Cazincă*. Întăiu, pentru că nu se putea remonta și, în al doilea rând, pentru că boala de care suferea îl predispunea la o stare de melancolie tragică. Suferea de câțiva ani de tuberculoză pulmonară și nu avusese decât într-o perioadă scurtă un regim mai adecvat, cu alimentație și odihnă ceva mai bună decât în regimul de celulă riguroasă. Acum avea același tratament cu cei considerați sănătoși și nici cei ce erau socotiți așa nu puetau îndura lipsurile de toate felurile; lipsa de aer, de hrană, de îmbrăcăminte și de odihnă. Din cei șaisprezece, câți am stat în *Cazincă*, niciunul nu era perfect sănătos. Peste zece eram tuberculoși.

"În primăvara anului 1960, s'a stins dintre noi și Costache Oprea. Chipul lui mort, pe care l-am văzut, părea al unui muce-nic. Linii blânde și delicate se așternuseră peste fața care, în ultimul timp, fusese mereu crispată și îndurerată. Bănuiesc că și-a găsit liniștea și echilibrul înainte de a trece pragul acestei lumi. Cu el rândurile noastre se împușinau și pentru că el făcea parte din acei care era socotit tineret, soarta noastră devenea din ce în ce mai incertă.

"Morțile acestea au început să apară la perioade aproape regulate. Aceste perioade erau între patru și cinci luni. De acest lucru ne-am dat seama când a murit al treilea dintre noi: Aligo Popescu. Nu știu cum s'a întâmplat, dar când acesta era bolnav, tot de plămâni, se afla numai singur în celulă. Se pare că mai era cineva

luat la anchetă în acest timp, unul murise, iar altui fusese repartizat altei celule, și așa rămăsese numai el în celulă. Moartea acestuia este extrem de ciudată. În cazul acesta se poate constata cât de adânc a operat groaza și timorarea în sufletele noastre.

"Noi știam că este bolnav. Același diagnostic ca la Opreșan: tuberculoză generalizată. Nu am aflat cum de se găsea în celula unde era Petrașcu o cantitate suficientă de penicilină care ar fi putut să-i fie de ajutor. Popescu se văita cu voce tare și gemetele lui ne înfiorau. Să auzi un om care cere ajutor și să nu poți face nimic, este îngrozitor. Cineva, din celula cu penicilină, l-a strigat peste ușe, profitând de lipsa intermitentă a gardianului, și i-a spus, cu o seară înainte de a sucomba, că atunci când va ieși la closet să deșerte tineta și să ia, dintr'un loc pe care l-a numit, cutia cu penicilină. În prada unei crize vecine cu nebunia, Popescu a început să urle și să aducă injurii acelorora care îi propuneau acest ajutor, acuzându-i că-i întind o capcană și că știe el că nu se urmărește altceva decât să-l târască în alt proces. Atât au fost de puternice și demente aceste strigăte încât a apărut gardianul de îndată, dar nu l-a putut domoli. El o ținea înainte cu intențiile acelorora de a-l face complice la o faptă pe care închisoarea nu o admite. Gardianul observând că acesta și-a pierdut luciditatea mintală, nu a mai făcut cercetări asupra existenței unei cutii cu penicilină, atribuind spusele lui unor închipuiri halucinante de bolnav."

Poate că este locul să facem aici o digresiune asupra împrejurărilor anterioare din care a decurs obsesia morbidă a lui Popescu.

Între deținuții administrativi cari erau în lagărul dela Ocnele Mari, între anii 1950-1953, se aflau oameni din toate partidele politice. Nici aici nu se acorda tratament medical și medicamentele lipseau cu desăvârșire. Printr'o filieră cu exteriorul, s'a reușit din când în când să se mai introducă unele medicamente, în cantități minime, bine înțeles, cu mari riscuri din partea acelorora cari întreprindeau această acțiune. De altă parte, întreprinderea era și extrem de costisitoare pentru persoanele care reușiseră să mai salveze, prin toate perchezițiile, mici sume de bani sau chiar câteva lucruri de valoare.

Când s'a ivit un caz foarte grav, cu un deținut care nu avea la el nimic de preț în schimbul căruia să-și poată procura medicamente, o inițiativă plecată dintr'o inimă generoasă s'a realizat

curând în faptă. S'a organizat o colecă benevolă dela mai multe persoane și s'a procurat medicamentul care a salvat un om dela moarte. Pentrucă în închisoare nu se petrece niciun fapt de care să nu audă mai curând sau mai târziu administrația și pentrucă omul care fusese scăpat dela moarte trebuia să moară, pe semne, toți aceia cari puseseră mână dela mână și adunaseră câteva sute de lei au fost culeși depe la casele lor, dupăce se eliberaseră unii. Constituiți într'un lot, au fost trimiși în judecată sub învinuirea că au uneltit împotriva Statului, prin constituirea unei organizații subversive, în cadrul penitenciarului. Nu a scăpat niciunul cu o pedeapsă mai mică de 15 ani. În anul 1964, am stat cu acești oameni în închisoare, cari erau țărăniști, liberali sau legionari și alții fără nicio apartenență politică. Unii nu au dat nici atâția lei câți ani au primit prin sentință. Era natural ca aceste monstruoziități să producă eroziuni adânci în sufletele oamenilor și, sub complexul unor incertitudini infinite, de natură umană sau de fapte simple sau simple conjuncturi, mulți să le resimtă în psihicul lor, producând desechilibre iremediabile.

De aici a plecat și acea criză istericală a lui Aligo Popescu.

"Când s'a dat deșteptarea a doua zi dimineăta, nu s'a auzit decât un scurt sgomot în celula vecină, a lui Popescu, povestește mai departe prietenul meu. Apoi, după câteva minute, a trecut gardianul să ne numere, venind schimbul. Am auzit următoarea discuție, dupăce gardianul a deschis vizeta alăturată ca să preia efectivul, dupăce a sgâlțâit pe bolnav să se scoale.

— Nu se ridică depe pat, zice acesta altuia, probabil celui care fusese în turnul de noapte. Stă plecat cu capul în pământ, cu un picior îndoit sub el, iar celălalt vârit în bocanc.

— Pst, am auzit, făcu apoi al doilea. Nu vezi că are o băltoacă de sânge în față? Te pomenesti că e mort, mai adaugă acesta în șoaptă. Noi toți eram cu urechile lipite de ziduri și de ușorii ușilor. Gardienii au mai vorbit ceva în taină și după câțva timp s'au auzit mulți pași, o targă care se așeza pe coridor, și pașii târșiți a unor oameni cari scoteau o greutate din celula lui Popescu.

"Acesta murise de abia dimineăta, dupăce toată noaptea se sbătuse cu gura clăbucită de sângele ce-l vărsase, care nu l-a mai slăbit până ce nu l-a luat dintre vii.

"Dan Dumitrescu a murit de o boală de intestine, în spre toam-



na acelulași an. Tot timpul a fost extrem de nervos și violent. Camarazii cari erau cu el în celulă, când a ajuns în comă, au bătut la ușe ca să anunțe gardianul ca să fie scos și dus la infirmerie, dar gardianul s'a uitat plictisit la el și a zis că nu are dreptul să descuie și să-l ia din celulă, decât cu aprobarea comandantului închisorii. Apoi, trântind oblonul dela ușița cea mică prin care se dădea mâncarea, a zis ca pentru sine: "Și dacă moare, cu un bandit mai puțin".

"Ultimul care a murit în *Cazinca* a fost Nuți Pătrășcanu. Acesta era atunci în celula cu Petrașcu. Aurel Popa și Octavian Voinea. S'a chinuit mult și devenise un cadavru până la urmă. O fire extrem de turbulentă, cu o imaginație diabolică, acela care inspi-rase, se pare, cele mai diverse strategii, ca se le zic așa, ca să ne tortureze și să lărgească responsabilitatea cât mai mult printre deținuți, favorizând administrația, a avut un sfârșit de tot jalinic. Nici cel puțin în ultima clipă a vieții lui nu i s'a acordat cea mai mică recunoștință din partea administrației, care se servise de el în cele mai grele clipe, și nu odată el a fost acela care a dat soluții de care agenții Securității rămăneau uimiți.

"A murit în dimineața zilei de 5 Februarie 1961. Afară era destul de rece, încă zăpada nefiind topită. Petrașcu lipsea la acel timp din celulă. Cei doi au încercat să-l ajute, pe cât au știut, și pe cât au putut, dar hemoragia abundentă i-a fost fatală.

"Au bătut în ușă și au anunțat gardianul că moare. Gardianul s'a dus să anunțe pe șeful de tură, pentru că era înainte de deșteptare, și a venit cu al doilea gardian. Pătrășcanu încetase de a mai respira.

"Imediat a venit un al treilea cu o targă și au ridicat cadavrul.

"S'a simțit cum îl scot pe ușa, în curte, și cum l-au depus pe cimentul din fața *Cazinclii*.

"După câteva ore, am auzit cum se dădeau dispoziții să fie dus la morgă.

"Fusese scos numai cu cămașa și izmene pe el și nu știu dacă i s'a pus vreo pătură peste trup. În acest timp, înghețase deabinelea. Și ce este mai inuman în tot acest tratament, după mine, e că nici nu l-au lăsat să se răcească în celulă sau într'un loc mai ferit, ci l-au scos în ger, să se prefacă în sloiu, ca un animal de pădure."

Acestea sunt câteva aspecte asupra vieții unora dintre victimele

procesului dela Pitești. Tratatamentul lor caracterizează însăși concepția "umanitară" pe care comuniștii o au asupra individului, ca membru al societății.

În Octombrie 1961 s'a desflințat secția de exterminare dela Jilava și supraviețuitorii au fost transferați la Aiud.

Neslăbiți de atenția Securității, acești oameni aveau să încerce, în anii următori, o ultimă umilință și cea mai josnică uneltire asupra demnității omului în secolul al XX-lea.

## XII. RAȚIUNI, CONTRADICȚII, VICII

Intenția noastră este să prezentăm aspectele cele mai semnificative ale unor tragedii înspăimântătoare prin care le-a fost dat să treacă numeroaselor victime din închisorile comuniste din România. Despre cele mai multe am luat cunoștință nemijlocit; de unele, prin mărturisiri sau relatări ale martorilor evenimentelor. Am omis ceea ce am socotit variante ale unora și acelorași metode de supliciu și am reținut doar ceea ce am apreciat că ar putea sugera cât mai fidel ura și dușmănia comunismului împotriva omului, pe cari le manevrează cu un rafinament diabolic pentru a-și distruge potrivnicii.

Este nimerit să remarcăm că partidul comunist, care s'a instalat definitiv la putere prin guvernul Groza, actele ulterioare, cari au dus la abdicarea Regelui, în Decembrie 1947, nefiind decât implicațiile ultimatumului lui Vișinski, a fost dela început conștient că în țară exista o reacțiune activă, puternică, capabilă să-i producă serioase și iremediabile dificultăți. Deaceia nu a fost o surpriză pentru nimeni că din luna Mai a anului 1948, deci la câteva luni după ce Statul român devenise republică, să se pornească o amplă campanie de arestări cu singurul scop ca, prin aceste operații, să se instaureze un regim de groază în țară și, în același timp, să fie paralizate toate acele elemente cari, prin popularitatea sau patriotismul lor, ar fi putut forma nucleee tulburătoare a ordinii interne.

Câteva retrospectivi asupra perioadei premergătoare acestor arestări nu sunt lipsite de interes.

Punându-se problema responsabilității acțiunilor și inițiativelor acelor persoane cari în timpul războiului din Răsărit s'au făcut vinovate de abuzuri și de așa anumite cruzimi cu populația civilă, în anul 1945, s'a creat la București Tribunalul Poporului, care și-a început activitatea sub ochii Regelui și cu aprobarea acelor factori politici cari semnaseră armistițiul. Acuzatorii publici fiind de cea mai dubioasă extracție socială și națională, era inevitabil ca în aplicarea penalităților, aceștia, sub inspirația permanentă a partidului comunist și a Rușilor, cari își aveau consilieri pe lângă toate instituțiile juridice principale, au lărgit, după interesele partidului, litera legii. În loc să fie trași la răspundere câteva zeci de oameni cari, probabil, au depășit atribuțiunile lor strict militare sau administrative, țara s'a trezit deodată că oricare dintre fiii săi putea să fie împușcat în ceafă pentru că s'a uitat pieziș la cineva ce se credea îndreptățit să vorbească despre democrație în numele partidului comunist al cărui stegar fusese în timpul regimului militar al Generalului Antonescu. Au fost mii de plângeri de acest gen și tot atâtea persoane au fost deferite abuziv Tribunalelor Poporului, cel din București și cel din Cluj, care a luat ființă în anul 1946.

Sub imperiul acestei amenințări, multe din acele persoane cari presupuneau că la mijloc nu pot fi decât niște intrigi, pornite din intenții de răzbunare personală, pentru a evita o arestare, s'au retras fie în munți fie în regiuni mai îndepărtate ale țării, unde au căutat să-și afle salvarea până la o eventuală reglementare a acestor porniri. Ei sperau să se pună stavilă arbitrariului fie prin impunerea voinței partidelor democrate din țară, cari semnaseră armistițiul, fie prin acel atât de dorit conflict între Americani și Ruși, pe care îl așteptau atunci ca o mântuire.

Tribunalele Poporului, conduse de Voitinovici, cel dela București, și de Matel, cel dela Cluj, au avut anii de glorie între 1945 și 1948, când, cu adevărat, aceste odioase unelte de represiune ale comuniștilor și ale Rușilor au exercitat aceeași teroare psihologică în România ca Securitatea, în faza imediat următoare, adică dela 1948 înainte, până în prezent.

Oamenii cari s'au retras în munți, desigur, au menținut un spirit de reacțiune vie și permanentă în țară și această situație nu se putea prelungi vreme îndelungată, fără a obliga pe comuniști

de a lua urgente și crude măsuri "de înăbușire a oricărei încercări de uneltiri", cum numiseră ei, orice confruntare a samavolnicilor lor cu adevărata voință a maselor.

Sunt cunoscute, în afară de categoriile de militari și foști administratori din Basarabia, primele organizații de rezistență: Sumanele Negre, ai cărei membri sunt arestați încă înainte de a pleca Regele din țară, după care devin notorii organizațiile colonelului Uță din Munții Banatului, organizația din Munții Făgărașului, etc., pentru că erau mai multe, cu ramificații în Muntele Mare, Munții Maramureșului, pădurea Babadag, etc. Toate aceste centre constituiau puncte de rezistență puternice, populare, și unele dintre ele cu bogate dispozitive de luptă, având arsenale proprii și mijloace motorizate de locomoție accesibile, plus ceea ce e mai important, atașamentul populației.

Acestea au fost realitățile în baza cărora au acționat comuniștii când au efectuat acele mii și mii de arestări în 1948. Numai în felul acesta s'au putut menține la cârma Statului și fără de aceste măsuri, zilele regimului ar fi fost numărate, chiar după plecarea Regelui. Adâncurile curate, robuste și înflăcărâte de libertate națională ale poporului nostru ar fi fost capabile să-și afle calea proprie de izbucnire și de realizare.

După ce acești oameni au fost supuși unui regim de înfometare de nemai auzită cruzime, fiind trecuți prin cumplitele anchete ale unor brute, cari nu știau să țină nici creionul, li s'a pregătit a doua cale de ucidere, celor cari scăpaseră. Pentru unii, lucrările faraonice ale Canalului Dunărea-Marea Neagră, iar pentru alții supliciile închisorilor, prin organizarea crimei de către organele administrative, după dispozițiile centrale ale partidului și ale Ministerului Securității, care era condus de către farmacistul Nicolschi, în acel timp.

Examinând regimul care s'a aplicat deținuților politici din România, după comportamentul organelor M. A. I., și după etapele pe care le-au parcurs acești oameni în acea perioadă, 1949-1954, avem punctele de reper cari ne permit să desvăluim o serie de inconsecvențe și contradicții în atitudinea partidului comunist. Acest lucru nu îl facem din alt motiv decât din acela de a accentua odată mai mult că într'un regim comunist, oricare ar fi și în oricare țară s'ar afla, represiunea împotriva îndemnurilor firești ale omului

spre libertate sunt strivite fără milă, radical și cu mijloacele cele mai ingenioase.

Astfel, după ce tineretul țării a fost arestat, acestuia i s'a pus în față, când a ajuns la Pitești, alternativa foarte critică: ori să rămână pe poziție și în acest caz să suporte torturile și umilințele nesfârșite cari puteau merge până la înfrângerea lui completă sau să o ia pe un drum nou, pe care administrația închisorii i-l oferea, anume a revizuirii atitudinii față de partid, a atașării lui pe lângă acei oameni cari nu aveau niciun scrupul și care le infiltra în suflete otrava împotriva părinților, împotriva religiei și împotriva valorilor culturale cari fac gloria speciei umane în epoca noastră.

Această ultimă alternativă ni se pare nouă mai ciudată și din ea vom putea să desprindem arbitrariul nelimitat al comuniștilor, care ofensa ființa umană până în cele mai adânci convingeri câștigate până acum.

Noi ne vom ocupa aici numai de cazul Pitești și de aceea vom vorbi aici despre felul cum trebuie văzut acest capitol tragic din istoria rezistenței naționale în lupta împotriva comunismului.

Dela început se nasc două alternative de construcții a unor raționamente: una, după care, cei ce au fost arestați, erau cu adevărat vinovați față de regim și, prin urmare, penalitatea care li se aplicase corespunde unor motivări de fapt și, alta, după care, aceste persoane nu au avut acea doză de responsabilitate a faptelor și acțiunilor lor, manifestată prin pedepsele ce li s'a dat, și, în cazul acesta, detențiunea nu era justificată și la baza acestuia trebuie să căutăm un alt temei.

Din prima definire de mai sus, adică presupunând că ar fi existat corespondență între factorul politic și pedeapsa dată, decurge în mod logic concluzia că acești oameni au fost dușmani ireductibili ai regimului că faptele lor au periclitat în mod direct regimul și că gradul de primejdie ce-l reprezentau pentru comuniști era bine stabilit. În acest caz, nu se mai putea pune la îndoială că acești oameni trebuia tratați ca atare.

Dar, din punct de vedere al concepției Statelor real democratice, nu există infractor politic. Infracțiunea politică este incompatibilă cu concepția democratică. În linia unei gândiri stricte și lucide, orice detențiune pentru convingeri politice este o abatere gravă dela linia democrației. Prin urmare, așa fiind lucrurile, în Româ-

nia toate arestările cari s'au făcut, chiar dacă acestea au fost justificate prin rațiunea luptei de clasă, au demonstrat caracterul vădit antidemocratic al regimului. În consecință, nici calificativul pe care, la început au căutat să ni-l dea, de deținut politic, nu avea vreo justificare, pentru că nu exista un Stat de Drept, nici politic și nici juridic. Comuniștii și-au dat seama de acest lucru și, foarte curând, după arestările noastre, în 1950, au început să retragă mantăile și zeghele pe care era imprimat DP, adică deținut politic, și le-au înlocuit cu inscripția degradantă de DC adică deținut de drept comun.

Regimul comunist din România s'a aflat tot timpul, până în anul 1964, în această cumplită dilemă, și nu a știut cum să ne spună. În faza de demență a regimului, între 1947-1954, paznicii și oamenii din administrație ne spuneau numai bandiți. După ce și-au cristalizat ideile și au pus oarecare ordine în haosul lor, aceiași oameni au început să ne spună că suntem dușmani ai poporului. Acest calificativ era mai puțin jicnitor și l-am îndurat mai ușor ca pe primul, cu atât mai mult că era și ceva mai aproape de adevăr, dacă ei înțelegeau prin popor partidul comunist. În niciun caz nu există echivalență între ceea ce constituie masa întreagă a populației țării, indiferent de naționalitate, și între poporul în numele căruia își arogaseră calitatea să vorbească.

Înțelegând astfel lucrurile, desigur, acele aproape o sută de mii de deținuți politici cari se aflau în jurul anului 1950, eram cu adevărat dușmani declarați ai regimului și ceea ce ne unea pe toți, indiferent de credințele politice, sau proveniență socială, era împotrivirea netă și categorică împotriva acestui regim de uzurpatori și de siluitori ai nației.

Dacă lucrurile erau așa, trebuia să se comporte cu noi în consecință, adică să ne trateze ca pe niște dușmani. Noi nu am așteptat să ne aplice regimul de drept comun, după care, în baza unor elementare drepturi umane, am fi fost îndreptățiți să avem relațiuni cu familia, prin corespondență, și să primim câte un pachet lunar de acasă. Am așteptat doar ca să ne respecte ca pe niște dușmani, adică să ne vorbească în felul lor, dar să nu ne omoare cu muncile, foamea și torturile. Acestea erau lucruri pe cari unii dintre noi le-am comunicat în nenumărate rânduri organelor ad-

ministrative, cu toate jignirile și pedepsele cari le-am suportat apoi, ca preț al îndrăzneții noastre.

Comuniștii intuiau aceste stări de lucruri și, probabil, în mod deliberat au încercat să meargă pe două căi, însă urmărind același scop. Pe cea mai mare parte dintre dușmanii lor ne-au dus în lagăre de muncă forțată, unde, o bună parte, au decedat, iar alții, s'au îmbolnăvit de cele mai felurite boli: malarie, pelagră, astenii nervoase, tuberculoză, infirmități, paralizii, etc. Această categorie era sortită să fie distrusă prin acest regim diabolic, de muncă forțată și de înfometare sistematică.

Amintesc aici declarația fostului comandant al Coloniei Peninsula (Valea Neagră) făcută unui comisar (Hagiu), care nu mai putea ieși la muncă, din cauza debilității și, în consecință, cu rația redusă ca inapt la lucru ce o primea, nu se putea reface:

—Dece crezi că ai fost adus aici? Ai fost trimis la muncă ca să mori, banditule!

Omul stătea în genunchi lângă poarta de ieșire din lagăr și plângea disperat. Coloanele de oameni ieșeau pe lângă el, spre lucru, cu inimile turburate și fiecare, în imaginația noastră, ne vedeam ajunși curând la acea umilitoare și tragică decădere.

Din aceste două moduri de a trata pe deținuți, se poate constata că în cazul celor pe care i-a pus la muncă, partidul mergea pe o linie de exterminare directă a dușmanului. Dar prin felul cum proceda la Pitești, se pare că partidul și guvernul mergeau pe o altă cale: a recuperărilor. În cazul că la începutul acțiunilor lor de represiune, prin arestările masive întreprinse în țară, a stat motivul temerii mișcărilor subterane, atunci nu ni se pare decât logică, din punctul lor de vedere, hotărîrea de a ne ucide. Dacă, însă, comuniștii aveau asigurat spatele de Ruși, pentru orice eventuale tulburări interne, atunci pare nejustificată acțiunea dela Canal și de aiurea și atunci calea normală pe care regimul ar fi trebuit să o urmeze era aceea a recuperărilor. Dar aici ne isbeam de o altă inconsecvență: tratamentul de exterminare ce-l aplicau și aceloră presupuși recuperabili. Unii dintre noi am avut posibilitatea să ne exprimăm aceste gânduri față de unele organe ale administrației și să le arătăm că ceea ce se petrecea, sunt măsuri absurde pe care noi nu le puteam înțelege și anume unele tratamente pe care le aplicau deținuților, condamnați la același regim de penitenciar. Răspunsurile



erau stereotipice: "Noi nu suntem obligați să vă dăm explicații cum lucrăm. Însă fiți siguri, că noi știm ce facem".

Un ofițer politic a spus că guvernul crede că vă putea recupera ceva dintre bandiții din închisori și a mai afirmat el, cei dintre care va putea alege ceva, sunt cei mai tineri, elevii și studenții.

—Ei au fost infectați de putregaiuri ca voi și ei au să fie în stare să vadă lumina și să iasă din bezna în care i-ați ținut până acum.

Erau atât de rigide aceste cuvinte și atât de lipsite de conținut încât, cei cari eram de față, nu am putut să nu schițăm zâmbete semnificative. Întâiu, pentru că mulți dintre cei prezenți eram mai tineri ca unii dintre studenții dela Pitești și apoi niciunul dintre noi nu apucaserăm, afară fiind să facem politică organizată, fiind mai mult o seamă de tineri cu idei absolut liberale, entuziaști și creduli în generositatea umană.

Oprindu-ne asupra acestor contradicții, vom observa că s'ar putea deduce că la originea operațiunilor de arestări din 1948, probabil nu a fost exclusiv teama de fermentii virulenți din țară pe care noi i-am numit, arătând și localizările lor, ci a fost o măsură dictată de partid, la sugestia "obligatorie" a Kremlinului.

Am menționat acest aspect, deoarece ni se pare nouă că în dosul tuturor acestor prigoane aspre din țară a fost întotdeauna o mână criminală principală, după care păpușile din guvernul partidului comunist au jucat cu fidelitate neclintită.

Fără îndoială că acțiunile partidului comunist în organizarea sistematică a crimelor în închisori și la Canal, cari au dus la rezultatul că MAI-ul a reușit să-și formeze grupuri de ucigași chiar dintre deținuți, constituie o dovadă în plus că politica de represiune crudă a regimului din țară nu urmărea nici într'un caz așa numita recuperare a acestor elemente mai tinere, cum se afirma de ofițerii politici din închisori. Partidul comunist considera că fiecare deținut necompromis, care ar urma să iasă odată din închisoare, continua să rămână o primejdie latentă. Ca orice regim tiranic, "exclusivitatea" în toate domeniile a intereselor de partid a dominat și continuă să domine în România. În felul acesta văzând lucrurile, se poate înțelege de ce comuniștii au organizat "reeducarea". Sub masca unei griji umanitare, normal de practicat de

orice guvern în orice țară, sbirii Securității înghesuiau în abatoare tineretul țării și-l măcelăreau sălbatic.

Tot în acest loc dorim să mai evidențiam și un alt caracter contradictoriu al acțiunilor partidului comunist din România. Marx, Lenin și toți discipolii ulteriori au învățat că dreptul este un produs al forțelor economice și că dreptul nu este condiționat de concepte abstracte de justiție.

În lucrarea sa "Zur Kritik der Oeconomie" (1877), Karl Marx spune într'un loc că la fel ca și în toate celelalte manifestații ale vieții sociale, politice, religioase și culturale, dreptul este fundamental "în rădăcinat în condițiunile materiale ale vieții" și el nu poate fi aplicat prin termeni așa numiți de progres al spiritului uman.

Este ușor de observat că și în cazul acesta, când e vorba de felul cum au soluționat comuniștii unele probleme în România la un moment dat, nu au putut eluda din nou învățăturile de bază ale marxismului, comițând sau o abatere intenționată dela dogmă sau atestând prin forța unor împrejurări politice congruente, că învățătura marxistă este greșită.

În acele timpuri când s'au efectuat arestările și masacrele în România, condițiunile economice ale vieții nu conțineau în ele necesități primordiale de determinare a unui astfel de drept, ca acela care a fost instaurat. Țara era secată economic, prin obligativitățile plăților de despăgubiri de războiu și ale armistițiului dăunător. Nu mai exista o clasă burgheză, deținătoare a mijloacelor principale de producție, capabilă să saboteze producția, întrucât toate întreprinderile mai importante, din punct de vedere al economiei naționale, fuseseră însușite de către partid și Ruși. Țărănimea era trântită la pământ și mizeria era generală. Dacă aceste stări deplorabile economice sunt acelea cari dictează geneza dreptului represiv în formele crude, cum s'au cunoscut în România, atunci ne facem mea culpa. Dar noi știm că justificarea epifenomenelor în concepția dialecticei materialiste rezidă în existența unor forțe contrarii reale și nu în ficțiuni. În cazul acesta, după ce Rușii au pus ventuzele asiatice pe țară și au supt-o neîncetat până la măduvă, de unde au mai aflat temeiul "economic" al dreptului de represalii? Nu se poate nimeni îndoi că acest "drept", pe care l-au promovat, nu mai avea de acum niciun conținut econo-

mic, cum susțin învățații materialişti, ci unul elastic, condiționat prin concepte abstracte, adică chiar de ceeace Marx fugea ca dracul de tămăie.

Aceste ezitări, aceste inconsecvențe și contradicții flagrante, au meritul irefutabil de a demonstra că doctrina comunistă e plină de lacune și incapabilă de a se păstra pe o linie de soluționare a unor probleme, cu toată scărboasa îngâmfare pe care și-o arogă.

Ca ultimă reflecție în acest capitol, mai amintim contradicțiile care le cultivă comunismul în materie de umanism realist.

Prin anul 1921 Lenin a definit morala, în fața unui congres al Comsomol-ului din Rusia și a spus că "morală este tot ce servește la unirea celor ce muncesc în jurul partidului, în scopul distrugerii exploatatorilor..."

Prin urmare, nu există nicio limită de acțiune și comportament, când e vorba de a lichida un exploatator, iar prin exploatator are grijă partidul să te învețe ce se înțelege. Așa, de pildă intră, în locul întâiu, industriașul, apoi, proprietarul de atelier, țăranul chibaur, țăranul mijlocaș, mai apoi, intelectualul burghez, adică acela care a avut prilejul de a aduna o cultură și din alte izvoare decât cele indicate de savanții ruși. Dar, în aceste categorii, care sunt nelimitate și foarte elastice, se cuprind părinții, rudeniile, prietenii noștri, etc. Lupta pentru distrugerea lor trebuie să o duci necruțător, permanent și fără implicațiuni afective.

Dacă lucrurile ar fi mers între aceste făgașuri, adică pentru distrugerea dușmanului de clasă, prin scoaterea lui din sfera de potențialitate economică și influență socială, morala comunistă ar fi inteligibilă și compatibilă cu duritatea principiilor ei. Dar când în dosul acestei morale auzim cum se bat tobele răsunătoare ale noului "umanism realist", atunci un sentiment penibil, de furie și jignirea conștiinței, te face să te crispezi și să simți cum întreaga ființă se cutremură de fiori.

Nu ne rămâne aici decât de a înșira câteva fapte, din care se va putea desprinde, fără comentarii, caracterul "noului umanism".

Distrugerea în sufletele tinerilor a celor mai timpurii și nobile sentimente, cum sunt acelea al respectului față de părinți, așa cum s'a exercitat presiunea morală asupra celor dela Pitești și Gherla, desigur că nu intră printre elementele pozitive ale umanismului. Dărâmarea încrederii reciproce, între prietenii, prin strivirea laten-

țelor sociale ale individului, nu sunt altceva decât atentate și acte criminale împotriva integrării omului în societate, singurul mediu în care este posibilă existența unui om. Nu mai vorbim de cercurile mai largi prin care individul caută să se integreze în relațiunile unor valori mai ample și mai complete, susceptibile de a-l conduce spre viziunile și comprehensiunile universale, cu adevărat căi spre umanism, și cari sunt cele de ordin cultural, religios, sau estetic. În acest sector, în închisori și afară, s'a intervenit cu bisturiul până la os și totul a fost distrus și nimic nu s'a pus în loc decât monstruositatea unor coșmaruri cari, dela cea mai fragedă vârstă, îl muncesc pe individ: să poată să-și afle un serviciu, să știe să tacă din gură, să nu critice acțiunile superiorilor, să-și poată cumpăra îmbrăcămintea și pâinea cea de toate zilele. Cam acestea sunt toate valorile cu care se îmbogățește un individ în societatea comunistă, care propagă "noul umanism". Da, umanismul comunist, al urii de clasă, până la nesfârșit. Aceasta este singura caracteristică care răzbate prin toate lozincile lor și prin toată literatura și alte forme ale artei pe care le vulgarizează.

Distrugerea sufletelor tineretului în închisori, în speță, acel tineret care a trecut pela Pitești și Gherla, sau uciderea fără scrupule ale oamenilor în lagăre și la munci, precum și între zidurile temnițelor, nu sunt numai simple întâmplări, ci ele constituie însăși cea mai crudă formă a genocidului, în secolul contemporan. Cu nimic nu au fost mai cruzi Germanii cu deținuții în lagărele morții din Polonia decât au fost comuniștii în închisorile din România. Naziștii au fost judecați la Nürnberg și judecățile contra lor nu s'au terminat după 25 de ani dela săvârșirea acestor crime. Dar cine îi va judeca și când vor începe să funcționeze tribunalele contra comuniștilor?

Intotdeauna, în acei zece ani de întemnițare prin care am trecut, mi-am zis de nenumărate ori că o moarte cât de crudă dar care să se termine repede, este mai ușor de îndurat decât nesfârșitul calvar pe care, uneori, mi se părea că nu mai pot să-l înving.

Ce s'ar putea spune și cine ar putea aduce întregul dosar de acuzații împotriva metodelor folosite de regimul din România, după care oamenii condamnați la moarte să fie citați martori în alte procese și mai mult, în baza dispozițiilor lor, să fie și alți acuzați condamnați la pedeapsa capitală?

Este de prisos ca să se mai repete lipsa de valoare juridică a unor asemenea depoziții și temiurile care au stat la motivarea unor sentințe capitale, în asemenea condițiuni.

Și mi se pare că nici nu am vorbit de acel groaznic proces când Tribunalul Militar dela Cluj a condamnat și executat, în baza unei sentințe la moarte, pe un părinte, având ca depoziție pe aceea a fiului său?

Napoleon a spus odată că între sublim și ridicol nu este decât un pas.

Ni se pare nouă că acele mari puteri cari au semnat actele de recunoaștere ale acelor guverne din sfera de ocupație sovietică au căzut în această postură.

Generositatea și noblețea nu sunt compatibile cu prerogativele marilor puteri, dacă ele nu au simțul uman al înțelegerii jertfelor altor popoare și nu-și pot depăși interesele incerte și desonorante.



### XIII. CRIMA CA EXPRESIE A DEGRADĂRII DIMENSIUNILOR UMANE

Condițiunile specifice în care trăiește orice individ în penitenciar din orice nivel social ar fi, sunt radical deosebite de cele pe care le-ai cunoscut în viața liberă. Deaceea și psihologia lui este alta și, nici într'un caz, regulile, observațiunile și principiile, din ceeace se numește psihologia generală, nu i se pot aplica. Psihologia diferențială a deținutului este atât de deosebită de tot ceeace se cuprind în principiile de psihologie generală, încât aş putea afirma că aproape nu găsești niciuna din explicațiile unor fenomene psihice cunoscute, ca fiind valabile în acest mediu.

Întăiu, în penitenciar, te întâlnești cu o crudă realitate: privarea de tot ceeace a ținut până acum de afirmarea personalității individului. Persoana ta nu îți mai aparține. Necesitățile tale nu se mai pot îndeplini decât prin intermediul colectiv, în care trăești. Mă gândesc, în locul întâiu, la cele de ordin biologic. Tot ceeace a constituit până aici nota de pudoare socială, ceeace a fost corelat de controlul discret al satisfacerii unor necesități intime, aici se vulgarizează. Omul este obligat să apară în starea lui naturală, cu neputințele lui și cu repulsiile lui în fața oamenilor. Nu este nimic mai penibil pentru un individ care nu a făcut toată viața decât să-și clădească personalitatea din elementele culturii pe care și-a însușit-o să se vadă deodată ruinat de realitățile potrivnice în care a fost asvârlit.

Este necesar să amintim câteva împrejurări specifice.

Necesitățile fiziologice sunt acelea cari, în penitenciare, te fac

să suferi din prima clipă, și cari, în cea mai mare parte, duc la degradarea valorilor omului. Faptul de a trebui să utilizezi ciubărul pentru trebuințele intime, în văzul public, este primul șoc pe care un om crescut în cadrul unor anumite maniere, îl găsește pe bună dreptate îngrozitor. Nu numai atât; în penitenciarele prin care m'am perindat zece ani, am constatat că, urmărind un anumit scop, prin urmare meditat, nu s'a permis nici într'o celulă să se pună un paravan cu pătură în fața tinetelor, când oamenii foloseau aceste vase și mai mult, nu s'a permis să se folosească niciun fel de material pentru tamponarea ulterioară. Motivările pe care ni le aducea administrația erau că nu ni se poate da hârtie deoarece noi vom folosi-o pentru scris sau pentru a face foițe, în care să se fumeze paiele din saltele (unde erau saltele). Iar ca să folosim cârpe, acest lux era prea scump, deoarece toate rufele noastre ar fi trebuit să le folosim în acest scop, și am fi rămas până la urmă goi. Dar, dacă te prindea că folosești cârpe, riscai să fii pedepsit, deoarece se puteau înfunda canalele la cloaca unde deșertam murdăriile. Până la urmă bieții oameni au recurs, la un expedient, pe cât de nehygienic, pe atât de scârbos. Oricâte persoane erau într'o celulă, se dădea numai o singură cană pentru băut apă. Cu această cană, oamenii au început să se servească și pentru suplinirea lipsei de hârtie higenică. Aceeași cană cu care se bea apa, fiind ținută cu mâna liberă, era apropiată în timpul întrebunțării și apoi era introdusă din nou în putina cu apă ca să fie folosită de următorul.

Nimeni din cei cari nu au trecut prin asemenea împrejurări, nu poate să-și dea seama de diversitatea problemelor, a animozităților și a suferințelor îngrozitoare prin care au trecut oamenii din această cauză. Personal, după experiența mea, consider că acest mijloc de supliciu a avut ca efect ruinarea a sute de oameni. Din aceste mici și aparent neînsemnate șicane, dar cari erau de prim ordin și cari erau permanente, au decurs consecințe funeste. Când spun acest cuvânt, îl spun cu toată serioșitatea și, peste orice alte interpretări și rezerve ale unora cari caută să înțeleagă condițiunile unui deținut într'o închisoare comunistă, din povestiri de mâna a doua sau mai departe, eu voiu susține întotdeauna că nimic nu este făcut la întâmplare în aceste penitenciare.

Este de prisos să mai amintesc de inhibiția a zeci de persoane,



cari, până la urmă, au contractat grele boli urinare sau intestinale și lângă a căror suferință am avut deseori prilejul să meditez asupra crimelor pe care administrația închisorilor le practica sub cele mai rafinate forme.

Citarea celor de mai sus s'a făcut ca un preambul la prezentarea punctului nostru de vedere în această nebuloasă și dramatică învălmășire a instinctelor și irascibilităților oamenilor din închisori, depe urma cărora au decurs crimele și monstruositățile săvârșite după planul administrației.

Crima este un fenomen complex, social prin natură și antisocial prin efecte.

Dacă în condițiunile comune, delicvența este accesibilă individului, sub îndemnul unor anumite înclinații, cari în unele cazuri, ar putea să fie maladive sau atavice, sau sub influența învățării, așa cum spune Erlwin H. Sutherland în "Principles of Criminology", sau determinată de tentațiunile unor împrejurări sociale propice, atunci este lesne de înțeles că infracțiunea poate să aibă (și are) cel mai divers aspect, o mulțime de nuanțe și gravități specifice. Fiecare dintre aceste note pe care le-am rezumat, în parte, justifică emiterea unei teorii sau susținerea unei responsabilități.

În cazul infracțiunilor din închisoare, câmpul de investigație pare mai restrâns și însăși criminalitatea ar părea că este specifică. Desigur, având în vedere că în penitenciare lipsesc o seamă de factori sociali și de valori cari ar putea să formeze obiectul infracțiunii și faptele încriminate, ca atare, se supun acestei corespondențe.

Deaceea, aceste crime ar putea să fie compartimentate aproape exhaustiv. În penitenciarele în care deținuții sunt sub regimuri de o anumită moralitate, sub o organizație politică care nu urmărește alt scop decât acela al asanării morale a deținutului și a recuperării lui pentru viața socială onestă, acest lucru este valabil. Dar în penitenciarele de sub regimuri comuniste, starea de fapt și scopurile propuse cu acești oameni este cu totul alta. Și comportamentul deținuților va fi, prin urmare altul, tot așa cum și reacțiunile acestora vor fi diferențiale.

Dacă în regimul penitenciarelor pe care le-am vizat în primul rând, întâlnim infracțiuni frecvente cum ar fi furtul între deținuți (și acestea formează majoritatea covârșitoare), pervertiri sexuale,

bătăi, sau chiar acte de leziuni corporale, întâmplate de cele mai multe ori din rivalități sau nepotriviri temperamentale - incidente pe cari noi le consideram normale, considerând antecedentele faptelor care i-au adus aici-, în penitenciarele din a doua categorie avem cazuri cu mult mai întunecate. Chiar când este vorba de deținuți de drept comun, alta este natura infracțiunii acestora în detențiune, în țările comuniste, decât în cazul aceleiași categorii în penitenciarele din țările necomuniste. Dar pe noi nu ne interesează, în cazul de față, decât deținuții condamnați pentru probleme politice.



Noi numim dimensiuni umane acele elemente ale persoanei umane care sunt rezultatul investigației intelectului nostru și prin care individul ajunge la conștiința disocierii valorilor. Prin conștiința disocierii valorilor, noi înțelegem acel discernământ specific pe care îl are sau ar fi necesar să-l aibă omul prin care acesta știe să facă deosebirea necesităților primare, de natură instinctuală până la un anumit grad, de necesitățile psihice sau culturale, care singure sunt purtătoarele permanențelor rasei umane.

Deosebim patru instincte fundamentale ale omului : de conservare, defensiv, al libertății și de dominație.

Sunt mai multe puncte de vedere ale cercetătorilor asupra fondului instinctual omenesc, din care, însă nu lipsește primul și care se așează în locul întâiu, dar nu toți au o unanimă opinie asupra extinderii exigenței și a conținutului acestei noțiuni la alte domenii. Unii înțeleg prin instinctul conservării atât pe cel al conservării individului cât și pe cel al conservării speciei, care are semnificația reproducției. Alții nu implică în acest instinct decât pe acela limitat la conservarea individului, al doilea aspect dominându-l instinctul sexual.

Fiecare autor își susține punctul de vedere cu eșafodajul teoretic corespunzător.

Oricare ar fi adevărul și oricum s'ar interpreta natura umană, un lucru este stabilit: instinctul de conservare este contemporan apariției omului în univers și el nu numai că este cel mai adânc sădit în ființa umană, dar este și cel mai puternic și cel care nu se pierde niciodată. Așa cum se poate constata, instinctul libertății

și al dominației apar ceva mai târziu și atât în evoluția biografică a individului cât și în evoluția societății, aceste instincte vor avea un dozaj mai redus în a se afirma tenace și permanent, așezându-se astfel, din punct de vedere al determinării condiției existențiale, nu în imediata contingentă cu impulsurile naturale biologice, ci ceva mai sus în evoluție, cam la acel nivel când încep să mijească în spiritul omenesc nevoi de o calitate superioară.

În momentul când individul are conștiința funcționării instinctelor sale înțelegându-le rațiunea adâncă și importanța distinctă a fiecăruia, din acea clipă individul se ridică mai presus decât acele viețuitoare care se conduc în mod mecanic după timpurile de satisfacere a instinctelor, urmărind numai acele perspective înguste în cadrul cărora să și le poată împlini.

Omul este socotit om pe măsura și în măsura în care își dobândește eliberarea din cătușele instinctelor, nu până la uciderea lor, ceea ce ar fi o monstruositate, ci prin aceea că poate să le subordoneze și să le conducă pe acele căi care îl poartă spre adevărata realizare a aspirațiilor sale, aspirații care nu sunt altceva decât conștiința libertății și a împlinirii ei.

În închisorile din România, s'a practicat o politică penitenciară de silnicie și de crimă organizată, după cel mai scrupulos program, având ca obiectiv nimicirea aspirațiilor intime și cele mai înalte ale omului și reducerea lui la un mecanism dirijat exclusiv de instinctele și necesitățile lui primare, care îl readuce la o stare aproape animalică. După ce partidul comunist a subjugat poporul, însușindu-și nu numai puterea politică în Stat, ci concentrând în mâinile sale și toată forța economică a țării, făcând dependent pe fiecare cetățean de bunăvoința sa cezariană, atât în exterior cât și în închisori s'a dus o luptă îndârțnică de regresivitate culturală. În închisori, lucrul a fost mai simplu, deoarece individul era sub supravegherea directă a administrației, iar ceilalți factori ai condițiilor lui vitale, hrană și cazare, veneau să concureze în mod nemijlocit la ducerea la îndeplinire a acestei opere de dărâmare totală a omului. Valorile culturale, cu caracter moral sau religios, politic sau de principialitate etică, au căzut pradă regimului de înfometare, de supliciu și de continuă groază.

Ceea ce simte un deținut în prima clipă a arestării, este un ușor sentiment de eroism, când a ajuns aici ca mărturisitor al unei idei,

sentiment care îl va stăpâni câțva timp, până ce în el mai subsistă convingerea că stă în fața unui dușman pe care îl înfruntă cinstit, pe care îl condamnă pentru ignominia sa și cu care conștiința lui nu poate să fie de acord. După ce însă omul e condamnat, și mai ales după ce i se dă o pedeapsă de mai mulți ani, poate de ordinul zecilor de ani, și când observă că sunt deținuți cari au intrat tot așa cum a intrat și el cu același entuziasm și idealuri, și că aceștia zac în închisori de câte un deceniu, și că aceștia au avut aceleași speranțe de eliberare în toți acești lungi ani, dar nicio turnură politică a lumii nu i-a salvat, în sufletul noului intrat acum începe să se ivească o breșă. Se clatină ceva în el și anume certitudinea cauzei pentru care este închis. Acest lucru nu operează la toți la fel de virulent, dar absolut la fiecare vine câte o perioadă de ezitare și de groază. În regimul penitenciarelor comuniste, aceste perioade nu numai că sunt scontate, dar sunt, și pregătite și, în momentul când individul este adus aici, nu mai este slăbit din chingile sbirilor și este condus cu sila pe calea dezastrelor și a capitulațiunilor. În afară de cazurile rari și excepționale, când persoanele în cauză erau formate dintr'un material sufletesc tare și maturizate în gândirea politică, în cele mai multe cazuri, disperarea a cuprins sufletele tineretului și a celor bătrâni, deopotrivă, extreme între care se așezau cei infirmi și cei accidentați medical pe parcurs. Aceste categorii de deținuți aveau fiecare în față câte o scuză, la adăpostul căreia se așezau, când era cazul. Dar este tot atât de adevărat că în optzeci la sută din cazuri, mai ales tineretul, chiar dacă au avut aceste crize, le-au stăpânit și nu le-au mărturisit decât rareori. Este o notă de onoare care o merită toți acei cari au trecut prin închisori și cari și-au dat seama la un moment dat că toate chemările de rezistență din Apus, pe calea undelor, de câțiva pigmei fugari, fără viziune politică, funcționărași carieriști și, trebuie să o spunem cu toată tăria, cu niciun interes față de Neamul Românesc și de România decât numai pentru obținerea unui salariu, și cari totuși au avut curajul temerar de a nu abdica dela atitudinea dărză și de a privi cu dispreț pe temutul temnicer.

Întăiu, foamea cumplită, acea foame pe cari ceice am trecut prin perioada anilor 1949-1954 nu o vom putea uita toată viața și, în urma căreia mulți foarte mulți, au închis ochii pentru tot-

deauna, cu dorul neîmplinit al unei coji de pâine, întipărit sub pleoape. Apoi teroarea continuă în care le-a fost dat să trăiască oamenilor, a contribuit din plin la ruinarea oricărei scări de valori culturale ale individului. Incercând o sistematizare a ideilor noastre, noi afirmăm că acea reducere a dimensiunilor umane de care am pomenit mai sus, în închisorile comuniste, și în special, la Pitești și Gherla, a avut următoarea succesiune de momente:

Întăiu deținuții au fost istoviți de orice energie fizică, prin înfometarea sistematică la care au fost supuși. Prin debilitarea lor, în mod natural, a urmat o diminuare a energiilor lor intelectuale, a forțelor lor psihice. Ceeace până aici constituia pârghia lor de rezistență, acel instinct al libertății pe care și-l însușiseră și sub îndemnul căruia luptaseră, a început să slăbească și ei s'au văzut deodată alunecați la acel instinct defensiv, care este propriu individului în faza de dezvoltare primară. În orice împrejurare, el a prins să manifesteze o prudență exagerată, o bănuială că este pândit de semenul său, de care căuta să se ferească, fie evitându-l fie parându-i viclenia bănuită, prin posibilități proprii și specific accesibile în închisoare, cum era nota informativă, care îl ferea pe el de alte năpaste fie prin divulgarea neiertătoare a cine știe cărei inconsecvențe reglementare a camaradului său.

Problema care se pune este una de mare importanță și care a format pretextul unor lungi și niciodată terminate desbateri : anume, dacă nu ar fi fost la început acel nucleu de oameni în jurul lui Bogdanovici și a lui Țurcanu, cari s'au constituit apoi ca instrumente în mâinile odioase ale Securității, s'ar fi deslănțuit acel șir de crime și de infamii în închisori?

Nu vom căuta să prezentăm tezele cari s'au susținut cu argumente pro și contra. Fiecare dintre aceste poziții au avut susținătorii săi. Urmând însă firul gândirii noastre, nu putem să ne imaginăm că acele scene macabre s'ar fi putut întâmpla, dacă nu ar fi fost la mijloc acele condiții nenorocite pe care administrația închisorilor le-a creat, în scopul despoierii oamenilor de ultima pojghiță de cultură pe care o aveau, ducând lucrarea lor de reducere instinctuală până la ultimele limite, până acolo unde din spiritele acestor tineri au fost smulse cu sălbăticie utimele sentimente, cele mai elementare norme de morală ultimele licăriri de pudoare și absolut toate reflexele cu conținut social.

Când individul ajunge la stadiul de unde a plecat, la acea stare de natură, în care însă nu îi sunt posibile acele mișcări și migrațiuni după bunurile necesare satisfacerii necesităților sale, privilegiu pe care îl au toate animalele libere, el devine mai crud ca un animal, pentru că în el nu este numai foamea și teama care îl agită, ci este și desnădejdea.

Indiscutabil, ceea ce s'a petrecut la Pitești, Gherla și la Canalul Dunărea-Marea Neagră, sunt cazuri de demență în masă, de demență contagioasă al cărei epicentru se află în cabinetele sinistre ale Ministerului de Interne și în birourile administrațiilor închisorilor, sub dependența acestora găsim-se imediat acei câțiva creduli, din prima serie, care s'au lăsat atrași în mrejele pline de făgăduințe ale acelor asasini.

Sociologii susțin că dintre toate fenomenele sociale cel care este mai contaminator este fuga. După ce am trecut prin atâtea ani de închisoare și după ce am văzut atâtea împrejurări deosebite în care au trăit deținuții, adăugând la acestea și confesiunile tulburătoare ale unor victime cari au trăit tragedii înimaginabile, pot afirma că cel mai molipsitor fenomen social este spaima. Probabil că sociologii de care am amintit, când au vorbit despre fugă, au omis să sesizeze resortul psihologic al manifestării constatăte. Astfel, și la Gherla, Pitești și Peninsula, spaima permanentă, acea anxietate profundă și nebuloasă, uneori de natură morbid imaginativă, a contribuit la favorizarea unui climat de rătăcire și de comitere a unor acte de amarnică inspirație.

În teoria sa asupra criminalității, Sutherland susține că criminalitatea este o expresie a nevoilor și valorilor generale, aceleași nevoi și valori cari determină și activitatea persoanelor cu comportament normal, necriminal. Adică, hoțul fură ca să-și procure bani. Muncitorul cinstit muncește și el ca să câștige bani. Primul, după autorul teoriei asociațiilor diferențiale, procură banii în baza deprinderii manierelor infracționale în societatea pe care a frecventat-o. Al doilea, muncitorul, câștigă banii de pe urma activității sale sociale. Necesitățile sunt aceleași, dar mijloacele de achiziționare, pentru scopuri precise, sunt deosebite.

Dacă acest lucru pare plauzibil în afara închisorii, între pereții temnițelor nu mai e la fel. În cazul oamenilor cari au fost supuși supliciilor și desorientărilor morale de toate chipurile, din închiso-

rile comuniste, ei nu urmăreau dobândirea niciunei valori de natura aceloră pe cari le indică Sutherland. Acești oameni nu urmăreau decât salvarea propriei lor vieți și pentru acest lucru câmpul lor de acțiune, în vederea păstrării vieții lor, era limitat la săvârșirea unor fapte pentru care nu erau pregătiți, pe care nu le învățaseră niciodată și asupra manifestației acestora, ca mijloace de a-și salva viața, nu se gândiseră până acum.

Din acestea se vede că teoretizarea asupra criminalității nu este niciodată completă, deoarece situațiile cari se pot prezenta sunt uneori neștiute și în convulsunile societății umane de astăzi, cazurile inedite apar neîncetat.

Suntem însă de complet acord cu observațiunile aceluiași profesor pe care l-am citat, când spune că "procesul învățării criminalității de către asociații cu modele criminale sau anticriminale, implică toate mecanismele cari sunt cuprinse în orice altă instruire. Aceasta înseamnă că învățarea criminalității nu este restrânsă la un proces de imitație". (Op. cit. p. 79).

Din cele ce am amintit noi în câteva capitole anterioare, și din cele ce s'a mai scris asupra celor petrecute prin penitenciarele amintite, s'a văzut că oameni cari, în viața lor nu s'au dat la acte de violență, în împrejurările nenorocite și deadreptul fatale în care au trăit, au devenit bătauși și schingiuitori de o cruzime feroce.

Instruirea pentru deslănțuirea mecanismului crimei le-a fost făcută de către partidul comunist, care nu-i decât o asociație de tip criminal.

Cazul studenților dela Pitești este prea complex și reclamă examinări din mai multe puncte de vedere, așa că nici noi nu cutezăm să credem că am atins toate problemele pe care acesta le suscită. Suntem însă siguri că interpretarea pe care am dat-o noi nașterii criminalității în închisori, și, în speță, în acelea din sfera influenței comuniste, corespunde unor situații specifice. Observațiunile directe, experiența proprie și apropierea nemijlocite pe care le-am întâmpinat în timpul detențiunii mele, mi-au format aceste convingeri. În închisorile comuniste, fiecare om trece aproape exact prin aceleași crize, prin aceleași îngenunchieri. Speranța este soră cu lașitatea. De îndată ce îți pierzi speranța, ceea ce se întâmplă deseori în răstimpurile lungi de detențiune, sora ei se apropie și

te neliniștește, îndemnându-te chiar și la acte funeste. Oamenii din închisori, dacă nu s'au putut sinucide, luându-li-se această cale, au degajat totuși în jurul lor acea miasmă de descompunere și înrăire ca într'o sală de cadavre.

Nu am dorit să venim cu justificarea criminalității în penitenciar. A fost și este departe de noi acest gând. Am voit să venim cu descoperirea unor crime și a mecanismului lor, cari s'au săvârșit în secolul nostru și în țara care s'a luptat cu desnădejde în acest secol pe două fronturi, sacrificând, proporțional cu numărul populației, cele mai multe vieți pentru a-și menține frontierele sale, independența și libertatea Statului și a individului.

Acei tirani cari au uzurpat prin crimă și abuzuri, sub protecția blestemată a baionetelor sovietice, acel Neam de oameni blânzi și pașnici, dintre care nu au fost destui numai cei ce au fost pierduți pe fronturile de luptă, ci au înfundat și pe alții, cu sutele de mii, prin închisori și lagăre de muncă, unde i-au distrus biologic sau sufletește, vor trebui să răspundă odată, de toate aceste crime.

Cartea aceasta s'a scris, în primul rând, pentru a fi o mărturie că nimic din ceea ce s'a comis împotriva Neamului Românesc nu se uită și pentru fiecare crimă va trebui să dea socoteală cineva.



Faza parcursă între anii 1951-1954 de către victimele închisorilor din România bolșevizată are caractere specifice și definitive, așa cum le-am expus în capitolele anterioare. În acest capitol final, voi înfățișa ultima tragedie a acestor ființe umane în închisori, pentruca tabloul să fie complet și cititorul să poată parcurge toate etapele de schilozire fizică și morală al deținuților. Precisez, e vorba de ultima tragedie din închisori, căci pe cei eliberați în 1964 i-au așteptat alte suferințe, alte umilințe și alte capitulări afară. Poate că aceste pagini și-ar fi avut locul într'un al doilea volum, dar pentru înțelegerea iadului în care au trăit acești oameni, am socotit necesar să adaug amintirile cari urmează și cari se referă la lucruri petrecute între zidurile blestematei închisori dela Aiud.

Era în preajma Crăciunului al anului 1962. Cu puțin timp înainte de 1 Decembrie, luase ființă așa numitul Club al Tineretului din închisoarea Aiud în care fusesem și eu încadrat, conform ordinelor administrației penitenciarului. De câteva ori pe săptămână, eram coboriți din Celularul principal la ședințele Clubului, cari aveau loc într'o sală special amenajată, într'o clădire din incinta așa numitei secții a cincea. Aici, în acea perioadă, adică dela 1 Decembrie până în momentul când vorbim, se făceau lecturi din Statutul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, se citeau ziare ca Glasul Patriei, România Liberă sau Scânteia, precum și alt material de indoctrinare comunistă. Din când în când apărea câte o altă și altă față nouă între noi, fie din vreun izolator oarecare, fie din

cine știe ce secție, unde se mai descoperea câte unul dintre deținuții planificați de a intra în acest Club. (Condițiile principale: vârsta, sub 40 de ani, și pregătirea intelectuală).

Într-o zi, în timpul unei scurte întreruperi a programului, ieșind în curtea interioară dintre ziduri, unde se afla closetul, primitiv amenajat, și cișmelele de apă, am fost oprit de un grup de prieteni să mi se facă cunoștință, cu unul dintre noii sosiți la Club. Acesta era un bărbat tânăr, aproape un adolescent. Avea o față mare și lată, extrem de osoasă, niște arcade proeminente, stufoase, deasupra unor ochi mici, foarte negri și pătrunzători. Omul era slab, aproape încovoiat de spinare. La început am crezut că își păstra acea poziție din cauza gerului care ne contracta toată musculatura, astfel încât fiecare scribuleam. Dar mai târziu, am aflat că studentul Par. suferea de ulcer și ficat de multă vreme.

L-am întrebat de unde vine?

Studentul s'a uitat la mine lung, cu un zâmbet dureros pe față, aproape de natura unei grimase, încât nu mă puteam decide dacă trebuie să înțeleg că sunt privit cu ironie sau cu desnădejde. Studentul nu mi-a spus atunci nimic, decât și-a îndreptat privirile sumbre spre patru geamuri care corespundeau părții laterale de sud a secției a cincea.

De când venisem pentru prima oară la acest Club, atenția mi-a fost reținută de acele patru ferestre cari erau oblonite strășnic cu scânduri de sus până jos, ermetic lipite, spre deosebire de celelalte ferestre cari aveau obloane mobile, distanțate la partea superioară de cadrul geamului, așa ca să se poată face alerisirea.

Pauza fusese ridicată. Șeful Clubului și ajutoarele lui ne cheamă în sală. Mi-a rămas viu interesul pentru aflarea tainei de după cele patru ferestre zăbrelete cu acele obloane și, mai cu seamă, privirea tulburătoare pe care proaspătul sosit o aruncase în acea direcție.

A fost destul de simplu să mă întâlnesc mai des cu studentul Par. și să-i aflu suferințele groaznice, cu adevărat infernale, prin care trecuse. Mi-a fost de real folos încrederea pe care o aveam din partea unor vechi prieteni de-ai lui cari, trebuie să mărturisesc cu recunoștință, m'au introdus în cele mai multe mistere ale regimurilor din închisori, cunoscând toate nuanțele silniciilor prin

care au trecut ei sau alții și de care eu nu aveam de unde ști, întrerupând închisoarea patru ani și ceva.

Studentul Par., de loc din părțile de jos ale Munteniei, avea până la acea dată vreo opt ani de închisoare. Era un tânăr suferind încă de afară. Dar viața aspră, de mari privațiuni, din penitenciare și lagăre de muncă sau minele de plumb, pe unde fusese, îi slăbise și mai mult fizicul. Era o enigmă totuși, cum sunt multe referitoare la organismul uman, cum de acest om supraviețuise până acum. Am mai avut ocazia să observ, și nu rareori, că oameni cari afară au suferit de vreo boală oarecare, în închisoare au avut exact aceleași șanse, dacă nu mai multe, să supraviețuiască chinurilor, înfometărilor și lipsei de asistență medicală, ca și cei care intrașeră cu sănătatea deplină.

Studentul Par. fusese la Pitești și la Gherla. Trecuse prin toate strungile reeducării și, am putut constata, căzuse adânc în abis. Avusese multe inconsecvențe, sufletul îi fusese deseori umbrat de mari bezne, se înrăise uneori ca o fiară, dupăcum chiar el însuși recunoștea.

“M’am transformat în așa măsură încât nu mai reușeam să fac nicio asociere între ceeace am fost și ceeace eram. Tot ceeace îmi aminteam din anii tinereții mele, din sentimentele pe care le nutrisem față de părinți și prieteni afară, odinioară, mi se păreau stupidități. Dupăce fuseseam zdrobit în reeducări, par’că mi se părea că încep să întrezăresc și o altă zare a rațiunii existenței umane, nu numai aceea clădită pe afecțiuni și concesi sociale. Numai forța te poate menține și impune, ajunseseam să cred la un moment dat. Eu, care, cum se vede, sunt cel mai puțin indicat să fiu un adept al teoriei forței și relațiunilor brutale între oameni. tocmai eu ajunseseam să mă conving că numai prin violență, prin nesocotirea legilor morale, impuse printr’o educație tendențioasă de a menține un anumit fel de societate ipocrită era posibil să se soluționeze criza planetei noastre și numai așa și eu voiu reuși să mă salvez. Adâncindu-mă tot mai mult în acest fel de a vedea lucrurile, am ajuns atât de exagerat în relațiile mele cu camarazii de celulă încât nu exista cel mai neînsemnat gest sau cel mai inofensiv cuvânt să nu-mi servească de a face din el pretextul unui grav scandal. Comportamentul meu a fost cunoscut de timpuriu de către agenții administrației. Până la un moment dat, se pare, le-a

convenit. Dupăce însă am devenit deadreptul primejdios, am fost izolat de unul singur într'o celulă, la secția a șasea. Aveam momente de lungi depresiuni, de desperate revolte, încât am declarat greva foamei de mai multe ori și am fost hrănit artificial. Nu știu cum de s'a ajuns la concluzia ca să fiu scos din izolare și transferat la o celulă comună. Așa am ajuns la celula din față, pe care v'am arătat-o.

"Ceeace este în dosul celor două ferestre, nu este numai o celulă. Sunt două celule. Acele celule, fiecare în parte, cu capacitatea normală pentru 9 deținuți, dacă se afla paturi simple, sau 18 dacă sunt paturi suprapuse. În realitate, fiecare dintre acestea au fost umplute cu peste 25 de deținuți. Numărul de altfel nu era fix pentrucă, foarte deseori, așa cum veți vedea, veneau deodată mai mulți clienți și cari, fie totodată sau pe rând plecau dintre noi.

"În acele celule am fost, pe o perioadă mai lungă, în medie, cam 20 de oameni într'o celulă. Vorbesc de o perioadă de peste un an, cât eu. Trebuie să știți că acolo sunt oameni și de doi ani. Cei mai mulți trăiesc de peste cinci ani în asemenea celule de "nervoși", cum le spune administrația. În fond, acolo sunt oameni nebuni. Tot așa de nebuni ca în oricare ospiciu civil de afară. Cu deosebirea că cei de afară sunt tratați, dar aceștia sunt abandonați cu desăvârșire și brutalizați sau schingiuiți.

"Ceeace ascunde cele patru obloane este iadul. Infernul lui Dante are a anumită orânduire clasică. Mistuirea în cazane a păcătoșilor urmează legi prestabilite. Chinurile sunt gradate proporțional cu voluptățile nepermise de religie și incriminate ca atare. Focurile ard lent și smoala fierbe la o anumită temperatură. În infernul lui "Crăciun" (acesta era comandantul penitenciarului Aiud) se petrec altfel lucrurile. Întâiu, acolo este anarhie. Majoritatea absolută a "cronicilor" sunt demenți, prin urmare incapabili de a se mai controla și de a acționa conștient. De cum ai intrat acolo, nu numai lucrurile pe care le aveai cu tine nu-ți mai aparțin, dar nici tu însuși nu mai ești tu.

"Pentru a vă face mai bine să înțelegeți ce se întâmpla acolo, vă voi povesti câteva scene al căror martor nefericit am fost.

"Un Piteștean, nu prea cunoscut, unul dintre aceia care a făcut mărturisirile sub imperiul groazei și al bățăilor, trăiește un

straniu complex de penitență autoimpusă. Locul lui era pe un pat de fier, deasupra hârdăului pentru necesități. S'a așezat aici pentru că atunci când a fost adus în celulă, se nimerise un loc liber acolo. După câțva timp, în care manifesta crize mistice foarte intense, în forma unor incriminări de ore întregi cu ochii în tavan sau într'un punct fix oarecare și de țipete puternice din când în când, a apărut cea mai neimaginabilă manifestare a alienației. Era înspre ora patru, după masă, când trebuia să se scoată hârdăul să se deșarte la cloacă. Tineta era aproape plină de excremente și urină. "Pocăitul", cum îl numiserăm, după ce cineva chiar se ridicase de pe tinetă, a scos un țipăt sălbatic, a schițat un semn prin care noi am înțeles că se precipita să coboare la tinetă, dar ne-am înșelat. A urmat o scenă desgustătoare, la care numai cea mai neagră demență a putut să îl determine. Dela circa doi metri "Pocăitul" s'a asvârlit cu capul în jos în hârdăul cu excremente, în care s'a infundat până la umeri. A fost un moment oribil, în fața căruia toți am rămas înmărmuriți. Apoi, deodată, dintr'o parte și alta, unii, a căror minte era mai înpăienjenită, au început să urle, să țipe și să râdă. "Pocăitul" a întârziat câțva timp cu capul în hârdău până ce, din lipsă de aier, s'a retras încet, cu fața și părul năclăit și îmbibat de duhoarea cea scârboasă."

—Sunt mai curat la față acum decât mi-e sufletul, debită "Pocăitul" primele cuvinte, după ce reveni la aier.

"A trebuit să intervină gardianul apoi ca să-l determine să se spele pe față. El, în acest timp, ca o bandă mecanică, repeta cu zor că este un om murdar, un criminal, că și-a vândut sufletul, etc....

"Trebuie să știți că am aflat ulterior, că după ce "Pocăitul" a ajuns la Gherla, venind dela Pitești, și după ce reeducarea a încetat să se mai practice în forma acerbă de dinainte, acesta a ajuns sub influența unui călugăr franciscan. Probabil că acel călugăr să fi exagerat gravitatea responsabilității "Pocăitului" pentru ceea ce făcuse și, în loc să îi indice o cale de redresare și renaștere morală, i-a produs un dezechilibru și mai mare al energiilor lui sufletești."

Nu a fost acesta nici primul caz și nici cel mai jalnic de care am luat cunoștință. De asemenea nu a fost numai studentul Par. acela care sa-mi fi povestit scene pline de groază din celulele "nervoși

lor". Alături de câteva cazuri de bolnavi cari, printr' un adevărat miracol, și-au revenit din crize și au fost trecuți din nou la secții, au mai fost mulți dintre acei deținuți politici refractari reeducării de după 1961 cari, pentru a fi împinși la disperare, au fost introduși în acele celule spre a-i distruge moralmente.

Imi amintesc că la închisoarea Aiud se vorbea mult de cazul unui student I. Sasu, fiul fostului ministru Sasu. Acest eminent tânăr, care fusese mândria Universității din București, se bucura de un asemenea prestigiu între studenții și intelectualii penitenciarelor pe unde trecuse, încât vestea înnebunirii lui nu a fost crezută decât numai când acesta era văzut în ce hal era. Ceeace mi s'a povestit de acest tânăr, a contribuit să-mi formeze o imagine întreagă despre ceea ce a însemnat cruzimea tratamentului dela Pitești și Gherla. În fața presiunilor exacerbante de ordin fizic și moral, intelectul a fost strivit cu desăvârșire. Ceeace constituia personalitatea individului, nu a reușit să reziste aproape în niciun caz fără să fie alterate alte funcțiuni ale spiritului. Sasu căzuse într'o stare de letargie spirituală, cu izbucniri și violențe stranii. Sasu prezenta pentru Aiud, la un moment dat, necrologul viu al Piteștilor.

Un alt student, care era foarte bine cunoscut în închisori, unul dintre cei câteva mii cari căzuseră în 1948 și 1949, Puiu Roman din Timișoara, își purta și el ființa neluminată de minte prin închisorile țării. Și el fusese sub focarul MAI-ului la Pitești și îndurase șocuri peste puterile lui. Imi aduc aminte că eram la Gherla în 1954, când am auzit pentru prima oară de cazul lui Puiu Roman. Trebuia să fie transportat dela Gherla la un alt penitenciar și, când să-l scoată la dubă, au constatat că băiatul nu avea echipamentul corespunzător transferului. Se bănuia că va fi eliberat, deoarece termenul pentru care fusese condamnat îi expirase. Câțiva camarazi din celulă au încercat să-l echipeze cu ce aveau ei, dotându-l astfel ca să poată fi scos din celulă, oamenii fiind siguri că, având în vedere că Roman era vădit bolnav și, în plus, că își excutase mandatul, nu putea să plece decât acasă. Puiu Roman, care fusese condamnat pentru că făcuse parte dintr'o organizație subversivă, reușise să stea ascuns aproape un an, după ce lotul lui fusese arestat în 1948. În acest timp el a fost adăpostit prin familiile prietene. Printr'o trădare, el a fost arestat apoi în 1949. El, ca și

cei mai mulți, nu a putut îndura supliciile draconice ale anchetelor și, până la urmă, a divulgat toate gazdele lui. Datorită lui Puiu Roman, au fost arestați peste douăzeci de persoane. Puiu Roman a suferit enorm de pe urma condamnării acestor oameni și, la Pitești, când s'a reluat din nou reconstituirea cazului său de către comitetul de reeducare, Puiu Roman a suferit asemenea tulburări nervoase încât s'a desechilibrat din primele momente. Remușcările faptelor sale pentru suferințele pe care le-a cauzat, au produs în el o repulsie aproape organică de a mai accepta dela cineva ceva. De aceea, fiind aproape gol, Puiu Roman s'a opus cu strășnicie îndemnurilor camarazilor lui, cari voiau să-l îmbrace cu haine de-ale lor. Cei cari au participat la scenă povestesc că Puiu Roman a ieșit din celulă numai în cămașă și izmene. Probabil că administrația închisorii i-a dat echipamentul de drum necesar în ultimă instanță.

Când am ajuns la Aiud în 1962, am auzit că Puiu Roman era încă în închisoare. Desigur, și el era printre aceia care în loc să fie internați într'un ospiciu pentru tratament, conform celor mai elementare principii umane, era ținut în cușcă la pușcărie și folosit să terorizeze pe alții, în scopul mărșav urmărit de regimul comunist de a nimici orice valoare umană și orice primejdie potențială.

Este bine să se menționeze că în acele celule dela Aiud, unde nenorocitele victime dela Pitești, Gherla, Târgșor sau Canal viețuiau ca niște animale sălbatice, sub tenebrele care le împăclise mințile, acestor biete făpturi umane nu li se acorda niciun fel de tratament medical. În cazurile de mare criză, li se administra celor violenți cantități apreciabile de alcaloizi calmanți. Și pentru că bolnavii aveau o preferință cronică pentru medicamente, fiind ani de zile lipsiți de orice asistență, tot pentru a-i calma și a evita tulburările grave, administrația, prin serviciul sanitar salariat (medicii deținuți numai în foarte rare cazuri au fost asociați la această ticăloșie) folosea apă distilată ca simulacru.

Studentii supuși sistemului de reeducare din Pitești și Gherla au fost folosiți, în general, cu succes la acțiunile de reeducare ulterioară, realizată la Aiud. Ministerul de Interne era bine informat de gradul de demoralizare în care căzuseră acești tineri, de acum bărbați în toată firea. Dacă cei cari își pierduseră mințile erau utilizați ca medii de îngrozire a unor elemente refractare

reeducării, alții au fost folosiți, în baza trecutului lor, ca factori activi în reeducarea propriu zisă, fiind șefi de club, agitatori, informatori, delatori, etc.

Am avut însă permanenta mângâiere să constat că nici cei mai răi dintre aceștia nu erau convinși de activitatea lor actuală și de atitudinea lor de renegare a trecutului lor eroic și patriotic. Am avut marea bucurie ca demultorii să mi se facă mărturisiri din partea unora dintre acești studenți. Toți îmi invocau una și aceeași scuză:

—“Cine ne ajută să ne salvăm de aici? Țara ne-a fost vândută la Ruși și nimeni nu mai vrea să știe de ea. Americanii ne-au umplut capetele cu propagandă prin posturile lor de radio *Free Europe* și *Vocea Americii*, noi înțelegând că trebuie să rezistăm. Am făcut-o cu mult entuziasm. Ne-am pierdut tinerețea, sănătatea și carierele. Nimeni nu ne mai poate salva. Pentru noi sunt tot atât de răi și Rușii cât și Americanii și tot Occidentul putred. Noi nu mai avem aici decât o datorie individuală: să ne salvăm. Și vom face-o!”

Nu este nevoie să mai relevăm rațiunea disperată a convingerilor la care au ajuns cea mai mare parte dintre reeducați. Ei, acele victime, au fost pumnul cutezător care se ridicase în țară împotriva bestiei roșii care tăbărise peste noi să ne nimicească ființa națională. Aceștia și toți cei care au fost închiși prezentau o primedie mai mare pentru regim decât “urlicii” posturilor de radio din străinătate și cât de puternici au fost aceștia, dovada este că chiar aceia cari și-au pierdut mințile, încă erau temuți, și nu erau eliberați, chiar dacă le expiraseră termenele de detențiune.

Victimele reeducării au fost utile regimului de două ori; mai întâiu ca să se mențină ordinea în penitenciare, cari deveniseră, după 1948, adevărate focare ale reacțiunii românești împotriva regimului fraudulos ajuns la putere. În rândul al doilea, aceste nenorocite victime au fost instrumentele de care s'a folosit regimul pentru a-și crea sistemul ulterior de reeducare generală în închisori, care reprezenta ceea ce noi numim crimă împotriva demnității umane. Dar dintre toate victimile reeducării, bolnavii de care am vorbit, constituiesc opera vie, lucrarea caracteristică și elocventă a distrugerii comuniste a omului.

În aceeași proporție în care am avut bolnavi mentali în



închisori, și afară s'a petrecut un asemănător fenomen. Din ceea ce am aflat dela diferitele clinici psihiatrice din țară, începând dela spitalul Central din București, până la cel mai obscur ospiciu al țării, rezervele deveniseră neîndestulătoare în jurul anului 1960. Ceea ce este deosebit de interesant, bolnavii nervoși din România, în 80 % din cazuri, manifestau tulburări provocate de obsesii politice.

Comunismul este incompatibil cu o concepție de viață bazată pe echilibru, sănătate și valori spirituale. Conceput ca mișcare de revoluție permanentă, el distruge încontinuu și necruțător pe om, până la nimicirea integrală din sufletul lui a oricăror germene de simțiri mai înalte și de elanuri nobile și creatoare.

**ES MANUSCRITO.**



# TABLA DE MATERII

	<u>Pág.</u>
<b>ANTECEDENTE PENTRU TEMA ... ..</b>	<b>7</b>
<b>Capitolul I.—Intrarea mea în infern ... ..</b>	<b>11</b>
" <b>II.—Retrospecție și puncte de orientare ... ..</b>	<b>49</b>
" <b>III.—Anul teroarei organizate în România ... ..</b>	<b>59</b>
" <b>IV.—Preludiu sinistru ... ..</b>	<b>69</b>
" <b>V.—Sistemul reeducării în închisori. Deformări hidoase ale persoanei umane ... ..</b>	<b>77</b>
" <b>VI.—Desconspirarea ... ..</b>	<b>101</b>
" <b>VII.—Anchetarea și învinuirile primului lot ... ..</b>	<b>109</b>
" <b>VIII.—Procesul lotului Pitești ... ..</b>	<b>125</b>
" <b>IX.—Cum se montează suportul juridic al unei crime sau cazul Valeriu Negulescu ... ..</b>	<b>141</b>
" <b>X.—Țapii ispășitori din M.A.I. ... ..</b>	<b>155</b>
" <b>XI.—Cazinca sau cavoul Jilavei ... ..</b>	<b>167</b>
" <b>XII.—Rațiuni, contradicții, vicii ... ..</b>	<b>179</b>
" <b>XIII.—Crima ca expresie a degradării dimensiunilor umane ... ..</b>	<b>191</b>
<b>ULTIMUL TRIBUT AL VICTIMELOR DIN INCHISORI ...</b>	<b>201</b>





# EDITURA DACIA

Rio de Janeiro

Director: Dr. Faust Brădescu

## Publicații apărute:

1. General Platon Chirnoagă: *Un chapitre d'histoire roumaine (1940-1945)*. 1962.
2. Dr. Faust Brădescu: *Antimachiavelisme légionnaire*. 1963.
3. Grigore Manoilescu: *Integration de l'Europe Danubienne*. 1963.
4. Mihail Sturdza: *România și Sfârșitul Europei. Amintiri din Țara pierdută*. 1966.
5. Dr. Faust Brădescu: *Conducere și disciplină*. 1966.
6. Nic. Iancu Paltinișanu: *Tălmăciri*. 1966.
7. Paul Guiraud: *Codreanu et la Garde de Fer*. 1967.
8. Chirilă Ciuntu: *Din Bucovina pe Oder. Amintirile unui legionar*. 1967.
9. *Mărturii despre Legiune*. 1967.
10. Demetrius Leonties: *Prin mlaștini și furtuni. Versuri*. 1969.